

T.C.  
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ  
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ



TÜRKÇEDEKİ EYLEMSİLERİN ALMANCA VE İNGİLİZCEDEKİ  
EYLEMSİLERLE KARŞILAŞTIRILMASI

DOKTORA TEZİ  
Ümit SOYLU

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı  
Türk Dili ve Edebiyatı Programı

Aralık 2019

T.C.  
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ  
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ



TÜRKÇEDEKİ EYLEMSİLERİN ALMANCA VE İNGİLİZCEDEKİ  
EYLEMSİLERLE KARŞILAŞTIRILMASI

DOKTORA TEZİ  
Ümit SOYLU  
(Y1212.850002)

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı  
Türk Dili ve Edebiyatı Programı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Vahit TÜRK

Aralık 2019



06/12/2019

T.C.  
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ  
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ  
DOKTORA TEZ ONAY BELGESİ

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Dili ve Edebiyatı Doktora Programı Y1212.850002 numaralı öğrencisi Ümit SOYLU'nun "TÜRKÇEDEKİ EYLEMSİLERİN ALMANCA VE İNGİLİZCEDEKİ EYLEMSİLERLE KARŞILAŞTIRILMASI" adlı doktora tez çalışması Enstitümüz Yönetim Kurulunun 11.11.2019 tarihli ve 2019/01 sayılı kararı ile oluşturulan jüri tarafından *ay. birliği* ile Doktora tezi olarak  *Kabul* edilmiştir.

	Unvan- Ad-Soyad	İmza
Danışman	Prof. Dr. Vahit TÜRK	
Üye (TİK)	Dr. Öğr. Üyesi Dinara DUISEBAYEVA	
Üye (TİK)	Dr. Öğr. Üyesi Sıla GEN KAYA	
Üye	Prof. Dr. Hacı Ömer KARPUZ	
Üye	Prof. Dr. Muhammet YELTEN	
Üye	Prof. Dr. Kazim YETİŞ	
Üye	Dr. Öğr. Üyesi Emre Berkan YENİ	

Tezin Savunulduğu Tarih : 06/12/2019

Sosyal Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun ..... tarih ve ..... sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Prof. Dr. Ragıp Kutay KARACA

Enstitü Müdürü

## YEMİN METNİ

Doktora tezi olarak sunduğum “TÜRKÇEDEKİ EYLEMSİLERİN ALMANCA VE İNGİLİZCEDEKİ EYLEMSİLERLE KARŞILAŞTIRILMASI” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynaklar’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim.

Ümit SOYLU



## ÖNSÖZ

Bu çalışmada Türkçedeki eylemsilerin Almanca ve İngilizcedeki eylemsilerle biçim bilimsel ve söz dizimsel açıdan karşılaştırılması yapılmıştır. Türkçede yan cümle olup olmadığı zaman zaman tartışmalara neden olan eylemsiler, bugün birçok sözlük ve bilimsel çalışmada, özneye bağlanmadığı gerekçesiyle yan cümle olarak değil, ana cümlenin bir ögesi olarak tanımlanır. Bu nedenle bu çalışmada ilk olarak Türkçe, Almanca ve İngilizcedeki eylemsiler incelenmiş, ayrıca Almanca ve İngilizcedeki yan cümle kavramları açıklanmıştır. Bu inceleme ve açıklamalar için, Türkçe dışında Almanca ve İngilizce yazılmış kaynaklardan da yararlanılmıştır. Bu kaynaklardan yapılan alıntılar Türkçeye tarafımdan aktarılmıştır.

Yapılan karşılaştırmalar için kullanılan örnek cümleler, bu çalışma için taranan edebî eserlerden seçilmiştir. Türkçedeki eylemsi öbeklerinin, Batı dillerinde eylemsilerin yanı sıra yan cümlelerle de karşılanması nedeniyle, eylemsi karşılaştırmalarına ek olarak Batı dillerinde kullanılan yan cümleler de çalışmaya dâhil edilmiştir. Böylece Türkçedeki eylemsilerin Cermen dillerinde hangi biçimlerde karşılandığının bulunması ve bu sayede çalışmanın, karşılaştırmalı dil bilimi dışında çeviri bilimi alanında da bir kaynak olması hedeflenmiştir.

Çalışmayı hazırladığım süreçte bilgilerini, deneyimlerini ve değerli zamanını benden esirgemeyen ve tez danışmanlığımı yürüten değerli hocam Prof. Dr. Vahit Türk başta olmak üzere bu dönemde bana yardımcı olan bölüm başkanımız Prof. Dr. Kazım Yetiş'e, Prof. Dr. Günay Karaağaç'a, Dr. Öğr. Üyesi Dinara Duisebayeva'ya, Dr. Öğr. Üyesi Sıla Gen Kaya'ya ve son olarak eğitim hayatım boyunca benden desteğini esirgemeyen aileme teşekkürü bir borç bilirim.

Ekim, 2019

Ümit SOYLU

## İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
YEMİN METNİ .....	iii
ÖNSÖZ.....	iv
KISALTMALAR .....	viii
İŞARETLER VE SİMGELER .....	x
ÇİZELGE LİSTESİ.....	xii
ÖZET.....	xiii
ABSTRACT.....	xiv
<b>1. GİRİŞ .....</b>	<b>1</b>
1.1. Yöntem .....	4
<b>2. DİLLERİN BİÇİM BİLİMSEL VE SÖZ DİZİMSEL YAPILARI .....</b>	<b>8</b>
2.1. Türkçe.....	10
2.2. Almanca.....	12
2.3. İngilizce .....	15
<b>3. EYLEMSİLERİN GENEL ÖZELLİKLERİ .....</b>	<b>22</b>
3.1. Türkçede Eylemsiler.....	22
3.1.1. Eylem adı.....	22
3.1.1.1. -mAk <sup>2</sup> .....	22
3.1.1.2. -mA <sup>2</sup> .....	23
3.1.1.3. -(y)Iş <sup>4</sup> .....	23
3.1.1.4. Diğer ekler .....	24
3.1.2. Ad-eylem .....	24
3.1.2.1. -(y)AcAk <sup>2</sup> .....	25
3.1.2.2. -(y)AsI <sup>2</sup> .....	25
3.1.2.3. -r/-Ar <sup>2</sup> /-Ir <sup>4</sup> .....	25
3.1.2.4. -mAz <sup>2</sup> .....	26
3.1.2.5. -(y)An <sup>2</sup> .....	26
3.1.2.6. -DIk <sup>8</sup> .....	27
3.1.2.7. -mIş <sup>4</sup> .....	27
3.1.2.8. Diğer ekler .....	28
3.1.3. Zarf-eylem .....	28
3.1.3.1. -(y)A <sup>2</sup> .....	29
3.1.3.2. -(y)I <sup>4</sup> .....	30
3.1.3.3. -(y)Ip <sup>4</sup> .....	30
3.1.3.4. -(y)ArAk <sup>2</sup> .....	31
3.1.3.5. -mAdAn <sup>2</sup> .....	31
3.1.3.6. -mAksIzIn <sup>2</sup> .....	32
3.1.3.7. -(y)IncA <sup>4</sup> .....	32
3.1.3.8. -DIkçA <sup>8</sup> .....	32
3.1.3.9. -DIktA <sup>8</sup> .....	33
3.1.3.10. -(y)AlI <sup>2</sup> .....	33
3.1.3.11. iken/-ken .....	34

3.1.3.12. Diğer ekler .....	34
3.1.3.13. Zarflaşma .....	35
3.2. Almancada Eylemsiler (Infinite Verben) .....	36
3.2.1. Infinitiv .....	37
3.2.1.1. Reiner Infinitiv (yalın infinitif) .....	37
3.2.1.2. Zu-Infinitiv (zu bağlaçlı infinitif) .....	39
3.2.1.3. Nominalisierung (adlaştırma) .....	41
3.2.2. Partizip .....	42
3.2.2.1. Partizip Präsens (geniş zaman partisibi) .....	43
3.2.2.2. Partizip Perfekt (geçmiş zaman partisibi) .....	45
3.2.2.3. Nominalisierung (adlaştırma) .....	48
3.2.3. Gerundium .....	48
3.2.3.1. Zu infinitifli yapılar .....	49
3.2.3.2. Partisipli yapılar .....	50
3.3. İngilizcede Eylemsiler (Non-finite Verbs) .....	51
3.3.1. Infinitive .....	52
3.3.1.1. Bare infinitive (yalın infinitif) .....	52
3.3.1.2. To-infinitive (to edatlı infinitif) .....	54
3.3.1.3. Nominalisation (adlaştırma) .....	57
3.3.2. Participle .....	57
3.3.2.1. Present participle (geniş zaman partisibi) .....	58
3.3.2.2. Past participle (geçmiş zaman partisibi) .....	60
3.3.2.3. Nominalisation (adlaştırma) .....	62
3.3.3. Gerund .....	63
<b>4. EYLEMSİLERİN BİÇİM BİLİMSEL VE SÖZ DİZİMSEL AÇIDAN</b>	
<b>KARŞILAŞTIRILMASI.....</b>	<b>66</b>
4.1. Türkçe – Almanca Eylemsilerin Karşılaştırılması .....	66
4.1.1. Eylemsi – eylemsi (Infinite Verben) .....	66
4.1.1.1. Eylem adı – eylem adı (adlaşmış eylem) .....	66
4.1.1.2. Eylem adı – infinitif .....	69
4.1.1.3. Ad-eylem – partisip .....	72
4.1.1.4. Ad-eylem – infinitif .....	86
4.1.1.5. Zarf-eylem – partisip .....	88
4.1.1.6. Zarf-eylem – infinitif .....	92
4.1.1.7. Diğer zarf-eylem yapıları .....	95
4.1.1.8. Kalıplaşmış eylemsiler .....	96
4.1.2. Eylemsi – eylemsi olmayan yapılar .....	97
4.1.2.1. Eylem adı – dass bağlaçlı yan cümle .....	98
4.1.2.2. Ad-eylem – ilgi yan cümlesi (Relativsatz) .....	100
4.1.2.3. Ad-eylem – bağlaçlı yan cümle .....	107
4.1.2.4. Zarf-eylem – bağlaçlı cümleler .....	110
4.1.3. Diğer yapılar .....	121
4.1.3.1. Ki’li birleşik cümle – ilgi cümlesi/dass bağlacı .....	121
4.1.3.2. Açıklayıcı – apozisyon (Apposition) .....	123
4.2. Türkçe – İngilizce Eylemsilerin Karşılaştırılması .....	124
4.2.1. Eylemsi – eylemsi (non-finite verbs) .....	124
4.2.1.1. Eylem adı – infinitif .....	124
4.2.1.2. Eylem adı – gerundium .....	127
4.2.1.3. Ad-eylem – partisip .....	130
4.2.1.4. Ad-eylem – infinitif .....	142

4.2.1.5. Ad-eylem – gerundium .....	146
4.2.1.6. Zarf-eylem – partisip.....	148
4.2.1.7. Zarf-eylem – edatlı gerundium .....	152
4.2.1.8. Diğer zarf-eylem yapıları .....	154
4.2.1.9. Kalıplaşmış eylemsiler.....	155
4.2.2. Eylemsi – eylemsi olmayan yapılar .....	156
4.2.2.1. Eylem adı – (the fact) that bağlaçlı yan cümle .....	157
4.2.2.2. Ad-eylem – ilgi yan cümlesi (relative clause) .....	158
4.2.2.3. Ad-eylem – bağlaçlı yan cümle .....	165
4.2.2.4. Zarf-eylem – bağlaçlı cümleler .....	168
4.2.3. Diğer yapılar .....	176
4.2.3.1. Ki’li birleşik cümle – ilgi cümlesi/that bağlacı.....	176
4.2.3.2. Açıklayıcı – apozisyon (apposition) .....	177
<b>5. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ .....</b>	<b>179</b>
<b>KAYNAKLAR .....</b>	<b>188</b>
<b>EKLER.....</b>	<b>194</b>
EK A1: Hem Türkçede Hem Almancada Eylemsi Olan Yapılar .....	194
EK A2: Türkçede Eylemsi Olup Almancada Yan Cümle Olan Yapılar .....	197
EK B1: Hem Türkçede Hem İngilizcede Eylemsi Olan Yapılar.....	201
EK B2: Türkçede Eylemsi Olup İngilizcede Yan Cümle Olan Yapılar .....	206
<b>ÖZ GEÇMİŞ.....</b>	<b>210</b>



## KISALTMALAR

### Kuramsal Açıklamalar ile Çizelgelerde Kullanılan Kısaltmalar

<b>Alm.</b>	: Almanca
<b>AE.</b>	: Ad-Eylem
<b>Biç. Bil.</b>	: Biçim Bilimsel
<b>Bkz.</b>	: Bakınız
<b>EA.</b>	: Eylem Adı
<b>Far.</b>	: Farsça
<b>İng.</b>	: İngilizce
<b>Kal.</b>	: Kalıcılışma/Kalıplaşma
<b>Krş.</b>	: Karşılaştırınız
<b>ÖNY</b>	: Özne + Nesne + Yüklem
<b>ÖYN</b>	: Özne + Yüklem + Nesne
<b>P.P.</b>	: İngilizce Düzensiz Eylemlerin Geçmiş Zaman Partisip Biçimi
<b>Söz Diz.</b>	: Söz Dizimsel
<b>TDK</b>	: Türk Dil Kurumu
<b>Tür.</b>	: Türkçe
<b>vb.</b>	: ve benzeri / ve bunun gibi
<b>YC.</b>	: Yan/Yardımcı Cümle
<b>Zarfl.</b>	: Zarflaşma
<b>ZE.</b>	: Zarf-Eylem

### Uygulamada Kullanılan Kısaltmalar (4. Bölüm)

<b>A</b>	: Ad / Zamir
<b>AC</b>	: Ana Cümle
<b>ADE</b>	: Ad Durum Eki
<b>AE</b>	: Ad-Eylem
<b>AEÖ</b>	: Ad-Eylem Öbeği
<b>AEE</b>	: Ad-Eylem Eki
<b>AK</b>	: Ad Kökü/Gövdesi
<b>B</b>	: Bağlaç
<b>ÇE</b>	: Çoğul Eki
<b>EA</b>	: Eylem Adı / Yalın İnfinitif
<b>EA<sup>1</sup></b>	: Zarf Olarak Kullanılan İnfinitif Öbeğinde İlk Bağlaç
<b>EAE</b>	: Eylem Adı / Ad Olarak Kullanılan Gerundium Eki
<b>EAÖ</b>	: Eylem Adı Öbeği
<b>EE</b>	: Edilgenlik Eki
<b>EK</b>	: Eylem Kökü/Gövdesi
<b>EK<sub>1</sub></b>	: Eylem Gövdesinin Ön Eki
<b>EK(P)</b>	: İngilizce Düzensiz Eylemlerin Geçmiş Zaman Partisip Biçimi
<b>G</b>	: Ad ve Zarf Olarak Kullanılan İngilizce Gerundium
<b>GE</b>	: İngilizce Gerundium Eki

<b>GenZ</b>	: Geniş Zaman
<b>GeçZ</b>	: Geçmiş Zaman
<b>İE</b>	: İyelik/Tamlanan Eki
<b>İS</b>	: İşaret Sıfatı
<b>İZ<sup>(N/A/D/G)</sup></b>	: İyelik Zamiri (Nominatif, Akuzatif, Datif, Genitif)
<b>M</b>	: Mastar
<b>ME</b>	: Mastar Eki
<b>N</b>	: Nesne / Yer Tamlayıcısı (Öbeği)
<b>NS</b>	: Niteleme Sıfatı
<b>oE</b>	: <i>ohne</i> Edatı
<b>Ö</b>	: Özne (Öbeği)
<b>P<sup>1</sup></b>	: Birinci Partisip
<b>P<sup>1</sup><sub>(z)</sub></b>	: Zarf Olarak Kullanılan Birinci Partisip
<b>P<sup>1</sup>E</b>	: Birinci Partisip Eki
<b>P<sup>2</sup></b>	: İkinci Partisip
<b>P<sup>2</sup><sub>(z)</sub></b>	: Zarf Olarak Kullanılan İkinci Partisip
<b>P<sup>2</sup>E</b>	: İngilizce İkinci Partisip Eki
<b>P<sup>2</sup>E<sub>1</sub></b>	: Almanca İkinci Partisibin Ön Eki
<b>P<sup>2</sup>E<sub>2</sub></b>	: Almanca İkinci Partisibin Son Eki
<b>P<sup>1</sup>E<sub>(z)</sub></b>	: Zarf Olarak Kullanılan Birinci Partisip Eki
<b>P<sup>2</sup>E<sub>(z)</sub></b>	: Zarf Olarak Kullanılan İngilizce İkinci Partisip Eki
<b>P<sup>2</sup>E<sub>1</sub>(z)</b>	: Zarf Olarak Kullanılan Almanca İkinci Partisibin Ön Eki
<b>P<sup>2</sup>E<sub>2</sub>(z)</b>	: Zarf Olarak Kullanılan Almanca İkinci Partisibin Son Eki
<b>T<sup>(N/A/D/G)</sup></b>	: Tanımlık (Nominatif, Akuzatif, Datif, Genitif)
<b>tE</b>	: <i>to</i> Edatı
<b>SÇE</b>	: Sıfat Çekimi Eki
<b>SS</b>	: Sayı Sıfatı
<b>Y</b>	: Yüklem (Öbeği)
<b>YC</b>	: Yan/Yardımcı Cümle
<b>zB</b>	: <i>zu</i> Bağlacı
<b>zB<sub>(z)</sub></b>	: Zarf Olarak Kullanılan İnfinitifte <i>zu</i> Bağlacı
<b>ZE</b>	: Zarf-Eylem
<b>ZE<sup>1</sup></b>	: İkilenen Zarf-Eylemde Birinci Birim
<b>ZE<sup>2</sup></b>	: İkilenen Zarf-Eylemde İkinci Birim
<b>ZEE</b>	: Zarf-Eylem Eki
<b>ZEÖ</b>	: Zarf-Eylem (/Zarflaşma) Öbeği

## İŞARETLER VE SİMGELER

### 1'ler Dizisi (Eylem Adları)

- a** : Kök/Gövde  
**A** : Öbeğin Ayrı Kullanılan Bağlı Birimi (Tanımlık, İyelik Zamiri, Edat vb.)  
**A** : Öbekte Ayrı Kullanılması Gereken, Ancak Çekim Gereği Asıl Sözcükle Birleşen Bağlı Birim (*zu* Bağlacı)  
**a<sub>1</sub>** : Ayrılabilen Eylemin Ön Eki  
**a<sub>2</sub>** : Ayrılabilen Eylemin Kökü  
**b** : Eylem Adı / İnfinitif Eki  
**B** : Öbeğin Asıl Birimi (Adın Kendisi)  
**B** : Öbekte Ayrı Kullanılması Gereken, Ancak Çekim Gereği Bağlaçla Birleşen Asıl Birim (Asıl Sözcük)  
**c** : Edilgenlik Eki  
**d** : Çoğul Eki  
**e** : İyelik/Tamlanan Eki  
**f** : Durum Ekleri (Belirtme, Yaklaşma, Bulunma, Ayrılma, İlgi, Araç, Eşitlik)  
**x** : Dizi Değeri Olmayan Birim ( $\emptyset$  için)  
**X** : Eylemsi Öbeğinde Eylemsinin / Ana Cümlede Eylemsi Öbeğinin Dışındaki Ögeler ( $\infty$  için)  
**X<sup>1/2</sup>** : Eylemsi (Öbeği) Dışındaki Ögelerde Söz Dizimsel Graplama ( $\infty^{1/2}$  için)

### 2'ler Dizisi (Ad-Eylemler)

- a** : Kök/Gövde  
**a(P)** : İngilizce Düzensiz Eylemlerin Geçmiş Zaman Partisip Kökü  
**a<sub>1</sub>** : Ayrılabilen Eylemin Ön Eki  
**a<sub>2</sub>** : Ayrılabilen Eylemin Kökü  
**b** : Ad-Eylem / Birinci Partisip Eki  
**b<sub>1</sub>** : İkinci Partisibin Ön Eki  
**b<sub>2</sub>** : İkinci Partisibin Son Eki  
**c** : Edilgenlik Eki  
**g** : Sıfat Çekimi Eki  
**x** : Dizi Değeri Olmayan Birim ( $\emptyset$  için)  
**X** : Eylemsi Öbeğinde Eylemsinin / Ana Cümlede Eylemsi Öbeğinin Dışındaki Ögeler ( $\infty$  için)  
**X<sup>1/2</sup>** : Eylemsi (Öbeği) Dışındaki Ögelerde Söz Dizimsel Graplama ( $\infty^{1/2}$  için)

### 3'ler Dizisi (Adlar)

- a** : Kök/Gövde  
**A** : Öbeğin Bağlı Birimi (Tanımlık, İyelik Zamiri vb.)  
**B** : Öbeğin Asıl Birimi (Adın Kendisi)  
**d** : Çoğul Eki

- e** : İyelik/Tamlanan Eki  
**f** : Ad Durum Ekleri (Belirtme, Yaklaşma, Bulunma, Ayrılma, İlgi, Araç, Eşitlik vb.)  
**x** : Dizi Değeri Olmayan Birim ( $\emptyset$  için)

#### 4'ler Dizisi (Zarf-Eylemler)

- a** : Kök/Gövde  
**a<sub>(i)</sub>** : Zarf Olarak Kullanılan İnfinitifin Eylem Kökü  
**a<sub>(p)</sub>** : Zarf Olarak Kullanılan Partisibin Eylem Kökü/Gövdesi  
**a<sub>1(p)</sub>** : Zarf Olarak Kullanılan İkinci Partisip İçin Ayrılabilen Eylemin Ön Eki  
**a<sub>2(p)</sub>** : Zarf Olarak Kullanılan İkinci Partisip İçin Ayrılabilen Eylemin Kökü  
**A<sup>1</sup><sub>(i)</sub>** : Zarf Olarak Kullanılan Edatlı *zu* İnfinitif Yapısının Edatı  
**A<sup>2</sup><sub>(i)</sub>** : Zarf Olarak Kullanılan Edatlı *zu* İnfinitif Yapısının *zu* Bağlacı  
**b** : Zarf-Eylem Eki  
**b<sub>(p)</sub>** : Zarf Olarak Kullanılan Birinci Partisip Eki  
**b<sub>1(p)</sub>** : Zarf Olarak Kullanılan İkinci Partisibin Ön Eki  
**b<sub>2(p)</sub>** : Zarf Olarak Kullanılan İkinci Partisibin Son Eki  
**b<sub>(i)</sub>** : Zarf Olarak Kullanılan İnfinitifin Master Eki  
**c** : Edilgenlik Eki  
**X** : Eylemsi Öbeğinde Eylemsinin / Ana Cümlede Eylemsi Öbeğinin Dışındaki Ögeler ( $\infty$  için)  
**4<sub>(p)</sub>** : Zarf Olarak Kullanılan Partisip  
**4<sub>(i)</sub>** : Zarf Olarak Kullanılan *zu* Bağlaçlı İnfinitif Öbeğinde İnfinitif Yapı  
**4<sup>1</sup><sub>(i)</sub>** : Zarf Olarak Kullanılan *zu* Bağlaçlı İnfinitif Öbeğinde Bağlaç (EA<sup>1</sup> için)  
**4<sup>1</sup>** : Zarf-Eylem İkilemesinde Birinci Birim (ZE<sup>1</sup> için)  
**4<sup>2</sup>** : Zarf-Eylem İkilemesinde İkinci Birim (ZE<sup>2</sup> için)

#### Diğer Diziler

- 5** : Eylemsi ve Yan/Yardımcı Cümle Karşılaştırmasında Yüklem (Öbeği) (Türkçe) / Ana Cümle (Almanca/İngilizce)  
**5<sup>1</sup>** : Bağlaçla Bağlanan İki Ana Cümleden Birincisi  
**5<sup>2</sup>** : Bağlaçla Bağlanan İki Ana Cümleden İkincisi  
**6** : Eylemsi ve Yan Cümle Karşılaştırmasında Yan Cümle (Almanca/İngilizce)  
**7** : İki Ana Cümleyi Bağlayan Bağlaç

#### İşaretler

- $\emptyset$**  : Gizli Biçim Birimi  
**-** : Kök/Gövde ve Ek Birleşimi  
**+** : Söz Öbeği / Cümle Birimlerinin Birleşimi  
**=** : Örtüşen Dizi  
 **$\neq$**  : Örtüşmeyen Dizi  
 **$\infty^{(1/2)}$**  : Eylemsi Öbeğinde Eylemsinin / Ana Cümlede Eylemsi Öbeğinin Dışındaki (Önündeki/Sonundaki) Ögeler  
**()** : Yan Yana Olan Birimlerin Kümesi  
**[ ]** : Yan Yana Olmayan Birimlerin Kümesi

## ÇİZELGE LİSTESİ

### Sayfa

<b>Çizelge 2.1</b> : Dillerin Dil Bilgisel Görevler İçin Kullandığı Yöntemler.....	18
<b>Çizelge 3.1</b> : Türkçede Eylemsilerin Kullanımı.....	36
<b>Çizelge 3.2</b> : Almancada İnfinitif Türleri.....	39
<b>Çizelge 3.3</b> : Almanca Sıfat Çekim Ekleri.....	43
<b>Çizelge 3.4</b> : Almancada Eylemsilerin Kullanımı.....	51
<b>Çizelge 3.5</b> : İngilizcede İnfinitif Türleri.....	55
<b>Çizelge 3.6</b> : İngilizcede Geniş Zaman Partisip Türleri.....	58
<b>Çizelge 3.7</b> : İngilizcede Eylemsilerin Kullanımı.....	65
<b>Çizelge 4.1</b> : Türkçe ve Almanca Eylemsiler.....	66
<b>Çizelge 4.2</b> : Türkçe Eylemsiler ile Almanca Yan Cümleler.....	98
<b>Çizelge 4.3</b> : Almanca İlgî Zamiri Türleri ve Çekimleri.....	100
<b>Çizelge 4.4</b> : Türkçe ve İngilizce Eylemsiler.....	124
<b>Çizelge 4.5</b> : Türkçe Eylemsiler ile İngilizce Yan Cümleler.....	156
<b>Çizelge 4.6</b> : İngilizce İlgî Zamirlerinin Kişi ve Nesne Biçimi.....	159
<b>Çizelge A.1</b> : Hem Türkçede Hem Almancada Eylemsi Olan Yapılar.....	194
<b>Çizelge A.2</b> : Türkçede Eylemsi Olup Almancada Yan Cümle Olan Yapılar.....	197
<b>Çizelge B.1</b> : Hem Türkçede Hem İngilizcede Eylemsi Olan Yapılar.....	201
<b>Çizelge B.2</b> : Türkçede Eylemsi Olup İngilizcede Yan Cümle Olan Yapılar.....	206

# TÜRKÇEDEKİ EYLEMSİLERİN ALMANCA VE İNGİLİZCEDEKİ EYLEMSİLERLE KARŞILAŞTIRILMASI

## ÖZET

Bu çalışma, Türkçe eylemsilerin Almanca ve İngilizce eylemsilerle biçim bilimsel ve söz dizimsel açıdan karşılaştırılması ile Türkçe eylemsilerin bu dillerdeki karşılığı biçimlerinin belirlenmesini konu edinmektedir. Beş ana bölümden oluşan çalışmanın birinci bölüm niteliğinde olan Giriş bölümünde Türk, Alman ve İngiliz dillerinin mensup olduğu dil aileleri incelenmiş, Altay ve Cermen dillerinin genel özelliklerine değinilmiştir.

Dillerin Biçim Bilimsel ve Söz Dizimsel Özellikleri başlıklı ikinci bölümde çalışmanın konusu olan üç dilin genel özellikleri anlatılmış, dil bilimsel yöntemlere göre çekim ve türetme yolları incelenmiştir. Bu bölümde ayrıca Türkçe eylemsi öbekleri ile Almanca ve İngilizce yan cümle kavramları da tanımlanmıştır.

Eylemsilerin Genel Özellikleri başlıklı üçüncü bölümde, söz konusu dillerde kullanılan eylemsi türleri örnekler verilerek incelenmiştir. Türkçede eylem adı, ad-eylem ve zarf-eylem olmak üzere üçe, Almancada infinitif ve partisip olmak üzere ikiye ve İngilizcede infinitif, partisip ve gerundium olmak üzere üçe ayrılan eylemsiler incelenerek kullanım biçimleri ile köken bilgileri açıklanmıştır.

Eylemsilerin Biçim Bilimsel ve Söz Dizimsel Açısından Karşılaştırılması başlıklı bölüm çalışmanın uygulama bölümü olup Türkçe-Almanca ve Türkçe-İngilizce biçiminde iki alt bölüme ayrılmıştır. Bu alt bölümlerde Türkçe eylemsilerin Almanca ve İngilizcede hangi eylemsilerle ya da yan cümlelerle karşılandığı ayrı ayrı belirlenmiş ve belirlenen örnekler karşılaştırılmıştır. Karşılaştırma yöntemi olarak her iki dildeki örneğin biçim bilimsel ve söz dizimsel açıdan çıkarılan harf ve sayı birleşimleri kullanılmıştır. Bu birleşimlerde eylem adları (infinitifler), adlar, ad-eylemler (partisipler), zarf-eylemler (gerundiumlar), yüklem öbekleri, ana ya da yan cümleler birer sayıyla, biçim birimler ise birer harfle temsil edilmiştir. Birleşimleri tamamlamak amacıyla gerektiğinde bazı işaretler de kullanılmıştır. Bu bölümde kullanılan örnek cümleler, bu çalışma için taranan edebî eserlerden seçilmiştir.

Çalışmanın beşinci ve son bölümü olan Değerlendirme ve Sonuç bölümünde ise söz konusu yöntemle yapılan bu karşılaştırmadan elde edilen sonuçlar her eylemsi türü için biçim bilimsel ve söz dizimsel açıdan değerlendirilmiş, son olarak da Türkçe eylemsilerin Almanca ve İngilizcede karşılandığı biçimler listelenmiştir.

**Anahtar Sözcükler:** *Biçim Bilimi, Söz Dizimi, Eylem Adı, Ad-Eylem, Zarf-Eylem.*

## THE COMPARISON OF THE NON-FINITE VERBS IN TURKISH WITH THOSE IN GERMAN AND ENGLISH

### ABSTRACT

This study deals with the morpho-syntactic comparison of Turkish non-finite verbs with those in German and English, and finding out their equivalents in those languages. The Introduction section of the study including five main sections examines the language families which Turkish, German and English languages are members of and discusses the general features of Altaic and Germanic languages.

In the second section, titled Morpho-Syntactic Features of Languages, the general features of aforementioned languages are talked about and their ways of inflection and derivation are analysed in consideration of grammatical methods. Additionally, this section describes the phrases of Turkish non-finite verbs along with German and English subordinate clauses.

The third section, titled General Features of Non-finite Verbs, deals with the types of non-finite verbs which are used in these languages and analyses them with examples. Those in Turkish which have three types as infinitive, participle and gerund, those in German which have two types as infinitive and participle, and those in English which have three types as infinitive, participle and gerund are analysed; their functions and etymologies are detailed.

The section, titled Morpho-Syntactic Comparison of Non-finite Verbs, is for application and divided into two sub-sections as Turkish-German and Turkish-English. In these sub-sections, following finding out separately what German and English non-finite verbs or subordinate clauses are the equivalents of Turkish non-finite verbs, certain samples are compared. Morpho-syntactic combinations of the aforementioned samples made from letters and numbers are used as the method of comparison. Infinitives, nouns, participles, gerunds, phrases of predicate, main or subordinate clauses are symbolised with a number, and morphemes with a letter for the combinations. So as to complete them certain symbols are used where necessary. These samples are chosen from certain literary works determined for this study.

In the fifth and last section, titled Review and Conclusion, the consequences of this comparison made with the aforementioned method are morpho-syntactically highlighted for each type, and German and English equivalents of Turkish non-finite verbs are consequently listed.

**Keywords:** *Morphology, Syntax, Infinitive, Participle, Gerund.*

## 1. GİRİŞ

En genel biçimiyle “insanların düşündüklerini ve duyduklarını bildirmek için kelimelerle ve işaretlerle yaptıkları anlaşma” (TDK, dil-II, 05.12.2018) olarak tanımlanan *dil*, insanoğlunun iletişim ihtiyacını gideren temel araçtır. Bu iletişim ihtiyacından dolayı kavimlerin sayısına bağlı olarak geçmişte birçok dil ortaya çıkmış ve zaman içinde bu dillerden bazıları ölümlen, var olanlardan da yeni diller türemiştir. Bu nedenle bugün dünya dillerinin sayısı binlerle ifade edilir.

Dillerin nasıl türediğine dair birçok kuram vardır, ancak insanlık tarihinin yüz bin yıllarla hesaplanmasına rağmen yazının sadece beş bin yıl kadar eski olması, dillerin nasıl ve ne zaman türediğiyle ilgili kesin bir yargıya varılmasına engel olur. Bununla birlikte bir dil ailesine mensup diller arasında özellikle tarih ve coğrafya bakımından benzerliklerin bulunması -ana dile ait yazılı veriler mevcut olmasa bile- bu dillerin bir ana dilden türediğini gösterir. Bugüne kadar yapılan karşılaştırmalı-tarihsel dil bilimi çalışmaları sonucunda dil uzmanları bu olası ana dillerden türemiş dilleri sınıflandırmış ve ortaya dil aileleri çıkmıştır. Köken ve yapı bakımından yapılan bu sınıflandırmalar dillerin ortak dillerden türediğinin göstergesi olmuştur.

“*Dil ailesi*, birbiriyle aynı kökten gelen akraba dil topluluğuna verilen addır” ve “alt bölümlerine de *dil kolları* denir” (Karaağaç, 2012). Yapılan araştırmalara göre bugün toplamda beş dil ailesinin varlığından söz edilir: *Ural-Altay*, *Hint-Avrupa*, *Hami-Sami*, *Çin-Tibet* ve *Bantu Dilleri*. Yapıları bakımından ise diller üç grupta incelenir: Cümle kurulumunda ek almayıp biçim değişikliğine uğramayan, bunun yerine söz dizimi ve vurguyu kullanan *tek heceli diller*, sözcük türetmeyi ve cümle kurulumunu eklerle yapan *eklemeli diller* ve bünyesinde ek barındırmasına rağmen cümle kurulumu esnasında söz köklerini değişime uğratan *çekimli/bükünlü diller*.

Türkçenin, dil aileleri kapsamında Ural-Altay dil ailesinin Altay kolunda olduğu kabul edilir. Ancak Ural-Altay dillerinin tek bir aile olarak kabul edilmesine karşı olan görüşler de mevcuttur. Hatta Ergin’e (2008) göre Ural-Altay dilleri arasındaki yakınlık köken birliğinden çok bir yapı birliğidir, bu nedenle de bu dilleri dil ailesi



yerine dil grubu olarak değerlendirmek gerekir; çünkü yapıları açısından bu gruptaki diller arasında bir benzerlik söz konusudur.

“Altay dilleri teorisi; Türk, Moğol, Tunguz, Kore ve Japon dillerinin ortak bir kökten çıktığını ve bunların akraba olduğunu kabul eden teorinin adıdır” (Ercilasun, 2013). Kurama göre bu aileye ait dillerin, ortak bir dilden geldiğine inanılır ve bu dile *Altayca* ya da *Altay Dili* adı verilir. Altay dillerinin akraba olarak kabul edilmesini sağlayan belli başlı ortak özellikler vardır. 1838’de Estonyalı dil bilimci F. Wiedermann bu özellikleri on dört maddede toplamıştır:

Ural-Altay dillerinin tümünde ses uyumu vardır. Sözcüklerde cinsiyet yoktur. Tanımlık bulunmaz. Sözcük yapımı ve çekimi eklerle yapılır. Adların çekiminde iyelik eki kullanılır. Eylem biçimleri zengindir. Ön ek değil, son ek vardır. Sıfatlar adlardan ve tamlayanlar tamlananlardan önce gelir. Sayı sözlerinden sonra çokluk eki kullanılmaz. Sıfat karşılaştırması ayrılma durumuyla yapılır. Yardımcı eylem olarak ‘sahip olmak’ değil, ‘olmak, imek’ kullanılır. Ural-Altay dillerinin çoğunda olumsuzluk için özel bir eylem vardır. Soru eki bulunur. Cümle bağlayıcısı yerine eylem biçimleri kullanılır (Temir, 2002; Demir & Yılmaz, 2002).

Bu maddeler Altay dillerinin genel özelliklerini gösterir. Altay dilleriyle ilgili yapılan diğer karşılaştırmalar, genellikle bu on dört maddenin çevresinde biçimlenir, bununla birlikte dillerin söz dizimleriyle ve ses bilgileriyle ilgili bazı özellikler de öne çıkar. Korkmaz’ın (2014) belirttiğine göre Altay dillerinde “cümle yapısı bakımından özne fiilden önce gelir ve genellikle baştır. Fiil cümlenin sonundadır. Ad ve sıfat tamlamalarında, belirten belirtilenden önce gelir. Bu da demektir ki, tamlamanın ikinci derecedeki ögesi esas ögenin önündedir.” Bu diller arasında r’leşme (rotasizm), l’leşme (lambdaizm) vb. ses olayları da görülür ve “Altay dillerinin hiçbirinde kelime başında r, l ve n ünsüzleri bulunmaz. Türkçe ve Moğolcada f fonemi de yoktur” (Korkmaz, 2014).

Altay dilleri arasında önemli bir yeri olan ve bu dillerin yukarıda söz edilen genel özelliklerini taşıyan Türkçe, Altay dil ailesinin *Türk Dili* alt başlığını lehçeleriyle birlikte oluşturur. Akraları Moğolca, Tunguzca, Korece ve Japonca gibi ailenin olası ana dili olan Altaycadan türediği varsayılır. Bu dil ailesi içinde bugüne değin en çok araştırma Türkçe için yapılmıştır. Özellikle Köktürk yazıtlarının bulunuşuyla

birlikte Türkçe hakkında yapılan araştırmaların sayısı önemli derecede artmış, Türkoloji alanı önemli ilerlemeler kaydetmiştir.

Bünyesinde barındırdığı dil sayısı ile dünya nüfusu içindeki konuşurlarının çokluğu açısından Hint-Avrupa ya da diğer adıyla Hint-Cermen dil ailesi ise dil sınıflandırmalarında önemli bir yer tutar. Farsça, Hintçe ve Urduca gibi Asya grubunu oluşturan Hint kolu bir yana bırakılsa bile bu ailenin Avrupa kolu dünya üzerinde konuşurları açısından önemli bir grup meydana getirir. Bu kol kendi içinde bazı alt dallara ayrılır: Fransızca, İspanyolca, İtalyanca gibi dillerin oluşturduğu Latin/Romen grubu; Rusça, Sırpça, Lehçe gibi dillerin oluşturduğu Slav grubu; İngilizce, Almanca, Hollandaca ile İskandinav dillerinin oluşturduğu Cermen grubu, Kelt dillerinin oluşturduğu Kelt grubu ve diğer alt gruplardan ayrılarak aile içinde soyutlanan Arnavutça, Yunanca gibi dillerin oluşturduğu grup. Ayrıca bu dil ailesi *Kentum* (Batı) ve *Satem* (Doğu) olarak iki grup hâlinde de ele alınır (Wolff, 2004).

Almanca ve İngilizcenin mensubu olduğu Cermen kolu da kendi içinde alt dallara ayrılır. Bu grubun ana dili sayılan Cermence; Kuzey, Güney-Batı ve Doğu olarak üçe bölünmüştür. Gotçanın da bulunduğu Doğu grubunda şu an ölü olan diller mevcuttur. Kuzey grubu İskandinav dillerini içerir. Güney-Batı (ya da sadece Batı olarak adlandırılır) grubu ise yine kendi içinde alt dallara ayrılmış ve bu dallardan daha sonra Almanca, Hollandaca ve İngilizce gibi diller ortaya çıkmıştır. Bu dalda Eski Almanca ve Eski İngilizcenin, bazı Cermen boylarının Britanya'yı istila etmesiyle, yani yaklaşık olarak 5-6. yüzyıllarda ayrıştığı kabul edilir.

Cermen dillerini, Hint-Avrupa ailesindeki diğer gruplardan ayıran belli başlı özellikler vardır. Bu özellikler genel olarak bazı bilim adamlarının yaptığı araştırmalar sonucunda ortaya çıkmıştır. Bunların başında da Jakob Grimm'in ortaya koyduğu *Grimm Yasası* gelir:

Cermen dillerini diğer Hint-Avrupa dillerinden kesin olarak ayıran değişiklikler, *Grimm Yasası*'yla başlayan ve *Verner Yasası*'yla devam eden bir dizi ses değişiklikleridir ve bu alt dalın en önemli ayırıcı özelliği sayılır. *Grimm Yasası* aslında tek bir ses değişimi değil, aksine ana dilden kalan bütün durakların geçişinin kesin sonucuna sahip üç ayrı değişiklik serisidir (Fortson IV, 2005). Bu yasaya *Ünsüz Değişimi* adı da verilir. Bu yasanın dışında ortak köklerden gelen sözcüklerin varlığı, zayıf ve güçlü olarak ikiye ayrılan sıfat çekimleri, zayıf (düzenli) ve güçlü

(düzensiz) olarak iki tür eylemin bulunması ve vurgu sistemi, Hint-Avrupa ailesinin alt dalları arasında Cermen dillerinin ayırıcı özellikleri olarak kabul görmüştür.

Altay dilleri mensubu olan Türkçe, gerek dil ailesi farklılığı gerekse coğrafi konumu dolayısıyla Cermen dilleri arasında bulunan Almanca ve İngilizceyle bir ilişki içinde değildir. İngilizcenin küreselleşmesi dolayısıyla birçok dünya diline olduğu gibi Türkçeye de sözcük vermesi bir yana bırakılırsa Türkçe bu iki Cermen diliyle ilişkiye girmemiş ve Türkçenin Hint-Avrupa dil ailesiyle ilişkisi, komşuluk gereği ve tarihteki yakınlıklarından dolayı Farsça, Ermenice, Yunanca, Arnavutça ve bazı Slav dilleriyle sınırlı kalmıştır.

Ancak Türkçenin Altay dilleri arasında en çok araştırılan dil olması onu bir bakıma bu grubun en önemli üyesi kılmıştır. Bunda Türkçenin konuşurları sayısının yüksek olmasının etkisi de vardır. Aynı biçimde Almanca ve İngilizce, konuşurları ve grup içinde en çok araştırılan diller arasında olması nedeniyle Cermen dilleri içinde önemli bir yere sahip olmuş ve grubun birincil örnekleri hâline gelmiştir.

Bu nedenle Türkçedeki eylemsilerin Almanca ve İngilizcedeki eylemsilerle karşılaştırılması, bir bakıma Altay dilleri ile Cermen dilleri arasında yapılmış bir çalışma niteliğinde olup bu iki dil ailesi kolundaki eylemsi yapılarının, dolayısıyla da söz konusu dillerin biçim bilimsel ve söz dizimsel özelliklerinin değerlendirilmesini sağlayacaktır.

## **1.1. Yöntem**

Türkçedeki eylemsilerin Almanca ve İngilizcedeki eylemsilerle karşılaştırılmasını konu edinen bu çalışma, bu üç dilin yapısının ve eylemsiler ile yan cümle kavramlarının incelenip açıklandığı bölümler ile karşılaştırmaların yapıldığı uygulama bölümü olmak üzere iki kısımdan oluşmaktadır. Bu bağlamda ilk üç bölüm konuyla ilgili açıklama ve incelemeleri kapsarken, çalışmanın ikinci kısmı olan dördüncü bölüm uygulamaya ayrılmıştır. Uygulama bölümünde aşağıda açıklanan yöntem kullanılmıştır:

Eylemsi yapılarının biçim bilimsel ve söz dizimsel olarak incelendiği yöntemde sözcük ya da söz öbeği öncelikle biçim birimlerine ayrılmış, her bir birimin adı ilgili birimin altında kısaltma olarak belirtilmiştir. Ardından her birime sayı ve harften

oluşan bir birleşim verilmiştir. Sözcük ya da söz öbeğinin bu birleşimlerden oluşan dizileri çıkarılarak dizilerin örtüşüp örtüşmediğine bakılmıştır.

Bu bağlamda eylemsiyle bağlantılı her sözcük türü için bir sayı belirlenmiştir. Buna göre eylem adları için 1, ad-eylemler için 2, adlar için 3 ve zarf-eylemler için 4 sayısı kullanılmıştır. Sayılar dışında her bir biçim birimini ifade eden küçük harfler belirlenmiştir. Örneğin, eylem kökünü simgeleyen harf a, eylemsi ekini simgeleyen harf b olarak tanımlanmıştır. Buna göre *gelmek* eylem adı örneğindeki *gel-* eylem kökünün diziler sistemindeki karşılığı 1a, *-mek* eylem adı ekinin karşılığı ise 1b biçimindedir. Bu yöntemle eylemsi öbeği birimlerinin sayı ve harflerden oluşan birleşimleri çıkarılarak bir dizi oluşturulmuş ve bu dizi, örneğin diğer dildeki karşılığından çıkarılan diziyle karşılaştırılmıştır.

Doğrudan bir biçim birimi dışında kalan ögeler için dizi sisteminde büyük harfler kullanılmıştır. Örneğin X harfi eylemsi öbeğinde eylemsinin ya da ana cümlede eylemsi öbeğinin dışındaki ögeleri, A ve B ise öbeğin ayrı kullanılan bağlı birimlerini simgelemektedir. Buna göre *das Kind* örneğinde tanımlığı (*das*) 3A, asıl birim olan adı (*Kind*) ise 3B birleşimi karşılamaktadır.

Bunların dışında bazı harfler için üslü ve altlı sayılar kullanılmıştır. Bir harfin üs ve alt sayısının bulunması, o harfin simgelediği birimlerin aynı özellik için kullanıldığını ifade etmektedir. Örneğin, Almanca, ikinci partisip yapısı için hem ön hem de son ek kullanılmaktadır, her iki ek de ikinci partisibe aittir. Partisip/ad-eylem ekleri b harfiyle işaretlendiğinden dolayı  $b_1$  ikinci partisibin ön ekini,  $b_2$  ise aynı partisibin son ekini simgelemektedir. Buna göre *getötet* partisibinde *ge-* ön ekinin dizi sistemindeki karşılığı  $2b_1$ , *-(e)t* son ekinin karşılığı ise  $2b_2$  biçimindedir.

Dizilerin oluşturulması için sayı ve harf birleşimlerinin dışında bazı işaretlerden de yararlanılmıştır. Bu işaretler, birimlerin birleşimlerini, birleşimdeki yerlerini vb. göstermektedir. Örneğin - işareti ekleşmiş bağlı biçim birimleri arasında, + ise cümle ya da söz öbeği ögeleri arasında koyulmuştur. ( ve ) işaretleri yan yana olan birimler kümesini simgelerken [ ve ] işaretleri yan yana olmayan birimleri ifade etmektedir. = ve ≠ işaretleri ise dizilerin örtüşüp örtüşmediğini göstermektedir.

Bu bağlamda uygulama bölümünde kullanılan bütün kısaltma, işaret ve simgeler, *Kısaltmalar* ile *İşaretler ve Simgeler* bölümlerinde listelenmiştir.

Yapılan incelemeler biçim bilimsel ve -eylemsinin türüne göre mümkün olduğunda-söz dizimsel olarak gerçekleştirilmiştir. Ayrıca ad-eylem ve partisip karşılaştırmalarında eylemsilerin zamanları da karşılaştırılmıştır. Ele alınan örnekler, önce cümle içindeki biçimleriyle, ardından eylemsi öbeğinin çekirdeğine inilerek incelenmiştir. Yapılan her incelemenin sonuna bir sonuç bölümü eklenmiş ve dizilerin örtüşüp örtüşmediği, örtüşmüyorsa nedeni kısaca belirtilmiştir.

Aşağıda bu yöntemeye uygun olarak hazırlanmış karşılaştırmalı bir örnek bulunmaktadır:

**Örnek:**  $-(y)An^2$  Ad-Eylem Eki (Etken) + Birinci Partisip (Etken)

Tür. (Kafka, 2014): *Annesinin titreyen parmaklarının arasından kayıp kucağından yere düşen ve yankılanan bir ses çıkartan kemandan bile ürkmedi.*

Alm. (Kafka, 2015): *Nicht einmal die Violine schreckte ihn auf, die, unter den zitternden Fingern der Mutter hervor, ihr vom Schoße fiel und einen hallenden Ton von sich gab.*

Biçim Bilimsel:

Eylemsi Öbeği:

titre - (y)en	parmak - lar - 1 - nın	den	zitter - nd - en	Finger - ø - n
EK AEE AK ÇE İE ADE	T <sup>D</sup> EK P <sup>1</sup> E SÇE AK ÇE ADE			
2a 2b 3a 3d 3e 3f	3A 2a 2b 2g 3Ba x(3Bd) 3Bf			

$$(2a-2b) + (3a-3d-3e-3f) \neq [3A] + (2a-2b-2g) + [3Ba-x(3Bd)-3Bf]$$

Eylemsi Öbeğinin Çekirdeği:

titre - (y)en	parmak	zitter - nd	Finger
EK AEE AK	EK P <sup>1</sup> E AK		
2a 2b 3	2a 2b 3		

$$(2a-2b) + 3 = (2a-2b) + 3$$

**Sonuç:** Türkçe etken yapıdaki  $-(y)An^2$  ad-eylem öbeğinin çekirdeği ile Almanca etken yapıdaki birinci partisip öbeğinin çekirdeği biçim bilimsel açıdan örtüşmektedir.

Söz Dizimsel:

Eylemsi Öbeği:

titreyen	parmaklarının	den	zitternden	Fingern
AE	A	T <sup>D</sup>	P <sup>I</sup>	A
2	3	3A	2	3B

$$2 + 3 \neq [3A] + 2 + [3B]$$

Eylemsi Öbeğinin Çekirdeği:

titreyen	parmak	zitternd	Finger
AE	AK	P <sup>I</sup>	AK
2	3	2	3

$$2 + 3 = 2 + 3$$

**Sonuç:** Türkçe etken yapıdaki  $-(y)An^2$  ad-eylem öbeğinin çekirdeği ile Almanca etken yapıdaki birinci partisip öbeğinin çekirdeği söz dizimsel açıdan örtüşmektedir.

Zaman:

Eylemsi Öbeğinin Çekirdeği:

titreyen	parmak	zitternd	Finger
AE(GenZ)	AK	P <sup>I</sup> (GenZ)	AK

**Sonuç:** Türkçe etken yapıdaki  $-(y)An^2$  ad-eylem öbeğinin zamanı ile Almanca etken yapıdaki birinci partisip öbeğinin zamanı örtüşmektedir.

Türkçe ve Almanca ile Türkçe ve İngilizce eylemsilerin karşılaştırılması için seçilen örnekler, bu çalışma için taranan şu eserlerden alınmıştır: Franz Kafka – *Dönüşüm / Die Verwandlung*, Rainer Maria Rilke – *Malte Laurids Brigge'nin Notları / Die Aufzeichnungen des Malte Laurids Brigge*, Sabahattin Ali – *Kuyucaklı Yusuf / Yusuf*, Yaşar Kemal – *İnce Memed 3 / Das Reich der Vierzig Augen*, Grimm Kardeşler – *Masallar / Kinder und Hausmärchen*, Ahmet Hamdi Tanpınar – *Saatleri Ayarlama Enstitüsü / The Time Regulation Institute*, George Orwell – *Hayvan Çiftliği / Animal Farm*, George Orwell – *1984 / 1984*, John Steinbeck – *Fareler ve İnsanlar / Of Mice and Men*, Orhan Pamuk – *Benim Adım Kırmızı / My Name is Red*, Yahya Kemal Beyatlı – *Sessiz Gemi / The Silent Cruiser ve Silent Ship*. Uygulama bölümünde - taranan eserler dışında- gerektiğinde akademik çalışmalardan da yararlanılmıştır.

## 2. DİLLERİN BİÇİM BİLİMSEL VE SÖZ DİZİMSEL YAPILARI

Diller dil bilimsel açıdan beş alanda incelenir: *ses bilgisi* (fonoloji), *biçim bilgisi* (morfoloji), *söz dizimi bilgisi* (sentaks), *anlam bilgisi* (semantik) ve *köken bilgisi* (etimoloji). Dillerin tüm yönlerini inceleyen bu bilim dallarından biçim bilgisi ile söz dizimi daha çok biçim incelemeleriyle ilgili dallardır.

Biçim bilimi ve biçim bilgisi için dil bilimciler tarafından birçok tanım yapılmıştır. Karaağaç'a (2013) göre biçim bilgisi, "bir dildeki asıl ve bağlı biçim birimlerini, bunların kullanım yollarını, bağlı biçim birimlerinin anlam ve görevlerini, dilin türetme ve çekim özelliklerini ve biçimle ilgili öteki konuları inceleyen dilbilgisi dalıdır." Biçim bilgisine *yapı bilgisi* adını veren Banguoğlu'na (2007) göre bu dal, "kelimelerin yapısını, bunların uğradıkları anlam ve ilişki değişikliklerini gösterir." Toklu'ya (2013) göre ise biçim bilimi, "bir dildeki sözcüklerin biçimlerini ve biçim değişikliklerini, her tür eki, sözcük yapımı ve türetilmesini, biçimbirimlerini, biçimbirimlerin işlevlerini ve işleyişlerini inceler ..."

Bütün bu tanımlamalara bakıldığında biçim bilgisinin temelinde yatan işlemin sözcük türetme ya da sözcükleri birbirlerine bağlama olduğu görülmektedir. Bu dalın incelediği iki dil birimi vardır. Bunlardan ilki kök, ikincisi ise ektir.

Almancada *Morfem*, İngilizcede *morpheme* adı verilen *biçim birimi*, biçim biliminin araştırma ögesidir. Biçim birimleri anlam taşıyıcı ve değiştiricidir. Bu birimler iki tür olarak ortaya çıkar: *Asıl biçim birimi* ve *bağlı biçim birimi*. Asıl biçim birimleri, "tek başlarına anlam ve kullanımları bulunan veya cümle ögesi olabilen birimlerdir. Asıl biçim birimleri, tek başlarına var olabilen bilgilerin adlarıdır" (Karaağaç, 2012). 'Su', 'koş-'; 'Mann', 'geh-'; 'table', 'talk' vb. asıl biçim birimleridir. Bağlı biçim birimleri ise "tek başlarına anlam ve kullanımları bulunmayan, yeni sözler yapmaya veya sözleri bir araya getirmeye yarayan dil birimleri" (Karaağaç, 2012) olarak tanımlanır. Bağlı biçim birimler ekleşmiş ya da ekleşmemiş olabilir. '+cu', '+da', '-yor', 'gibi', 'değil'; '+heit', 'ge-', 'für'; '+ship', '-ed', 'with' vb. bir ön bilgiye ihtiyaç duyan bağlı biçim birimleridir. Bu birimler her dilde çekimlik ve yapımlık olmak üzere ikiye ayrılır. Çekimlik birimler söz öbeği ya da cümle oluşturmak için,

yani anlam taşıyıcı olarak; yapımlık birimler ise yeni sözcük türetmek için, yani anlam değıştirici olarak kullanılır. Türkçeye daha önceleri “biçimbirimsel değışke” (Vardar, 1998) ya da “değışken Şekil” (Korkmaz, 1992) gibi terimlerle aktarılan, Batı dillerinde *alomorf* terimiyle kullanılan *dal biçim birimi* ise “dildeki biçim biriminin kimliğini etkilemeyen, anlam veya görev değışikliğine yol açmayan, fark edilir her bir değışiklik” (Karaağaç, 2013) olarak tanımlanabilir. Diğer bir deyişle bu biçim birimi türü, bir biçim biriminin birden fazla biçimini ifade eder. Türkçede ‘+lar’, ‘+ler’; Almancada ‘+er’, ‘+en’, ‘+e’ ve İngilizcede ‘+s’, ‘+es’, ‘+ies’ vb. adı çoğul yapan biçim biriminin dal biçim birimleridir.

Söz dizimi bilimi ve söz dizimi bilgisi için de dil bilimciler tarafından birçok tanım yapılmıştır. Karaağaç’a (2013) göre söz dizimi “söz öbeği (varlık+varlık) ve cümle (varlık+eylem) birimlerinin genel adıdır.” Diğer bir deyişle söz öbeği ya da cümle oluşturmak için sözleri belli kurallara göre bir araya getirme işlemidir. Toklu’ya (2013) göre ise söz dizimi, “dillerdeki sayısı 25 ile 50 arasında olan ses birimlerin bir araya gelmesiyle gerçekleşen sözcüksel ve dilbilgisel biçimbirimlerin kullanımı durumunda, diğer bir deyişle iletişim sırasında bir araya gelerek oluşturdukları tümceleri, tümcelerin oluşum biçimlerini ve kurallarını inceleyen” dil bilimi dalıdır. Tanımlardan da anlaşılacağı üzere sözlükte nedensiz durumda bulunan sözcüklerin nedenli olarak kullanım biçimi olan *söz öbeği* ve *cümle*, söz diziminin temel öğeleridir.

Bir varlığın başka bir varlık ya da varlıklarla ilişkiye girmesiyle oluşturulan *söz öbeği*, “bir varlığı, bir kavramı, bir niteliği, bir durumu veya bir hareketi karşılamak üzere, belirli kurallar içinde yan yana gelen sözler topluluğudur” (Karaağaç, 2013). “Yapısında ve manasında bir bütünlük bulunan, dilde bir bütün olarak muamele gören” (Ergin, 2008) dil birlikleridir. Söz öbekleri diğer sözcük ya da söz öbekleriyle bir bütün olarak ilişkiye girdiği gibi cümle içinde de bir bütün olarak işlev görür.

Varlık ve eylemin ilişkiye girmesiyle oluşturulan yapıya ise *cümle* adı verilir ve kısaca “bir yapma veya olmanın nitelendirildiği dil yapıları” (Karaağaç, 2013) olarak tanımlanır. Cümleler sözlükte nedensiz olarak bulunan sözcüklerin nedenli olarak bir araya getirilmesiyle meydana getirilir.



Altay dillerinden Türkçe ile Cermen dillerinden Almanca ve İngilizce, aynı dil ailesinden gelmemesi nedeniyle biçim bilimsel ve söz dizimsel açıdan farklı özellikler taşır. Bu özellikler aşağıdaki gibi özetlenebilir:

## 2.1. Türkçe

Bütün dünya dillerinde dil bilimsel görevler için belli başlı yöntemlerin kullanıldığı görülür. Bu yöntemler Karaağaç'a (2012) göre yedi tanedir:

*Ekleme Yöntemi:* Dil bilimsel görevin yerine gelebilmesi için kök ya da gövdeye ek getirilir. Bu yöntemi bünyesinde taşıyan dillerin uzun bir sözlü geçmişi olmalıdır, çünkü bağlı birimlerin eklenmesi için uzun bir süre gerekir. Diğer Altay dilleri gibi Türkçeyi dünya dillerinden ayıran en büyük fark, bu dilin eklemelilik özelliğini taşıyor olmasıdır. Türkçe çekime ve türetmeye ekleri sona alarak girer. Asıl birimler bir yana bırakılırsa çekimlik ve yapımlık olarak ikiye ayrılan bağlı biçim birimleri Türkçede her zaman sözcüğün ya da söz grubunun sonuna eklenerek işlev görür: 'göz+lük+çü+lük', 'yol+lar+dan', 'yap-ıl-dı', 'sev-er-sin'.

*Bükün Yöntemi:* Dil bilimsel görevin yerine gelebilmesi için kök ve gövdeye ek gelmez. Çekimlik ya da yapımlık birimlerin kullanılması için kalıplar vardır ve sözcükler bu kalıplarla çekime ya da türetmeye girer. Türkçe eklemelilik yapısı gereği bu yöntemi kullanmaz.

*Yineleme Yöntemi:* Dillerde sık görülmeyen bu yöntem, dil bilimsel görevlerin yerine gelmesi için sözlerin yinelenmesi yoluyla yapılır. Sözcükler arasında asıl ve bağlı biçim birimi ilişkisi yerine denklik ilişkisi bulunur. Hem seste hem hecede hem de sözcükte yineleme yapabilen Türkçe, bu yöntemi birçok dile göre daha sık kullanır: 'kapkara, ev mev, göre göre, küçükü büyüklü'.

*Birleştirme Yöntemi:* Asıl biçim birimlerinin birleştirildiği yöntemdir. Biçim birimler arasında ilişkilendirici ya da nitelendirici bir ilişki vardır. Türkçe bu yönetime sıklıkla başvuran bir dildir: 'açık+göz', 'kaplum+bağa', 'başı+bozuk', 'bu+gün', 'aslan+ağzı'.

*Yardımcı Sözler Yöntemi:* Her iki biçim birimi de asıl birimdir, ancak iki birimden biri, anlam alanını genişletmiş ve bağlı biçim birimi durumuna gelmiştir. Türkçenin; edatlaşma, zarflaşma ve zarf-eyleşme vb. süreçleri sonucunda ortaya çıkan

birleşik eylemleri bu yöntemle oluşturulur: ‘terk et-’, ‘yapmış bulun-’, ‘düşüver-’, ‘koşabil-’, ‘ile’, ‘göre’, ‘dolayısıyla’.

*Yer Düzeni Yöntemi:* Sözcüklerin söz dizimindeki yerinin önem kazandığı, dil kullanımında ihtiyaç duyulan yöntemdir. Daha çok çekimlik bağlı biçim birimi işlevinde kullanılır. Türkçe birkaç yerde bu yönteme başvurur. Örneğin sıfat tamlamalarında yan yana gelen iki sözcükten ilki her zaman sıfat görevinde olur: ‘iyi adam’, ‘taş adam’. Belirsiz nesne ile yüklem arasına başka bir ögenin girememesi de bu yöntemin bir diğer örneğidir: ‘Ali cam kırdı’. Üçüncü olarak bu yöntem cümlede önemli ögeyi göstermek için kullanılır. Yüklem yanındaki öge cümle için önem taşıyan ögedir: ‘Dün okula seni görmeye geldim’. Bu üç özelliğin dışında Türkçe cümle öğelerinin yerini değiştirme esnekliğine sahiptir.

*Vurgu Yöntemi:* Bu yöntemde çekimlik ya da yapımlık bağlı biçim birimi olarak vurgu sistemi kullanılır. Çince gibi dillerde bu yönteme sıklıkla başvurulur. Türkçede sadece üç yerde görülen bu yöntemde vurgu gezici ve değişkendir. Örneğin özel yer adlarında vurgu ayırıcı bir özelliktir: ‘Aydın ili’ ve ‘aydın insan’. Yine birinci kişi eki ile iyelik ekinde anlam ayırıcı olarak vurgu görevi yapar: ‘Yarın gelirim’ ve ‘benim gelirim’. Son olarak olumsuzluk eki ile eylem adı yapan *-ma<sup>2</sup>* ekini farklılaştırmada bu yöntem kullanılır: ‘Kazma!’ ve ‘kazma’.

Türkçede türetme ve çekim sırasında ekleme yöntemi kullanıldığından dolayı yapımlık ve çekimlik bağlı biçim birimlerinin sayısı oldukça yüksektir. Yapımlık birimler dört grupta incelenir: eylemden eylem türeten ekler, eylemden ad türeten ekler, addan eylem türeten ekler ve addan ad türeten ekler. Çekimlik ekler ise ad çekim ekleri ve eylem çekim ekleri olarak iki ana dala ayrılır: Ad çekim ekleri; çokluk ekini, iyelik eklerini ve durum eklerini içine alır. Eylem çekim ekleri ise kişi ekleri ile biçim ve zaman eklerini bünyesinde barındırır. Ana yardımcı eylemin çekim ekleri de bildirme ve soru eki olarak adlara ya da eylemlere gelen çekimlik bir bağlı birimdir.

Türkçenin söz dizimsel yapısının en önemli özelliği, bütün nitelendiricileri ve ilişkilendiricileri başa almasıdır. Diğer bir deyişle sözcüklerin sıralanmasında niteleyen, ilişkilendiren, tamlayan ya da açıklayan önce ve nitelenen, ilişkilendirilen, tamlanan ya da açıklanan sonra gelir. Bu kural, hem varlık ile varlığın ilişkisini gösteren söz öbeğinde hem de varlık ile eylemin ilişkisini gösteren cümlede

geçerlidir. Karaağaç'a (2009) göre söz öbekleri Türkçede iki dala ayrılarak çeşitlenir: Yapımlık söz öbekleri eylemsi, kısaltma, birleşik eylem, yineleme, aitlik, bağlama ve özel ad öbeklerini içine alırken, çekimlik söz öbekleri ad tamlaması, iyelik ve ilgi durumu öbeklerinden oluşan ilişkilendirme öbekleri ile sıfat tamlamaları olan nitelendirme öbeklerinden meydana gelir.

Varlığın eylemle ilişkiye girmesi demek olan cümle ise bünyesinde altı öge bulundurur: Bunların ilk ikisi ve en önemlileri *özne* ve *yüklem*dir. Nitelendirilmiş eylem ya da diğer bir deyişle yargı bildiren yüklem ile eylemi yapan kişi olarak tanımlanan *özne*, bir cümlenin kurulabilmesi için temel öğelerdir. Cümlenin diğer öğeleri ise gerçekleşen eylemden etkilenen varlık olan *nesne* (yalın ya da belirtme durumu), eylemin gerçekleştirildiği yeri gösteren *yer tamlayıcısı* (bulunma, ayrılma, yaklaşma durumları), yön, zaman, tarz, neden, nicelik, araç vb. özelliğini vererek yüklemi tamamlayan *zarf* (sözlükte ya da söz diziminde) ve yüklemi etkilemeyen *cümle dışı öğelerden* (ünlem ve bağlaçlar) oluşur.

## 2.2. Almanca

*Ekleme Yöntemi:* Diğer Cermen dilleri gibi Almanca bükünlü bir dil olmasına rağmen zaman zaman ekleme yöntemine başvurur. Hem ön ekleri hem de son ekleri bulunan Almanca, özellikle sözcük türetmede çeşitli yapımlık bağlı biçim birimleri kullanır. Bu biçim birimleri eylemden eylem, eylemden ad, addan eylem ya da addan ad türetir: 'be-kommen', 'Werb+ung', 'telefon+ier-en', 'un+freund+lich+keit'. Ayrıca ikinci partisip ön eki dışında her zaman sözcüğün sonuna getirilen çekimlik bağlı biçim birimleri de Almancanın önemli özelliklerindedir. Çoğul çekimi, eylem çekimi, sıfat çekimi vb. sırasında sözcüğün sonuna çekim eki getirilir: 'geh-e', 'mach-te', 'Kind+er', 'Wolke+n' 'schön+er'.

*Bükün Yöntemi:* Dillerin biçim bilimsel açıdan sınıflandırmalarını yapan A. W. v. Schlegel, A. Schleicher ve W. v. Humboldt gibi isimler Cermen dillerini bükünlü diller grubuna koymuştur. Humboldt gibi Schlegel de *Dil Tipolojisi* kavramını kullanarak dillerin sınıflandırmasını yapmıştır (Elsen, 2011). Buna göre Almanca bükünlü diller grubundadır. Çünkü Almancada çekim sırasında sözcük köklerinde ses değişiklikleri görülür: 'nehmen' (matar), 'nimmst' (geniş zaman 2. tekil kişi) 'nahm' (geçmiş), 'genommen' (eylemsi). Görüldüğü gibi eylemin dört biçiminde 'e - i - a - o' ses değişimleri meydana gelir.

*Yineleme Yöntemi:* Almancada yineleme yöntemi nadiren de olsa kullanılır. Yineleme ses, hece ya da sözcük yinelemesi olarak meydana gelebilir: ‘klein-klein’, ‘Heckmeck’, ‘Wirrwar’. Zaman zaman dil bilgisel yinelemeler de (ön ek yinelemesi, sıfat derecelendirmesi yinelemesi gibi) görülür: ‘gestern - vorgestern - vorgestern - ...’, ‘mehr und mehr’. Almancada benzerlik, eş anlamlılık vb. ilişkisi bulunan bazı sözcüklerin yineleme oluşturduğu ve bu yinelemelerin kendine özgü bir anlam kazandığı da dikkat çeker: ‘Art und Weise’, ‘Hans und Franz’, ‘dies und das’.

*Birleştirme Yöntemi:* Asıl biçim birimlerinin birleştirildiği bu yöntem Almanca’nın başvurduğu bir yöntemdir. “Almanca’nın bileşik sözcük oluşturmadaki verimliliğini, bu dilde Türkçedeki gibi belirtisiz ad tamlaması olmamasıyla” açıklamak mümkündür (Toklu, 2013). Almancada ikiden çok sözcüğün birleşim sırasında bir araya geldiği sıkça görülür. Bazen bu birleşimde kullanılan sözcüklerin sayısı oldukça yüksek olur ve birleşik sözcüğün görüntüsü bir cümleye benzeyebilir: ‘Donaudampfschiffahrtsgesellschaftskapitänwitwentröstervereinsitzendenstellvertreter’ (Gadler, 1998) (Tuna buharlı gemicilik şirketi kaptanlarının dul eşlerini teselli derneği başkan vekili).

*Yardımcı Sözler Yöntemi:* Birçok dilde olduğu gibi Almancada da yardımcı sözler kullanılır. Yardımcı sözlerin en çok kullanılanları, yardımcı ve tarz eylemlerdir: ‘sein’, ‘werden’, ‘müssen’, ‘können’, ‘wollen’, ‘lassen’ vb. Ayrıca bazı eylemlerin bir sıfat, ad ya da eylemle birleşiminden yeni birleşik eylemler doğabilir: ‘kaputtgehen’, ‘kaputtkriegen’, ‘kaputtmachen’, ‘kaputtsparen’. Bunların dışında bir sıfattan olay bildiren bir cümle yapabilmek için Almancada genellikle ‘werden’ vb. bir eylemden yardım alınır. Bu eylem bir sıfatla birlikte kullanıldığında o sıfata eylem anlamı kazandırılmış olur: ‘krank werden’ (hastalanmak).

*Yer Düzeni Yöntemi:* Almanca, birkaç yer dışında yer düzeni yöntemine çok fazla ihtiyaç duyan bir dil değildir. Çünkü Almanca -Türkçe kadar olmasa da- cümle kurarken öğelerin yerlerini değiştirebilme esnekliğine sahiptir. Örneğin, ‘Der Mann liebt die Frau’ (adam kadını seviyor) cümlesi ‘Die Frau liebt der Mann’ biçiminde de kullanılabilir ve bu durumda özne-nesne karmaşası yaşanmaz. Cümlenin anlamında da bir değişiklik olmaz. Çünkü Türkçede olduğu gibi Almancada da ad durum çekimleri vardır ve bu sayede özne ile nesne ayrımı sağlanır.

Ancak bazı durumlarda Almancada da yer düzeni yöntemine başvurulduğu görülür. Örneğin, 'Der Mann aus der Türkei kommt heute' (Türkiyeli adam bugün geliyor) cümlesinde 'aus der Türkei' öbeğinin yeri önemlidir. Çünkü bu öbek 'adam' sözcüğünün niteleyicisi durumundadır. Eğer cümle, 'Der Mann kommt heute aus der Türkei' biçiminde kullanılırsa 'adam bugün Türkiye'den geliyor' anlamı kazanır ve öbek cümlenin yer tamlayıcısı durumuna geçer.

*Vurgu:* Almanca birkaç yer dışında vurguyu anlam ayırıcı olarak kullanmaz. Yazılıştaki farklılığı olmayan sözcüklerin eylem, ad vb. olarak ya da farklı anlamlarda kullanımları sırasında vurgunun yeri değiştirilerek anlam ayrımı sağlanabilir: 'missfallen' (beğenmemek, canını sıkmak), 'Missfallen' (hoşnutsuzluk); 'übersetzen' (çeviri yapmak), 'übersetzen' (karşıya geçmek).

Bütün Cermen dilleri gibi Almanca da niteleyicileri ve ilişkilendiricileri çoğunlukla nitelenenlerden ve ilişkilendirilenlerden sonra kullanır: 'die Katze des Mannes' (adamın kedisi), 'die Frau im Zimmer' (odadaki kadın), 'für das Kind' (çocuk için), 'das Heft, das ich kaufte' (satın aldığım defter), 'Ich weiss nicht, wo sie sind' (nerede olduklarını bilmiyorum).

Ancak bazı durumlarda niteleyiciler ve ilişkilendiriciler, nitelenenlerden ve ilişkilendirilenlerden önce kullanılır. Bunun en önemli örnekleri sıfatlar ve iyelik zamirleridir. Sıfatlar ve iyelik zamirleri her zaman nitelendirdikleri adlardan önce gelir: 'das kleine Kind' (küçük çocuk), 'meine Kinder' (benim çocuklarım).

Cümle ögeleri olan *özne, yüklem, nesne, yer tamlayıcıları, zarf ve cümle dışı ögeler* Almancada da mevcuttur. *Yan cümleler*, bu altı ögeye ek olarak Almanca cümlelerin yedinci ögesi olarak sayılabilir. Ancak yan cümleler, adı ya da eylemi nitelendirdiği için bir biçimde sıfat ve zarf görevi görür. Bazı durumlarda cümlenin öznesi ya da nesnesi de olabilir. Almanca ana cümlelerde yüklem yeri her zaman ikinci sıradayken yan cümlelerde sondadır. Yan cümlelerin eylemi; zamanı, çatısı ve kişisi olan bir yüklemidir. Ancak bu eylemin cümlenin sonunda olması ve özneye bağlanması cümleyi ana cümle olmaktan çıkardığı için yan cümlelerin ana cümleden bağımsız kullanılması olası değildir.

### 2.3. İngilizce

*Ekleme Yöntemi:* Diğer Cermen dilleri gibi İngilizce bükünlü bir dil olmasına rağmen zaman zaman ekleme yöntemine başvurur. Hem ön ekleri hem de son ekleri bulunan İngilizce, özellikle sözcük türetmede çeşitli yapımlık bağlı biçim birimleri kullanır. Bu biçim birimleri eylemden eylem, eylemden ad, addan eylem ya da addan ad türetir: ‘re-write’, ‘work-er’, ‘terror+ise’, ‘friend+ship’. Ayrıca her zaman sözcüğün sonuna getirilen çekimlik bağlı biçim birimleri de İngilizcenin önemli özelliklerindedir. “İngilizcede bir çekim eki her zaman son ektir ve her sözcük için de sadece bir tane olabilir” (Brinton, 2000). Çoğul çekimi, eylem çekimi, sıfat çekimi vb. sırasında sözcüğün sonuna çekim eki getirilir: ‘come-s’, ‘work-ed’, ‘tree+s’, ‘warm+er’, ‘warm+st’.

*Bükün Yöntemi:* Dillerin biçim bilimsel açıdan sınıflandırmalarını yapan dil bilimciler Cermen dillerini bükünlü diller grubuna koymuştur. Bu sınıflandırmaya göre Almanca gibi İngilizce de bu gruptadır. Çünkü çekim sırasında sözcük köklerinde ses değişiklikleri görülür: ‘swim’ (matar), ‘swam’ (geçmiş), ‘swum’ (eylemsi). Görüldüğü gibi eylemin üç biçiminde ‘i - a - u’ ses değişimleri meydana gelir. Aslında bütün Cermen dillerinin genel özelliklerinden olan eylem kökündeki ses değişiklikleri İngilizcede kısmen ayrı değerlendirilmelidir. Çünkü Fortson IV’e (2005) göre “modern İngilizcenin güçlü (düzensiz) eylemleri öyle çok değişikliklere uğramıştır ki orijinal sesli değişimi ilişkilerine örnek olarak bunları kullanmak zordur.” Bu nedenle Almanca ile İngilizcedeki kök sesli değişimleri benzeşse de Almanca bu özellik için diğer Cermen dilleriyle daha çok benzerlik gösterir.

*Yineleme Yöntemi:* İngilizcede yineleme yöntemi nadiren de olsa kullanılır. Yineleme ses, hece ya da sözcük yinelemesi olarak meydana gelir: ‘walkie-talkie’, ‘teeny-weeny’, ‘chit-chat’, ‘knick-knack’, ‘bye-bye’. Zaman zaman dil bilimsel yinelemeler de (sıfat derecelendirmesi yinelemesi gibi) görülür: ‘more and more’, ‘better and better’. Ayrıca Türkçenin *m’li ikileme* özelliğine benzer olarak İngilizcede *shm ikilemesi* görülür: ‘baby-shmaby’, ‘breakfast-shmeakfast’, ‘apple-shmapple’.

*Birleştirme Yöntemi:* Asıl biçim birimlerinin birleştirildiği bu yöntem İngilizcenin başvurduğu bir yöntemdir. McCarty’nin (2002) yaptığı sınıflamaya göre birleşik eylemler, birleşik adlar ve birleşik sıfatlar belli başlı alt sınıflamalara ayrılır ve bu

sınıflamaya göre birleşik eylemler dört gruptur: eylem+eylem ‘freeze-dry’, ad+eylem ‘steam-clean’, sıfat+eylem ‘whitewash’, ‘edat+eylem ‘overcook’. Birleşik adlar yine dört gruptur: eylem+ad ‘swearword’, ad+ad ‘hairnet’, sıfat+ad ‘blackboard’, edat+ad ‘outpost’. Birleşik sıfatlar ise üç gruptur: ad+sıfat ‘oil-rich’, sıfat+sıfat ‘grey-green’, edat+sıfat ‘overactive’.

*Yardımcı Sözcük Yöntemi:* Birçok dilde olduğu gibi İngilizcede de yardımcı sözcükler kullanılır. Yardımcı sözcüklerin en çok kullanılanları, yardımcı ve tarz eylemlerdir: ‘be’, ‘have’, ‘do’, ‘could’, ‘will’, ‘must’ vb. Bu yardımcı ve tarz eylemlerin İngilizcede beş ortak özelliği bulunur: “Anlamı olan bir eylemle kullanılmaları gerekir. Anlamları küçüktür, daha doğrusu zaman ve görünüş temsil ederler. Sorularda yer değiştirirler. Olumsuzluk eki *n’t*’den önce gelirler. Eklenti soru olarak kullanılırlar” (Gelderen, 2002). Bunların dışında bir sıfattan olay bildiren bir cümle yapabilmek için İngilizcede genellikle ‘get’, ‘become’ vb. bir eylemden yardım alınır. Bu eylemler bir sıfatla birlikte kullanıldığında o sıfata eylem anlamı kazandırılmış olur: ‘to get fat’ (şişmanlamak), ‘to become ill’ (hastalanmak).

*Yer Düzeni Yöntemi:* Modern İngilizcede -bir iyelik durum eki olan ve genellikle ‘s’ biçiminde kullanılan biçim birimi sayılmazsa- ad durum çekimleri ortadan kalkmıştır, ancak Eski İngilizcede bu çekimler kısmen de olsa vardır (yalın, belirtme, yaklaşma ve ilgi durumları) ve Latince ile diğer Hint-Avrupa dillerinin bazılarında olduğundan biraz daha basittir. “Ayrılma durumu bulunmaz, bulunma ya da araç durumu da genellikle yoktur, bunlar yaklaşma durumuyla kaynaşmış bir hâldedir. Aynı biçimde doğrudan seslenme durumu (vokatif) da genellikle yalın durumla özdeşdir. Yani Eski İngilizcede adın sadece dört durumu vardır” (Baugh & Cable, 2002). Eski İngilizceden Modern İngilizceye geçerken bu durum çekimlerinin ortadan kalkmasıyla İngilizce yer düzeni yöntemine büyük oranda ihtiyaç duymuştur. Örneğin, ‘The man saw the woman’ (adam kadını gördü) cümlesinde özne olan ‘the man’ ile nesne olan ‘the woman’ sözcükleri birbirinden sadece yer bakımından ayrılır. Cümle, ‘The woman saw the man’ biçimine getirilirse ‘kadın adamı gördü’ anlamı kazanır.

İngilizcede bu durum dışında da yer düzeni yöntemine başvurulur. Örneğin, ‘The man with the shirt is walking’ (gömlekli adam yürüyor) cümlesinde ‘with the shirt’ söz öbeğinin yeri önemlidir. Çünkü bu öbek ‘adam’ sözcüğünün niteleyicisi durumundadır. Eğer cümle, ‘The man is walking with the shirt’ biçiminde

kullanılırsa ‘adam gömlekle birlikte yürüyor’ anlamı kazanır ve öbek cümlelerin yer tamlayıcısı durumuna geçer.

*Vurgu:* İngilizce birkaç yer dışında vurguyu anlam ayırıcı olarak kullanmaz. Örneğin, aynı sözcükleri içeren tamlama öbekleri ve birleşik sözcüklerin sözlü dildeki anlam ayırımı vurgunun yeri değiştirilerek sağlanır: ‘a green house’ (yeşil bir ev) gerçek sözlük anlamıyla ve ‘a greenhouse’ (bir sera) genelde yeşil renkte olmayan camdan bir yapı anlamıyla kullanılır (Carstairs-McCarthy, 2002). Yine yazılışı aynı olan eylem ve adların vurguları farklıdır: ‘subject’ (konu), ‘subject’ (bağımlı kılmak).

Bütün Cermen dilleri gibi İngilizce de niteleyicileri ve ilişkilendiricileri çoğunlukla nitelenenlerden ve ilişkilendirilenlerden sonra kullanır: ‘the hand of the child’ (çocuğun eli), ‘the man in the room’ (odadaki adam), ‘for me’ (benim için), ‘the book which I bought’ (satın aldığım kitap), ‘I don’t know where he is’ (nerede olduğunu bilmiyorum).

Ancak bazı durumlarda niteleyiciler ve ilişkilendiriciler, nitelenenlerden ve ilişkilendirilenlerden önce kullanılır. Bunun en önemli örnekleri sıfatlar ve iyelik zamirleridir. Sıfatlar ve iyelik zamirleri her zaman nitelendirdikleri adlardan önce gelir: ‘the old house’ (eski ev), ‘my children’ (benim çocuklarım).

Cümle ögeleri olan *özne, yüklem, nesne, yer tamlayıcıları, zarf ve cümle dışı ögeler* İngilizcede de mevcuttur. *Yan cümleler*, bu altı ögeye ek olarak İngilizce cümlelerin yedinci ögesi olarak sayılabilir. Ancak bu yan cümleler, adı ya da eylemi nitelendirdiği için bir biçimde sıfat ve zarf görevi görür. Bazı durumlarda cümlelerin öznesi ya da nesnesi de olabilir. İngilizcede ana ya da yan cümlelerde yüklem yer her zaman ikinci sıradadır. Bu noktada İngilizce Almancadan ayrılır. Ancak yine de yan cümlelerin eylemi; zamanı, çatısı ve kişisi olan bir yüklemidir. Onu ana cümle olmaktan çıkararak yan cümle hâline getiren bu özellik nedeniyle yan cümlelerin ana cümleden bağımsız kullanılması olası değildir.

Altay dillerinin mensubu olan Türkçe ile Cermen dillerinin mensubu olan Almanca ve İngilizcenin, dil bilgisel görevleri yerine getirmek için kullandığı yöntemler aşağıdaki gibi özetlenebilir:



**Çizelge 2.1 : Dillerin Dil Bilgisel Görevler İçin Kullandığı Yöntemler**

	Türkçe		Almanca		İngilizce	
	Var	Yok	Var	Yok	Var	Yok
Ekleme Yöntemi	✓		✓		✓	
Bükün Yöntemi		✓	✓		✓	
Yineleme Yöntemi	✓		✓		✓	
Birleştirme Yöntemi	✓		✓		✓	
Yardımcı Sözcükler Yöntemi	✓		✓		✓	
Yer Düzeni Yöntemi	✓		✓		✓	
Vurgu Yöntemi	✓		✓		✓	

Görüldüğü üzere Almanca ve İngilizce yedi yöntemin tamamını kullanırken, Türkçe eklemeli diller arasında olduğu için bükün yöntemine başvurmaz. Türkçenin yapısı gereği köklerde ses değişimi yoktur.

Dillerin söz dizimsel farklılıkları ise öncelikle cümle öğelerinin dizilişinde görülür. Türkçe -devrik cümle kurabilme özelliği dikkate alınmazsa- yüklemi her zaman cümlenin sonuna götürür. Ancak Cermen dillerinin özelliği gereği Almanca ve İngilizce yüklemi her zaman ikinci sırada kullanır. Sadece Almanca yan cümlelerde yüklem yeri sondadır. Bu durumda bu üç dilin söz dizimi formülleri şu şekilde gösterilebilir:

Türkçe	Almanca ve İngilizce
Özne + Nesne + Yüklem (ÖNY)	Özne + Yüklem + Nesne (ÖYN)

Bu üç dilin söz dizimindeki ilk kural yüklem yeri gereği değişmezliktir. Türkçe, devrik cümle kurabilme özelliğiyle bu kuralda daha esnek. Ancak kurallı bir cümlede yardımcı ögeden ana ögeye doğru gidiş, dolayısıyla da yüklem yeri sona oluşu, Türkçe söz diziminin tipolojik özelliğidir. “Fiil daima sona olduğuna göre cümlenin tepe noktası, iş ve oluş bildiren kelimedir. Bu kaideden sapmalar vardır, fakat kaideyi bozmazlar; normal kelime sırası o şekilde sağlam kök salmıştır ki, sapma şuurlu bir üslup vasıtası olarak kalır” (Grönbech, 2011). Sonuç olarak, Türkçenin temel cümle yapısı olan kurallı bir cümlede “Yüklem, cümlenin sonunda bulunur. Belirtisiz nesne ve bazı zarflar, yüklem yanında yer alır. Diğer öğelerin yeri değişkendir. Genellikle vurgulanmak istenen öge, yüklem yanında bulunur” (Karahana, 2010). Cermen dilleriyle karşılaştırıldığında Türkçenin öne çıkan bu tipolojik özelliğini Johanson (1992) şöyle açıklar: Türkçenin temel olan tipolojik özelliği sola doğru dallanan söz dizimidir, söz diziminde ikincil ögenin temel ögenin

önünde olduğu rektum-regens ölçütüdür. ‘Yönetilen’ ögeler ‘yönetenler’den üstündür. Yüklem çekirdeği (genelde bir yüklem eylemi) en son konumu alır. Tamlayıcılar ve bağımsız ifadeler yüklem; sıfat, tamlama ve ad-eylem öbekleri vb. kendi temel ögesinin; derecelendirme zarfları ise niteledikleri sıfatın önünde bulunur. Cermen dillerinde yüklem yeri Türkçeye oranla daha kesindir. İngilizcede yüklem yeri ne ana cümlelerde ne de yan cümlelerde değişir, yüklem birkaç istisnai devrik cümle dışında her zaman öznenin sonra kullanılır. Bununla birlikte zarf ya da zarf öbekleri gibi birkaç yapı dışında cümlenin diğer ögelerinin yeri de her zaman sabittir. Almandada da -yüklemi sona getiren yan cümleler hesaba katılmazsa-yüklem her zaman ikinci sırada bulunur, diğer ögeler ise çoğunlukla yer değiştirebilir. Almanca, özellikle vurgulama yapmak için cümledeki herhangi bir ögenin yerini özneninkiyle değiştirebilme esnekliğine sahiptir:

Tür: Annem şu an konuşuyor.  
Şu an annem konuşuyor.  
Annem konuşuyor şu an.  
Şu an konuşuyor annem.  
Konuşuyor annem şu an.  
Konuşuyor şu an annem.

Alm: Meine Mutter spricht jetzt.  
Jetzt spricht meine Mutter.

İng: My mother is speaking now.  
Now my mother is speaking.

Ana cümleden farklı olarak yan cümle tek başına bir cümle görevinde bulunamaz, her zaman bir ana cümleye ihtiyaç duyar. Bir yan cümle “bir cümlede, cümle ögelerinden herhangi birini nitelemek amacıyla kurulan ve cümle ögesine bağlama zamiri, yer ve zaman sözleriyle bağlanan cümle” (Karaağaç, 2013) biçiminde tanımlanır. Yani yan cümleler, bir bağlama zamiri ya da bir yer, zaman vb. sözü içermelidir. Diğer bir tanım ise “çekimli bir fiilden sonra kullanılan ki bağlacı, dilek kipi veya şartlı birleşik zamanla kurularak temel cümleye bağlanan cümle” (TDK, yan cümle, 10.12.2015) biçimindedir. Bu tanıma göre yan cümlenin eylemi çekimli, yani özneye (kişiye) bağlanmış olmalıdır. Eylem olan sözcük, özneye bağlanmadığı sürece eylemsidir (Karaağaç, 2013). Dolayısıyla Türkçede eylemsiyle kurulan

yapılar (eylem adı, ad-eylem ve zarf-eylem) yan cümle değil, eylemsi öbeği olarak kabul edilir.

Türkçeyle ilgili yapılan bazı çalışmalarda eylemsi öbeklerini içeren cümleleri *girişik/bileşik cümle* sınıfına koyan tanımlamalarda da bulunulmuştur. Örneğin, Hatiboğlu'na (1972) göre girişik cümle, “Bir temel tümce ile birlikte bir veya birkaç eylemsiden kurulan tümceye denir.” Eylemsi içeren cümleleri yan cümle olarak kabul eden uzmanlar yan cümleleri çekimli ve çekimsiz eylemli olmak üzere iki gruba ayırır. Aydın'a (2004) göre “Eylemi çekimli olan yan tümceler (dilek-koşul tümceleri, *ki*'li tümceler bu gruba girer) oldukça sınırlı sayıdadır. Türkçede asıl yan tümceleri eylemi çekimli olmayan yan tümceler oluşturur. Eylemi çekimli olmayan yan tümceler eylemsilerle (eylemlilik, ortaç, ulaç) kurulur.” Bu tanımlara göre eylemsiler yan cümledir. Eylemsi öbeklerinin, dağılım açısından Hint-Avrupa dillerindeki yan cümlelerin yakın karşılıkları olduğu bir gerçektir. Johanson'a (1975) göre “Ne tipolojik sözdizimi farkları, ne de morfolojik farklar – yani Türkçe yan önermelerde yüklem bir çekimli fiil olmayışı – bu benzerliği örtmemelidir.” Ancak eylemin, kişiyle çekimlenmemesi -yani yüklem olmaması- ve bir bağlama ya da yer/zaman sözüyle ana cümleye bağlanmaması, eylemsi öbeklerini yan cümle olmaktan çıkararak ana cümlelerin salt bir öbeği hâline getirir.

Eylemsileri yan cümle olarak kabul edenlerin bu yanılgısı çeşitli nedenlere bağlanabilir. Örneğin, Toklu'ya (2013) göre “konuya Batı Dillerinin geleneksel dilbilgilerinin gözlüğü ile bakıldığında, eylemsilere benzer yapıların bu dillerde genellikle yantümcelerle ... kurulduğu görüldüğünden, eylemsilerin Türkçede de yantümce kurabileceği kanısına varılmıştır.”

Konuyla ilgili karşıt görüşler ve tartışmalar bulunsa da bünyesinde birden fazla yüklem bulunduran Türkçe birleşik cümle tipleri sadece üç tane olarak kabul edilebilir: koşul cümlesi, *ki*'li cümle ve iç içe cümle (Karaağaç, 2009).

Cermen dillerinde ise yan cümlelerin sayısı oldukça yüksektir. Almanca ve İngilizce; neden, zıtlık, amaç, koşul, zaman, ilgi, açıklama vb. bildiren yapıları yan cümlelerle kurar. Yan (ya da yardımcı) cümlelerin eylemi kişiye bağlanmış yüklemidir. Cermen dillerinde bu cümlelerdeki eylemin yeri değişkenlik gösterebilir. “Yerleşik (yan) cümlelerde çekimli eylemin yerinin, ana cümledeki yerinden farklı olması çeşitli Cermen dillerinin tipik özelliğidir. ... Bu durum eski Cermen dillerinin hepsinde yan

cümlelerde tercih edilen sıralamaydı” (Fortson IV, 2005). Ancak şu an Almanca bu sıralamayı koruyorken İngilizcede bu kural işlevini tamamen yitirmiştir, yani İngilizcede yan cümlelerin kuruluşu görünürde ana cümleye benzer.

Alm: Es ist wahr, dass ich ihm das Buch gegeben habe.

İng: It is true that I have given him the book.

Türkçede bu ve buna benzer bütün yapılar, yan cümlelerin aksine eylemsi yapılarla kurulduğu için Türkçe bir bağlama zamirine vb. ihtiyaç duymaz. “Türkçe cümlecikler bazı ‘normatif’ niteliklere de sahiptir. Örneğin, Almanca yan cümlelerdeki gibi özel sözcük sıralaması kurallarına bağlı değildir. Bunlar sıklıkla biçimsel olarak temel cümleye çok benzer, tek fark bitimsiz yüklemsi seçimidir” (Johanson, 1992). Dolayısıyla eylemsinin yeri bu yapılarda değişmez. Eylem soylu sözcük, tıpkı cümlelerde olduğu gibi eylemsi öbeğinin sonunda bulunur:

Tür: Kitabı ona verdiğim doğrudur.

Bu bağlamda Türkçenin biçim bilgisi ve söz dizimi Almanca ve İngilizceyle uyuşmaz. Türkçe; niteleyicileri, açıklayıcıları, tamlamaları vb. önce, asıl söylenmek istenen ögeyi ise ondan sonra kullanma özelliği sayesinde Cermen dilleriyle karşılaştırıldığında farklı bir yapıya sahip bir dil hâline bürünür. Bu nedenle bu üç dildeki eylemsilerin karşılaştırılması, Almanca ve İngilizcede ayrı bir konu alanı olan yan cümleleri de ayrıntılı olarak incelemeyi zorunlu duruma getirir.

### 3. EYLEMSİLERİN GENEL ÖZELLİKLERİ

#### 3.1. Türkçede Eylemsiler

Eylemsiler eylemlerden türeyen, ancak kişiye bağlanarak yüklem olamamış sözcüklerdir. “Fiillerden türemelerine karşın fiilin bütün özelliklerini göstermeyen dil bilgisi yapılarıdır. Olumsuzluk eki, iyelik eki, çatı eki alabilirler; ancak fiil çekimine girmedikleri için fiillerden ayrılırlar” (Bayraktar, 2004). Ayrıca hiçbir eylemsi türü yargı bildirmez (Karahan, 2010). Eylemsileri türemiş sözcüklerden ayıran özellik ise onların eylem özelliklerini tamamen kaybetmemesidir. “Eylemsiler, geçmişleri eylem, gelecekleri ad olan yapılarıdır. Bir yüzleri eyleme, diğer yüzleri ada dönüktür. ... Ancak çekimlenmemiş eylem olduklarından, bunu zamana ve kişiye bağlı olarak gösteremezler” (Üstünova, 2005).

Türkçede üç tür eylemsi vardır: Eylemin adı olan *eylem adı*, eylemin adsal özelliğini vererek ad ya da sıfat olabilen *ad-eylem* ve eylemi niteleyerek zarf işlevi gören *zarf-eylem*. Türkçenin en eski yazılı metinlerinde bile eylemsilerin var olması Türkçenin eski bir dil oluşundan kaynaklanır. Dolayısıyla dil tarihinde eylemsilerin varlığı önemli bir yer tutar.

##### 3.1.1. Eylem adı

Bir varlık, zaman ya da biçimle ilişkilendirilmeyen eylem adları için birçok terim kullanılmıştır: *eylemlilik*, *mastar*, *infinitif*, *isim-fiil* vb. Eylem adları, “hem fiile, hem de isme özgü karakteristik özelliklerden bazılarında sahiptir, bu yüzden Türkiye Türkolojisinde sık sık bu iki özelliği dile getiren ‘isim-fiil’ terimiyle adlandırıldıkları görülür” (Yılmaz, 2009). Türkçede *-mAk<sup>2</sup>*, *-mA<sup>2</sup>* ve *-(y)Iş<sup>4</sup>* ekleri, eylem adı görevini gören işlek ve verimli üç eylemsi ekidir.

##### 3.1.1.1. -mAk<sup>2</sup>

Türkçenin işlek eylem adı eklerinden olan *-mAk<sup>2</sup>*, ad durum ekleriyle birlikte kullanılabilen bir ektir. Yalın, bulunma ve ayrılma durumlarıyla sıkça, belirtme ve yaklaşma durumlarıyla ise nadiren kullanılırken iyelik ve çokluk biçimiyle işlemez (Yılmaz, 2009). Ek yakın bir geçmişe kadar bütün durum ekleriyle kullanılmış olsa

da belirtme ve yaklaşma durumlarıyla kullanımında günümüz Türkçesinde yerini diğer bir eylem adı biçim birimi olan  $-mA^2$  ekine bırakmıştır (Bayraktar, 2004). Bu değişimin nedeni, dildeki asıl ve bağlı biçim birimlerinin zamanla eskiyerek yerlerini yeni kullanımlara bırakması olarak verilebilir (Yılmaz, 2012): ‘Sigara içmek yasaktır’, ‘Çalışmaktan bıktım’, ancak ‘Söylemeye dilim varmıyor’.

Köktürkçede ‘armakçı’ (hileci) sözcüğünde kalıplaşmış olarak bulunan  $-mAk^2$  ekinin yaygın olarak ortaya çıkışı Uygurcada olmuştur (Ercilasun, 2013). Eski Türkçede soyut sözcükler yapmak için de kullanılmıştır: ‘ukmak’ (akıl, görüş, fikir) (Gabain, 1988), ‘amranmak’ (ihtiras), ‘üklimeki’ (çoğalmas) (Özönder, 1998). Eski Anadolu Türkçesinde ise en işlek kullanımlı eylem adı eki olmuştur (Gülsevin, 2011). Bazı sözcüklerde ise kalıplaşmıştır: ‘ilmek’, ‘kaymak’, ‘tokmak’ (Karaağaç, 2012).

### 3.1.1.2. $-mA^2$

$-mAk^2$  ekinden daha az soyut görünen eylem adı ekidir. Çokluk, iyelik, durum ekleri ve edatlarla kullanılabilir (Yılmaz, 2009): ‘gitme’, ‘gitmen’, ‘öldürülmesi’, ‘içmen için’. Bazı sözcüklerde kalıplaşmıştır: ‘dolma’, ‘kabartma’, ‘yazma’ (Karaağaç, 2012). Genellikle ad oluşturan ek, sıfat niteliği de kazanabilir: ‘boyama kürk’, ‘burma bilezik’ (Karasoy, 2004). Ekin, yaklaşma durum ekiyle birlikte birleşik eylem oluşturması  $-mak^2$  ekine göre daha verimlidir: ‘konuşmaya değmez’, ‘okumaya giriştim’, ‘gücenmeye görsünler’ (Akbaba, 2007).

Eski Türkçede seyrek olup daha çok sıfat olarak görülür: ‘yalmä’ (binici, süvari) (Gabain, 1988). Eski Anadolu Türkçesinde de az kullanılmıştır, bu dönemde  $-mAk^2$  eki daha çok görülür: ‘ditreme dutdı’ (Gülsevin, 2011). Bu ekin ortaya çıkışında  $-mAk^2$  ekinin etkisi olduğu görüşü vardır. Buna göre eylem adı yapan  $-mAk^2$  eki çekim sırasında iki sesli arasında kalıp süreklileşen son damak sesini düşürmüş ve  $-mA^2$  hâline gelmiştir (Banguoğlu, 2007): ‘yağmağa > yağmaya’.

### 3.1.1.3. $-(y)Iş^4$

Türkçenin işlek eylem adı yapma eklerinden  $-(y)Iş^4$ , eylemi biçim olarak adlandırır (Karaağaç: 2012): ‘doğuş’, ‘okuyuş’, ‘yapış’. Bu ek,  $-mA^2$  eki gibi her türlü çekim ekiyle ve edatlarla kullanılır (Yılmaz, 2009): ‘gidişinin’, ‘ötüşüyle’, ‘bekleyişe’, ‘oluş için’. Bu ekle kurulmuş sözler, kalıcı duruma gelmede, diğer eylem adı

ekleriyle kurulan sözcüklere göre daha elverişlidir (Karaağaç, 2012): ‘anlayış’, ‘gösteriş’, ‘satış’.

Ek, Köktürkçenin eylemden ad yapan birkaç ekinden biridir. Ancak Eski Türkçede ekin seslisi ekle henüz kaynaşmamış yardımcı ses durumundadır, dolayısıyla bu dönemde ek  $-(I)\text{ş}^4$  biçimindedir: ‘üküş’ (çok), ‘tegiş’ (değme, çatışma) (Ercilasun, 2013); ‘uruş’ (savaş), ‘yaraş’ (sıfat, selamcı) (Gabain, 1988). Eski Anadolu Türkçesinde ise ekin seslisi ekle kaynaşmış, dolayısıyla  $y$  yardımcı sesini almıştır, ancak ekin sadece iki dal biçimi vardır:  $-(y)I\text{ş}^2$ . ‘gidişde’, ‘dönişde’, ‘doğışından’ (Gülsevin, 2011). Eski Anadolu Türkçesinde  $-(y)I\text{ş}I\text{lk}^2$  olarak uzamış biçimi de görülür: ‘bilişligi’ (Gülsevin, 2011).

#### 3.1.1.4. Diğer ekler

Bu üç birim kadar verimli olmayan ve oldukça seyrek kullanılan  $-mAklk^2$  eki  $-mA^2$  ekiyle eş anlamlıdır: “seni kafamda bir lûgat kitabı gibi görmekliğim işi bozdu” (Yılmaz, 2009).

#### 3.1.2. Ad-eylem

*Sıfat-fiil* ya da *ortaç* olarak da adlandırılan ad-eylemler, eylem adları gibi eylemlerden türeyen, ancak kişiye bağlanarak yüklem olamamış sözcüklerdir. Eylem adlarından farkı, eylemin hareket ve tarzının adını değil, zaman ve kipinin adını bildirmeleridir. Eylemsi olmalarının nedeni özneye bağlanamayışlarıdır. Bu nedenle eylem adları gibi çekim ekleriyle çekimlenmeleri mümkündür (Karaağaç, 2012): ‘geçme > geçmeler > geçmede > geçmesi > geçme gibi’, ‘geçmiş > geçmişler > geçmişte > geçmişin > geçmiş gibi’ gibi. Onların sıfat-fiil ya da sıfat-eylem adlarıyla anılmaları da bu zaman ve kip bildirme özelliklerinden kaynaklanır. Ancak geçicilik özelliği olan ad-eylemler, tek başına sıfatlardan farklıdır. Yılmaz’a (2009) göre bu biçimin “iki işlevi, iki bildirişim amacı ve dolayısıyla isimli kullanım ve sıfatı kullanım alanı olmak üzere iki söz dizimsel kullanım alanı vardır.” Dolayısıyla da ad ve sıfat olma özelliğine sahiptir. Başka bir deyişle ad-eylemler cümle içerisinde kullanımlarına göre ad ya da sıfat olabilir (Gürbüz, 2010), hatta tek öge ya da ad-eylem öbeği biçiminde zarf olarak bile kullanılabilir: ‘Ağaçları kurumuş buldular’, ‘eti çok pişmiş sever’ (Turan, 1998).

Eraslan'a (1980) göre ad eylemlerin sekiz özelliği bulunur: Bir eylem biçimidir, zaman bildirir, hareket bildirir, geçici hareket adıdır, ad gibi çekimlenir, ad ya da sıfat gibi kullanılır, adlaşma yeteneğine sahiptir, eylemleşme özelliği vardır.

### 3.1.2.1. -(y)AcAk<sup>2</sup>

-(y)AcAk<sup>2</sup> ad-eylem eki, gelecek zamanı bildiren ve eylemden genellikle sıfat oluşturan ektir: 'okunacak kitap', 'yaşanılacak' yer (Hatiboğlu, 1981). Sıklıkla donuklaşarak (eşya ve alet adları, soyut kavramlar gibi) kalıcı adlar yapar: 'açacak', 'içecek', 'giyecek', 'alacak', 'gelecek' (Salman, 2003). Etken yapıda olmasına rağmen 'yakacak odun', 'yiyecek ekmek' örneklerinde olduğu gibi zaman zaman edilgen anlam içerebilir (Karabulut, 2010).

Eski Anadolu Türkçesi devrinde ortaya çıkmıştır (Eraslan, 1980). Ekin en erken kullanımı 13. yüzyıldır. -A<sup>2</sup> ve -cAk<sup>2</sup> biçiminde oluşmuş birleşik bir ektir (Hatiboğlu, 1981): 'görecek yir', 'korçacak nesne' (Gülsevin, 2011). Bu dönemde ç'li kullanımı da görülür.

### 3.1.2.2. -(y)AsI<sup>2</sup>

Gelecek zaman bildiren bir diğer ad-eylem ekidir. Son dönemde daha çok dua ve beddua için kullanılır olmuştur: 'sağ olası çocuklar', 'adı batmayası çocuk'. Bu kullanımın eşitlik ekiyle uzatılmış biçimi de vardır: 'kör olasıca kedi'. Bazen yaklaşma ekiyle birlikte tamamen donuklaşmış olarak görülür: 'veresiye', 'kıyasıya', 'ölesiye' (Hatiboğlu, 1981). Yaklaşma durum ekini almadan kalıplaşan bazı örnekler de vardır: 'tüt-esi > tütsü', 'yat-ası > yatsı', 'giy-esi > giysi', 'boğası' (Salman, 2003).

Eski Türkçede -gA<sup>2</sup> ve -sI<sup>2</sup> eklerinin birleşiminden (Karaağaç, 2012) doğan ek, Eski Anadolu Türkçesinde sıkça kullanılan bir ek olmuştur: 'bağlayası', 'ağlayası' (Gülsevin, 2011).

### 3.1.2.3. -r/-Ar<sup>2</sup>/-Ir<sup>4</sup>

Geniş zaman bildiren bir ad-eylem ekidir. Sıfat olarak kullanılmasının yanı sıra (alet ve yer adları, soyut kavramlar, coğrafi terimler gibi) birçok kalıcı ad da yapar: 'görür gözüm görmez, tutar elim tutmaz oldu' (Yılmaz, 2009); 'döner', 'çağlar', 'gelir',



'yarar' (Salman, 2003). İşlek olmakla birlikte diğer bir geniş zaman eki olan  $-An^2$  kadar verimli değildir.

Eski Türkçeden beri var olan bu ek, yakın döneme kadar sadece  $-Ur^2$  biçiminde iki dal biçim birimi olarak kullanılmıştır. Ayrıca "Ramstedt,  $-r$ ,  $-ur/-ür$  ekleri yanında  $-ar/-er$ 'in ortaya çıkışını yanlış hece bölünmesiyle açıklamaktadır. Ona göre ünsüzle biten fiil kök ve gövdelerinde  $-ur/-ür$  bulunuyor. Eğer kökün menşesinde bir a/e var ise, o zaman ek  $-ar/-er$  olmaktadır" (Eraslan, 1980). 'Yıltırar ay' (parlayan ay) (Eraslan, 1980), 'közünür' (görünür, anlık, bir an) (Gabain, 1998); 'bilür kişi', 'boş yürür hayvân' (Gülsevin, 2011).

#### 3.1.2.4. $-mAz^2$

Bir geniş zaman ad-eylem eki olan  $-mAz^2$ ,  $-r/-Ar^2/-Ir^4$  ekinin olumsuzu olarak işlev görür: 'görünmez kaza', 'çıkamaz sokak' (Hatiboğlu, 1981). Bu ekin, aynı eylem köküyle kurulan  $-r/-Ar^2/-Ir^4$  ad-eylemiyle birlikte ikileme olarak kullanıldığı sıklıkla görülür: 'yer yemez', 'olur olmaz', 'bilir bilmez' (Hatiboğlu, 1981). Bazı durumlarda (yer, yiyecek, eşya adları, soyut kavramlar gibi) kalıcı adlar da yapar: 'tükenmez', 'çıkamaz', 'kuş konmaz', 'düşmez kalkmaz' (Salman, 2003).

Ek, Eski Türkçeden beri kullanılan bir ektir: 'bilig bilmez kişi' (bilgi bilmez kişi) (Eraslan, 1980), 'kabûl olmaz du'âdan' (Gülsevin, 2011).

#### 3.1.2.5. $-(y)An^2$

Çoğunlukla geniş zaman ya da şimdiki zaman ad-eylem eki olarak kullanılan  $-(y)An^2$ , geçmiş zamanı ifade etmek için de eylemsiler kurar: 'Kocasından boşanan bir sürü bîçâre karı' (geçmiş zaman), 'sıralarda hiç düz oturan yok' (şimdiki zaman), 'parka bakan pencerenin önünde durdu' (geniş zaman) (Korkmaz, 2014). Oldukça işlek ve verimli bir ektir. Tanımladığı sözcüğün, alt cümlenin öznesi olması durumunda kullanılması,  $-(y)An^2$  ekinin en belirgin özelliğidir (Underhill, 1972): 'mektebe giden oğlan < oğlan mektebe gider' (Underhill, 1972). Bu ekle birçok ikileme oluşturulabilir: 'bilen bilmeyen', 'gelen geçen', 'giden gidene', 'kıran kırana' (Hatiboğlu, 1981). Bazı durumlarda (hastalık, bitki, alet adları ya da dil bilgisi ve coğrafya terimleri gibi) kalıplaşmış örnekler de görülür: 'ayır-an > ayran', 'düzen', 'kapan', 'tabış-gan > tavşan', 'ağaç kakan' (Salman, 2003).

-(y)An<sup>2</sup> ekinin Eski Türkçedeki kullanımını -GAN<sup>4</sup> biçimindedir: ‘kelgen’(gelmiş ya da gelecek olan) (Eraslan, 1980). Eski Anadolu Türkçesinde ise ekin ön sesinin düştüğü görülür: ‘yimiş virmeyen ağacı’ (Gülsevin, 2011).

### 3.1.2.6. -DİK<sup>8</sup>

Geçmiş zaman bildiren işlek ve verimli bir ad-eylem ekidir. Bazı durumlarda geniş zamanı ya da şimdiki zamanı ifade edebilir. Yalın ya da iyelik çekimli durumda ad ve sıfat olarak kullanılabilir: ‘okuduğun kitap’, ‘yattığı yer’ (Hatiboğlu, 1981). İyelik eki almadan kullanılışı sıfat kullanımını alanında daha çok olumsuzluk biçiminde olasıdır: ‘söylemedik laf’, ‘çıkmadık candan ümit kesilmez’ (Yılmaz, 2009). Türkiye Türkçesinde sıfat olarak kullanılışı, iyelikli biçiminin kullanım sıklığıyla karşılaştırıldığında daha sınırlıdır (Karabeyoğlu, 2011). Geniş zaman -(y)An<sup>2</sup> ekine benzer bir nitelik taşır. Tanımladığı sözcüğün, alt cümlenin öznesi olmaması durumunda kullanılması, ekin en belirgin özelliğidir (Underhill, 1972): ‘oğlanın gittiği mektep < oğlan mektebe gider’(Underhill, 1972). Nadiren de olsa kalıcılaştırmış örneklere rastlanır: ‘bildik’, ‘tanıdık’, ‘siy-dik > sidik’, ‘yat-tık > yastık’ (Salman, 2003).

Eski Türkçede, birçok lehçede ve Eski Anadolu Türkçesinde her zaman yuvarlak seslilerle kullanılmış, düzlük-yuvarlaklık uyumuna daha sonradan uymuştur (Eraslan, 1980): ‘edgü erdükin’ (iyi olduğunu) (Eraslan, 1980), ‘yatduğı yir’ (Gülsevin, 2011)

### 3.1.2.7. -mİŞ<sup>4</sup>

Geçmiş zaman bildiren işlek ve verimli bir ad-eylem ekidir. Nitelikleştirilmiş eylemin sonucu olan durumu da gösteren bir ektir (Yılmaz, 2009): ‘yanmış odun’, ‘yılanmış şarap’, ‘solmuş çiçek’ (Hatiboğlu, 1981). Bazı durumlarda ikileme kuran bu ekin sözcüklerde kalıplaştığı da görülür: ‘görmüş geçirmiş’, ‘sararmış solmuş’; ‘dolmuş’, ‘ermiş’ (Hatiboğlu, 1981).

Eski Türkçeden beri var olan ekin yuvarlak biçimi nadir olarak kullanılmıştır. Ekin düzlük-yuvarlaklık uyumuna tam olarak uyuşu Batı Türkçesinde görülür (Eraslan, 1980: 104): ‘kut bulmuş tüzünler’ (saadete ermiş asiller), ‘üşetmiş altun tözi’ (ufaltılmış altının tabiatı) (Eraslan, 1980: 119), ‘iş görmüş kişileri’, ‘erimiş bakır’ (Gülsevin, 2011).

### 3.1.2.8. Diğer ekler

Türkçenin en sık kullanılan bu yedi ad-eylem eki dışında daha az kullanılan ekler de vardır. Bunlardan ilki  $-DI^8$  ekidir. Pek işlek olmayan bu ek, daha çok donuklaşmış sözcüklerde görülür: ‘çıktı’, ‘girdi’, ‘uydu’ (Korkmaz, 2014). Karaağaç’a (2012) göre birleşik olarak bulunan bazı sözcükler bu eylemsiyle türetilmiştir: ‘şıpsevdi’, ‘dedikodu’, ‘gecekondu’, ‘imambayıldı’, ‘mirasyedi’.

Korkmaz’a (2014) göre bir eylemsi yapma eki olan  $-(y)IcI^4$  da bu grupta sayılır. Eklendiği sözcüğe bir hareketi alışkanlıkla yapma ya da yapan anlamı katar. Süreklilik anlamıyla da gelecek zamanı ya da şimdiki zamanı ifade eder: ‘bunaltıcı sıcaklar’, ‘çekici bir üslupla’, ‘boğucu bir karanlığa’ (Korkmaz, 2014).

Ayrıca Ergin’e (2008) göre Batı Türkçesinde  $-mAlI^2$  eki de eylemsi yapan bir ek olarak kullanılmıştır: ‘görmeli yer’.

Ancak bu üç ad-eylem ekinin, ad-eylem olarak kabul görmesi zaman zaman tartışmalara yol açmıştır. Karadoğan’a (2008) göre tamlayıcı ekler alma özelliğini kaybettiği ve eklendiği eylemi tamamen adlaştırdığı gerekçesiyle bu eklerin, ad-eylem ekleri sayılması mümkün değildir.

### 3.1.3. Zarf-eylem

*Zarf-fiil* ya da *ulaç* olarak da adlandırılan zarf-eylemler, tıpkı diğer eylemsi türleri gibi eylemlerden türeyen, ancak kişiye bağlanarak yüklem olamamış sözcüklerdir. Bu eylemsi türünün, eylem adları ile ad-eylemlerin yanında ayrı bir yeri vardır. Zarf-eylemlerin asıl görevi, sonuna getirildiği söz ve söz öbeklerinin cümlenin yüklemiyle ilişkisini kurmaktır. Diğer bir deyişle bu eylemsi, yüklemi biçim, zaman vb. açısından niteleyen zarf görevindedir.

Zarf-eylemlerin, diğer eylemsi türlerinden biçim olarak da önemli bir farkı vardır. Zarf-eylemler, eylem adları ile ad-eylemlere ad durum eklerinin getirilmesiyle oluşturulur. Zarf-eylemlere benzer olarak *zarflaşma* ya da *zarf-eylemleşme* de yine eylem adları ile ad-eylemlere çekim edatlarının getirilmesiyle elde edilir: ‘geçe’, ‘geçip’, ‘geçince’; ‘geçinceye kadar’, ‘geçtikten sonra’ (Karaağaç, 2012).

Bunun dışında “zarf-eylemler, eylem adları ile ad-eylemlerin çekimli biçimlerinden doğdukları için, yeni bir ilişkiye eksiz girerler” (Karaağaç, 2012). Yeni bir ek almaması nedeniyle zarf-eylemlerin kullanımı yer düzeni yöntemine göre biçimlenir.

Zarf-eylemlerin özelliği için Johanson (1991) şu açıklamada bulunur: Zarf-eylem öbekleri genelde bitimli cümleler gibi başlar, özel bir sözcük sıralama modeli göstermez ve konuşma sırasında güçlük çıkaracak bir hazırlık gerektirmez. Konuşur, kurallı bir cümleye başlayıp onu normal biçimde sürdürebilir; onu temel bir cümle olarak mı bitirecek, yoksa bitimsizleştirerek girişik bir cümleye mi devam edecek, ancak sondaki yüklemleyiciye gelince karar verir.

Bazı dil bilimcilere göre zarf-eylem öbekleri gruplara ayrılarak anlam özelliklerine göre sınıflandırılabilir. Banguoğlu (2007), zarf-eylemleri anlamlarına göre *yan yana* ve *alt alta* olmak üzere iki grupta inceler: İlk gruba *ulama*, *karşıtlama* ve *üsteleme* zarf-eylem öbeklerini; ikinci gruba ise *durum*, *zaman*, *karşılaştırma*, *neden*, *sonuç*, *amaç* ve *koşul* belirten zarf-eylem öbeklerini koyar.

### 3.1.3.1. -(y)A<sup>2</sup>

Bu zarf-eylem ekinin iki temel kullanım biçimi vardır. İlki birleşik eylem öbeği, ikincisi ise yineleme öbeği kurmaktır: ‘baka kal-’, ‘görebil-’; ‘bile bile’, ‘düşe kalka’. Bu iki kullanımın dışında kalıplaşmış bazı yapılarda da bu eklerle karşılaşılır: ‘üç beş kala gideceğiz’, ‘... dokuzu beş geçe yitirmiştik (Karaağaç, 2012). Bu eklerle ikileme olmadan eylemsi kurmak nadiren mümkün olur. İkileme olmadan kurulan eylemsiler genellikle -*IAş<sup>2</sup>* eylem yapım ekini içerir: ‘Bu işi ortaklaşa aldılar’ (Hatiboğlu, 1981). Bu eklerle kurulan eylemsilerin bazen deyimleştiği, edatlaştığı ya da sıfatlaştığı da görülür: ‘gide gide > gitgide’, ‘güle güle’, ‘ile’, ‘göre’, ‘sapa’, ‘ras(t)gele’ (Yüce, 1973).

Köktürkçeden beri var olan bu ek, Eski Türkçede -(y)I<sup>4</sup> ekinden daha az kullanılmıştır: ‘basa’, ‘böka’, ‘yara’ (Gabain, 1998). Günümüzdeki verimliliğini ve işlekliliğini ise Eski Anadolu Türkçesinde kazanmaya başlamıştır. Eski Anadolu Türkçesinde, kendisine eş değer sayılan -(y)I<sup>4</sup> ekiyle sık sık yer değiştirebilme özelliği gösterir. Eş değeriyle ayrıldığı noktalardan en belirginini, yeterlik birleşik eyleminin kullanımında görülür. Bu durumda tek heceli eylemlerde daha çok -(y)A<sup>2</sup> eki kullanılmıştır: ‘sağlık ola’ (Gülsevin, 2011). Ekin o dönemde de sıklıkla ikileme öbekleri kurduğu, -(y)ArAk<sup>2</sup> / -(y)Ip<sup>4</sup> ekiyle aynı anlamda kullanıldığı ya da gör-yardımcı eyleminden önceki eyleme gelerek istek kipi oluşturduğu görülür (Gülsevin, 2011).

### 3.1.3.2. -(y)I<sup>4</sup>

-(y)A<sup>2</sup> ekiyle benzerlik gösteren bu ek, günümüz Türkçesinde eski işlekliliğini kaybetmiştir. Zamanla kullanım alanı daralan ek, bugün sadece bazı birleşik eylemlerin oluşumunda kullanılır: ‘tutuver-’, ‘biliver-’ (Karaağaç, 2012). Bu ekle kurulan eylemsilerin bazen edatlaştığı ya da sıfatlaştığı da görülür: ‘toğur- > doğru’, ‘karış- > karşı’, ‘dolayı’, ‘aşırı’, ‘sıkı’, ‘tak- > dahi’ (Yüce, 1973).

Eski Türkçede eş değeri olan -(y)A<sup>2</sup> ekinden daha sık kullanılmıştır: ‘tolu’, ‘uzatu’ (Gabain, 1998). Eski Anadolu Türkçesinde ise eş değeri -(y)A<sup>2</sup> daha çok tek heceli eylemlere eklenirken bu ek daha çok birden fazla heceli sözcüklere getirilmiş, ayrıca eş değeri gibi ikilemelerde de kullanılmıştır: ‘isteyü geldüm’, ‘sevinü sevinü’ (Gülsevin, 2011).

### 3.1.3.3. -(y)Ip<sup>4</sup>

Türkçenin en işlek ve verimli zarf-eylem eklerinden biridir ve Eski Türkçeden beri her dönemde kullanılmıştır. Temelde iki görevi vardır. Bunlardan ilki birleşik eylem öbeği kurmaktır: ‘bakıp dur-’, ‘düşüp dur-’, ‘sürüp git-’ (Karaağaç, 2012). İkinci görevi ise durum bildiren zarf-eylem yapmaktır: ‘Biraz düşünüp anladı’ (Karaağaç, 2012). Kendisinden sonra gelen eylemle biçim ve zaman bakımından bağlantı da sağlar: ‘Haberini verip gitmiş < vermiş ve gitmiş’ (Hatiboğlu, 1981). Bu ek yinelemeyle de kullanılabilir. Yineleme, ekin eş ve zıt anlamlı eylemlerle birlikte kullanımını biçiminde olur; ayrıca birden fazla ifade biçimi vermek için aynı eylemin olumlu ve olumsuz biçimleriyle birlikte kullanılarak da yineleme yapılabilir: ‘sövüp sayıp günaha gir-’, ‘gülüp ağlayıp geçin-’; ‘olup olmadığını’ (Yüce, 1973).

-(y)Ip<sup>4</sup> ve -(y)ArAk<sup>2</sup> eklerinin birbirine olan yakınlığı, bu iki zarf-eylem eki arasındaki farkı bulmak için uzmanları birçok kez araştırmaya yöneltmiştir. Yılmaz’a (2009) göre bu iki ek arasındaki temel fark şu şekilde açıklanabilir: “-(y)Ip<sup>4</sup> ulacı, karşılıklı bağıntıda bulunan eylemlerin bir türden olduğunu, sıkı bir şekilde birbirine geçmişliğini, homojenliğini; -(y)ErEk<sup>2</sup> ulacı ise, ayrı türden olduğunu, birbirinden ayrılmışlığını, heterojenliğini vurgular.”

-(y)Ip<sup>4</sup> ekinin Eski Türkçedeki biçimi -pAn<sup>2</sup> ya da -(I)p<sup>4</sup> ekidir. Daha sonraki dönemlerde sadece -(I)p<sup>4</sup> biçimine dönen ek, zamanla yardımcı ünlüyü de bünyesine katarak -(y)Ip<sup>4</sup> hâlini almıştır: ‘başlap’, ‘kodup’, ‘ağıpan’ (çıkıp) (Gabain, 1998).

Eski Anadolu Türkçesinde  $-(y)UbAn^2$  biçiminde uzatılmış hâli de bulunan ekin bu dönemde ünlüsü her zaman yuvarlak olmuştur: ‘sevinüp’ (Gülsevin, 2011).

#### 3.1.3.4. $-(y)ArAk^2$

Türkçenin en işlek ve verimli zarf-eylem eklerinden bir diğeridir. Bu ekle kurulan zarf-eylem, ana eylemden ayrılmışlığını vurgular.  $-(y)ArAk^2$  ekiyle kurulan eylemsi durum bildiricidir: ‘Evinize gelerek seni göreceğim’ (Karaağaç, 2012). Türkiye Türkçesinin bazı bölgelerinde  $-(y)ArAktAn^2$  biçimi de vardır. Bu biçimde uzaklaşma durum eki tamamen zarf yapısına dâhil olmuştur (Cin, 2012). Kendisinden türediği  $-(y)ArAk^2$  eki gibi durum bildirir: ‘tek tek sekerekten, bade süzerekten’ (Karaağaç, 2012). Ekin bazı durumlarda kalıplaşarak  $-II^2$  ekini aldığı görülür: ‘eserekli’, ‘tutaraklı’ (Hatiboğlu, 1981: 31). Ek kalıplaşarak zarf, edat gibi kalıcı sözcükler de kurar: ‘olarak’, ‘giderek’ (Yüce, 1973).

Eski Kıpçak Türkçesinden beri kullanıldığı görülen  $-(y)ArAk^2$  ekinin,  $-Ar^2$  ve  $+ok$  eklerinin birleşiminden oluştuğu düşünülür (Karaağaç, 2012). Ancak birçok dil bilimci ekin  $-(y)A^2$  zarf-eylem eki ile  $-rAk^2$  karşılaştırma ekinden doğduğunu da savunur (Durmuş, 2012). Eski Anadolu Türkçesinde ekin ayrıca  $-(y)IrAk^2$  biçimi de görülür: ‘oynayırak’ (Gülsevin, 2011).

#### 3.1.3.5. $-mAdAn^2$

Türkiye Türkçesinde olumsuzluk bildiren en işlek ve en verimli zarf-eylem ekidir. Zaman ifadesinin yanı sıra eylemin durumunu da belirtir: ‘beni görmeden gitme!’ (Karaağaç, 2012). Zaman bildiren kullanımlarında ekin yanına bir zaman sözü getirilir, böylece  $-mAdAn^2$  önce ya da  $-mAzdAn^2$  önce yapısı ortaya çıkar (Karaağaç, 2012).

$-mA^2$  ve  $+DAn^4$  eklerinin birleşiminden oluşan bu ek (Yüce, 1973), Eski Türkçede  $-mADI(n)^8$  olarak sekiz biçimde görülür. Ekin, olumsuzluk ile araç durum ya da zarf-eylem eklerinden oluştuğunu savunan görüşler de vardır (Öner, 1999): ‘kalmatı’, ‘yazmatın’ (kaçırmadan) (Gabain, 1998). Eski Anadolu Türkçesinde ayrılma durum ekinin  $-DIn^4$  biçiminden  $-dAn^2$  biçimine dönmesiyle ek günümüzdeki hâline girmeye başlamıştır.

### 3.1.3.6. -mAksIzIn<sup>2</sup>

Sadece Türkiye Türkçesinde görülen bu ek, olumsuzluk ve durum bildiren bir zarf-eylem ekidir. *-mAdAn<sup>2</sup>* eki kadar verimli değildir: ‘beni görmeksizin gitmiş’ (Karaağaç, 2012). Osman Nedim Tuna’ya göre bu ek tam bir zarf-eylem eki değildir: “-mAKsIzIn: Bu ekle yapılan gerundiumlar (yarı gerundium, quasi gerundium)’dur. Burada ayrı ekler mevcuttur. Eklerin birleşmesi ile gerundium fonksiyonu oluşur. -mAKsIzIn gerundiumu yarı gerundium, -mAdAn gerundiumu ise gerçek gerundiumdur” (Gülsevin, 2001).

Eski Türkçede ve Eski Anadolu Türkçesinde bulunmayan *-mAksIzIn<sup>2</sup>* zarf-eylem eki; *-mAk<sup>2</sup>* ekine, sözcüğe olumsuz anlam katan *+sIz<sup>4</sup>* ve araç durumunu bildiren *+In<sup>4</sup>* eklerinin eklenmesiyle oluşmuştur (Yüce, 1973).

### 3.1.3.7. -(y)IncA<sup>4</sup>

Türkçenin en eski ve en işlek zarf-eylem eklerinden biridir. Eylemsinin en önemli görevi zaman bildirmesidir: ‘Sınavı düşününce uykularım kaçıyor’ (Karaağaç, 2012). Eylemsi sıklıkla *-(y)IncAyA<sup>4</sup>* kadar biçiminde de kullanılır. Bu biçimin özelliği sınırlı zaman bildirici olmasıdır: ‘O doyuncaya kadar yemek yememişti’ (Karaağaç, 2012). Bazı dil bilimciler bu ekin kökenini, *-(y)IncAk<sup>4</sup>* ekine dayandırır (Yüce, 1973). Ekin bir diğer işlevi de karşıtlık-karşılaştırma bildirmesidir. Hatta Deny’e (1941) göre Türkiye Türkçesinde karşıtlık-karşılaştırma bildiren *-AcAğInA<sup>2</sup>* ekinden hareketle *-(y)IncA<sup>4</sup>* ve *-(y)AcAk<sup>2</sup>* ekleri akrabadır: ‘Günde biñ ölince bir kez öleyim’ (Hünerli, 2012).

Ek, Eski Türkçeden beri varlığını işlek biçimde sürdürür. Eylemsiye ad durum eki getirilerek oluşturulmuştur: *-gIn+çA<sup>4</sup>* (Karaağaç, 2012). Türeyişi hakkında çeşitli görüşler vardır. Gabain’e (1945) göre eylemden ad yapan *-g* ekine, üçüncü tekil kişi iyelik ve eşitlik eklerinin eklenmesiyle oluşmuştur. *k*’li biçimi Eski Türkçede nadiren görülür: ‘ınanmakınça’ (Gabain, 1998). Eski Anadolu Türkçesinde *-(y)IncA<sup>2</sup>* biçimine dönmüştür: ‘ölince’, ‘çıkmayınca’ (Gülsevin, 2011).

### 3.1.3.8. -DIkçA<sup>8</sup>

Türkiye Türkçesinde işlek ve verimli bir zarf-eylem eki olarak kullanılır. Zaman bildirici bir ektir. Ekin bildirdiği zaman, cümledeki eylemin zamanıyla eşittir: ‘Seni iş başında gördükçe, sana olan güvenim artıyor’ (Karaağaç, 2012). Ekin olumsuz

eylemle kullanılışı eylemsi öbeğine koşul anlamı katar: ‘... bunu bulamadıkça muazzab olur’ (Yüce, 1973). Eylemsi ile cümledeki eylemin aynı olması eylemin anlamını kuvvetlendirme özelliği gösterir: ‘Reşidin heyecanı arttıkça artıyordu’ (Yüce, 1973).

Eski Türkçede bulunmayan bu ek Eski Anadolu Türkçesinde ortaya çıkmış, geçmiş zaman ad-eylem ekine eşitlik ekinin getirilmesiyle oluşturulmuştur: ‘vardukça’ (Gülsevin, 2011).

### 3.1.3.9. -DIktA<sup>8</sup>

Türkiye Türkçesinde yalın durumda görülmeyen bu ek, iyelik ekleriyle uzatılmış biçimde kullanılır: *-DIğIndA<sup>8</sup>*. Zaman bildirici bir ektir: ‘Oraya geldiğimde görüşürüz’ (Karaağaç, 2012: 385).

Türkiye Türkçesinde *-DIktA<sup>8</sup>* gibi yalın biçimiyle kullanılmayan eylemsi ekleri söz konusudur. Türkiye Türkçesi, bu eklerin daha çok iyelik ekleriyle uzatılmış biçimlerini tercih eder. Dilin en az çaba yasasına rağmen bu lehçede uzun biçimlerin kullanılmasının nedeni, iyelikli biçimlerin verdiği kişi ifadesini Türkiye Türkçesinin önemsemeyişine bağlanabilir (Boz, 2005).

Geçmiş zaman ad-eylem ekine bulunma durum eki getirilmesiyle oluşmuş olan bu ek, Eski Türkçede yalın biçimiyle kullanılmıştır: ‘qilintuqda’ (Yüce, 1973). Eski Anadolu Türkçesinde ise hem yalın hem de iyelik ekli biçimiyle görülür: ‘itdükde’, ‘itdüğinde’ (Gülsevin, 2011).

### 3.1.3.10. -(y)AII<sup>2</sup>

Türkçenin zaman bildiren bir diğer zarf-eylem ekidir. Zaman bakımından başlangıç bildirir (Hatiboğlu, 1981): ‘Onu düşüneli uykularım kaçıyor’ (Karaağaç, 2012). Ek *-(y)AII<sup>2</sup>/-(y)AIIdAn<sup>2</sup> beri* biçimiyle de yine zaman bildirici olarak kullanılır: ‘görelî beri’, ‘olalıdan beri’ (Karaağaç, 2012).

Eski Türkçede *-GAII<sup>4</sup>* olarak bulunan ekin *k*’li biçimi nadiren kullanılmıştır. Bu dönemde ekin görevi yetenek vb. belirtmektir, ancak daha yakın metinlerde *beri* anlamı kazanmıştır: ‘ärtgäli’ (geçeli) (Gabain, 1998). Eski Anadolu Türkçesinde nadiren kullanılan ek, ayrılma durum ekiyle uzatılmış olarak da görülür.



### 3.1.3.11. iken/-ken

Diğer zarf-eylem eklerinden kullanılış itibariyle ayrılan bu ek, sadece *imek* ana yardımcı eylemine getirilerek kullanılabilir. *İmek* eyleminin ise *iken* yapısından başka bir zarf-eylem biçimi yoktur. Ana yardımcı eylemi zaten eylemsi yaptığı için diğer eylemlerle ancak birleşik zarf-eylem yapısıyla kullanılabilir. Bu birleşik yapıda çoğunlukla geniş, şimdiki, gelecek ve duyulan geçmiş zaman ekleri bulunur: ‘yaparken’, ‘veriyorken’, ‘olacakken’, ‘gitmişken’ (Ergin, 2008).

Geniş zaman ve şimdiki zaman ekiyle kullanıldığında birincil işlevi olan zaman bildirici olarak görev yapar. Duyulan geçmiş zaman ekiyle birlikte kullanıldığında gerçek olmayan koşul ya da zamanla ilgili olasılık bildirirken, gelecek zaman ekiyle birlikte kullanıldığında karşıtlık anlamı verir: ‘okumuşken öğretmen gibi okuyacaksın’, ‘şehre gelmişken bir de sinemaya gittik’, ‘öküz bağıracakken kağına bağıyor’ (Yüce, 1973).

Günümüz Türkçesinde genellikle *i-* kökü düşürülür ve eyleme sadece *-ken* eki getirilir. Bünyesinde *i-* kökünü barındırmasına bağlı olarak sadece eylemlere değil, diğer sözcük türlerine de gelebilir: ‘küçükken’, ‘çocukken’ (Ergin, 2008). Asıl kullanımı *imek* eylemiyle gerçekleştiği için ünlü uyumuna uymaz, çünkü yapısı birleşik bir yapıdır.

Bu ek, Eski Türkçede sadece *imek* eyleminin eski biçimi olan *ermek* ana yardımcı eylemiyle birlikte kullanılmıştır: *erken*. Bunun dışında her zaman ad soylu sözcüklere gelmiştir (Gabain, 1998). Eski Anadolu Türkçesinde ise *iken/-ken* biçimiyle kullanılmıştır.

### 3.1.3.12. Diğer ekler

Zarf-eylemler, eylem adlarına ya da ad-eylemlere ad durum eklerinin getirilmesiyle oluşmuştur. Bu nedenle bu türdeki eylemsiler diğer eylemsi türlerinden sayıca fazladır. Hem Türkiye Türkçesinde hem diğer lehçelerde hem de ağızlarda kullanılan birçok zarf-eylem eki vardır. Bu zarf-eylemlerin birçoğu, zaten var olan zarf-eylem eklerine yeni ekler getirilmesiyle oluşturulmuştur. “Zarf-fiil eklerinin asıl fonksiyonlarını kaybetmeden ve çoğu anlamı yalnız pekiştiren durum ekleri aldığı, bu tür yapıların ağızlarda kullanıldığı, bazılarının da yazı diline girdiği görülmektedir” (Argunşah, 2011).

Türkçede kullanılan diğer zarf-eylem ekleri şöyle sıralanabilir:  $-(y)AcAğInA^2$ ,  $-(y)AcAğIndAn^2$ ,  $-(y)AndA^2$ ,  $-(y)AsIyA^2$ ,  $-DIğIncA^8$ ,  $-DIğIndAn^8$ ,  $-gAç^2$ ,  $-(y)IcAk^4$ ,  $-(y)IşIn^4$ ,  $-mAklA^2$ ,  $-mAsIylA^2$ ,  $-mIşçAsInA^4$ ,  $-(A/I)rcAsInA^7$  vb. Zarf-eylemlerin iki sözcük olarak kullanılan biçimleri de vardır:  $-DI^8-(y)AlI^2$ ,  $-DI^8-mAdI^2$ ,  $-DI^8-mI^4$ ,  $-(A/I)r^7-mAz^2$  vb.

### 3.1.3.13. Zarflaşma

Zarf-eylem ekleriyle kurulan eylemsi yapıların dışında söz diziminde yine zarf görevi gören ve eylemsi olmaya yaklaşan yapılara *zarflaşma* ya da *zarf-eylemleşme* adı verilir. Zarflaşmalar, zarf-eylemlere büyük bir yakınlık gösterir. Ancak bu yapılar zarf-eylemler gibi eylem adı ya da ad-eyleme ad durum eklerinin eklenmesiyle değil, son çekim edatlarının getirilmesiyle oluşturulur. Bu edatların özelliği, “hal ekleriyle aynı dizi(paradigma)de yer alan edatlar” olmasıdır (Karpuz, 2013). Bu durumda zarf-eylem ve zarflaşmanın arasındaki temel fark, sözcüğe eklenen biçim biriminin, ad durum eki ya da çekim edatı olmasına bağlıdır (Karaağaç 2012). Zarf-eylem ile zarflaşma arasındaki bu fark şöyle gösterilebilir:

Zarf-eylem	Zarflaşma
Eylem adı/Ad-eylem + Ad durum eki	Eylem adı/Ad-eylem + Son çekim edatı
<i>yap-tıkça</i>	<i>yap-mış gibi</i>

Bu durumda eylemsi ve ad durum eklerinin birleşmesi zarf-eylemi oluştururken, eylemsi ve çekim edatlarını içeren söz öbekleri yapının zarflaşma sürecinde olduğunu gösterir. Türkçede zarflaşma özelliği gösteren belli başlı yapılar şöyle sıralanabilir:

Eylemsi (eylem adı ya da ad-eylem) + *açısından / amacıyla / anda / ardından / bakımından / başka / beri / biçimde / çok / değin / dek / denli / derecede / diye / dışında / doğru / dolayı(sıyla) / durumunda / düzeyde / esna(sın)da / evvel / gibi / göre / hâl(in)de / için / ile (beraber/birlikte) / itibaren / itibariyle / kadar / karşı(lık) / karşın / koşuluyla / müddetçe / nedeniyle / nispetle / nispette / oranla / oranda / ölçüde / önce / ötürü / rağmen / sebebiyle / sıra(sın)da / sonra / suretiyle / surette / sürece / şartıyla / şekilde / takdirde / üzer(in)e / vakit(ler) / yerde / yerine / yüzünden / zaman(lar) / ziyade* vb.

Türkçedeki eylemsi türleri ile bu eylemsilerin özellikleri şöyle özetlenebilir:



bağlacıyla birlikte kullanılır. İkinci eylemsi grubunu oluşturan partisipler ise eylemin ad ve sıfat hâlini verdiği için Türkçedeki ad-eylemlere benzetilebilir. Başka bir deyişle bu eylemsiler, adları niteleyen sıfat gibi ya da çekime girerek ad gibi kullanılabilir. Tıpkı infinitif gibi yeni sözcük olma dışında dil bilgisel olarak da görevi vardır. Geçmiş ve geniş/şimdiki zamanı ifade eden iki tür olarak kullanılır. Almancada eylemlerin ad ya da zarf yönünü gösteren özel bir gerundium eki yoktur. Gerundium gereken yerlerde Almanca ya bağlaç içeren bir yan cümle türü tercih eder ya da gerundium yerine diğer eylemsi türlerini kullanır.

### 3.2.1. Infinitiv

İnfinitif “eylemin kişi, sayı, zaman ve kip aracılığıyla ayrıntılı olarak belirlenmeyen temel biçimi” (Duden, Infinitiv, 11.04.2015) olarak tanımlanır ve iki gruba ayrılır: *reiner Infinitiv* (yalın infinitif) ve *zu-Infinitiv* (*zu* bağlaçlı infinitif).

Biçim itibariyle “Almanca infinitif yapısı, bünyesinde geçmişlik anlamı değil, *şimdilik anlamı* taşır; bu nedenle de şimdiki zamanın biçimiyle uyum içindedir” (Grimm, 1822). Ancak ana cümledeki zaman, mastar yapının anlamını etkiler. Bu nedenle ana cümledeki zaman hangisiyse mastar cümlede dile getirilen olay da o zamanda gerçekleşmiş olur: ‘Volkan versucht / versuchte / hat versucht / hatte versucht / wird versuchen, den Mann zu retten’ (Volkan, adamı kurtarmaya çalışıyor / çalışır / çalıştı / çalıştı / çalışmıştı / çalışacak) (Zengin, 2005).

Mastar cümlelerde geçmiş zaman söz konusuysa *Perfekt* zaman çekimi kullanılır. Bu durumda mastar yapının eylemi, ana cümlede geçen eylemden daha önce gerçekleşmiş demektir: ‘Er behauptet / behauptete / hat behauptet / hatte behauptet / wird behaupten, den Mann gerettet zu haben’ (O, adamı kurtarmış olduğunu iddia ediyor / eder / etti / etti / etmişti / edecek) (Zengin, 2005).

#### 3.2.1.1. Reiner Infinitiv (yalın infinitif)

Almanca'nın iki infinitif türünden ilki *reiner Infinitiv* (yalın infinitif) yapısıdır. İnfinitif eki olan *-en/-n*, Eski Yüksek Almancada eylemin mastar çekimini sağlayan ve ad durumlarıyla çekimlenebilen *-an* ekinden gelir. Bu ek, diğer Cermen dillerinde de benzer biçimlerde görülür (Grimm, 1822). İnfinitifin yalın olarak gelebileceği yerler sınırlıdır:

*Modalverben (Tarz Eylemler):* Almancanın tarz eylemleri yetenek, gereklilik ve istek bildiren eylemlerdir. Yetenek, izin, olasılık vb. bildirenler *dürfen* ve *können*; gereklilik, tavsiye vb. bildirenler *müssen* ve *sollen*; istek, dilek vb. bildirenler ise *mögen* ve *wollen* eylemleridir. Bu eylemlerle yalın infinitif kullanılır. Zaman, kişi, sayı çekimlerine giren eylem tarz eylemdir: ‘Er soll arbeiten’ (Çalışmalı) (Zengin, 2005). Bu tarz cümlelerin kurulum biçimi şöyledir:

Özne + Tarz Eylem + Nesne + İnfinitif

*Hilfsverben (Yardımcı Eylemler):* Almancanın bazı yardımcı eylemleri, eylemin infinitif biçimini alır. *Futur 1* ve *Futur 2* (1. ve 2. gelecek zaman) çekimlerini sağlayan *werden*, bu grubun örneğidir. Ancak Almancada gelecek zaman yapısının, zaman olarak mı, yoksa tarz olarak mı değerlendirilmesi gerektiği hâlâ tartışılır (Leiss, 1992). Bu tartışmanın nedeninin, *werden* + infinitif kalıbının tarz eylemlerle aynı kullanımı göstermesi ve Almancada geniş/şimdiki zamanın gelecek zaman anlamında da kullanılması olduğu düşünülebilir. *Werden* + infinitif yapısıyla kurulan cümlede zaman, kişi ve sayı çekimlerine giren eylem yine yardımcı eylemdir: ‘Wir werden Deutsch lernen’ (Almanca öğreneceğiz) (Zengin, 2005). Bu tarz cümlelerin kurulum biçimi şöyledir:

Özne + Yardımcı Eylem (werden) + Nesne + İnfinitif

*Hauptverben (Ana Eylemler):* Almancanın sınırlı sayıda bazı ana eylemleri tarz eylemlere benzer biçimde kullanılır: *bleiben* (kalmak), *fühlen* (hissetmek), *gehen* (gitmek), *helfen* (yardım etmek), *hören* (duymak), *lassen* (izin vermek ya da ettirgenlik eylemi), *lehren* (öğretmek), *lernen* (öğrenmek), *sehen* (görmek) ve *spüren* (hissetmek) (Zengin, 2005). Bu eylemler bir yardımcı eylem ya da tarz eylem gibi davranarak ikinci eylemi infinitif biçiminde alabilir. Bu durumda ikinci eylemin yalın infinitif biçimi kullanılır: ‘Ich lasse den Arzt kommen’ (doktoru getiriyorum), ‘Ich ging Tennis spielen’ (Tenis oynamaya gittim) (Zengin, 2005). Bu tarz cümlelerin kurulum biçimi şöyledir:

Özne + Ana Eylem + Nesne + İnfinitif

*Ersatzinfinitiv (Eş Etkili İnfinitif):* Almancanın geçmiş zamanlarından *Perfekt* ve *Plusquamperfekt* çekimlerinde ana eylem, cümlelerin sonunda geçmiş zaman partisibi olarak kullanılır. Bu tarz cümlelerin kurulum biçimi şöyledir:

Özne + Yardımcı Eylem (sein/haben) + Nesne + Geçmiş Zaman Partisibi

Ancak Almancada yalın infinitif, bazı durumlarda partisip yapılar yerine geçer (Gallmann, 2014). Tarz eylemler bu iki zamandan biriyle kurulan cümlede kullanılırken partisip olarak değil, yalın infinitif olarak çekimlenir. Bu infinitif aynı zamanda *infinitivförmiges Partizip* (infinitif biçimli partisip) olarak da adlandırılır (Engel, 1994): ‘Ich habe den Schlüssel finden können’ (Anahtar bulabildim) (Zengin, 2005). Bu tarz cümlelerin kurulum biçimi şöyledir:

Özne + Yardımcı Eylem (haben) + Nesne + Tarz Eylem İnfinitifi + Perfekt İnfinitifi

### 3.2.1.2. *Zu*-İnfinitiv (*zu* bağlaçlı infinitif)

Eski Yüksek Almancada *zuo*, *zua* ve *zô* biçimleriyle görülen *zu* edatı Almanca'nın ön edatlarından biridir (Kluge, 1899) ve infinitif yapısında bu edat bağlaç olarak kullanılır. *Zu* bağlaçlı infinitif yapısının kullanım biçimi yalın infinitifle benzerlik gösterse de kullanım alanları ondan farklıdır. Ana eylemlerle birlikte ikinci bir eylemin kullanılması gerektiği durumlarda *zu* bağlaçlı infinitif yapısı tercih edilir. Ana cümle bitiminde infinitif öbeğine başlamadan önce virgül kullanılır, infinitif öbeğindeki bütün öğeler bu virgülden sonra getirilir ve *zu* bağlaçlı yapı en sona bırakılır. Bu cümlelerin kurulum biçimi şöyledir:

Özne + Yüklem + Nesne, Eylemsi Öbeği Öğeleri + *zu*+İnfinitif  
 Ana Cümle Eylemsi Öbeği Master

*Zu* bağlaçlı infinitifin kullanım biçimi, master öbeğinde verilmek istenen zamana göre değişiklik gösterir. Almancada biri *Gegenwart* (şimdiki zaman), biri de *Vergangenheit* (geçmiş zaman) olmak üzere iki tür *zu* bağlaçlı infinitif bulunur:

Çizelge 3.2 : Almancada İnfinitif Türleri

İnfinitif Adı	Kuruluş Biçimi	Örnek
Gegenwart	<i>zu + İnfinitif</i>	<i>zu machen</i>
Vergangenheit	<i>İkinci Partisip + zu + İnfinitif</i>	<i>gemacht zu haben</i>

*Zu* bağlaçlı infinitifin kullanılabileceği alanlar şunlardır:

*Ana Cümlelerin Öznesi ya da Nesnesi Olması:* İnfinitif içeren öbek ana cümlelerin öznesi olabilir. Bu durumda eylemsi öbeği ana cümlelerin sonuna getirilir ve eylemsi öbeğini simgeleyen bir sözcük cümle başında özne olarak kullanılır. Bu sözcük Almanca'nın üçüncü tekil kişi zamirlerinden nötr cinsteki *es* zamiridir. Bu tür cümlelerde eylemsi öbeği başta kullanılırsa ana cümledeki *es* zamiri düşer: ‘Es ist

verboten, hier zu rauchen / Hier zu rauchen, ist verboten' (Burada sigara içilmesi yasaktır) (Zengin, 2005). İnfinitif nesne olarak kullanıldığında ise ana cümlenin sonuna doğrudan ya da bazen *es* zamirini, bazen de edatlı bir tamlayıcı olarak gelir: 'Meine Tochter wünscht, ihre Doktorarbeit gleich zu beenden' (Kızım doktora çalışmasını hemen bitirmek istiyor), 'Maria dachte nicht daran, heute einkaufen zu müssen' (Maria bugün alışveriş yapması gerektiğini düşünmedi) (Zengin, 2005). Ancak ana eylem ile eylemsi öbeğinin yaparı farklıysa *zu* bağlaçlı infinitif yerine *dass* bağlaçlı yan cümle kurulur.

*Ana Cümledeki Nesnenin Eylemsi Öbeğinde Yapan Olması:* Ana cümlede bulunan *Akkusativobjekt* (yapma durumundaki nesne) ya da *Dativobjekt* (yaklaşma durumlu tamlayıcı) ile eylemsi öbeğinin yaparı aynı kişiye göndermede bulunuyorsa *zu* bağlaçlı infinitif yapısı kullanılır: 'Ich bitte dich, mich heute zu besuchen' (Senden bugün beni ziyaret etmeni rica ediyorum) (Zengin, 2005).

*Zu* bağlaçlı infinitif yapısının bazı yardımcı ve ana eylemlerle kullanılması da mümkündür. Bu yapı, bu tür eylemlerle kullanıldığında yeni bir anlam kazanır:

*Brauchen + zu:* *İhtiyacı olmak, gereksinmek* anlamlarına gelen *brauchen*, tek başına bir nesne alabileceği gibi bir eylemi gerçekleştirmenin gerekli olması durumunda da kullanılabilir. Olumlu cümlelerde *sadece* ve *yalnızca* anlamlarına gelen *nur* ya da *bloß* sözcüklerinden birini aldığında *sadece bir şeyin yapılmasının yeterli olması* vb. anlamına gelir: 'Er braucht nur das Auto zu versichern' (Onun sadece otomobili sigortalaması yeterli) (Zengin, 2005). Olumsuz cümlelerde ise *nicht* vb. olumsuzluk edatını alarak *bir şeyi yapmaya gerek olmaması/kalmaması* vb. anlamı kazanır: 'Ich brauchte nicht viel zu arbeiten' (Çok çalışmama gerek yoktu) (Zengin, 2005).

*Haben + zu:* Yardımcı eylem olan *haben*, *zu* bağlaçlı infinitif yapısıyla birlikte kullanıldığında *müssen*, *sollen*, *nicht dürfen* gibi zorunluluk bildiren tarz eylemlerle anlam bakımından benzeşerek bir tür tarz eylemli cümle oluşturmuş olur. Her zaman etken çatıyı ifade eden bu yapı cümleye *bir şeyi yapmak zorunda olmak* anlamı kazandırır: 'Jeder hat seine Pflicht zu tun' (Herkes görevini yapmak zorunda) (Zengin, 2005).

*Scheinen + zu:* *Görünmek, parlamak* anlamlarına gelen *scheinen* eylemi, tek başına geçişsiz bir eylem olarak kullanılabilirdiği gibi bir eylemle birlikte de kullanılabilir.

Bu durumda yapı, ... *gibi görünmek/durmak* vb. anlamını kazanır: ‘Es scheint zu regnen’ (Yağmur yağacak gibi görünüyor) (Zengin, 2005).

*Sein + zu*: Yardımcı eylem olan *sein*, *zu* bağlaçlı infinitif yapısıyla birlikte kullanıldığında ya *können* gibi olasılık bildiren ya da *müssen, sollen, nicht dürfen* gibi zorunluluk ifade eden tarz eylemlerle anlam bakımından benzeşerek bir tür tarz eylemli cümle oluşturmuş olur. Her zaman edilgen çatıyı ifade eden bu yapı cümleye *bir şeyin yapılabilirliği, yapılmasının zorunlu/gerekli olduğu* ya da *yapılmasına izin verilmediği* anlamları kazandırır: ‘diese Handschrift ist nicht zu lesen’ (Bu el yazısı okunamıyor) (Zengin, 2005).

Almanca ön eklerle yeni sözcük türetmeye yatkın bir dildir. Türemiş eylemler, türedikleri ön eklerin türüne göre iki sınıfta değerlendirilir: *trennbare* (ayrılabilen) ve *untrennbare* (ayrılmayan) *Verben* (eylemler). Eylemin *zu* bağlaçlı infinitif yapıyla kullanılacağı zaman eylemin ayrılabilirliği infinitif kullanımını değiştirir. Ayrılabilen eylemlerde *zu* bağlacı ön ek ile eylemin arasına geldiği için birleşik, ayrılmayan eylemlerde ise türemiş eylemin önünde kullanıldığı için ayrı yazılır: ‘abzufahren < ab/fahren’ (hareket etmek), ‘sich zu benehmen < sich benehmen’ (davranmak) (Zengin, 2005).

### 3.2.1.3. Nominalisierung (adlaştırma)

Almancada eylemleri *Nominalisierung* (adlaştırma) yoluyla yapımlık biçim birimleri ekleyerek ad durumuna getirmek sözcük türetme yollarından biridir. Ancak bu yöntemde yapımlık bir bağlı biçim birimine gerek kalmadan da eylemlerin ad biçimini verme olanağı vardır. *Konversion* (değiştirme) adı verilen bu adlaştırma türü, “sözcüklerin, söz öbeklerinin ya da cümlelerin başka bir sözcük türüne kök ünlüsü değiştirilmeden ya da yapımlık bir ek getirilmeden aktarılması” (Dragan, 2005) biçiminde tanımlanabilir.

Almancada eylemler ad olarak kullanılmak istenirse eylemin kökünde bir değişiklik yapılmadan mastar biçimi alınır. Sözcüğün ilk harfinin büyük yazılması ve sözcüğe tanımlık eklenmesiyle adlaştırma süreci tamamlanmış olur. Tanımlık kullanılması ve ilk harfin büyük yazılması Almanca adların genel özelliğidir. Eylemin adını belirten bu yeni sözcük, nötr cinsi temsil eden *das* tanımlığını alır; çoğul durumda ise çoğul tanımlık *die* kullanılır. Bu sözcükleri çoğul olarak kullanmak özel durumlar dışında mümkün değildir: ‘das Kommen’ (gelme), ‘das Denken’ (düşünme) ‘das Hören’



(duyma); ‘die Treffen’ (buluşmalar), ‘die Leben’ (yaşamlar), ‘die Denken’ (düşünmeler) (Bierwisch, 2009).

Bazı durumlarda özneye çekimlenmiş eylemler de bu yolla ad biçimine getirilebilir: ‘das Ist (ad) < ist’ (ana yardımcı eylemin üçüncü tekil kişi çekimi) (Dragan: 2005). Eylemi, değiştirme yoluyla sadece kökünü alarak ad biçiminde kullanmak da mümkündür. Bu değişimle birlikte adlar erkek cinsiyetin tanımlığını alır: ‘der Fall < fallen’ (düşüş < düşmek) (Dragan: 2005).

### 3.2.2. Partizip

Almancada partisip “eylem ve sıfat arasında yer alan eylem biçimi” (Duden, Partizip, 22.04.2015) olarak tanımlanır. “Bütün Alman dilleri, biri geniş/şimdiki zaman, biri de geçmiş olmak üzere iki tür *partisip* kaydeder” (Grimm, 1822): *Partizip Präsens* (geniş/şimdiki zaman partisibi) ve *Partizip Perfekt* (geçmiş zaman partisibi). Geniş zaman partisibine *Partizip 1* (partisip 1) ya da *erstes Partizip* (birinci partisip), geçmiş zaman partisibine ise *Partizip 2* (partisip 2) ya da *zweites Partizip* (ikinci partisip) adları da verilir.

Açıklayıcı bilgi verme, yer ve zaman bildirme, birini ya da bir şeyi adlandırma gibi gruplara ayrılan (Aygün, 2007) Almanca partisip yapısı, Türkçedeki ad-eylem yapısıyla büyük oranda benzerlik gösterse de geçici olarak türettiği sözcüğün türü açısından kısmen farklılaşır. Çünkü Almancanın partisip yapıları ilk biçimiyle her zaman sıfat durumundadır. Bu nedenle de -Almanca yazım kuralları gereği- ilk harfi hep küçüktür. Ancak “sıfatsız doğası, partisibi bir sonraki adımda adsı infinitife götürmektedir” (Grimm, 1898). Burada kastedilen, Almancanın adlaştırma özelliğidir. Tıpkı eylemlerin değiştirme (Konversion) yoluyla adlaştırılması (Nominalisierung) gibi öncelikle sıfat olan partisipler de aynı yöntemle ad biçimine dönüştürülebilir. Çünkü Almanca, adlaştırma yoluyla sıfatları da ad olarak kullanabilme özelliğine sahiptir.

Partisipler, söz dizimi düzleminde niteleyici olarak kullanılırken Almancanın sıfat çekimi özelliğinden dolayı asıl sıfatlar gibi çekime girer (Saxer, 2014). Bu nedenle aşağıdaki çizelgede görülen sıfat çekim ekleri sadece sıfatlara değil, söz dizimi düzleminde partisip yapılara da uygulanır:

**Çizelge 3.3 : Almanca Sıfat Çekim Ekleri**

<b>Belirli Tanımlık Durumunda Sıfat Çekimi</b>					
		<b>Nominatif</b>	<b>Akuzatif</b>	<b>Datif</b>	<b>Genitif</b>
<b>Tekil</b>	Eril (der)	+e	+en	+en	+en
	Dişil (die)	+e	+e	+en	+en
	Nötr (das)	+e	+e	+en	+en
<b>Çoğul</b>	Çoğul (die)	+en	+en	+en	+en

  

<b>Belirsiz Tanımlık Durumunda Sıfat Çekimi</b>					
		<b>Nominatif</b>	<b>Akuzatif</b>	<b>Datif</b>	<b>Genitif</b>
<b>Tekil</b>	Eril (ein)	+er	+en	+en	+en
	Dişil (eine)	+e	+e	+en	+en
	Nötr (ein)	+es	+es	+en	+en
<b>Çoğul</b>	Çoğul (die)	Belirsiz tanımlıkların çoğul biçimi yoktur.			

  

<b>Olumsuz Tanımlık Durumunda Sıfat Çekimi</b>					
		<b>Nominatif</b>	<b>Akuzatif</b>	<b>Datif</b>	<b>Genitif</b>
<b>Tekil</b>	Eril (kein)	+er	+en	+en	+en
	Dişil (keine)	+e	+e	+en	+en
	Nötr (kein)	+es	+es	+en	+en
<b>Çoğul</b>	Çoğul (keine)	+en	+en	+en	+en

  

<b>Tanımlıksızlık Durumunda Sıfat Çekimi</b>					
		<b>Nominatif</b>	<b>Akuzatif</b>	<b>Datif</b>	<b>Genitif</b>
<b>Tekil</b>	Eril	+er	+en	+em	+en
	Dişil	+e	+e	+er	+er
	Nötr	+es	+es	+em	+en
<b>Çoğul</b>	Çoğul	+e	+e	+en	+er

### 3.2.2.1. Partizip Präsens (geniş zaman partisibi)

Eski Yüksek Almancada *-ant*, *-ônt* ve *-ênt* gibi biçimlerde görülen *-end* eki, Almancanın geniş ve şimdiki zaman görünüşünün partisip ekidir ve çoğu diğer Cermen dilinde de benzer seslerden oluşur (Grimm, 1822). Ek, mastar eki olan *-(e)n* ile birinci partisibin asıl eki olan *-d* birimlerinden meydana gelir:

Eylem (mastar) - *d* - Sıfat çekim eki

Bir eylem öbeğinin parçası olarak oluşmayan geniş/şimdiki zaman partisibinin (Pakkanen-Kilpiä, 2008) kullanım alanları şunlardır:

*Attribut (Niteleyici)*: Bitmemiş bir eylemi ifade eden bu yapı geniş/şimdiki zamanı göstermekle birlikte gelecek zamanı da ifade edebilir (Štícha, 2009). Partisibin bu zaman çeşitliliği, Almancada şimdiki zaman ile geniş zaman ayrımının bulunmaması ve geniş/şimdiki zaman kipinin gelecek zamanı da ifade edebilmesidir. Ancak Zengin'e (2005) göre bu partizip gelecek zamanı içermez. Ayrıca bu yapı, gerçekleşen eylemin etken yapıda olduğunu da gösterir: 'der kommende Mann' (gelen adam), 'die weinenden Kinder' (ağlayan çocuklar), 'ein schlafender Fahrer' (uyuyan bir şoför) (Zengin, 2005).

*Gerundiv(um) (Gelecek Zaman Edilgen Partisibi)*: Geniş/şimdiki zaman partisibinin bazen *zu* bağlacıyla genişletilmiş olarak kullanıldığı görülür. *Gerundiv(um)* olarak adlandırılan bu yapı, bünyesinde edilgenlik barındıran gelecek zaman partisibi olup tarz eylem anlamı içerir (Pakkanen-Kilpiä, 2006). Bu nedenle *zu-Partizip* (*zu-partisip*), *Modalpartizip* (tarz partisip), *attributiver zu-Infinitiv* (niteleyici *zu*-infinitif) ya da *attributiver modaler Infinitiv* (niteleyici tarz infinitif) (Thurmair, 2013) gibi adlarla da anılır. Yapının bu kullanımı *können* tarz eylemi gibi *bir şeyin yapılabilirliğini* ya da *müssen* ve *sollen* gibi *bir şeyin yapılmasının zorunlu/gerekli olduğunu* gösterir: 'die leicht zu machende Aufgabe' (kolay yapılabilen ödev), 'die sofort zu machende Aufgabe' (derhal yapılması gereken ödev) (Zengin, 2005).

*Partizipialkonstruktionen (Partisip Öbekleri)*: Partisipler, Hint-Avrupa dillerinde bir yan cümle türü olan ilgi cümleleri gibi adların niteleyici özelliklerini açıklar. Bu nedenle ilgi cümleleri partisiplere ya da aynı şekilde partişipler ilgi cümlelerine çevrilebilir. Her iki kullanımda da cümlelerin anlamı aynıdır. Almancada partişipler, öbek olarak kullanılma eğilimi gösterir. Partisip öbekleri, bu hâliyle Türkçedeki ad-eylem öbeklerine benzer. Söz diziminde meydana gelen bu yapıda partisip öbeğinin öğeleri tanımlık ile partisibin nitelediği adın arasına getirilir (Weber, 1994): 'das seit einer Stunde im Garten spielende Kind ist meine Tochter < das Kind, das seit einer Stunde im Garten spielt, ist meine Tochter' (bir saatten beri bahçede oynayan çocuk benim kızımdır) (Zengin, 2005). Partisip öbeklerinin kurulum biçimi şöyledir:

Tanımlık + Partisip Öbeği Öğeleri + Partisip (sıfat çekimli) + Ad  
Partisip Öbeği

### 3.2.2.2. Partizip Perfekt (geçmiş zaman partisibi)

Cermen dillerinin genel özelliği olan eylemlerin kuvvetli ve zayıf olarak iki biçimde çekime girmesi Almanca'nın zamanlarını, partisip yapılarını, edilgenlik yapısını vb. etkiler. *Regelmäßige* (düzenli) ve *unregelmäßige* (düzensiz) *Verben* (eylemler) olarak ikiye ayrılan eylemler, düzensiz olmaları durumunda *kuvvetli çekime*, düzenli olmaları durumunda *zayıf çekime* girer. Bu iki türün dışında üçüncü bir eylem türü daha vardır. Tarz eylemlerden ve sınırlı sayıda eylemden oluşan bu üçüncü tür eylemler *karışık çekimle* çekimlenir. Bu nedenle bu çekimlerin ekleri bazı yapılarda birbirinden farklılaşır. Geçmiş zaman partisibi de bu yapılardan biridir. Düzenli ve düzensiz eylemler geçmiş zaman partisip yapısında şöyledir:

Zayıf Çekim	Kuvvetli Çekim	Karışık Çekim
<i>ge</i> - değişmeyen kök - <i>t</i>	<i>ge</i> - değişen kök - <i>en</i>	<i>ge</i> - değişen kök - <i>t</i>
machen > ge-mach-t	gehen > ge-gang-en	denken > ge-dach-t

Geçmiş zaman partisip yapısının asıl ekleri eylem kökünün sonuna getirilen *-t* ve *-en* biçim birimleridir. Eski Yüksek Almancada *-an* ve bazen de *-en* olarak (Grimm, 1822) görülen *-en* eki düzensiz eylemlerin, *-t* olarak (Grimm, 1822) görülen *-t* eki de düzenli eylemlerin sonuna getirilir. Eylem kökü *t*, *d* vb. bir sesle bittiğinde partisip ekinden önce bir *e* yardımcı sesi kullanılır. Ön ek olan *ge-* eki ise Eski Yüksek Almancada daha çok *gi-* biçiminde görülür (Grimm, 1822).

*Ge-* ön ekinin kullanımında istisnalar vardır. İnfinitif yapıda *zu* bağlacının başa ya da araya gelmesini de belirleyen eylemin ayrılabilirlik özelliği geçmiş zaman partisibini de etkiler. Ayrılabilen eylemlerde *ge-*, eylemi türeten ön ek ile eylemin arasına gelir. Ayrılamayan eylemlerde ise *ge-* kullanılmaz ve partisibe sadece son ek getirilir. Ayrıca yabancı dillerden gelen sözcükleri eylem yapan *-ieren* ve *-eien* ekiyle türemiş eylemler de önüne *ge-* partisip ekini almaz: 'eingestiegen < ein/steigen' (binmek), 'verstanden < verstehen' (anlamak), 'telefoniert < telefonieren' (telefon etmek) (Zengin, 2005).

Tıpkı geniş/şimdiki zaman partisibi gibi geçmiş zaman partisibinin de kullanım alanları çeşitlidir. Almanca'nın en önemli yapılarından olan bazı zaman kipleri ve edilgenlik yapısı geçmiş zaman partisibiyle kurulur:

*Perfekt (Geçmiş Zaman)*: Almanca'nın üç geçmiş zamanından (Präteritum, Perfekt, Plusquamperfekt) biridir. Bu zaman diliminde kullanılan olay geçmişte yapılmış ve

kesin olarak bitmiştir. Bununla birlikte geçmişte yapılan ve şimdiki zamanla ilgili olan ya da gelecekte bitecek bir olayın anlatımı için de *Perfekt* zaman kullanılır. Bu zamanda kurulan cümlelerin biçimi şöyledir:

Özne + Yardımcı Eylem (sein/haben) + Nesne + Geçmiş Zaman Partisibi

Yardımcı eylemlerden *sein* ve *haben* cümlede kişi, sayı vb. çekimlerine giren eylemdir. Geçmiş zaman partisibi ise cümlelerin en sonunda yer alır. Diğer cümle ögeleri çekimli eylem ile partisibin arasında sıralanır: ‘Gestern hat es geschneit’ (Dün kar yağdı) (Zengin, 2005).

*Plusquamperfekt (Geçmiş Zamanın Hikâyesi)*: Almancanın üç geçmiş zamanından biridir. Geçmişte yapıp sona eren ve nakledilen, çoğunlukla da geçmişte gerçekleşen iki olaydan daha önce yapılanı aktarmak için kullanılan zaman kipidir. *Plusquamperfekt* zamanda kurulan cümle, yapı olarak *Perfekt* zamanda kurulanlara benzer. Ancak yardımcı eylem olarak *sein* ve *haben* yerine, bu eylemlerin *Präteritum* (geçmiş zaman) biçimleri olan *waren* ve *hatten* kullanılır. Bu cümlelerin kurulum biçimi şöyledir:

Özne + Yardımcı Eylemin Geçmiş Biçimi (waren/hatten) + Nesne + Geçmiş Zaman Partisibi

Yine *Perfekt* cümlelerdeki gibi kişiye ve sayıya bağlanan eylem yardımcı eylemdir. Geçmiş zaman partisibi cümlelerin en sonunda, diğer cümle ögeleri ise yardımcı eylem ile partisip arasında yer alır: ‘Sie waren nach Hause gegangen’ (Onlar eve gitmişlerdi) (Zengin, 2005).

*Futur 2 (İkinci Gelecek Zaman)*: Almancanın iki gelecek zamanından biridir. Gelecekteki geçmiş zaman olarak bilinir. Gelecekte gerçekleşip bitecek bir olayı aktarmak için kullanılır. Gelecek ve bitmişlik özelliği nedeniyle *Futur 1* ve *Perfekt* zamanların birleşiminden oluşur. Bu cümlelerin kurulum biçimi şöyledir:

Özne + Yardımcı Eylem (werden) + Nesne + Geçmiş Zaman Partisibi + İnfinitif (haben/sein)

*Futur 2* yapısında kişiye, sayıya vb. bağlanan eylem *werden* yardımcı eylemidir. Bitmişliği gösteren *Perfekt* görünüşe sahip yapı ise cümlelerin sonunda partisip + infinitif biçiminde bulunur: ‘Ich werde Deutsch gelernt haben’ (Almanca öğrenmiş olacağım) (Zengin, 2005).

*Passiv (Edilgen Yapı)*: Almancanın edilgen cümleleri için *werden* yardımcı eylemi ile geçmiş zaman partisibi bir arada kullanılır. Zaman, kişi ve sayıya bağlanarak

çekimlenen eylem *werden* yardımcı eylemidir. Partisip, cümlelerin son ögesidir. Bu cümlelerin kurulum biçimi şöyledir:

Özne + Yardımcı Eylemi (*werden*) + Diğer Ögeler + Geçmiş Zaman Partisibi

*Perfekt, Plusquamperfekt, Futur 1, Futur 2* ve tarz eylemlerle kurulan cümlelerde edilgen yapının yardımcı eylemi *werden*, cümlelerin zamanına ya da tarz eyleme göre infinitif ya da partisip olarak cümle sonuna gider. Bu durumda çekime giren eylem, bu zamanların yardımcı eylemi ya da tarz eylemin kendisidir: ‘Er wurde von uns eingeladen’ (O, bizim tarafımızdan davet edildi), ‘Der Kranke kann heute nicht operiert werden’ (Hasta bugün ameliyat edilemiyor) (Zengin, 2005).

Almanca'nın ikinci edilgen yapısı olan *Zustandpassiv* (durum bildiren edilgenlik) için de yine partisip yapı kullanılır. Bu yapının yardımcı eylemi olan *sein* cümlede çekimlenen eylemdir ve partisip yine sona gider. Sadece *Präsens* ve *Präteritum* zamanlarda kullanılır. Diğer edilgen yapıdan farkı, gerçekleşen eylemin son durumunu vermesidir: ‘Der Brief ist geschrieben’ {Mektup yazılmış(tır)} (Zengin, 2005).

*Attribut (Niteleyici)*: Çoğunlukla geçmiş zamanı bildiren *Partizip Perfekt*, edilgen anlam ifade eder (Zimmermann, 1999). Söz diziminde genellikle niteleyici, yani sıfat olarak kullanıldığı için sıfat çekimine de uğrar: ‘ein gerettetes Kind’ (kurtarılmış olan / kurtarılan çocuk), ‘der geschriebene Brief’ (yazılmış olan / yazılan mektup) (Zengin, 2005).

Anlatılan eylem, şu anda gerçekleşen ya da zamandan bağımsız olarak anlatılan ve edilgen anlam içeren bir eylemse bu partisip geniş ya da şimdiki zaman ifade edebilir. Eylem geçmiş zamandaki yardımcı eylemi *sein* olan geçişsiz bir eylemse anlam etken eylemin anlamına dönüşür. Geniş/şimdiki zaman partisibi gibi geçmiş zaman partisibi de ilgi cümleleriyle değiştirilerek kullanılabilir. İki yapının anlamı da aynıdır, ancak ilgi cümlesindeki zaman genellikle bir geçmiş zaman olur: ‘der gefundene Schlüssel < der Schlüssel, der gefunden wurde / gefunden worden ist / gefunden worden war’ (bulunmuş olan / bulunan anahtar) (Zengin, 2005).

*Partizipialkonstruktionen (Partisip Öbekleri)*: Öbek olarak kullanılma eğilimi gösteren partisipler, bu hâliyle Türkçedeki ad-eylem öbeklerine benzer. Bu yapıların kullanımında partisip öbeğinin ögeleri, geniş/şimdiki zaman partisibinde olduğu gibi tanımlık ile partisibin nitelediği adın arasına getirilir: ‘das von meiner Mutter

gekaufte Geschenk ist sehr schön < das Geschenk, das von meiner Mutter gekauft wurde, ist sehr schön' (Annem tarafından alınan hediye çok güzel) (Zengin, 2005). Partisip öbeklerinin kurulum biçimi şöyledir:

Tanımlık + Partisip Öbeği Ögeleri + Partisip (sıfat çekimli) + Ad  
Partisip Öbeği

### 3.2.2.3. Nominalisierung (adlaştırma)

Partisip yapı ad olarak kullanılmak istenirse söz dizimindeki sıfat olarak çekimlenmiş biçimi alınır. Sözcüğün ilk harfinin büyük yazılması ve sözcüğe tanımlık eklenmesiyle adlaşma süreci tamamlanmış olur. Partisibin adını bildiren bu yeni sözcüğün tanımlığı, yerine geçtiği sözcüğün cinsiyetine göre değişir. Dolayısıyla sözcüğe dört tanımlığın gelmesi de mümkündür: 'der/die Reisende' (seyahat eden / seyyah) 'der/die Angestellte' (işe alınan / memur) (Dragan: 2005).

### 3.2.3. Gerundium

Eylemin ad özelliğini veren gerundium birçok Cermen dilinde kullanılmasına rağmen Almancada olmayan bir yapıdır. Gerundium, eylemin ad özelliği anlamına gelir. Duden, terimi "(bazı dillerde, özellikle de Latince'de var olan) Almancada aşağı yukarı adlaştırılmış infinitifle karşılanan, adlaşmış özellikleriyle eylem biçimi" olarak tanımlar (Gerundium, 29.04.2015). Bu tanıma göre gerundium, eylemin adlaşmış özelliğini verir. Ancak bu yapı, eylemin durumunu ifade etmesiyle de bilinir. Maffei'ye (1837) göre "her zaman değişmez olan gerundium, ana zaman sözcüğünün bir durumunu ifade etmek ve Almancada *da, indem, nachdem, weil* ya da başka bir bağlaçla bir araya getirilen iki cümleyi bağlamak için yetkin biçiminde hizmet eder." Bu durumda gerundium zarf olarak da işlev gören bir yapı olabilir. Dünya dillerindeki gerundium yapıları anıldığında Türkçedeki zarf-eylemlerin bu sınıfa alınmasının nedeni de bu zarf özelliği olmalıdır.

Almancada gerundium eki olmadığı için eylemin biçimini ve durumunu anlatan yapılar neden, tarz, zaman vb. bildiren bağlaçlı yan cümlelerle sağlanır. Ancak bu yan cümleler kullanılmadan da eylemin biçimini ve durumunu anlatmak mümkündür. Bunun için yine bir eylemsi türü olan infinitiften ya da partisipten yararlanılır. Almancada zarf olarak kullanılan eylemsi yapılar şunlardır:







Çizelge 3.4 : Almancada Eylemsilerin Kullanımı

EYLEMSİLER					
İnfinitif		Partisip		Gerundium	
<i>Yalın</i>	<i>zu Bağlaçlı</i>	<i>Birinci</i>	<i>İkinci</i>	<i>Gerundium Eki Yok</i>	
kök-en	zu + kök-en	kök-end	ge-kök-t/en	indem, weil, da, nachdem vb.	
Kullanım Yerleri		Kullanım Yerleri		İnfinitif	Partisip
Yardımcı Eylem ( <i>werden</i> )	İnfinitif Olarak	Niteleyici	Eylemsi Öbeği	Ad ve Zarf Olarak	
Tarz Eylemler		İlgi Cümlecığı Yerine		Amaç <i>um... zu...</i>	Birinci Partisip
Ana Eylemler	<i>Brauchen + zu</i> <i>Scheinen + zu</i>	Gerundiv	Geçmiş Zamanlar	Olumsuz Tarz <i>ohne... zu...</i>	
Eş Etkili	<i>Haben + zu</i> <i>Sein + zu</i>		Edilgenlik	Karşıtlık <i>anstatt... zu...</i>	İkinci Partisip
Adlaştırma		Adlaştırma			

### 3.3. İngilizcede Eylemsiler (Non-finite Verbs)

İngilizcenin eylemsi grubunda bulunan sözcükler, hemen her dilde olduğu gibi geçmiş eylem olan sözcükler olarak kabul edilir. Türemiş sözcüklerden farkı bu eylemsilerin kalıcı olmamasıdır. Eylemlerden geçici olarak yeni sözcük oluşturma işlevine sahiptir. Bu özelliğin yanı sıra İngilizcede dil bilgisel görevleri (zaman kipi vb.) yerine getirmek için de eylemsiler kullanılır. Bu durumda yüklem olan eylem genel söz dizimi kuralına uyarak ikinci konumda, eylemsi ise ondan sonra kullanılır.

İngilizcede eylemsi türleri üç tanedir: *Infinitive*, *Participle* ve *Gerund*. İnfinitif, kısmen eylemin adlaşmış biçimi olmanın yanı sıra yardımcı ve tarz eylemlerden sonra getirilme özelliğiyle mastardır. İçinde bulunduğu dil bilgisel duruma göre yalın olarak ya da *to* edatıyla<sup>1</sup> birlikte kullanılır. İkinci eylemsi grubunu oluşturan partisipler ise eylemin sıfat hâlini verdiği için Türkçedeki ad-eylemlere benzetilebilir. Ancak İngilizce partisiplerin Almancadan farkı, çekime girerek -bazı istisnalar dışında- ad biçiminde kullanılmamasıdır. Tıpkı infinitif gibi yeni sözcük olma dışında dil bilgisel olarak da görevi vardır. Geniş ve geçmiş zamanı ifade eden

<sup>1</sup> Cermen dillerinin en yaygın iki üyesi olan Almanca ve İngilizce, aynı kökten geldiği için birbirinin değişkesi sayılabilecek *zu/to* sözcüğünü, infinitif konumdayken farklı söz grubunda değerlendirir. Bu sözcük, infinitif göreviyle kullanıldığında Almancada bağlaç (Duden, *zu* - Konjunktion, 01.05.2019), İngilizcede ise edat (Cambridge, *to* - preposition, 01.05.2019) olarak kabul edilir.

iki tür olarak kullanılır. İngilizcede eylemlerin ad ve zarf yönünü gösteren gerundium eki vardır. İngilizce, bu özelliğiyle Almancadan ayrılır. İngilizcenin gerundium eki geniş zaman partisibi olarak da kullanılan *-ing* ekidir.

Eylemsilerin üç türü infinitif, partisip ve gerundiumdur; ancak eylemsiler, taşıdığı özellikler bakımından dörde ayrılır: *verbal* (eylemsel), *nominal* (adsal), *adjectival* (sıfatsal), *adverbial* (zarfsal). Bu sınıflandırma aslında sözcüğün söz dizimindeki görevini ifade eder. Aşağıdaki cümlelerde *smoke* (sigara içmek) eyleminin eylemsi biçimi, bu sözcüğün söz dizimindeki dört hâlini göstermektedir (Hengeveld, 1991):

The girl started smoking a cigarette (Kız sigara içmeye başladı): eylemsel.

The girl's smoking of a cigarette irritates me (Kızın sigara içişi beni tiksindirir): adsal.

A girl smoking a cigarette entered the room (Sigara içen bir kız odaya girdi): sıfatsal.

A girl entered smoking a cigarette (Kız sigara içerek içeri girdi): zarfsal.

### 3.3.1. Infinitive

İngilizcede infinitif, “eylemin bir ad biçimidir, başka bir deyişle kısmen eylem kısmen de ad özelliği taşır” (Poutsma, 1923) biçiminde tanımlanır ve iki grup içinde incelenir: *bare infinitive* (yalın infinitif) ve *to-infinitive* (*to* edatlı infinitif). Eylemsinin cümledeki yeri, kullanılış amacına göre değişiklik gösterir.

İnfinifin eylem özelliği, eylemsinin tamlayıcı, nesne, zarf vb. alabilmesi ve çatı ile zaman görünüşünün olmasıdır. Adsal özelliği ise söz diziminde adlar gibi işleyebilmesi, özellikle de özne ya da nesne olabilmesidir. Eylemsinin gösterdiği zaman çoğunlukla geniş, şimdiki ya da gelecek zamandır, ancak cümledeki anlama göre geçmiş zamanı da ifade edebilir. Eylemsi öbeğindeki eylemin bitmiş olduğunu göstermek için İngilizcenin geçmiş zamanlarından biri olan *present perfect tense* (yakın geçmiş zaman ya da bitmiş zaman olarak da adlandırılır) kullanılır: ‘I am worthy to be scorned’ (küçümsenmeyi hak ediyorum), ‘It will be no crime to have been Cato’s friend’ (Cato’nun dostu olmuş olmak hata sayılmaz) (Poutsma, 1923).

#### 3.3.1.1. Bare infinitive (yalın infinitif)

İngilizcenin iki infinitif türünden ilki *bare infinitive* (yalın infinitif) yapısıdır. Yalın infinitif eki yoktur. Eylemin kökü aynı zamanda mastar hâli kabul edilir. İnfinifin yalın olarak gelebileceği yerler sınırlıdır:

*Modal Verbs (Tarz Eylemler):* İngilizcenin tarz eylemleri yetenek, gereklilik ve istek vb. bildiren eylemlerdir. Yetenek, izin, olasılık vb. bildirenler *can* ve *may*; gereklilik, tavsiye vb. bildirenler *must* ve *should*; istek, dilek vb. bildirenler ise *shall* eylemleridir. Bu eylemlerle yalnız infinitif kullanılır. Zaman, kişi, sayı çekimlerine giren eylem tarz eylemdir: ‘He can come to you this evening’ (O, bu akşam sana gelebilir) (Poutsma, 1923). Tarz eylem gibi kullanılan *dare* (cesaret ya da cüret etmek / yeltenmek) ve *need* (ihtiyacı olmak / gerekmek), ana eylem gibi çekildiğinde *to* edatlı infinitifi, tarz eylem olarak kullanıldığında ise yalnız infinitifi alır: ‘You needn’t say anything / You don’t need to say anything’ (Bir şey demene gerek yok) (Thomson & Martinet, 1986). Ayrıca tarz eylem gibi kullanılan *would rather/sooner* (tercih etmek) ve *had better (-mA<sup>s</sup>I<sup>2</sup> iyi olmak/-mAII<sup>2</sup>)* kalıpları da yalnız infinitifle kullanılır. Bu cümlelerin kurulum biçimi şöyledir:

Özne + Tarz Eylem + İnfinitif + Nesne

*Auxiliary Verbs (Yardımcı Eylemler):* İngilizcenin bazı yardımcı eylemleri, eylemin infinitif biçimini alır. *Future Tense* (gelecek zaman) çekimlerini sağlayan *will/shall* bu grubun ilk örnekleridir. *Will* + infinitif yapısıyla kurulan cümlede zaman, kişi ve sayı çekimlerine giren eylem yardımcı eylemdir: ‘He will soon withdraw from the concern’ (Yakında kuruluştan çekilecek) (Poutsma, 1923). Bu grubun ikinci örneği geniş zaman çekimini sağlayan *do* eylemidir. Olumlu cümlelerde bu yardımcı eylem genelde ana eylem içinde gizlendiği için yalnız infinitif sadece olumsuz çekimde ortaya çıkar: ‘I do not understand this’ (Bunu anlamıyorum) (Poutsma, 1923). Bu cümlelerin kurulum biçimi şöyledir:

Özne + Yardımcı Eylem (do/will/shall) + İnfinitif + Nesne

*Main Verbs (Ana Eylemler):* İngilizcenin sınırlı sayıda bazı ana eylemleri tarz eylemlere benzer biçimde kullanılır: Almancadan farklı olarak bu eylemler kendi içinde alt gruplara ayrılır. Bunlardan ilki duyu eylemlerinin oluşturduğu gruptur: *see* (görmek), *hear* (duymak), *watch* (seyretmek) ve *feel* (hissetmek) vb. (Thomson & Martinet, 1986). Bu eylemler, bir yardımcı ya da tarz eylem gibi ikinci bir eylemi yalnız infinitif biçiminde alır. Bu durumda birinci eylemden sonra nesne, nesneden sonra da yalnız infinitif olarak ikinci eylem kullanılır: ‘I heard him lock the door’ (Kapıyı kilitletiğini duydum) (Thomson & Martinet, 1986). *Let* (izin vermek), *make* (yaptırmak) ve *help* (yardım etmek) gibi eylemler ise çoğunlukla, *go* (gitmek) ve *come* (gelmek) eylemleri de bazı durumlarda yalnız infinitif alır. Yalnız infinitif, bu

eylemlerin edilgen kullanımında yerini *to* edatlı infinitife bırakır: ‘I’ll go seek him’ (Onu aramaya gideceğim), ‘Help me lift the little sofa near the fire’ (Küçük kanepeyi şöminenin yanına çekmeme yardım et) (Poutsma, 1923). Bu cümlelerin kurulum biçimi şöyledir:

Özne + Ana Eylem (+ Nesne) + İnfinitif + Nesne

*Diğer Kullanımlar:* İngilizcede aynı cümlede iki *to* edatlı infinitif olduğunda bu eylemsiler *and* (ve) bağlacıyla bağlanır ve ikinci infinitif yalın olarak kullanılır: ‘I intend to sit in the garden and write letters’ (Bahçede oturup mektup yazmaya niyetim var) (Thomson & Martinet, 1986). Yine *but* (ama, fakat) ve *expect* (dışında, haricinde) bağlaçlarıyla kurulan cümlelerde, bağlaçtan sonra kullanılan infinitif yalın olarak gelir. Bu yapılarda çoğunlukla *do* (yapmak) eylemi ile *nothing* (hiçbir şey), *anything* (bir şey) vb. sözcükleri kullanılır: ‘He does nothing but complain’ (Yakınmaktan başka bir şey yapmaz) (Thomson & Martinet, 1986). Bir ad cümlesinde ana yardımcı eylemle birlikte yüklem öbeğini oluşturacaksa infinitif yalın olarak bırakılabilir: ‘The only thing to do is (to) write to him’ (Yapılacak tek şey ona yazmaktır) (Thomson & Martinet, 1986). Ayrıca hareket içeren eylemlerden hareket, hareket içermeyen eylemlerden ise durum bildirmek için yalın infinitifi adlaştırma eğilimi görülür: ‘John’s walk’ (John’un yürüyüşü), ‘John’s sleep’ (John’un uyuyuşu) (Moltmann & Schnieder, 2011-2014)

### 3.3.1.2. *To*-infinitive (*to* edatlı infinitif)

Eski İngilizcede *to* biçiminde görülen (Online Etymology Dictionary, *to*, 12.04.2019) *to* edatı, yine aynı dönemde “sadece, *enne* ve *anne* (*onne*) ile biten infinitifin datif biçiminden önce kullanılmaktaydı” (Poutsma, 1923). İlerleyen dönemlerde ve Orta İngilizcede edat gelişim göstererek infinitiften önce kullanılmaya başlamıştır. *To* edatlı infinitif yapısının kullanım biçimi yalın infinitifle benzerlik gösterse de kullanım alanları ondan farklıdır. Genellikle ana eylemden sonra kullanılmakla birlikte ana eylem ve infinitif arasına nesne ya da zarf gibi ögeler girebilir, ancak eylemsi öbeğinin ögeleri infinitiften sonra kullanılır. Ana cümle ve eylemsi öbeği virgülle ayrılmaz. Bu cümlelerin kurulum biçimi şöyledir:

Özne + Yüklem (+ Nesne/Zarf) + *to*+İnfinitif + Eylemsi Öbeği Ögeleri  
Ana Cümle Mastar Eylemsi Öbeği

*Full infinitive* (tam infinitif) olarak da adlandırılan *to* edatlı infinitifin kullanım biçimi, mastar öbeğinde verilmek istenen zamana göre değişiklik gösterir. İnfinitif yapısının tür çokluğu, İngilizcede sürekli zamanların bulunmasından kaynaklanır:

**Çizelge 3.5 : İngilizcede İnfinitif Türleri**

İnfinitif Adı	Kuruluş Biçimi	Örnekler
Present Infinitive	<i>to + İnfinitif</i>	<i>to go</i>
Present Continuous Infinitive	<i>to + be + Birinci Partisip</i>	<i>to be going</i>
Perfect Infinitive	<i>to + have + İkinci Partisip</i>	<i>to have gone</i>
Perfect Continuous Infinitive	<i>to + have + been + Birinci Partisip</i>	<i>to have been going</i>

Bununla birlikte özellikle *to* edatlı infinitifin, kullanıldığı eylemin görünüşü ve içinde bulunduğu cümlenin zamanı bakımından bünyesinde zaman taşımadığı tartışması mevcuttur (Wurmbrand, 2007). Bu tartışmada infinitiflerin zamansızlığının nedeni özellikle anlam bilimsel ve söz dizimsel nedenlere bağlanır. Ancak infinitiflerin anlam bilimsel açıdan üç türü olduğu görüşü bu durumun karşısındadır. Abusch'a (2004) göre *to* tamlayıcıları *eş zamanlı*, *sadece gelecek* ve *belirlenmemiş gelecek-eş zamanlı* biçiminde üçe ayrılır.

*To* edatlı infinitifin kullanım alanları şunlardır:

**Ana Cümlelerin Öznesi ya da Nesnesi Olması:** İnfinitif içeren öbek ana cümlelerin öznesi olabilir. Bu durumda eylemsi öbeği ana cümlelerin sonuna getirilir ve eylemsi öbeğini simgeleyen bir sözcük cümle başında özne olarak kullanılır. Bu sözcük İngilizcenin üçüncü tekil kişi zamirlerinden nötr cinsteki *it* zamiridir. Bu tür cümlelerde eylemsi öbeği başta kullanılırsa ana cümledeki *it* düşer: 'It is dangerous to lean out of the window / To lean out of the window is dangerous' (Pencereden sarkmak tehlikelidir) (Thomson & Martinet, 1986). İnfinitif nesne olarak kullanıldığında ise ana cümlelerin sonuna doğrudan ya da yine *it* zamirini alarak gelir: 'He wants to pay' (O ödemek istiyor), 'He found it easy to earn extra money' (Fazladan para kazanmayı kolay buldu) (Thomson & Martinet, 1986).

**Ana Cümledeki Nesnenin Eylemsi Öbeğinde Yapan Olması:** Ana cümlede bulunan *objekt* (nesne) ile eylemsi öbeğinin yaparı aynı kişiye göndermede bulunuyorsa *to* edatlı infinitif yapısı kullanılır. Bu durumda eylemsinin yaparı, ana eylem ve infinitif

arasına nesne olarak gelir: ‘These glasses will enable you to see in the dark’ (Bu gözlük karanlıkta görmeni sağlayacak) (Thomson & Martinet, 1986). Bu cümlelerin kurulum biçimi şöyledir:

Özne + Ana Eylem + (eylemsiyi gerçekleştiren) Nesne + İnfinitif + Nesne

*Soru Zamirleriyle/Zarflarıyla Birlikte:* *To* edatlı infinitifin nesne olarak kullanımı sırasında ortaya çıkan yapılardan biridir. Bir soru zamiri ya da zarfıyla açıklama getirilmesi gereken durumlarda kullanılır. Eylemsi öbeğinde *to* edatından önce gerekli soru zamiri/zarfı ya da *whether* bağlacı  $\{-(y)Ip^4 -mAdIğI^2/-mAyAcAğI^2$  vb.} getirilir: ‘He discovered how to open the safe’ (Kasayı nasıl açacağını buldu), ‘He couldn't remember whether to turn left or right’ (Sağa mı, sola mı döneceğini hatırlayamadı) (Thomson & Martinet, 1986).

*Bazı Eylemlerin Nesnesi Olarak:* İngilizcede eylemsi alabilecek eylemler iki gruba ayrılır. Bazıları *to* edatlı infinitif alırken bazıları gerundium ekli eylemsilerle kullanılır: ‘I managed to put the fire out’ (Ateşi söndürmeyi becerdim) (Thomson & Martinet, 1986). Bu eylemlerden bazıları hem infinitif hem de gerundiumla kullanılabilir. Bu değişkenlik bazen anlam değiştirici olur: *stop* (durmak, bırakmak), *remember* (hatırlamak), *forget* (unutmak), *regret* (pişman olmak, üzülme), *try* (çalışmak, denemek) (Thomson & Martinet, 1986) vb.

*Tarz Eylem Görevindeki Eylemlerden Sonra:* İngilizcede bazı eylemler tarz eylemlere benzer anlam içerir. Bu eylemler *to* edatlı infinitifle kullanılır ve genellikle ana eylem olarak çekime girer. Bazıları sadece *to* edatlı infinitifle kullanılır: *have (got) to* (zorunda olmak, gerekme), *ought to (-mAlI^2)*, *(be/get) used to* (alışkın olmak/alışmak), *would love/like to* (istemek), *be (un)able to* (yetisinde olmak), *be supposed to* (gerekme, beklenme) vb. Bazıları ise *to* edatlı infinitifle ya da yalnız infinitifle kullanılabilir: *dare* (cesaret etme), *need* (gerekme) vb.

*Niteleyici Olarak:* İngilizcede *to* edatlı infinitif cümlede niteleyici olarak yer alabilir. Bu durumda infinitif kısaltılmış ilgi cümlesiymiş gibi düşünülebilir. Bu kullanımda eylemsi yapı, nitelediği addan hemen sonra getirilir: ‘Have you anything to say?’ (Söyleyeceğin bir şey var mı?) ‘He is the second man to be killed in this way’ (O, bu yolla öldürülen ikinci adam) (Thomson & Martinet, 1986).

*Amaç Bildirici:* *To* edatlı infinitif ana cümlede gerçekleştirilen eylemin amacını göstermek için de kullanılır. Kullanım olarak diğer biçimlerden farkı yoktur: ‘He

went to France to learn French' (Fransızca öğrenmek için Fransa'ya gitti) (Thomson & Martinet, 1986). İngilizcede amaç bildirmek için *to* edatlı infinitifin çeşitli biçimleri de kullanılabilir: *in order to*, *so as to* vb. İki eylemi gerçekleştiren öznelere farklı olması durumunda infinitif yapılar yerine *in order that* ya da *so that* kalıpları kullanılır (Thomson & Martinet, 1986).

*Be (About/Going) To*: Bu yapılar, İngilizcenin gelecek zaman ifade eden ikincil yapılarıdır. *Be to*, gelecek zaman türlerinden olan *be going to* kalıbının kısaltılmış hâlidir. Genellikle plan ya da kesinlik içeren eylemler için kullanılır. *Be about to* kalıbı ise gerçekleşmek üzere olan eylemleri ifade eder: 'She is just about to leave' (O, ayrılmak üzere) (Thomson & Martinet, 1986).

### 3.3.1.3. Nominalisation (adlaştırma)

İngilizcede de eylemleri *nominalisation* (adlaştırma) yoluyla ad yapmak mümkündür. Eylem, adlaştırma yoluyla yapımlık bir bağlı biçim birimi almadan da ad biçiminde kullanılabilir.

Ancak değiştirme yoluyla yapılan bu adlar -Almancadaki adlaştırmalardan farklı olarak- geldiği eylemin adı olmaktan çok onunla ilgili soyut varlıkların adı olmuştur. Dolayısıyla da sözlüklerde bu varlıkların adı olarak bulunur. Çünkü İngilizcede eylemin adı olması için *gerundium* kullanılır.

İngilizcede eylemden değiştirme yoluyla ad yapmak için eylemin yalın biçimi doğrudan ad olarak kullanılır, bazılarında vurgu kayması görülür: fear (korku) < fear (korkmak), hope (umut) < hope (ummak); permit (izin) < permit (izin vermek), transfer (nakil) < transfer (nakletmek) (Carstairs-McCarthy, 2002).

### 3.3.2. Participle

İngilizcede partisipler "hem eylem hem de sıfat doğasını paylaşan eylem biçimleri" (Poutsma, 1923) olarak tanımlanır ve iki grup içinde incelenir: *Present Participle* (geniş zaman partisibi) ve *Past Participle* (geçmiş zaman partisibi). Geniş zaman partisibine *Active Participle* (etken partisip), geçmiş zaman partisibine ise *Passive Participle* (edilgen partisip) adları da verilir.

Açıklayıcı ya da niteleyici bilgi veren İngilizce partisip yapısı, Türkçedeki ad-eylem yapısıyla büyük oranda benzerlik gösterse de geçici olarak türettiği sözcüğün türü açısından kısmen farklılaşır. Çünkü İngilizcenin partisip yapıları ilk biçimiyle her



zaman sıfat durumundadır. Bununla birlikte geniş zaman partisip yapısı zaman ve çatı bakımından çeşitlilik gösterir (Poutsma, 1923). Bu türler şöyle özetlenebilir:

**Çizelge 3.6 : İngilizcede Geniş Zaman Partisip Türleri**

Partisip Adı	Kuruluş Biçimi	Örnekler
Active Imperfect Present Participle	<i>Eylem-ing</i>	<i>doing</i>
Active Perfect Present Participle	<i>Having + İkinci Partisip</i>	<i>having done</i>
Passiv Imperfect Present Participle	<i>Being + İkinci Partisip</i>	<i>being done</i>
Passive Perfect Present Participle	<i>Having + been + İkinci Partisip</i>	<i>having been done</i>

### 3.3.2.1. Present participle (geniş zaman partisibi)

Eski İngilizcedeki *-ende* ekinden gelen {Online Etymology Dictionary, -ing (2), 12.04.2019} geniş zaman partisip eki *-ing*, İngilizcenin gerundium ekiyle biçim açısından benzerlik gösterir. Bu iki eylemsinin türediği ek görünüşte aynıdır, ancak kökenleri ile kullanım alanları farklıdır. Bu eylemsinin kurulum biçimi şöyledir:

Eylem (kök) - *ing*

Geniş zaman partisibinin kullanım alanları şunlardır:

*Continuous Tenses (Sürekli Zamanlar)*: İngilizcede Almancadan farklı olarak zaman dilimlerinin süreklilik biçimleri vardır. Dolayısıyla İngilizcedeki zamanların sayısı Almancadakinden daha çoktur: *Present Continuous, Past Continuous, Present Perfect Continuous, Past Perfect Continuous, Future Continuous, Future Perfect Continuous* vb. Sürekli zamanların varlığı eylemin çatısında da görülür. Örneğin edilgen yapılarda, tarz eylemlerde vb. eylemin sürekli zamanla kullanılması mümkündür. İngilizce sürekli zamanların genel kuralı, her zaman kipi için ana yardımcı eylem olan *be* ile geniş zaman partisibinin kullanılması biçimindedir: ‘He is working’ (O, çalışıyor), ‘You’ve been dreaming’ (Sen rüya görmektesin) (Thomson & Martinet, 1986). Bu cümlelerin kurulum biçimi şöyledir:

(Zamanın yardımcı eylemi +) *be* + Geniş Zaman Partisibi

*Attribute (Niteleyici)*: Partisiplerin birincil kullanımı eylemden niteleyici özellik taşıyan sözcük türetmektir. Bu nedenle partisip yapısı, nitelediği adın önüne ya da ana

yardımcı eylemden sonra gelir. Geniş zaman partisip yapısında eylemsi her zaman etken anlamdadır: ‘running water’ (akan su), ‘leaking pipes’ (su sızdıran borular) (Thomson & Martinet, 1986).

*Participle Phrases (Partisip Öbekleri)*: İngilizcede partisipler Almancadaki gibi ilgi cümleleri yerine kullanılabilir. İngilizce partisibin Almanca partisipten farkı, partisip öbeğinin, tanımlık ve nitelenen adın arasına gelmemesidir. İngilizce, ilgi cümlesinin söz dizimindeki yerine sadık kalarak partisip öbeğini, nitelediği addan sonra getirir. Geniş zaman partisip öbeği, ilgi cümlesindeki eylemin sadece etken olduğu durumlarda kullanılır: ‘People wishing to visit the caves < People who wish/wished to visit the caves’ (Mağaraları ziyaret etmek isteyen insanlar) (Thomson & Martinet, 1986). Bu cümlelerin kurulum biçimi şöyledir:

Ad + Geniş Zaman Partisibi + Partisip Öbeği Ögeleri  
Partisip Öbeği

*Verbs of Sensation (Duyu Eylemleri)*: Duyuları ifade eden eylemler ile *listen* (dinlemek), *watch* (izlemek) gibi eylemlerden sonra geniş zaman partisibi kullanılır. Aynı yapı yalın infinitifle de verilebilir. Ancak bu iki kullanım arasında bir fark vardır. Bu eylemlerden sonra yalın infinitif getirilmesi için eylemsiyle belirtilen olayın bitmiş olması gerekir. Geniş zaman partisibi kullanıldığında ise olayın bittiği ya da devam ettiği belli değildir (Thomson & Martinet, 1986). Bu durumda nesne ana eylem ve eylemsi arasına getirilir: ‘I saw him changing the wheel’ {Onu(n), tekeri değiştirirken (değiştirdiğini) gördüm} (Thomson & Martinet, 1986). Bu cümlelerin kurulum biçimi şöyledir:

Ana Eylem + Nesne + Geniş Zaman Partisibi + Partisip Öbeği Ögeleri

*Parallel Activity (Eş Zamanlı Eylem)*: Hareket, durum vb. bildiren eylemlerle eş zamanlı olarak yapılan eylemler *and* (ve) bağlacıyla birbirine bağlanabileceği gibi geniş zaman partisibiyle de verilebilir. Bu partisip örnekleri cümlede zarf gibi işler. Bu tarz cümleler Türkçeye daha çok  $-(y)ArAk^2$  ve  $-(y)Ip^4$  vb. zarf-eylemleriyle aktarılır: ‘He rode away whistling < He rode away and he whistled’ (Islık çalarak uzaklaştı) (Thomson & Martinet, 1986). Eylemlerin eş zamanlı olabileceği gibi bir eylem diğerini takip de edebilir. Bu durumda ilk gerçekleşen eylem geniş zaman partisibiyle verilir: ‘Opening the drawer, he took out a revolver’ (Çekmeceyi açıp bir tabanca çıkardı) (Thomson & Martinet, 1986). Bu cümlelerde *perfect present participle* kalıbı da kullanılabilir: ‘Having opened...’

*Clauses of Reason (Neden Cümlecikleri):* İngilizcede neden bildiren *because, as* ve *since* (-*DIğİ*<sup>8</sup> için, -*DAn*<sup>4</sup> dolayı, çünkü) bağlaçlarıyla kurulan yan cümleler, bağlaçlar yerine geniş zaman partisibiyle kullanılabilir. Anlam bakımından bağlaçlı cümlelerden farkı olmayan bu tür partisip cümleleri daha çok yazılı İngilizcede tercih edilir: 'Being a student he was naturally interested in museums' (Bir öğrenci olduğu için doğal olarak müzelerle ilgiliydi) (Thomson & Martinet, 1986).

*Diğer Eylemler:* Bazı eylemlerden sonra geniş zaman partisibi kullanılır: *waste* (zaman harcamak), *spend* (zaman geçirmek); *find* (bulmak), *catch* (yakalamak); *go* (gitmek), *come* (gelmek) vb. Bunlardan *waste* ve *spend* daha çok zaman ve para için kullanılır. *Go* ve *come* eylemleri dışındakiler çoğunlukla ana eylem ve partisip arasına nesne alır. Ayrıca *go* ve *come* eylemlerinden sonra gelen partisip daha çok etkinlik vb. bildiren eylemlerdir.

### 3.3.2.2. Past participle (geçmiş zaman partisibi)

Cermen dillerinin genel özelliği olan eylemlerin kuvvetli ve zayıf olarak iki biçimde çekime girmesi İngilizcenin zamanlarını, partisip yapılarını, edilgenlik yapısını vb. etkiler. *Regular* (düzenli) ve *irregular* (düzensiz) *verbs* (eylemler) olarak ikiye ayrılan eylemler, düzensiz olmaları durumunda *kuvvetli çekime*, düzenli olmaları durumunda *zayıf çekime* girer. Geçmiş zaman partisibi de bu çekimlere giren yapılardan biridir. Düzenli eylemlerde eylem kökünün sonuna *-ed* ekinin gelmesiyle oluşur. Eski İngilizcede *-ed, -ad* ve *-od* biçimlerinde görülen (Online Etymology Dictionary, -ed, 12.04.2019) bu ek, kök sonunda *e* sesini barındıran eylemlere *-d* biçiminde gelir. Düzensiz eylemlerde ise eylem özel bir çekime girer. Bu çekimler sırasında iç seslerde değişiklik olabilir. Bununla birlikte bazı eylemlerin mastar biçimi ile partisip biçimi aynıdır: *work > worked* (çalışmak), *love > loved* (sevmek); *write > written* (yazmak), *swim > swum* (yüzmek), *put > put* (koymak) vb.

Geniş zaman partisibi gibi geçmiş zaman partisibinin de kullanım alanları çeşitlidir. İngilizcenin en önemli yapılarından olan bazı zaman kipleri ve edilgenlik yapısı geçmiş zaman partisibiyle kurulur:

*Present Perfect Tense (Geçmiş Zaman):* İngilizcenin üç geçmiş zamanından (*past, present perfect, past perfect*) biridir. Bu zaman diliminde kullanılan olay geçmişte yapılmıştır. Fakat geçmişte yapılan bu eylem ya şimdiki zamanda devam eder ya da en azından eylemin etkisi sürer. Eylemin yapıldığı zaman kesin olarak bilinmiyorsa

yine *present perfect* zaman dilimi kullanılır. Bu nedenle bu zaman, asıl geçmiş zaman olan *simple past tense* ile geniş zaman olan *simple present tense* arasında kabul edilir. Bu cümlelerin kurulum biçimi şöyledir:

Özne + Yardımcı Eylem (have) + Geçmiş Zaman Partisibi + Nesne

Bu zaman diliminin yardımcı eylemi *have* cümlede kişi, sayı vb. çekimlerine giren eylemdir. Geçmiş zaman partisibi ise yardımcı eylemden sonra yer alır. Diğer cümle ögeleri geçmiş zaman partisibinden sonra sıralanır. Ancak bazı durumlarda özellikle zaman zarfları yardımcı eylem ile partisip arasına girebilir: ‘He has just gone out’ (Dışarı henüz çıktı) (Thomson & Martinet, 1986).

*Past Perfect Tense (Geçmiş Zamanın Hikâyesi)*: İngilizcenin üç geçmiş zamanından biridir. Geçmişte yapıp sona eren ve nakledilen, çoğunlukla da geçmişte gerçekleşen iki olaydan daha önce yapılanı aktarmak için kullanılan zaman dilimidir. *Past perfect* zamanda kurulan cümle, yapı olarak *present perfect* zamanda kurulanlara benzer. Ancak yardımcı eylem olarak *have* yerine, bu eylemin *past tense* biçimi olan *had* kullanılır. Bu cümlelerin kurulum biçimi şöyledir:

Özne + Yardımcı Eylemin Past Şekli (had) + Geçmiş Zaman Partisibi + Nesne

Yine *present perfect* cümlelerdeki gibi kişiye ve sayıya bağlanan eylem yardımcı eylemdir. Geçmiş zaman partisibi yardımcı eylemin ardından, diğer cümle ögeleri ise partisipten sonra yer alır: ‘When I arrived, Ann had just left’ (Ben geldiğimde Ann yeni gitmişti) (Thomson & Martinet, 1986).

*Future Perfect Tense (Gelecekte Bitmiş Zaman)*: İngilizcenin iki gelecek zamanından biridir. Gelecekte geçmiş zaman olarak bilinir. Gelecekte gerçekleşip bitecek bir olayı aktarmak için kullanılır. Gelecek ve bitmişlik özelliği nedeniyle *future* ve *perfect* zamanların birleşiminden oluşur. Bu cümlelerin kurulum biçimi şöyledir:

Özne + Yardımcı Eylem (will) + İnfinitif (have) + Geçmiş Zaman Partisibi + Nesne

*Future perfect* yapısında kişiye, sayıya vb. bağlanan eylem *will* yardımcı eylemidir. Bitmişliği gösteren *perfect* görünüşe sahip yapı ise yardımcı eylemden sonra infinitif + partisip biçiminde bulunur: ‘By the end of the year I will have saved £600’ (Yıl sonunda 600£ biriktirmiş olacağım) (Thomson & Martinet, 1986).

*Passive Voice (Edilgen Çatı)*: İngilizcenin edilgen cümleleri için yardımcı eylem *be* ile geçmiş zaman partisibi kullanılır. Zaman, kişi ve sayıya bağlanan eylem *be*

yardımcı eylemidir. Partisip, edilgen yapının yardımcı eyleminden sonra gelir. Bu cümlelerin kurulum biçimi şöyledir:

Özne + Edilgen Yapının Yardımcı Eylemi (be) + Geçmiş Zaman Partisibi + Diğer Ögeler

*Present Perfect, Past Perfect, Future, Future Perfect, Present Continuous, Past Continuous* ve tarz eylemlerle kurulan cümlelerde edilgen yapının yardımcı eylemi olan *be*, bu zamanların yardımcı eyleminden ya da tarz eylemlerden sonra gelir. Geçmiş zaman partisibi ise *be* eylemini izler. Bu durumda çekime giren eylem, bu zamanların yardımcı eylemi ya da tarz eylemin kendisidir: ‘The window was broken’ (Pencere kırıldı), ‘Wolves have been seen in the streets’ (Kurtlar sokakta görüldü) (Thomson & Martinet, 1986).

Bir yardımcı eylemi bulunan ana zamanların (*present perfect, past perfect, future ve future perfect*) sürekli biçimlerinde edilgen yapı kullanılmaz. Bu durumda edilgen yapıda kullanılabilen sürekli zamanlar sadece *present continuous* (şimdiki zaman) ve *past continuous* (sürekli geçmiş zaman) olur.

*Attribut (Niteleyici) / Participle Phrases (Partisip Öbekleri)*: Çoğunlukla geçmiş zamanı bildiren *past participle*, edilgen anlam ifade eder (Poutsma, 1923). Söz diziminde genellikle niteleyici, yani sıfat olarak kullanıldığı için nitelediği adın önüne ya da ana yardımcı eylemden sonra gelir. Genellikle bitmiş görünümlü eylemlerin sıfatını ifade eder: ‘a written report’ (yazılmış bir rapor), ‘blocked roads’ (tıkanmış yollar) (Thomson & Martinet, 1986). Bu yapılar, ilgi cümleleri yerine de kullanılabilir. Bu durumda nitelediği addan sonra öbek olarak gelen bu partisibin diğer partisipten tek farkı, yerine kullanıldığı ilgi cümlesinin edilgen çatılı olmasıdır.

*Connecting Main Clauses (Ana Cümleleri Bağlama)*: Geçmiş zaman partisiplerinin öbek olarak kullanılması, iki ana cümlelerin birleştirileceği durumlarda da olasıdır. Ancak bu cümleler neden-sonuç vb. ilişkisiyle birbirine bağlıdır. Partisip öbeği yine edilgen anlamda olmalıdır ve cümlede zarf gibi işler: ‘Weakened by successive storms, the bridge was no longer safe < The bridge had been weakened by successive storms and was no longer safe’ (Etkili fırtınalar zayıflattığı için köprü artık güvenli değildi) (Thomson & Martinet, 1986).

### 3.3.2.3. Nominalisation (adlaştırma)

İngilizcede niteleyicilerde adlaştırma oldukça nadir görülür. Dolayısıyla sıfat olarak kullanılan partisip yapılarında da adlaştırmaya çok az rastlanır. Bu partisipler

adlaştırılacağı zaman çoğunlukla *one/ones* zamiri kullanılır ve partisip -ya da sıfat- bu zamiri niteler. Ancak İngilizcede nadiren de olsa -örneğin edebî eserlerde- bu zamirler kullanılmadan yapılan adlaştırmalara rastlanır. Bu durumda partisip -ya da sıfat- olan sözcük tanımlık, iyelik zamiri vb. alarak tam bir ad gibi işlev görür: Dünyada sevilmiş ve seven nafile bekler > All loving and loved ones on earth will wait in vain (Eser, 2008, 05.12.2018); In vain will the loving and beloved wait (Eser, 2008, 05.12.2018).

### 3.3.3. Gerund

İngilizcenin tek gerundium eki olan *-ing*, geniş zaman partisip ekiyle biçim olarak benzerlik gösterir. Kökeni normalde *-ung* yapımlık biçim birimine dayanan bu ekin *-ing* biçimindeki kullanımını Eski İngilizcede nadiren görülür (Poutsma, 1923).

İngilizce gerundium eki ile geniş zaman partisip eki biçim olarak birbirine benzese de köken olarak ve dil bilgisel açıdan farklıdır. Çünkü partisip ekiyle kurulan sözcüğün görünüşü sıfatken gerundium ekiyle kurulan sözcüğünki addır. Edatlı kullanımında ana eylemin tarzını, nedenini vb. nitelediği için bir tür zarf görünüşüne de bürünür. Ekin eylemsi türetmesi şöyle gerçekleşir:

Eylem (kök) - *ing*

İngilizcede gerundiumun kullanım alanları şunlardır:

*Cümlenin Öznesi Olarak:* Bir cümlede eylemsinin ad biçimi kullanılarak bir özne öbeği oluşturulacaksa gerundium tercih edilir. Özne öbeğini oluşturan bütün ögeler eylemsi öbeğinin ögeleridir. Eylemsi, öbeğin başına; diğer ögeler ise eylemsiden sonra getirilir: 'Reading French is easier than speaking it' (Fransızca'yı okumak konuşmaktan daha kolaydır) (Thomson & Martinet, 1986). Bu bağlamda gerundium ile *to* edatlı infinitif yer değiştirebilir. Çünkü her iki eylemsinin de cümlenin öznesi olabilme özelliği vardır: 'To read French is easier than to speak it' ya da 'It is easier to read French than to speak it'. Gerundium yapıda eylemsi tek başına da kullanılabilir: 'Dancing bored him' (Dans etmek onu sıktı) (Thomson & Martinet, 1986). Bu cümlelerin kurulum biçimi şöyledir:

Gerundium (+ Eylemsi Öbeği Ögeleri) + Eylem + Nesne  
Eylemsi Öbeği (Özne)

*Edatlardan Sonra:* Herhangi bir edattan sonra eylem getirilmesi gerekirse gerundium biçimindeki eylemsi kullanılır: 'I'm tired of arguing' (Tartışmaktan bıktım), 'He is

thinking of emigrating' (Göç etmeyi düşünüyor), 'In spite of starting late he arrived in time' (Yola geç çıkmasına rağmen zamanında vardı) (Thomson & Martinet, 1986).

Edatlardan sonra gerundium kullanılması, bazı durumlarda eylemsiye zarf özelliği yükler. Çünkü bu yapılarda ana eylem nitelenmiş olur. Bunun en belirgin örneği *by* edatıdır. *By* edatlı gerundium daha çok iki eylemin eş zamanlılığını, neden-sonuç ilişkisini ya da ana eylemin yapılış tarzını ifade eder. Bu kullanımda bazen *by* edatı düşer. Bu nedenle bu gerundium türünü geniş zaman partisibinden ayırmak zorlaşır. Edatın düştüğü bu tür yapılar *half-gerund* (yarı gerundium) olarak adlandırılabilir (Poutsma, 1923): 'She caught cold sitting on the grass' (Çimde oturarak/otururken soğuk kaptı) (Poutsma, 1923), 'They escaped by sliding down a rope' (İpten aşağı kayarak/kayıp kurtuldular) (Thomson & Martinet, 1986). Bazı durumlarda yine edatlarla ana eylem nitelenebilir. Örneğin *before* (-DAn<sup>4</sup> önce), *after* (-DAn<sup>4</sup> sonra), *for* (için), *without* (-mAdAn<sup>2</sup>, -sIzIn<sup>4</sup>) gibi edatlardan sonra gerundium kullanıldığında eylemi niteleyen zarf görünüşlü bir öbek ortaya çıkar: 'After swimming I felt cold' (Yüzmeden sonra üşüdüm) (Thomson & Martinet, 1986).

Gerundium ekinin geniş zaman partisibiyle benzerliği aynı söz dizimine sahip bazı cümlelerin farklı anlamlara gelmesine neden olur. Örneğin 'I see my father diving into the sea' (Castejón, 2007) cümlesinde eylemsi anlam bilimsel ve söz dizimsel açıdan hem gerundium hem de partisip olarak düşünülebilir. Bu durumda cümlenin anlamı iki türlü olur: Babamın denize dalmasını/dalışını görüyorum (gerundium) / Babamı(n) denize dalarken/daldığını görüyorum (partisip).

*Bazı Eylemlerin Nesnesi Olarak:* İngilizcede eylemsi alabilecek eylemler iki gruba ayrılır. Bazıları *to* edatlı infinitif alırken bazıları gerundium ekli eylemsilerle kullanılır: 'He admitted taking the money' (Parayı aldığımı itiraf etti) (Thomson & Martinet, 1986). Bu eylemlerden bazıları hem infinitif hem de gerundiumla kullanılabilir. Bu değişkenlik anlam değiştirici olabilir: *stop* (durmak, bırakmak), *start* (başlamak), *remember* (hatırlamak), *forget* (unutmak), *regret* (pişman olmak, üzülmek), *try* (çalışmak, denemek) (Thomson & Martinet, 1986) vb.

*Diğer Kullanımlar:* Gerundium tamlanan olarak kullanılabilir: 'I do not remember my mother's complaining about it' (Annemin bu konuda yakındığımı hatırlamıyorum) (Thomson & Martinet, 1986). Birleşik adlar yapmada gerundiuma başvurulabilir. Bu sözcüklerde vurgu gerundium üzerindedir: 'diving board' (dalış tahtası / trampren)

(Thomson & Martinet, 1986). Bir ad cümlesinde ana yardımcı eylemle birlikte yüklem öbeğini oluşturabilir: 'Her hobby is painting' (Hobisi resim yapmaktır) (Thomson & Martinet, 1986).

İngilizce, zarf yapısı için bu kullanımların dışında yan cümlelere de başvurur.

İngilizcede eylemsi türleri ile bu eylemsilerin özellikleri şöyle özetlenebilir:

**Çizelge 3.7 : İngilizcede Eylemsilerin Kullanımı**

EYLEMSİLER				
İnfinitif		Partisip		Gerundium
<i>Yalın</i>	<i>to Edath</i>	<i>Birinci</i>	<i>İkinci</i>	kök-ing
kök	to + kök	kök-ing	kök-(e)d/P.P.	while, when, after, before vb.
Kullanım Yerleri		Kullanım Yerleri		Kullanım Yerleri
Yardımcı Eylem ( <i>will/do</i> )	İnfinitif Olarak	Niteleyici	Eylemsi Öbeği	Cümlenin Öznesi Bazı Eylemlerin Nesnesi
Tarz Eylemler	Tarz Eylemler	İlgi Cümlecığı Yerine		Edatlardan Sonra
Ana Eylemler	Ana Eylemler	Sürekli Zamanlar	Geçmiş Zamanlar	Ad Cümlesi
Ad Cümlesi	Soru Zamirleri	Duyu Eylemleri	Edilgenlik	
Bağlaçlar ( <i>and, but, expect</i> )	Amaç <i>so as to</i> <i>in order to</i> Gelecek <i>be about to</i> <i>be (going) to</i>	Eş Zaman ve Neden Cümlecikleri	Ana Cümle Bağlayıcısı	Birleşik Adlarda
Adlaştırma	Niteleyici	Adlaştırma		Tamlanan Olarak



## 4. EYLEMSİLERİN BİÇİM BİLİMSEL VE SÖZ DİZİMSEL AÇIDAN KARŞILAŞTIRILMASI

### 4.1. Türkçe – Almanca Eylemsilerin Karşılaştırılması

#### 4.1.1. Eylemsi – eylemsi (Infinite Verben)

Türkçedeki eylemsilerin bir kısmı Almancada da eylemsilerle kullanılır. Bu örnekler sadece eylemsi olan sözcükten ya da eylemsi öbeğinden oluşabilir. Hem Türkçede hem Almancada sadece eylemsi ya da eylemsi öbeği olarak kullanılan türler aşağıda verilen sınıflandırmadaki gibidir:

Çizelge 4.1 : Türkçe ve Almanca Eylemsiler

EYLEMSİ + EYLEMSİ	
Türkçe	Almanca
Eylem Adı	Eylem Adı (Adlaşmış Eylem)
Eylem Adı	İnfinitif
Ad-Eylem	Birinci/İkinci Partisip
Ad-Eylem	İnfinitif
Zarf-Eylem	Birinci/İkinci Partisip
Zarf-Eylem	İnfinitif

#### 4.1.1.1. Eylem adı – eylem adı (adlaşmış eylem)

Almancada bir eylemden o eylemin adını türetmek için *Nominalisierung* (*adlaştırma*) yoluyla eyleme nötr cinsiyetinin tanımlığı eklenir ve sözcüğün baş harfi büyük yazılır. Bu yolla türetilen sözcük, tanımlık alması ve büyük harfle başlaması nedeniyle cümlede eylemsi olarak değil, tam bir ad olarak çekime girer ve başka ögeler içeren bir eylemsi öbeği kuramaz. Ancak bazen öbekteki ögeler eylem soylu adla birleşerek birleşik bir sözcük oluşturabilir:

**Örnek 1:** *-mAk<sup>2</sup>* Eylem Adı + Eylem Adı (Adlaşmış Eylem)

Tür. (Kemal, 2015): *Savaşmak haktır.*

Alm. (Kemal, 1993): *Kämpfen ist Recht.*

Biçim Bilimsel:

Eylemsi Öbeğinin Çekirdeği:

savaş - mak  
EK EAE  
1a 1b

Kämpf - en  
EK ME  
1a 1b

$$(1a-1b) = (1a-1b)$$

**Sonuç:** Türkçe etken yapıdaki  $-mA^2$  eylem adı ile Almanca etken yapıdaki eylem adı (adlaşmış eylem) tek başına eylem adının kullanılması durumunda biçim bilimsel açıdan örtüşmektedir.

**Örnek 2:**  $-mA^2$  Eylem Adı + Eylem Adı (Adlaşmış Eylem)

Tür. (Kemal, 2015): *Kişneme yaklaştı, bu sırada da karanlığın içini bir tünel gibi oyarak bir top ışık çıktı geldi.*

Alm. (Kemal, 1993): *Das Wiehern näherte sich, und dann schoß, das Dunkel wie einen Tunnel durchbohrend, eine Kugel von Licht aus der Nacht.*

Biçim Bilimsel:

Eylemsi Öbeği:

kişne - me  
EK EAE  
1a 1b

das Wieher - n  
T<sup>N</sup> EK ME  
1A 1Ba 1Bb

$$(1a-1b) \neq [1A + (1Ba-1Bb)]$$

Eylemsi Öbeğin Çekirdeği:

kişne - me  
EK EAE  
1a 1b

Wieher - n  
EK ME  
1a 1b

$$(1a-1b) = (1a-1b)$$

**Sonuç:** Türkçe etken yapıdaki  $-mA^2$  eylem adı ile Almanca etken yapıdaki eylem adı (adlaşmış eylem) tek başına eylem adının kullanılması durumunda biçim bilimsel açıdan örtüşmektedir.

**Örnek 3:**  $-(y)Iş^4$  Eylem Adı + Eylem Adı (Adlaşmış Eylem)

Tür. (Kafka, 2014: 29): *Ama ötekilerin de acele etmelerine yol açan ve davranışlarını hoş gösteren neden, durumu bilmemeliydi.*

Alm. (Kafka, 2015: 14): *Aber es war eben die Ungewissheit, welche die anderen bedrängte und ihr Benehmen entschuldigte.*

Biçim Bilimsel:

Eylemsi Öbeği:

davran - iş - lar - ı - (n)<sub>1</sub>  
EK EAE ÇE İE ADE  
1a 1b 1d 1e 1f

ihr Benehm - en  
İZ<sup>A</sup> EK ME  
1A 1Ba 1Bb

$$(1a-1b-1d-1e-1f) \neq [1A + (1Ba-1Bb)]$$

Eylemsi Öbeğinin Çekirdeği:

davran - iş  
EK EAE  
1a 1b

Benehm - en  
EK ME  
1a 1b

$$(1a-1b) = (1a-1b)$$

**Sonuç:** Türkçe etken yapıdaki  $-(y)Iş^4$  eylem adı ile Almanca etken yapıdaki eylem adı (adlaşmış eylem) tek başına eylem adının kullanılması durumunda biçim bilimsel açıdan örtüşmektedir.

Türkçede eylem adlarının edilgen, ettirgen, olumsuz vb. biçimleri eklerle kurulur. Almancada ise bu yapılar yardımcı eylem, zarf vb. bir sözcükle sağlanır. Bu nedenle bu durumda Türkçe ve Almanca arasında bir uyumsuzluk ortaya çıkar:

**Örnek 4:**  $-mAk^2$  Eylem Adı (Edilgen) + Eylem Adı (Adlaşmış Eylem) (Edilgen)

Tür. (Rilke, 2010b): *Sevilmek fani olmaktır.*

Alm. (Rilke, 2010a): *Geliebtwerden ist vergehen.*

Biçim Bilimsel:

Eylemsi Öbeğinin Çekirdeği:

sev - il - mek  
EK EE EAE  
1a 1c 1b  
1

Ge - lieb - t + werd - en  
P<sup>2</sup>E<sub>1</sub> EK P<sup>2</sup>E<sub>2</sub> EK ME  
2b<sub>1</sub> 2a 2b<sub>2</sub> 1a 1b  
2 1

$$(1a-1c-1b) \neq (2b_1-2a-2b_2) + (1a-1b)$$

$$1 \neq 2 + 1$$

**Sonuç:** Türkçe edilgen yapıdaki  $-mAk^2$  eylem adı ile Almanca edilgen yapıdaki eylem adı (adlaşmış eylem) tek başına eylem adının kullanılması durumunda biçim bilimsel açıdan örtüşmemektedir. Türkçede edilgen yapıdaki eylem adı yine sadece eylem adı ekiyle yapılırken Almanca edilgen yapıdaki eylem adı partisip ve infinitif birleşimiyle kurulması yapıların örtüşmemesine neden olmaktadır.

#### 4.1.1.2. Eylem adı – infinitif

**Örnek 1:**  $-mAk^2$  Eylem Adı +  $zu$  Bağlaçlı İnfinitif

Tür. (Ali, 2010): “*Hocadan öğrenmek daha iyi değil mi be oğlum!*”

Alm. (Ali, 2014): “*Ist es nicht besser, das vom Lehrer zu lehren, mein Junge?*”

Biçim Bilimsel:

Eylemsi Öbeğinin Çekirdeği:

öğren - mek  
EK EAE  
1a 1b

zu lehr - en  
zB EK ME  
1A 1Ba 1Bb

$$(1a-1b) \neq 1A + (1Ba-1Bb)$$

**Sonuç:** Türkçedeki etken yapıdaki  $-mAk^2$  eylem adı ile Almanca etken yapıdaki  $zu$  bağlaçlı infinitif biçim bilimsel açıdan örtüşmemektedir. Almancada  $zu$  bağlaçlı infinitif yapılarının bağlaçla kullanılması, yapının Türkçedeki yapıyla uyuşmamasına neden olmaktadır.

Söz Dizimsel:

Eylemsi Öbeği:

hocadan öğrenmek  
 $\infty$  EA  
X 1

das vom Lehrer zu lehren  
 $\infty$  EA  
X 1

$$X + 1 = X + 1$$

**Sonuç:** Türkçe etken yapıdaki  $-mAk^2$  eylem adı öbeği ile Almanca etken yapıdaki  $zu$  bağlaçlı infinitif öbeği söz dizimsel açıdan örtüşmektedir.

## Örnek 2: $-mA^2$ Eylem Adı + *zu* Bağlaçlı İnfinitif

Tür. (Kemal, 2015): ... *Deli Fahri de çatır çutur yazmaya başladı.*

Alm. (Kemal, 1993): *Fahri der Verrückte ... begann holterdiepolter zu schreiben.*

Biçim Bilimsel:

Eylemsi Öbeği:

yaz - ma - (y)a		zu	schreib - en
EK EAE ADE	zB	EK	ME
1a 1b 1f		1A	1Ba 1Bb

$$(1a-1b-1f) \neq [1A + (1Ba-1Bb)]$$

Eylemsi Öbeğinin Çekirdeği:

yaz - ma		zu	schreib - en
EK EAE		zB	EK ME
1a 1b		1A	1Ba 1Bb

$$(1a-1b) \neq [1A + (1Ba-1Bb)]$$

**Sonuç:** Türkçedeki etken yapıdaki  $-mA^2$  eylem adı ile Almanca etken yapıdaki *zu* bağlaçlı infinitif biçim bilimsel açıdan örtüşmemektedir. Almancada *zu* bağlaçlı infinitif yapılarının bağlaçla kullanılması, yapının Türkçedeki yapıyla uyuşmamasına neden olmaktadır.

Söz Dizimsel:

Eylemsi Öbeği:

çatır çutur	yazmaya	holterdiepolter	zu schreiben
$\infty$	EA	$\infty$	EA
X	1	X	1

$$X + 1 = X + 1$$

**Sonuç:** Türkçe etken yapıdaki  $-mA^2$  eylem adı öbeği ile Almanca etken yapıdaki *zu* bağlaçlı infinitif öbeği söz dizimsel açıdan örtüşmektedir.

Almancanın yeni eylem türetme yollarından biri olan eylem ön eklerinin iki türü vardır. Bunlardan ilki ana eylemden ayrılamayan ön eklerdir ve bu ekler çekim sırasında eyleme bitişik olarak kalır. İkinci ön ek türü ise ayrılabilen ön eklerdir ve bu ekler çekim sırasında eylemden ayrılarak -aksini gerektirecek bir durum söz konusu değilse- cümlenin sonunda yerini alır. Bu nedenle *zu* bağlaçlı infinitif

yapılarında ayrılamayan ön ekler *zu* bağlacından sonra eyleme bitişik olarak kalırken, ayrılabilen ön ekler bağlacın önünde eylemden ayrılarak çekime girer:

**Örnek 3:**  $-mAk^2$  Eylem Adı + *zu* Bağlaçlı İnfinitif (Ayrılabilen Ön Ekli)

Tür. (Kafka, 2014): *Yorganı üstünden atmak çok kolaydı ...*

Alm. (Kafka, 2015): *Die Decke abzuwerfen war ganz einfach ...*

Eylemsi Öbeğinin Çekirdeği:

(üstünden)	at - mak	ab - zu - werf - en
EK EAE		EK <sub>1</sub> zB EK ME
1a 1b		1a <sub>1</sub> 1A 1Ba <sub>2</sub> 1Bb

$$(1a-1b) \neq (1a_1-1A-1Ba_2-1Bb)$$

**Sonuç:** Türkçe etken yapıdaki  $-mAk^2$  eylem adı öbeği ile Almanca etken yapıdaki ayrılabilen eylemli *zu* bağlaçlı infinitif öbeği biçim bilimsel açıdan örtüşmemektedir. Almancada ayrılabilen *zu* bağlaçlı infinitif yapılarında *zu* bağlacının eylem ile ön ekin arasına girmesi, yapının Türkçedeki yapıyla uyuşmamasına neden olmaktadır.

Söz Dizimsel:

Eylemsi Öbeği:

yorganı üstünden	atmak	Die Decke	abzuwerfen
$\infty$	EA	$\infty$	EA
X	1	X	1

$$X + 1 = X + 1$$

**Sonuç:** Türkçe etken yapıdaki  $-mAk^2$  eylem adı öbeği ile Almanca etken yapıdaki *zu* bağlaçlı infinitif öbeği söz dizimsel açıdan örtüşmektedir.

Türkçedeki eylem adlarının, bazı durumlarda Almancada yalın infinitif biçiminde kullanılması mümkündür. Türkçede *istemek* vb. anlamına gelen, ancak Almancada tarz eylem olarak kullanılan *wollen*, *mögen* gibi eylemler yalın infinitif alır. Bu tarz eylemler özellikle  $-mAk^2/-mAyI^2$  *istemek* vb. yapılarının karşılığıdır. Bunun dışında Almancada *gehen* (gitmek), *helfen* (yardım etmek), *lernen* (öğrenmek) gibi bazı eylemler, tarz eylemler gibi kullanılır ve yalın infinitif alır. Dolayısıyla Türkçedeki eylem adlarının karşılıkları olur.

**Örnek 4:**  $-mAk^2$  Eylem Adı + Yalın İnfinitif

Tür. (Kafka, 2014): *Ayrıca Müdür Bey doğrudan seninle konuşmak istiyor.*

Alm. (Kafka, 2015): *Übrigens will er auch mit dir persönlich sprechen.*

Biçim Bilimsel:

Eylemsi Öbeğinin Çekirdeği:

konuş - mak  
EK EAE  
1a 1b

sprech - en  
EK ME  
1a 1b

$$(1a-1b) = (1a-1b)$$

**Sonuç:** Türkçe etken yapıdaki  $-mAk^2$  eylem adı ile Almanca etken yapıdaki yalın infinitif biçim bilimsel açıdan örtüşmektedir.

Söz Dizimsel:

Eylemsi Öbeği:

doğrudan seninle konuşmak  
 $\infty$  EA  
X 1

mit dir persönlich sprechen  
 $\infty$  EA  
X 1

$$X + 1 = X + 1$$

**Sonuç:** Türkçe etken yapıdaki  $-mAk^2$  eylem adı ile Almanca etken yapıdaki yalın infinitif söz dizimsel açıdan örtüşmektedir.

#### 4.1.1.3. Ad-eylem – partisip

Almancada partisip yapıları, Türkçede olduğu gibi sadece eylemsi olan sözcük biçiminde ya da ögeleri bulunan eylemsi öbeği biçiminde kullanılabilir. Bu iki kullanım arasında eylemsinin yapısı açısından bir fark bulunmaz. Bu nedenle Türkçedeki ad-eylemler ile Almancadaki partisip yapıların inceleneceği bu bölümde örnekler, sadece eylemsiyle ya da eylemsi öbeği biçiminde kurulmuş cümlelerden karışık olarak seçilmiştir.

Türkçenin üç geniş zaman eylemsi ekinden biri olan  $-(y)An^2$  ekiyle kurulan öbeklerin Almancadaki karşılıkları şöyledir:

**Örnek 1a:**  $-(y)An^2$  Ad-Eylem Eki (Etken) + Birinci Partisip

Tür. (Ali, 2010): *Kapakları birer kelebek kanadı gibi çırpınan bu gözler, bu biraz aşağı sarkarak titreyen dudak ve bu bir çiçek kadar taze yüz ona müthiş bir hüznü verdi.*

Alm. (Ali, 2014): *Der Anblick ihres taufrischen Gesichts mit seinen wie Schmetterlingsflügel bebenden Augendeckeln und den leicht nach unten gerichteten zitternden Lippen erfüllte ihn mit einer unerträglichen Trauer und legte sich ihm schwer auf die Brust.*

Biçim Bilimsel:

Eylemsi Öbeği:

bu ... titre - (y)en	dudak	den ... zitter - nd - en	Lippe - n - ø
İS EK AEE AK		T <sup>D</sup> EK P <sup>1</sup> E SÇE AK ÇE ADE	
3A 2a 2b 3Ba		3A 2a 2b 2g 3Ba 3Bd 3Bf	

$$[3A] + (2a-2b) + [3Ba] \neq [3A] + (2a-2b-2g) + [3Ba-3Bd-3Bf]$$

Eylemsi Öbeğinin Çekirdeği:

titre - (y)en	dudak	zitter - nd	Lippe
EK AEE AK		EK P <sup>1</sup> E AK	
2a 2b 3a		2a 2b 3a	

$$(2a-2b) + 3a = (2a-2b) + 3a$$

**Sonuç:** Türkçe etken yapıdaki  $-(y)An^2$  ad-eylem öbeğinin çekirdeği ile Almanca etken yapıdaki birinci partisip öbeğinin çekirdeği biçim bilimsel açıdan örtüşmektedir.

Söz Dizimsel:

Eylemsi Öbeği:

(bu) biraz aşağı sarkarak	titreyen	dudak
(İS)	∞	AE A
	X	2 3
(den) leicht nach unten gerichteten	zitternden	Lippen
(T <sup>D</sup> )	∞	AE A
	X	2 3

$$X + 2 + 3 = X + 2 + 3$$

**Sonuç:** Türkçe etken yapıdaki  $-(y)An^2$  ad-eylem öbeği ile Almanca etken yapıdaki birinci partisip öbeği söz dizimsel açıdan örtüşmektedir.

Zaman:

titreyen	dudak	zitternd	Lippe
AE(GenZ)	AK	P <sup>1</sup> (GenZ)	AK



**Sonuç:** Türkçe etken yapıdaki  $-(y)An^2$  ad-eylem öbeğinin zamanı ile Almanca etken yapıdaki birinci partisip öbeğinin zamanı örtüşmektedir. Her iki öbeğin de görünen zamanı geniş zamandır.

**Örnek 1b:**  $-(y)An^2$  Ad-Eylem Eki (Edilgen) + İkinci Partisip (Edilgen)

Tür. (Kemal, 2015): *Herkes öldürülen eşkıyaları, Ali Safa Beyi, İnce Memed belasını unutmuş gitmişti.*

Alm. (Kemal, 1993): ... *vergessen waren Ali Safa Bey, die getöteten Räuber und die Plage Ince Memed.*

Biçim Bilimsel:

Eylemsi Öbeği:

öldür - ül - en	eşkîya - lar - ı	die	ge - töt - (e)t - en	Räuber - ø
EK EE AEE	AK ÇE ADE	T <sup>A</sup>	P <sup>2</sup> E <sub>1</sub> EK P <sup>2</sup> E <sub>2</sub> SÇE	AK ÇE
2a 2c 2b	3a 3d 3f	3A	2b <sub>1</sub> 2a 2b <sub>2</sub> 2g	3Ba x(3Bd)

$$(2a-2c-2b) + (3a-3d-3f) \neq [3A] + (2b_1-2a-2b_2-2g) + [3Ba-x(3Bd)]$$

Eylemsi Öbeğinin Çekirdeği:

öldür - ül - en	eşkîya	ge - töt - (e)t	Räuber
EK EE AEE	AK	P <sup>2</sup> E <sub>1</sub> EK P <sup>2</sup> E <sub>2</sub>	AK
2a 2c 2b	3a	2b <sub>1</sub> 2a 2b <sub>2</sub>	3a

$$(2a-2c-2b) + 3a \neq (2b_1-2a-2b_2) + 3a$$

**Sonuç:** Türkçe edilgen yapıdaki  $-(y)An^2$  ad-eylem öbeğinin çekirdeği ile Almanca edilgen yapıdaki ikinci partisip öbeğinin çekirdeği biçim bilimsel açıdan örtüşmemektedir. Almancada ikinci partisibin bir ön ekle kurulması, yapının Türkçedeki yapıyla uyuşmamasına neden olmaktadır.

Söz Dizimsel:

Eylemsi Öbeği:

öldürülen	eşkîya	getötet	Räuber
AE	A	P <sup>2</sup>	K
2	3	2	3

$$2 + 3 = 2 + 3$$

**Sonuç:** Türkçe edilgen yapıdaki  $-(y)An^2$  ad-eylem öbeğinin çekirdeği ile Almanca edilgen yapıdaki ikinci partisip öbeğinin çekirdeği söz dizimsel açıdan örtüşmektedir.

Zaman:

öldürülen	eşkıya	getötet	Räuber
AE(GenZ)	AK	P <sup>2</sup> (GeçZ)	AK

**Sonuç:** Türkçe edilgen yapıdaki  $-(y)An^2$  ad-eylem öbeğinin zamanı ile Almanca edilgen yapıdaki ikinci partisip öbeğinin zamanı örtüşmemektedir.

**Örnek 1c:**  $-(y)An^2$  Ad-Eylem Eki (Etken) + İkinci Partisip (Etken)

Tür. (Kemal, 2015): *Şu ölen dokuz eşkıya üstüne de üç ağıt yakmıştı ya, daha kimseye söylemiyordu.*

Alm. (Kemal, 1993): *Und für diese neun gestorbenen Räuber sogar drei Totenklagen, doch die sang er noch niemandem vor.*

Biçim Bilimsel:

Eylemsi Öbeği:

şu	öl - en	(dokuz)	eşkıya	diese	(neun)	ge - storb	- en - en	Räuber	- ø			
İS	EK	AEE	(SS)	AK	T <sup>A</sup>	(SS)	P <sup>2</sup> E <sub>1</sub>	EK	P <sup>2</sup> E <sub>2</sub>	SÇE	AK	ÇE
3A	2a	2b		3B	3A		2b <sub>1</sub>	2a	2b <sub>2</sub>	2g	3Ba	x(3Bd)

$$[3A] + (2a-2b) + [3B] \neq [3A] + (2b_1-2a-2b_2-2g) + [3Ba-x(3Bd)]$$

Eylemsi Öbeğinin Çekirdeği:

öl - en	eşkıya	ge - storb	- en	Räuber	
EK	AEE	P <sup>2</sup> E <sub>1</sub>	EK	P <sup>2</sup> E <sub>2</sub>	AK
2a	2b	2b <sub>1</sub>	2a	2b <sub>2</sub>	3a

$$(2a-2b) + 3a \neq (2b_1-2a-2b_2) + 3a$$

**Sonuç:** Türkçe etken yapıdaki  $-(y)An^2$  ad-eylem öbeğinin çekirdeği ile Almanca etken yapıdaki ikinci partisip öbeğinin çekirdeği biçim bilimsel açıdan örtüşmemektedir. Almandada ikinci partisibin bir ön ekle kurulması, yapının Türkçedeki yapıyla uyuşmamasına neden olmaktadır.

Söz Dizimsel:

Eylemsi Öbeği:

ölen	eşkıya
AE	A
2	3

gestorben	Räuber
P <sup>2</sup>	A
2	3

$$2 + 3 = 2 + 3$$

**Sonuç:** Türkçe etken yapıdaki  $-(y)An^2$  ad-eylem öbeğinin çekirdeği ile Almanca etken yapıdaki ikinci partisip öbeğinin çekirdeği söz dizimsel açıdan örtüşmektedir.

Zaman:

ölen	eşkıya
AE(GenZ)	AK

gestorben	Räuber
P <sup>2</sup> (GeçZ)	AK

**Sonuç:** Türkçe etken yapıdaki  $-(y)An^2$  ad-eylem öbeğinin zamanı ile Almanca etken yapıdaki ikinci partisip öbeğinin zamanı örtüşmemektedir.

Türkçenin iki geçmiş zaman eylemsi ekinden biri olan  $-mİş^4$  ekiyle kurulan öbeklerin Almancadaki karşılıkları şöyledir:

**Örnek 2a:**  $-mİş^4$  Ad-Eylem Eki (Etken) + İkinci Partisip (Etken)

Tür. (Rilke, 2010b): *O uzun yalnızlıklarda hisseder ve yanılmaz olmuş bütün varlığı, şimdi düşündüğünün, içernelere işleyen ve parıltılı bir muhabbetle sevmeyi bileceğini vaat ediyordu kendine.*

Alm. (Rilke, 2010a): *Sein ganzes, im langen Alleinsein ahnend und unbeirrbar gewordenes Wesen versprach ihm, daß jener, den er jetzt meinte, zu lieben verstünde mit durchdringender, strahlender Liebe.*

Biçim Bilimsel:

Eylemsi Öbeği:

ol - muş	varlığ - ı
EK AEE	AK İE
2a 2b	3a 3e

sein	ge - wes - en - es	Wesen
İZ <sup>A</sup>	P <sup>2</sup> E <sub>1</sub> EK	P <sup>2</sup> E <sub>2</sub> SÇE
3A	2b <sub>1</sub> 2a	2b <sub>2</sub> 2g 3Ba

$$(2a-2b) + (3a-3e) \neq [3A] + (2b_1-2a-2b_2-2g) + [3Ba]$$

Eylemsi Öbeğinin Çekirdeği:

ol - muş	varlık
EK AEE	AK
2a 2b	3a

ge - wes - en	Wesen
P <sup>2</sup> E <sub>1</sub> EK	P <sup>2</sup> E <sub>2</sub> AK
2b <sub>1</sub> 2a	2b <sub>2</sub> 3a

$$(2a-2b) + 3a \neq (2b_1-2a-2b_2) + 3a$$

**Sonuç:** Türkçe etken yapıdaki  $-mIş^4$  ad-eylem öbeğinin çekirdeği ile Almanca etken yapıdaki ikinci partisip öbeğinin çekirdeği biçim bilimsel açıdan örtüşmemektedir. Almancada ikinci partisibin bir ön ekle kurulması, yapının Türkçedeki yapıyla uyuşmamasına neden olmaktadır.

Söz Dizimsel:

Eylemsi Öbeği:

O uzun yalnızlıklarda hisseder ve yanılmaz	olmuş	varlığı
$\infty$	AE	A
X	2	3

(sein) im langen Alleinsein ahnend und unbeirrbar	gewordenes	Wesen
$\infty$	AE	A
X	2	3

$X + 2 + 3 = X + 2 + 3$
-------------------------

**Sonuç:** Türkçe etken yapıdaki  $-mIş^4$  ad-eylem öbeği ile Almanca etken yapıdaki ikinci partisip öbeği söz dizimsel açıdan örtüşmektedir.

Zaman:

olmuş	varlık	gewesen	Wesen
AE(GeçZ)	AK	P <sup>2</sup> (GeçZ)	AK

**Sonuç:** Türkçe etken yapıdaki  $-mIş^4$  ad-eylem öbeğinin zamanı ile Almanca etken yapıdaki ikinci partisip öbeğinin zamanı örtüşmektedir.

**Örnek 2b:**  $-mIş^4$  Ad-Eylem Eki (Edilgen) + İkinci Partisip (Edilgen)

Tür. (Kafka, 2014): ... ve başını biraz kaldırdığında bir kubbe gibi şişmiş, kahverengi, sertleşen kısımların oluşturduğu yay biçimi çizgilerle parsellere ayrılmış karnını görüyordu; ...

Alm. (Kafka, 2015): ... und sah, wenn er den Kopf ein wenig hob, seinen gewölbten, braunen, von bogenförmigen Versteifungen geteilten Bauch, ...

Biçim Bilimsel:

Eylemsi Öbeği:

ay(1)r - 1l - mış	karn - 1 - n1	sein-en	ge - teil - t - en	Bauch
EK EE AEE	AK İE ADE	İZ <sup>A</sup>	P <sup>2</sup> E <sub>1</sub> EK P <sup>2</sup> E <sub>2</sub> SÇE	AK
2a 2c 2b	3a 3e 3f	3A	2b <sub>1</sub> 2a 2b <sub>2</sub> 2g	3Ba

$$(2a-2c-2b) + (3a-3e-3f) \neq [3A] + (2b_1-2a-2b_2-2g) + [3Ba]$$

Eylemsi Öbeğinin Çekirdeği:

ay(1)r - 1l - mış	karın	ge - teil - t	Bauch
EK EE AEE	AK	P <sup>2</sup> E <sub>1</sub> EK P <sup>2</sup> E <sub>2</sub>	AK
2a 2c 2b	3a	2b <sub>1</sub> 2a 2b <sub>2</sub>	3a

$$(2a-2c-2b) + 3a \neq (2b_1-2a-2b_2) + 3a$$

**Sonuç:** Türkçe edilgen yapıdaki  $-mI\mathring{s}^4$  ad-eylem öbeğinin çekirdeği ile Almanca edilgen yapıdaki ikinci partisip öbeğinin çekirdeği biçim bilimsel açıdan örtüşmemektedir. Almancada ikinci partisibin bir ön ekle kurulması, yapının Türkçedeki yapıyla uyuşmamasına neden olmaktadır.

Söz Dizimsel:

Eylemsi Öbeği:

bir kubbe gibi şişmiş, ... yay biçimi çizgilerle parsellere ayrılmış	karınını
$\infty$	AE A
X	2 3

(seinen) gewölbt, braunen, von bogenförmigen Versteifungen geteilten	Bauch
$\infty$	AE A
X	2 3

$$X + 2 + 3 = X + 2 + 3$$

**Sonuç:** Türkçe edilgen yapıdaki  $-mI\mathring{s}^4$  ad-eylem öbeği ile Almanca edilgen yapıdaki ikinci partisip öbeği söz dizimsel açıdan örtüşmektedir.

Zaman:

ayrılmış	karın	geteilt	Bauch
AE(GeçZ)	AK	P <sup>2</sup> (GeçZ)	AK

**Sonuç:** Türkçe edilgen yapıdaki  $-mI\mathring{s}^4$  ad-eylem öbeğinin zamanı ile Almanca edilgen yapıdaki ikinci partisip öbeğinin zamanı örtüşmektedir.

**Örnek 2c:**  $-mI\mathring{s}^4$  Ad-Eylem Eki (Etken) + Birinci Partisip (Etken)

Tür. (Kemal, 2015): *Baharla birlikte denize inen bu ışık mavisi göğe, ovaya, ak bulutlara vurur, çiçekten, yeşilden, ışıktan patlamış verimli toprağın üstünden ağır ağır yürüyerek Toros dağlarına kavuşurdu.*

Alm. (Kemal, 1993): *Dieses Blau, das nur mit dem Frühling kommt, spiegelt sich im Himmel, in der Ebene, in den weißen Wolken wider, wandert sachte über die von Licht, Blumen und Grün berstende fruchtbare Erde, bis es den Taurus erreicht.*

Biçim Bilimsel:

Eylemsi Öbeği

patla - mış	toprağ - ın	die	berst - end - e	Erde
EK AEE AK ADE		T <sup>A</sup>	EK AEE SÇE AK	
2a 2b 3a 3f		3A	2a 2b 2g 3Ba	

$$(2a-2b) + (3a-3f) \neq [3A] + (2a-2b-2g) + [3Ba]$$

Eylemsi Öbeğinin Çekirdeği:

patla - mış	toprak	berst - end	Erde
EK AEE AK		EK AEE AK	
2a 2b 3a		2a 2b 3a	

$$(2a-2b) + 3a = (2a-2b) + 3a$$

**Sonuç:** Türkçe etken yapıdaki  $-mIş^4$  ad-eylem öbeğinin çekirdeği ile Almanca etken yapıdaki birinci partisip öbeğinin çekirdeği biçim bilimsel açıdan örtüşmektedir.

Söz Dizimsel:

Eylemsi Öbeği:

çiçekten, yeşilden, ışıktan	patlamış	toprak
$\infty$	AE	A
X	2	3

(die) von Licht, Blumen und Grün	berstende	Erde
$\infty$	AE	A
X	2	3

$$X + 2 + 3 = X + 2 + 3$$

**Sonuç:** Türkçe etken yapıdaki  $-mIş^4$  ad-eylem öbeği ile Almanca etken yapıdaki birinci partisip öbeği söz dizimsel açıdan örtüşmektedir.

Zaman:

patlamış	toprak	berstend	Erde
AE(GeçZ)	AK	P <sup>1</sup> (GenZ)	AK

**Sonuç:** Türkçe etken yapıdaki  $-mIş^4$  ad-eylem öbeğinin zamanı ile Almanca etken yapıdaki birinci partisip öbeğinin zamanı örtüşmemektedir.

Türkçenin üç geniş zaman eylemsi ekinden biri olan  $-r/-Ar^2/-Ir^4$  eki, sıfat olarak kullanıldığı kadar kalıcı ad yapma özelliğine de sahiptir, ancak bu ek  $-(y)An^2$  eki kadar verimli değildir. Geniş zaman ad-eylem eklerinden biri olması nedeniyle Almancada  $-(y)An^2$  ekiyle aynı biçimde karşılanır:

**Örnek 3:**  $-r/-Ar^2/-Ir^4$  Ad-Eylem Eki (Etken) + Birinci Partisip (Etken)

Tür. (Rilke, 2010b): *O uzun yalnızlıklarda hisseder ve yanılmaz olmuş bütün varlığı, şimdi düşündüğünün, içlere işleyen ve parıltılı bir muhabbetle sevmeyi bileceğini vaat ediyordu kendine.*

Alm. (Rilke, 2010a): *Sein ganzes, im langen Alleinsein ahnend und unbeirrbar gewordenes Wesen versprach ihm, daß jener, den er jetzt meinte, zu lieben verstünde mit durchdringender, strahlender Liebe.*

Biçim Bilimsel:

Eylemsi Öbeğinin Çekirdeği:

hissed - er (ol-muş)  
EK AEE  
2a 2b

ahn - end (ge-word-en-es)  
EK AEE  
2a 2b

$$(2a-2b) = (2a-2b)$$

**Sonuç:** Türkçe etken yapıdaki  $-r/-Ar^2/-Ir^4$  ad-eylem öbeği ile Almanca etken yapıdaki birinci partisip öbeği biçim bilimsel açıdan örtüşmektedir.

Söz Dizimsel:

Eylemsi Öbeği:

O uzun yalnızlıklarda hisseder (olmuş) im langen Alleinsein ahnend (gewordenes)  
 $\infty$  AE  $\infty$  AE  
X 2 X 2

$$X + 2 = X + 2$$

**Sonuç:** Türkçe etken yapıdaki  $-r/-Ar^2/-Ir^4$  ad-eylem öbeği ile Almanca etken yapıdaki birinci partisip öbeği söz dizimsel açıdan örtüşmektedir.

Zaman:

hisseder (ol-muş)  
AE(GenZ)

ahnend (ge-word-en-es)  
P<sup>1</sup>(GenZ)

**Sonuç:** Türkçe etken yapıdaki  $-r/-Ar^2/-Ir^4$  ad-eylem öbeğinin zamanı ile Almanca etken yapıdaki birinci partisip öbeğinin zamanı örtüşmektedir.

Türkçenin  $-(y)AcAk^2$  ekli gelecek zaman ad-eylem öbekleri, gelecek zaman partisip yapısı olmayan Almancada yan cümlelerle karşılanır. Almancanın geniş/şimdiki zamanı olan *Präsens*, gelecek zaman için de tercih edilebilirken *Partizip Präsens* yapısı gelecek zaman için kullanılmaz ve gelecek zamanı anlatan niteleyici yapılar ilgi cümlesiyle (*Relativsatz*) ifade edilir (Dursun, 2005).

Ancak  $-(y)AcAk^2$  gelecek zaman ad-eylem eki, bazı kullanımlarda Almancada *zu* bağlaçlı infinitif yapısıyla karşılanabilir.<sup>2</sup>

Türkçenin üç geniş zaman ad-eylem ekinden biri olan  $-mAz^2$  eki, olumsuzluk içeren tek ad-eylem ekidir ve etken-edilgenlik durumuna göre Almancada birinci ya da ikinci partisip yapılarıyla karşılanır. Ancak Almancada olumsuz eylemin, *nicht*, *nie(mals)*, *kein(e)* vb. olumsuzluk zarf ve tanımlıklarının söz dizimine taşınmasıyla yapılması ya da olumsuz sıfat ve adların *un-* vb. olumsuzluk ön ekleriyle sağlanması,  $-mAz^2$  ad-eylemi ile Almanca partisiplerin biçim bilimsel ve söz dizimsel açıdan örtüşmemesine neden olur<sup>3</sup>: ‘tükenmez bir emniyet hissi’ (Ali, 2010) > ‘ein unendliches Gefühl von Geborgenheit’ (Ali, 2014) vb.

Türkçenin iki geçmiş zaman ad-eylem ekinden biri olan  $-Dik^8$  eki, yalın ve olumlu hâlde çok az görülmesine rağmen iyelik ekiyle birlikte kullanımda oldukça verimli bir ektir. Ekin iyelik eki almadan kullanılışı, sıfat alanında daha çok olumsuzluk biçiminde görülür. Yalın ve olumlu kullanımı için türetilen eylemsiler oldukça sınırlıdır ve çoğunlukla kalıcılaşmıştır (bildik, tanıdık vb.). Zaman olarak geçmişini ifade etmesi nedeniyle Almancada daha çok ikinci partisip yapısıyla kurulur.<sup>4</sup> İyelik ekli kullanımı ise Almancada yan cümlelerle karşılanır.

Türkçe olumsuz, ettirgen, dönüşlü, yeterlik vb. eylem biçimleri Almancada yardımcı/tarz eylemlerle ya da zamir (dönüşlülük), zarf (olumsuzluk), ön ek (olumsuzluk) vb. aracılığıyla yapıldığı için bu yapılarla kurulan eylemsiler, iki dil arasında biçim bilimsel ve söz dizimsel uyumsuzluğa neden olur: ‘annesinin uzun zamandır duymadığı sesi’ (Kafka, 2014) > ‘die seit langem nicht gehörte Stimme der

<sup>2</sup> Konu bir ad-eylem ile bir infinitif yapıyı içerdiği için bu yapı Türkçe – Almanca *Ad-eylem – infinitif* başlığı altında incelenmiştir.

<sup>3</sup>  $-mAz^2$  ad-eylemi, Almancada daha çok *un-* ön ekli ad ya da sıfatla karşılanır. Olumsuzluk zarfı ya da tanımlığıyla kurulan Almanca partisip yapıları için Türkçede daha çok  $-mAyAn^2$  eki kullanılır.

<sup>4</sup> *Bkz.* Örnek 4b.



Mutter' (Kafka, 2015), 'beklenmedik rastlantıları' (Rilke, 2010b) > 'an unerwartete Begegnungen' (Rilke, 2010b) vb.

Almancada ad, sıfat, zarf ya da eylemden yeni eylem türetmek, sözcüğe ön ve - kısmen- son ek ekleme yoluyla yapılır. Eylem türetme ön ekleri ayrılabilirlik ve ayrılamazlık durumuna göre iki türdür. Ayrılabilen ön ekler söz diziminde eylem kök ve gövdesinden ayrılarak cümle sonunda yer alırken, ayrılamayan ön ekler eylem kök ve gövdesine bitişik olarak çekime girer. Cümle yapısında bu biçimde işlev gören bu ekler, özellikle bir ön ek ve bir son ekle kurulan ikinci partisip yapıda önem kazanır. Ayrılabilen ön ek partisip ön eki *ge-*'nin önüne gelirken, ayrılamayan ön ekli eylemler *ge-* ön ekini almaz. Bu durum, Türkçedeki eylemsilerin Almancada türemiş eylemlerden yapılmış partisiplerle karşılaşımını farklı bir duruma taşır.

**Örnek 4a:**  $-(y)An^2$  Ad-Eylem Eki (Edilgen) + İkinci Partisip (Edilgen) (Ayrılabilen Ön Ekli)

Tür. (Ali, 2010): *Yukarı odaya serilen bir yatakta Muazzez her şeyden habersiz uyuyordu.*

Alm. (Ali, 2014): *Im oberen Zimmer schlief Muazzez, die von allem nichts mitbekommen hatte, auf einer am Boden ausgebreiteten Matte.*

Biçim Bilimsel:

Eylemsi Öbeği:

ser - il - en	(bir) yatak	(einer) aus - ge - breit - (e)t - en	Matte
EK EE AEE	(SS) AK	(T <sup>D</sup> ) EK <sub>1</sub> P <sup>2</sup> E <sub>1</sub> EK P <sup>2</sup> E <sub>2</sub> SÇE	AK
2a 2c 2b	3a	2a <sub>1</sub> 2b <sub>1</sub> 2a <sub>2</sub> 2b <sub>2</sub> 2g	3a

$$(2a-2c-2b) + 3a \neq (2a_1-2b_1-2a_2-2b_2-2g) + 3a$$

Eylemsi Öbeğinin Çekirdeği:

ser - il - en	yatak	aus - ge - breit - (e)t	Matte
EK EE AEE	AK	EK <sub>1</sub> P <sup>2</sup> E <sub>1</sub> EK P <sup>2</sup> E <sub>2</sub>	AK
2a 2c 2b	3a	2a <sub>1</sub> 2b <sub>1</sub> 2a <sub>2</sub> 2b <sub>2</sub>	3a

$$(2a-2c-2b) + 3a \neq (2a_1-2b_1-2a_2-2b_2) + 3a$$

**Sonuç:** Türkçe edilgen yapıdaki  $-(y)An^2$  ad-eylem öbeğinin çekirdeği ile Almanca edilgen yapıdaki ikinci partisip öbeğinin çekirdeği biçim bilimsel açıdan örtüşmemektedir. Almancada ikinci partisibin bir ön ekle kurulması ve türemiş

eylemin ayrılabilen bir ön eke sahip olması, yapının Türkçedeki yapıyla uyuşmamasına neden olmaktadır.

**Örnek 4b:** *-Dik*<sup>8</sup> Ad-Eylem Eki (Etken) + İkinci Partisip (Edilgen) (Ayrılamayan Ön Ekli)

Tür. (Ali, 2010): ... *üzerlerinde bazen daha ziyade mora benzeyen renk kavisleri beliriyor, sonra, gayet vazih şekilde, birtakım tanıdık şahıslar ve yerler gelip geçmeye başlıyordu.*

Alm. (Ali, 2014): *Bunte, überwiegend lila Kreise zeichneten sich darauf ab, bevor die Bilder klarer wurden und nach und nach bekannte Personen und Orte vorbeizogen.*

Biçim Bilimsel:

Eylemsi Öbeği:

tanı - dık	şahıs - lar (ve yerler)	be kann - t - e	Person - en (und Orte)
EK AEE AK ÇE		EK P <sup>2</sup> E <sub>2</sub> SÇE	AK ÇE
2a 2b 3a 3d		2a 2b <sub>2</sub> 2g	3a 3d

$$(2a-2b) + (3a-3d) \neq (2a-2b_2-2g) + (3a-3d)$$

Eylemsi Öbeğinin Çekirdeği:

tanı - dık	şahıs (ve yer)	be kann - t	Person (und Ort)
EK AEE AK		EK P <sup>2</sup> E <sub>2</sub> AK	
2a 2b 3a		2a 2b <sub>(2)</sub> 3a	

$$(2a-2b) + 3a = (2a-2b_{(2)}) + 3a$$

**Sonuç:** Türkçe etken yapıdaki *-Dik*<sup>8</sup> ad-eylem öbeğinin çekirdeği ile Almanca edilgen yapıdaki ikinci partisip öbeğinin çekirdeği biçim bilimsel açıdan örtüşmektedir. Ancak bu örtüşme, ayrılamayan ön eki bulunan bir eylemle kurulan partisibin ikinci ekini tek bir ek olarak ele almak koşulunda sağlanmış olur.

Almancada partisip yapıların öncelikli görevi, kendisinden sonra gelen adı nitelemektir. Ancak partisiplerin niteleyicilik özelliği dışında *adlaştırma* (*Nominalisierung*) yoluyla ad olarak kullanılması da mümkündür. Bu durumda partisibin biçim bilimsel yapısı değişmez, ancak partisip olan sözcük cümlede ad

olarak görev alır ve ad gibi çekimlenir. Türkçede ad görevinde kullanılan ad-eylemler, Almancada adlaşmış partisip yapılarıyla karşılanır<sup>5</sup>:

**Örnek 5a:** -(y)An<sup>2</sup> Ad-Eylem Eki (Etken) + Birinci Partisip (Ad Olarak)

Tür. (Rilke, 2010b): *Sevişenlere bir bak, / İtirafa kalkışmalar aşkı / Sözlerine yalan karışacak.*

Alm. (Rilke, 2010a): *Sieh dir die Liebenden an, / wenn erst das Bekennen begann, / wie bald sie lügen.*

Biçim Bilimsel:

Eylemsi Öbeği:

seviş - en - ler - e  
EK AEE ÇE ADE  
2a 2b 3d 3f

die Lieb - end - en - ø  
T<sup>A</sup> EK P<sup>1</sup>E SÇE ÇE  
3A 2a 2b 2g x(3d)

$$(2a-2b-3d-3f) \neq [3A + (2a-2b-2g-x(3d))]$$

Eylemsi Öbeğinin Çekirdeği:

seviş - en  
EK AEE  
2a 2b

Lieb - end  
EK P<sup>1</sup>E  
2a 2b

$$(2a-2b) = (2a-2b)$$

**Sonuç:** Türkçe etken yapıdaki -(y)An<sup>2</sup> ad-eylem çekirdeği ile Almanca etken yapıdaki birinci partisip çekirdeği biçim bilimsel açıdan örtüşmektedir.

Zaman:

sevişen  
AE(GenZ)

Liebend  
P<sup>1</sup>(GenZ)

**Sonuç:** Türkçe etken yapıdaki -(y)An<sup>2</sup> ad-eylem öbeğinin zamanı ile Almanca etken yapıdaki birinci partisip öbeğinin zamanı örtüşmektedir.

**Örnek 5b:** -(y)An<sup>2</sup> Ad-Eylem Eki (Edilgen) + İkinci Partisip (Ad Olarak)

Tür. (Rilke, 2010b): *... çiftlerden birinin seven, birinin sevilen oluşunu hor görmekte haklı ve yatağına çektiği zayıf sevilenleri alevinde kızartarak, kendisini terk eden sevenlere döndürmekte haklı.*

<sup>5</sup> 4. örnek bölümünün başında açıklanan Almanca eylem türetme eklerinin ayrılabilirliği kuralı bu bölüm için de söz konusudur. *Bkz.* Örnek 4a, Örnek 4b.

Alm. (Rilke, 2010a): *Wenn sie es verachtete, daß von Zweien einer der Liebende sei und einer Geliebter, und die schwachen Geliebten, die sie sich zum Lager trug, an sich zu Liebenden glühte, die sie verließen.*

Biçim Bilimsel:

Eylemsi Öbeği:

sev - il - en - ler - i  
EK EE AEE ÇE ADE  
2a 2c 2b 3d 3f

die Ge - lieb - t - en - ø  
T<sup>A</sup> P<sup>2</sup>E<sub>1</sub> EK P<sup>2</sup>E<sub>2</sub> SÇE ÇE  
3A 2b<sub>1</sub> 2a 2b<sub>2</sub> 2g x(3Bd)

$$(2a-2c-2b-3d-3f) \neq [3A + (2b_1-2a-2b_2-2g-x(3Bd))]$$

Eylemsi Öbeğinin Çekirdeği:

sev - il - en  
EK EE AEE  
2a 2c 2b

Ge - lieb - t  
P<sup>2</sup>E<sub>1</sub> EK P<sup>2</sup>E<sub>2</sub>  
2b<sub>1</sub> 2a 2b<sub>2</sub>

$$(2a-2c-2b) \neq (2b_1-2a-2b_2)$$

**Sonuç:** Türkçe edilgen yapıdaki  $-(y)An^2$  ad-eylem öbeğinin çekirdeği ile Almanca edilgen yapıdaki ikinci partisip öbeğinin çekirdeği biçim bilimsel açıdan örtüşmemektedir. Almancada ikinci partisibin bir ön ekle kurulması, yapının Türkçedeki yapıyla uyuşmamasına neden olmaktadır.

Söz Dizimsel:

Eylemsi Öbeği:

zayıf sevilenleri  
 $\infty$  AE  
X 2

schwachen Geliebten  
 $\infty$  P<sup>2</sup>  
X 2

$$X + 2 = X + 2$$

**Sonuç:** Türkçe edilgen yapıdaki  $-(y)An^2$  ad-eylem çekirdeği ile Almanca edilgen yapıdaki ikinci partisip çekirdeği söz dizimsel açıdan örtüşmektedir.

Zaman:

sevilen  
AE(GenZ)

Geliebt  
P<sup>2</sup>(GeçZ)

**Sonuç:** Türkçe edilgen yapıdaki  $-(y)An^2$  ad-eylem öbeğinin zamanı ile Almanca edilgen yapıdaki ikinci partisip öbeğinin zamanı örtüşmemektedir.

#### 4.1.1.4. Ad-eylem – infinitif

Türkçenin  $-(y)AcAk^2$  ekli bazı ad-eylem yapıları Almancada *zu* bağlaçlı infinitiflerle kurulabilir. Bu cümlelerin ana eylemi varlık, yokluk vb. eylemleri olur. Türkçe eylemsinin etken ya da edilgen olması Almancadaki karşılığı değiştirmez: ‘söyleyecek şeylerim var’, ‘yapılacak iş kalmadı’ vb. Bu öbekler anlam bakımından bir tür amaç bildirir, bu nedenle Almancada *zu* bağlaçlı infinitif yapısıyla karşılanır. Ayrıca nesne olarak *zu* bağlaçlı infinitif alan birkaç eylem de<sup>6</sup> Türkçede iyelik ekli  $-(y)AcAk^2$  ad-eylemiyle karşılanabilir:

#### Örnek 1: $-(y)AcAk^2$ Ad-Eylem Eki (Etken) + *zu* Bağlaçlı İnfinitif

Tür. (Ali, 2010): *Anacığım, söyleyecek şeylerim çok, bir araya toplayamıyorum.*

Alm. (Ali, 2014): *Liebe Mutter, ich habe so viel zu sagen, dass ich nicht weiß, wie ich alles zusammenbekommen soll.*

Biçim Bilimsel:

Eylemsi Öbeği:

söyle - (y)ecek	zu	sag - en
EK	zB	EK ME
2a	1A	1Ba 1Bb

$$(2a-2b) \neq 1A + (1Ba-1Bb)$$

**Sonuç:** Türkçe etken yapıdaki  $-(y)AcAk^2$  ad-eylem öbeği ile Almanca *zu* bağlaçlı infinitif yapısı eylemsi türü farklılığı nedeniyle biçim bilimsel açıdan örtüşmemektedir.

Söz Dizimsel:

Eylemsi Öbeği:

söyleyecek	şeylerim	so viel	zu sagen
AE	A	A	EA
2	3	3	1

$$2 + 3 \neq 3 + 1$$

**Sonuç:** Türkçe etken yapıdaki  $-(y)AcAk^2$  ad-eylem öbeği ile Almanca *zu* bağlaçlı infinitif yapısı eylemsi türü farklılığı nedeniyle söz dizimsel açıdan örtüşmemektedir.

<sup>6</sup> Bu eylemler birkaçı geçmeyecek kadar azdır: *versprechen* + *zu* bağlaçlı infinitif ( $-(y)AcAğInA^2$  söz vermek), *schwören* + *zu* bağlaçlı infinitif ( $-(y)AcAğInA^2$  yemin etmek) vb. Krş. 7. Dipnot

Türkçedeki ad-eylemler, Almancada bazı durumlarda yalın infinitifle karşılanır. Almanca *sehen* (görmek), *hören* (duymak), *fühlen* (hissetmek) vb. duyu eylemleri, tarz eylemler gibi kullanıldığı için yalın infinitif alır. Bu yapılar, Türkçede *-DIğInI<sup>8</sup>/(y)AcAğInI<sup>2</sup>* görmek/duymak/hissetmek vb. yapılarının karşılığıdır. Ayrıca nesne olarak *zu* bağlaçlı infinitif alan birkaç eylem de<sup>7</sup> Türkçede iyelik ekli *-DIk<sup>8</sup>* ad-eylemiyle kurulabilir:

**Örnek 2:** İyelik Ekli *-DIk<sup>8</sup>* Ad-Eylem + Yalın İnfinitif

Tür. (Kafka, 2014): *Kapının kapandığı duyulmadı ...*

Alm. (Kafka, 2015): *Man hörte gar nicht die Türe zuschlagen ...*

Biçim Bilimsel:

Eylemsi Öbeği:

kapan - dığ - ı  
EK AEE İE  
2a 2b 3e

zuschlag - en  
EK ME  
1a 1b

$$(2a-2b-3e) \neq (1a-1b)$$

Eylemsi Öbeğinin Çekirdeği:

kapan - dık  
EK AEE  
2a 2b

zuschlag - en  
EK ME  
1a 1b

$$(2a-2b) \neq (1a-1b)$$

**Sonuç:** Türkçe *-DIk<sup>8</sup>* ad-eylem öbeği ile Almanca yalın infinitif yapısı eylemsi türü farklılığı nedeniyle biçim bilimsel açıdan örtüşmemektedir.

Söz Dizimsel:

Eylemsi Öbeği:

Kapının kapandığı  
∞ AE  
X 2

die Türe zuschlagen  
∞ EA  
X 1

$$X + 2 \neq X + 1$$

<sup>7</sup> Bu eylemler birkaçı geçmeyecek kadar azdır: *behaupten* + *zu* bağlaçlı infinitif (*-DIğInI<sup>2</sup>* iddia etmek) vb. Krş. 6. Dipnot

**Sonuç:** Türkçe *-Dik<sup>8</sup>* ad-eylem öbeği ile Almanca yalın infinitif yapısı eylemsi türü farklılığı nedeniyle söz dizimsel açıdan örtüşmemektedir.

#### 4.1.1.5. Zarf-eylem – partisip

Almanca eylemin tarz, zaman vb. özelliklerinin verileceği yerlerde Almanca diğer eylemsi yapılarından yararlanarak zarf-eylem açığını kapatır. Bu eylemsi türlerinden ilki partisiptir (birinci ve ikinci partisip). Bir tür niteleyici olan partisipleri söz dizimine zarf olarak taşıyan Almancanın bu özelliği, sözlükte sıfat olan sözcüklerin söz diziminde zarf olarak da kullanılabilmesinden kaynaklanır.

Bu durumda Türkçe zarf-eylemler ile Almanca partisiplerin tür farklılığı, bu yapıların biçim bilimsel ya da söz dizimsel açıdan örtüşmemesine neden olur. Ancak Almancada partisipler söz diziminde zarf gibi işleyebildiği için bu bölümdeki karşılaştırmalarda partisip ekleri bir tür zarf eki sayılmıştır.

Türkçedeki etken zarf-eylemler, Almanca birinci partisip yapılarıyla şöyle karşılanır:

**Örnek 1:** *-(y)ArAk<sup>2</sup>* Zarf-Eylem Eki (Etken) + Birinci Partisip (Etken):

Tür. (Kemal, 2015): *Murtaza gülerek Alinin kulağına fısıldadı.*

Alm. (Kemal, 1993): *Lächelnd flüsterte Murtaza Ali ins Ohr.*

Biçim Bilimsel:

Eylemsi Öbeğinin Çekirdeği:

gül - erek  
EK ZEE  
4a 4b

lächel - nd  
EK P<sup>1</sup>E<sub>(z)</sub>  
4a<sub>(p)</sub> 4b<sub>(p)</sub>

$$(4a-4b) = (4a_{(p)}-4b_{(p)})$$

**Sonuç:** Türkçe etken yapıdaki *-(y)ArAk<sup>2</sup>* zarf-eylem öbeği ile zarf olarak kullanılan Almanca etken yapıdaki birinci partisip öbeği biçim bilimsel açıdan örtüşmektedir.

**Örnek 2:** *-(y)Ip<sup>4</sup>* Zarf-Eylem Eki (Etken) + Birinci Partisip (Etken)

Tür. (Ali, 2010): *Kapıda durup aptal gözlerle sokağa veya evin üst katına doğru bakıyor ve hiçbir şeye karar vermeyerek bekliyordu.*

Alm. (Ali, 2014): *Unfähig, einen Entschluss zu fassen, stand sie wartend vor der Tür und blickte mit leeren Augen abwechselnd auf die Straße und zum oberen Stockwerk ihres Hauses hinauf.*

Biçim Bilimsel:

Eylemsi Öbeğinin Çekirdeği:

dur - up  
EK ZEE  
4a 4b

wart - end  
EK P<sup>1</sup>E<sub>(z)</sub>  
4a<sub>(p)</sub> 4b<sub>(p)</sub>

$$(4a-4b) = (4a_{(p)}-4b_{(p)})$$

**Sonuç:** Türkçe etken yapıdaki  $-(y)Ip^4$  zarf-eylem öbeği ile zarf olarak kullanılan Almanca etken yapıdaki birinci partisip öbeği biçim bilimsel açıdan örtüşmektedir.

**Örnek 3:**  $-(y)A^2$  Zarf-Eylem Eki (Etken) + Birinci Partisip (Etken)

Tür. (Ali, 2010): *Meydanın kenarında, üzerine tente gerilmiş sergilerin altında, Alanyalı ve Aksekili çerçiler bağıra bağıra bilezik, kurdele, sakız, kına vesaire satıyorlardı.*

Alm. (Ali, 2014): *Rund um den Platz waren mit Zeltplanen bedeckte Stände aufgebaut, hinter denen fliegende Händler aus Alanya und Akseki laut schreiend ihre Waren – Armbänder, bunte Kordeln, Henna, Mastix und Ähnliches – anpriesen.*

Biçim Bilimsel:

Eylemsi Öbeğinin Çekirdeği:

bağır - a  
EK ZEE  
4a 4b

schrei - end  
EK P<sup>1</sup>E<sub>(z)</sub>  
4a<sub>(p)</sub> 4b<sub>(p)</sub>

$$(4a-4b) = (4a_{(p)}-4b_{(p)})$$

**Sonuç:** Türkçe etken yapıdaki  $-(y)A^2$  zarf-eylem öbeği ile zarf olarak kullanılan Almanca etken yapıdaki birinci partisip öbeği biçim bilimsel açıdan örtüşmektedir.

Söz Dizimsel:

Eylemsi Öbeği:

bağıra bağıra  
ZE<sup>1</sup> ZE<sup>2</sup>  
4<sup>1</sup> 4<sup>2</sup>

schreiend  
ZE  
4<sub>(p)</sub>

$$4^1 + 4^2 \neq 4_{(p)}$$

**Sonuç:** Türkçe etken yapıdaki  $-(y)A^2$  zarf-eylem öbeği ile zarf olarak kullanılan Almanca etken yapıdaki birinci partisip öbeği söz dizimsel açıdan örtüşmemektedir.



Türkçe  $-(y)A^2$  zarf-eylem ekinin ikileme biçiminde kullanılması yapıların örtüşmemesine neden olmaktadır.

Almancada bazı eylemler zarf görevindeki partisiple etken yapıda kurulacağı zaman ikinci partisiple kullanılır. Bu eylemler geçmiş zamanda yardımcı eylemi *sein* olan eylemlerdir ve yapı geçmiş zaman (ikinci) partisibi olmasına rağmen bu tür cümlelerde eylemsiler yüklem olan eylemle eş zamanlı olur (Zengin, 2005). Dolayısıyla bu yapılar Türkçede  $-(y)ArAk^2$  gibi eylemin tarzını belirten etken yapıdaki bir zarf-eylem ekiyle karşılanır:

**Örnek 4:**  $-(y)ArAk^2$  Zarf-Eylem Eki (Etken) + İkinci Partisip (Etken)

Tür. (Grimm, 1999): *Öbürleri koşarak gelmişler.*

Alm. (Grimm, 1857): *Die andern kamen gelaufen und riefen.*

Biçim Bilimsel:

Eylemsi Öbeğinin Çekirdeği:

koş - arak

EK ZEE

4a 4b

ge - lauf - en

$P^2E_{1(z)}$  EK  $P^2E_{2(z)}$

$4b_{1(p)}$   $4a_{(p)}$   $4b_{2(p)}$

$$(4a-4b) \neq (4b_{1(p)}-4a_{(p)}-4b_{2(p)})$$

**Sonuç:** Türkçe etken yapıdaki  $-(y)ArAk^2$  zarf-eylem öbeği ile zarf olarak kullanılan Almanca etken yapıdaki ikinci partisip öbeği biçim bilimsel açıdan örtüşmemektedir. Almancada ikinci partisibin bir ön ekle kurulması, yapının Türkçedeki yapıyla uyuşmamasına neden olmaktadır.

Türkçede edilgenlik içeren zarf-eylemlerin Almancada karşılanması *-ad-*eylem kullanımında olduğu gibi- ikinci partisip yapısıyla gerçekleşir. Bu kullanımda Almanca eylem zamandan bağımsızlaşarak sadece edilgenliğe yönelebilir:

**Örnek 5:**  $-(y)ArAk^2$  Zarf-Eylem Eki (Edilgen) + İkinci Partisip (Edilgen)

Tür. (Kemal, 2015): *O da tam gözbebeklerinden kurşunlanarak, işkence edilerek, derisi yüzülerek, bir çuvala koyularak şu değirmenin abarasına atılacaktır.*

Alm. (Kemal, 1993): *Gefoltert, in den Augapfel geschossen, die Haut abgezogen, in einen Sack geschnürt, wird er in den Mühlgraben dort geworfen.*

Biçim Bilimsel:

Eylemsi Öbeğinin Çekirdeği:

koy - ul - arak  
EK EE ZEE  
4a 4c 4b

ge - schnür - t  
P<sup>2</sup>E<sub>1(z)</sub> EK P<sup>2</sup>E<sub>2(z)</sub>  
4b<sub>1(p)</sub> 4a<sub>(p)</sub> 4b<sub>2(p)</sub>

$$(4a-4c-4b) \neq (4b_{1(p)}-4a_{(p)}-4b_{2(p)})$$

**Sonuç:** Türkçe edilgen yapıdaki  $-(y)ArAk^2$  zarf-eylem öbeği ile zarf olarak kullanılan Almanca edilgen yapıdaki ikinci partisip öbeği biçim bilimsel açıdan örtüşmemektedir. Almancada ikinci partisibin bir ön ekle kurulması, yapının Türkçedeki yapıyla uyuşmamasına neden olmaktadır.

Söz Dizimsel:

Eylemsi Öbeği:

bir çuvala koyularak  
 $\infty$  ZE  
X 4

in einen Sack geschnürt  
 $\infty$  P<sup>2</sup>  
X 4<sub>(p)</sub>

$$X + 4 = X + 4_{(p)}$$

**Sonuç:** Türkçe edilgen yapıdaki  $-(y)ArAk^2$  zarf-eylem öbeği ile zarf olarak kullanılan Almanca edilgen yapıdaki ikinci partisip öbeği söz dizimsel açıdan örtüşmektedir.

Almancada ayrılabilen eylemler, zarf olarak kullanılan ikinci partisip yapıda -ad-eylem kullanımında olduğu gibi- farklı bir çekime girer. Ayrılabilen ön ek partisip ön eki *ge-*'nin önüne gelirken, ayrılamayan ön ekli eylemler *ge-* ön ekini almaz. Bu durum, Türkçedeki eylemsilerin Almancada türemiş eylemlerden yapılmış partisiplerle karşılaşımını farklı bir duruma taşır:

**Örnek 6a:**  $-(y)ArAk^2$  Zarf-Eylem Eki (Edilgen) + İkinci Partisip (Edilgen) (Ayrılabilen Ön Ekli)

Tür. (Ali, 2010): *Çalgıcılar halay havası çalınca, kütüklerin üstünden hemen beş, on kişi kalkıyor, arka arkaya dizilerek ağır ve ölçülü adımlarla meydanda dolaşp oynamaya ... başlıyorlardı.*

Alm. (Ali, 2014): *Als die Instrumentalisten zum Halay-Rundtanz ansetzten, erhoben sich sofort bis zu zehn der jungen Männer von ihren Holzklötzen und durchmaßen, hintereinander aufgereiht, den Platz mit langsamen und genau aufeinander abgestimmten Schritten. Gleichzeitig begannen sie ...*

Biçim Bilimsel:

Eylemsi Öbeğinin Çekirdeği:

diz - il - erek  
EK EE ZEE  
4a 4c 4b

auf - ge - reih - t  
EK<sub>1</sub> P<sup>2</sup>E<sub>1(z)</sub> EK P<sup>2</sup>E<sub>2(z)</sub>  
4a<sub>1(p)</sub> 4b<sub>1(p)</sub> 4a<sub>2(p)</sub> 4b<sub>2(p)</sub>

$$(4a-4c-4b) \neq (4a_{1(p)}-4b_{1(p)}-4a_{2(p)}-4b_{2(p)})$$

**Sonuç:** Türkçe edilgen yapıdaki  $-(y)ArAk^2$  zarf-eylem öbeği ile zarf olarak kullanılan Almanca edilgen yapıdaki ikinci partisip öbeği biçim bilimsel açıdan örtüşmemektedir. Almancada ikinci partisibin bir ön ekle kurulması ve türemiş eylemin ayrılabilen bir ön eke sahip olması, yapının Türkçedeki yapıyla uyuşmamasına neden olmaktadır.

**Örnek 6b:**  $-(y)ArAk^2$  Zarf-Eylem Eki (Edilgen) + İkinci Partisip (Edilgen) (Ayrılamayan Ön Ekli)

Tür. (Ali, 2010): *Canı sıkılarak derhal sözünü kesti.*

Alm. (Ali, 2014): *Er hielt verärgert inne.*

Biçim Bilimsel:

Eylemsi Öbeğinin Çekirdeği:

sık - ıl - arak  
EK EE ZEE  
4a 4c 4b

ver|ärger - t  
EK P<sup>2</sup>E<sub>2(z)</sub>  
4a<sub>(p)</sub> 4b<sub>2(p)</sub>

$$(4a-4c-4b) \neq (4a_{(p)}-4b_{2(p)})$$

**Sonuç:** Türkçe edilgen yapıdaki  $-(y)ArAk^2$  zarf-eylem öbeği ile zarf olarak kullanılan Almanca edilgen yapıdaki ikinci partisip öbeği biçim bilimsel açıdan örtüşmemektedir.

#### 4.1.1.6. Zarf-eylem – infinitif

Almancada eylemin tarz vb. özelliğinin verileceği yerlerde zarf-eylem açığını kapatmak için kullanılan ikinci eylemsi türü *zu* bağlaçlı infinitif yapısıdır. *Zu* bağlaçlı infinitifi söz dizimine zarf olarak taşıyan Almancanın bu özelliği, bu infinitif türlerinin eylemin tarz, neden vb. özelliklerini göstermesinden kaynaklanır.

Bu durumda Türkçe zarf-eylemler ile Almanca *zu* bağlaçlı infinitiflerin tür farklılığı, bu yapıların biçim bilimsel ya da söz dizimsel açıdan örtüşmemesine neden olur. Ancak Almancada bu infinitifler söz diziminde zarf gibi işleyebildiği için bu bölümdeki karşılaştırmalarda infinitif ekleri bir tür zarf eki sayılmıştır.

Türkçede zarf-eylem eki olup Almancada *zu* bağlaçlı infinitifle karşılanan yapıların en önemlisi olumsuz durum bildiren eylemsi türüdür. Türkçede *-mAdAn<sup>2</sup>* ve *-mAksIzIn<sup>2</sup>* ekleri etken yapıdayken Almancada *ohne ... zu ...* yapısıyla karşılanır:

**Örnek 1:** *-mAdAn<sup>2</sup>* Zarf-Eylem Eki (etken) + *ohne ... zu ...* İnfinitifi

Tür. (Kemal, 2015): *Akbaba kalabalığına arada bir, birkaç akbaba, büyük kanatlarını sallamadan yere iniyor, sekerek geliyor, akbaba topluluğuna karışıyorlardı.*

Alm. (Kemal, 1993): *Ohne die Flügel zu schlagen, schwebten hin und wieder einige Geier herab, ließen sich auf dem Felsvorsprung nieder und mischten sich schwerfällig hüpfend unter die anderen.*

Biçim Bilimsel:

Eylemsi Öbeğinin Çekirdeği:

... salla - madan	ohne ... zu schlag - en
EK    ZEE	oE    zB <sub>(z)</sub> EK    ME
4a    4b	4A <sup>1(i)</sup> 4A <sup>2(i)</sup> 4Ba <sub>(i)</sub> 4Bb <sub>(i)</sub>

$$\dots + (4a-4b) \neq [4A^1_{(i)}] + \dots + [4A^2_{(i)} + (4Ba_{(i)}-4Bb_{(i)})]$$

**Sonuç:** Türkçe etken yapıdaki *-mAdAn<sup>2</sup>* zarf-eylem öbeği ile zarf olarak kullanılan Almanca *zu* bağlaçlı infinitif öbeği biçim bilimsel açıdan örtüşmemektedir. Almancada olumsuzluğu anlatan *ohne* edatı ile mastarı destekleyen *zu* bağlacı, yapının Türkçedeki yapıyla uyuşmamasına neden olmaktadır.

Söz Dizimsel:

Eylemsi Öbeği:

büyük kanatlarını	sallamadan	ohne	die Flügel	zu schlagen
∞	ZE	EA <sup>1</sup>	∞	EA
X	4	4 <sup>1(i)</sup>	X	4 <sub>(i)</sub>

$$X + 4 \neq 4^1_{(i)} + X + 4_{(i)}$$

**Sonuç:** Türkçe etken yapıdaki  $-mAdAn^2$  zarf-eylem öbeği ile zarf olarak kullanılan Almanca *zu* bağlaçlı infinitif öbeği söz dizimsel açıdan örtüşmemektedir. Almancada olumsuzluğu anlatan *ohne* edatının yeri, yapının Türkçedeki yapıyla uyuşmamasına neden olmaktadır.

**Örnek 2:**  $-mAksIzIn^2$  Zarf-Eylem Eki (etken) + *ohne ... zu ...* İnfinitifi

Tür. (Kafka, 2014): ... *ve Gregor da ona, ... bu felaket araya girmeseydi kararını geçen Noel'de ... itirazlara aldırmaksızın ötekilere bildirmiş olacağını açıklayacaktı.*

Alm. (Kafka, 2015): ... *und er wollte ihr dann anvertrauen, ... daß er dies, wenn nicht das Unglück dazwischen gekommen wäre, vergangene Weihnachten ... allen gesagt hätte, ohne sich um irgendwelche Widerreden zu kümmern.*

Biçim Bilimsel:

Eylemsi Öbeğinin Çekirdeği:

... aldir - maksızın		ohne ... zu kümmer - en
EK      ZEE		oE      zB <sub>(z)</sub> EK      ME
4a      4b		4A <sup>1</sup> <sub>(i)</sub> 4A <sup>2</sup> <sub>(i)</sub> 4Ba <sub>(i)</sub> 4Bb <sub>(i)</sub>

$$\dots + (4a-4b) \neq [4A^1_{(i)}] + \dots + [4A^2_{(i)} + (4Ba_{(i)}-4Bb_{(i)})]$$

**Sonuç:** Türkçe etken yapıdaki  $-mAksIzIn^2$  zarf-eylem öbeği ile zarf olarak kullanılan Almanca *zu* bağlaçlı infinitif öbeği biçim bilimsel açıdan örtüşmemektedir. Almancada olumsuzluğu anlatan *ohne* edatı ile mastarı destekleyen *zu* bağlacı, yapının Türkçedeki yapıyla uyuşmamasına neden olmaktadır.

Söz Dizimsel:

Eylemsi Öbeği:

itirazlara aldırmaksızın		ohne sich um irgendwelche Widerreden zu schlagen
$\infty$ ZE		EA <sup>1</sup> $\infty$ EA
X      4		4 <sup>1</sup> <sub>(i)</sub> X      4 <sub>(i)</sub>

$$X + 4 \neq 4^1_{(i)} + X + 4_{(i)}$$

**Sonuç:** Türkçe etken yapıdaki  $-mAksIzIn^2$  zarf-eylem öbeği ile zarf olarak kullanılan Almanca *zu* bağlaçlı infinitif öbeği söz dizimsel açıdan örtüşmemektedir. Almancada olumsuzluğu anlatan *ohne* edatının yeri, yapının Türkçedeki yapıyla uyuşmamasına neden olmaktadır.

Türkçede son eklerle sağlanan edilgenlik, ettirgenlik vb. yapıları Almancada yardımcı eylemlerle kurulduğu için bu yapıların karşılaştırılmasında hem biçim bilimsel hem de söz dizimsel açıdan örtüşmezlik görülür.

#### 4.1.1.7. Diğer zarf-eylem yapıları

Zarf-eylemler, eylem adlarına ya da ad-eylemlere ad durum eklerinin getirilmesiyle oluşmuştur. Bu nedenle bu türdeki eylemsiler diğer eylemsi türlerinden sayıca fazladır. Hatta bazı zarf-eylemler, ad durum eklerinin zaten var olan zarf-eylemlere gelmesiyle oluşmuştur. Zarflaşma ise eylem adı ya da ad-eylemlere son çekim edatlarının eklenmesiyle meydana gelmiştir. Bu nedenle bir eylem adı ya da ad-eylem ile çekim edatı içeren öbekler zarflaşma sürecinde olan yapılar olarak kabul edilir.

Türkçenin diğer zarf-eylemlerinden ve zarflaşma sürecinde bulunan yapılarından bazıları Almancada da eylemsilerle karşılanır. Ancak Almanca, bu kullanımlarda infinitif ya da partisip yapılarını tercih eder.

#### Zarf-Eylemler:

Türkçe	Almanca
Karşılaştırma Bildiren: -(y)AcAğInA <sup>2</sup> Zarf-Eylemi Örnek: <i>Bu Çavuş böyle candarma olup sürüneceğine eşkiya olmuş olsaydı eğer ...</i> (Kemal, 2015). Benzerlik Bildiren: -mIşçAsInA <sup>4</sup> / -(A/I)rcAsInA <sup>7</sup> Zarf-Eylemi Örnek: <i>... son derece ağır bir hakarete uğramışçasına oturma odasına koşmuş ...</i> (Kafka, 2014). Zaman Bildiren: iken/-ken Zarf-Eylemi Örnek: <i>Kâğıtları kararken yarısını döküyorlar ...</i> (Ali, 2010).	Karşılaştırma Bildiren: (An)statt + ... + zu + infinitif Örnek: <i>Wäre er, anstatt sich als Gendarm so herumzuplagen, Räuber geworden ...</i> (Kemal, 1993). Benzerlik Bildiren: Birinci/İkinci Partisip Örnek: <i>... als sie, aufs höchste beleidigt, ins Wohnzimmer lief ...</i> (Kafka, 2015). Zaman Bildiren: Bei dem + Eylem Adı Örnek: <i>Beim Mischen der Karten fiel ihnen die Hälfte davon auf den Boden ...</i> (Ali, 2014).

#### Zarflaşmalar:

Türkçe	Almanca
Amaç Bildiren: Eylemsi + <i>amacıyla</i> / <i>için</i> / <i>nedeniyle</i> / <i>sebebiyle</i> / <i>üzere</i> vb. Örnek: <i>Almanya'da öğrenim görmek için Almanca öğreniyorum</i> (Zengin, 2005).	Amaç Bildiren: (um) + ... + zu + infinitif Örnek: <i>Ich lerne Deutsch, um in Deutschland zu studieren</i> (Zengin, 2005).

Karşılaştırma Bildiren:

Eylemsi + *yerde / yerine* vb.

Örnek: *Mehmet işe gideceği yerde evde oturuyor* (Zengin, 2005).

Benzerlik Bildiren:

Eylemsi + *gibi* + (görünmek)

Örnek: *Profesör bugün gelmeyecek gibi (görünüyor)* (Zengin, 2005).

Tarz Bildiren:

Eylemsi + *biçimde / hâlde / şekilde* vb.

Örnek: *Öğrenciler dinlenmiş ve iyi hazırlanmış biçimde yeni yarıyla başladılar* (Zengin, 2005).

Karşılaştırma Bildiren:

(an)statt + ... + *zu* + infinitif

Örnek: *Mehmet sitzt zu Hause, anstatt zur Arbeit zu gehen* (Zengin, 2005).

Benzerlik Bildiren:

Özne + *scheinen* + ... + *zu* + infinitif

Örnek: *Der Professor scheint heute nicht mehr zu kommen* (Zengin, 2005).

Tarz Bildiren:

Birinci/İkinci Partisip

Örnek: *Die Studenten begannen, erholt und gut vorbereitet, das neue Semester* (Zengin, 2005).

#### 4.1.1.8. Kalıplaşmış eylemsiler

Eylem adı ve ad-eylem ekleriyle kurulan geçici adlar, bazı eylemsilerde zamanla kalıplaşma ve bir varlık ya da olguya kalıcı ad olma yoluna girer. Kalıplaşan bu eylemsiler varlık ve olguların adları olarak sözlükte yerini alır.

Türkçede kalıplaşarak varlık ve olgulara ad olmuş eylemsilerin sayısı, eylemsi eklerinin çokluğuyla ve işlevliğiyle doğru orantılıdır. Eylem adı ve ad-eylem ekleri ad yapma özelliklerinden dolayı en çok kalıplaşan eylemsi türleridir. Bununla birlikte kalıplaşarak kalıcı zarf olmuş zarf-eylemler de mevcuttur.

Almancada da infinitif ve partisip yapılarının işlevliği, bazı eylemsilerin zamanla kalıplaşarak varlık ve olgulara ad olmasını etkilemiştir. Eylemin adını belirten yalın infinitif yapısı en çok kalıplaşan eylemsi türüdür. Öte yandan, gerundium yapısı olmadığı için Almancada kalıplaşmış zarf-eylem bulunmaz.

Ulus, kültür ve dil farklılığı, kalıplaşan eylemsilerin her iki dilde de her zaman denk düşmemesine neden olur. Bir dilde kalıplaşmış bir eylemsiyle adlandırılan varlık ya da olgu, diğer dilde yapım ekiyle türetilmiş bir sözcükle adlandırılabilir. Bu nedenle Türkçe ile Almancada ortak olan kalıplaşmış eylemsiler sayıca fazla değildir. En belirgin örneklerden bazıları aşağıdaki gibidir:

#### TÜRKÇE SÖZCÜK

Alışveriş

Anlayış / Kavrayış

Bildik / Tanıdık

Davranış

#### ALMANCA SÖZCÜK

Einkaufen

Einsehen

Bekannt(er)

Benehmen

Gelir	Einkommen
Gider	Kosten (çoğul)
Görünüş	Aussehen
Gülüş	Lachen
Okumuş	Gebildet(er) / Studiert(er)
Yemek	Essen
Yüzme	Schwimmen

#### 4.1.2. Eylemsi – eylemsi olmayan yapılar

Türkçede eylemsi olan bazı yapılar Almancada eylemsi olmayan yapılarla da karşılanabilir. Bu yapılar yan cümlelerdir. Yan cümleler, temel tanımın dışında her dilde o dile uygun biçimde de tanımlanabilir. Örneğin Türkçede yan cümleler, bu dilde sadece birkaç türü bulunduğu için “çekimli bir fiilden sonra kullanılan ki bağlacı, dilek kipi veya şartlı birleşik zamanla kurularak temel cümleye bağlanan cümle” (TDK, yan cümle, 10.12.2015) biçiminde tanımlanmıştır.

Almancada ise yan cümleler, “ikincil cümle” (Duden, Nebensatz, 10.12.2015) ya da “birleşik bir cümledeki bağımlı cümle” (Duden, Gliedsatz, 10.12.2015) biçiminde tanımlanmıştır. Verilen bu tanımlara göre Almanca birleşik bir cümlede ana cümleye bağımlı olarak kullanılan ikincil nitelikteki cümleler yan cümle olarak kabul edilir. Dolayısıyla cümlede özne ya da nesne olarak görev yapan ad cümlecikleri, çoğunlukla bir adın niteleyicisi olarak kullanılan ilgi cümlecikleri ve yer, zaman, neden, sonuç, tarz, koşul vb. bildiren zarf cümlecikleri Almanca yan cümle türlerini oluşturur.

Almancada yan cümle olarak kullanılan bu cümlecikler, Türkçede çekimsiz eylemlerle oluşturulan eylemsi öbeklerinin karşılığıdır. Dolayısıyla Almancada kullanılan yan cümle türleri, Türkçe yan cümle türlerine göre sayıca çok fazladır. Türkçede eylemsi öbeği olup Almancada yan cümle olarak kullanılan yapılar aşağıda verilen sınıflandırmadaki gibidir:



Çizelge 4.2 : Türkçe Eylemsiler ile Almanca Yan Cümleler

EYLEMSİ + YAN CÜMLE	
Türkçe	Almanca
Eylem Adı	<i>Dass</i> Bağlaçlı Yan Cümle
Eylem Adı	İlgi Yan Cümlesi <sup>8</sup>
Ad-Eylem	İlgi Yan Cümlesi
Ad-Eylem	Bağlaçlı Yan Cümle
Zarf-Eylem	Bağlaçlı Cümleler (Ana Cümle + Ana Cümle) (Ana Cümle + Yan Cümle)

#### 4.1.2.1. Eylem adı – *dass* bağlaçlı yan cümle

Türkçede eylem adıyla kurulan öbekler, Almancada *zu* bağlaçlı infinitif yapısı dışında *dass* bağlaçlı yan cümlelerle de karşılaşılır. *Zu* bağlaçlı infinitif yapılarının kullanılabilmesi için iki eylemin yapanının aynı olması ya da ana cümlede nesne olan ögenin infinitif öbeğinde yapan olması gerekirken *dass* bağlaçlı yan cümlelerde bu zorunluluk yoktur. Diğer bir deyişle her *zu* bağlaçlı infinitif yapısı *dass* bağlaçlı yan cümleyle kurulabilirken *dass* bağlaçlı her cümle *zu* bağlaçlı infinitif yapısıyla karşılanamaz. Bu cümlelerin kurulum biçimi şöyledir:

(Ana Cümle), *dass* + Özne (+ Diğer Ögeler) + Yüklem, (Ana Cümle)  
Yan Cümle

*Dass* bağlaçlı yan cümleler, yalın durumda (*Nominativ*) ana cümlelerin öznesi olabileceği gibi diğer durumlarda kullanılarak ana cümlelerin nesnesi ya da tamlayıcısı da olabilir: belirtme durumu (*Akkusativ-Objekt*), yaklaşıma durumu (*Dativ-Objekt*), ilgi durumu (*Genitiv-Objekt*) ya da edatlı durum (*Präpositional-Objekt*) (Dorchenas, 2005). Özneyi anlatan *dass* bağlaçlı birleşik cümlelerde ana cümlede özne olarak üçüncü tekil kişi zamiri *es* bulunur ve *dass* bağlaçlı yan cümle ana cümleden sonra getirilir. Ancak Almanca söz diziminde yüklem dışındaki ögelerin yerlerinin esnek olması, *dass* bağlaçlı yan cümleler için de geçerlidir. Ana cümledeki *es* zamiri düşürülüp *dass* bağlaçlı yan cümle ana cümlede öznenin yerinde kullanılabilir, böylece cümlelerin söz dizimi Almancanın temel cümle dizilimine uygun hâle gelir.

<sup>8</sup> Türkçe *-masının<sup>2</sup>/(y)ışının<sup>4</sup> nedeni/sebebi* kalıbı, Almancada *Grund (neden/sebebi)* sözcüğünün nitelendiği *warum/weshalb* zarflı ilgi cümlesiyle karşılanabilir. Ancak bu yapıyla kurulan örneklerin sayısı azdır. Bu yapı için, yine aynı anlama gelen *bunun nedeni/sebebi, bundan dolayı/ötürü, bu yüzden* vb. anlamına gelen bağlaçlar daha çok kullanılır.

Bu kullanım diğer kullanımla -yan cümlelerin vurgusunun artması dışında- eş değerdir: ‘Es ist schön, dass du eine Fremdsprache lernst’ > ‘Dass du eine Fremdsprache lernst, ist schön’ (Yabancı bir dil öğrenmen güzeldir) (Zengin, 2005).

Türkçede iyelik ekli eylem adları, Almancada çoğunlukla *dass* bağlacıyla kurulan yan cümlelerle sağlanır:

**Örnek 1:**  $-mA^2$  Eylem Adı Eki + *dass* Bağlaçlı Yan Cümle

Tür. (Ali, 2010): *Herkes ona, daha şimdiden, büyük bir adam gibi bakıyor, onun aralarına katışmasını bir şeref sayıyordu.*

Alm. (Ali, 2014): *Sie alle sahen in ihm bereits den großen Mann und rechneten es sich als Ehre an, dass er sich mit ihnen abgab.*

Söz Dizimsel:

onun aralarına katışmasını bir şeref sayıyordu  
EAÖ/N Y  
1 5

rechneten es sich als Ehre an, dass er sich mit ihnen abgab  
AC YC/N  
5 6

$$1 + 5 \neq 5 + 6$$

**Sonuç:** Türkçe  $-mA^2$  eylem adı öbeği, Almancada *dass* bağlaçlı yan cümleyle karşılanmaktadır.

**Örnek 2:**  $-(y)Iş^4$  Eylem Adı Eki + *dass* Bağlaçlı Yan Cümle

Tür. (Rilke, 2010b): *Sieversen'in zaman zaman içeri gelip de hiçbir iş yapmayışı yeniydi.*

Alm. (Rilke, 2010a): *Neu war es, dass Sieversen von Zeit zu Zeit hereinkam und nichts tat.*

Söz Dizimsel:

Sieversen'in zaman zaman içeri gelip de hiçbir iş yapmayışı yeniydi  
EAÖ/Ö Y  
1 5

Neu war es, dass Sieversen von Zeit zu Zeit hereinkam und nichts tat  
AC YC/Ö  
5 6

$$1 + 5 \neq 5 + 6$$

**Sonuç:** Türkçe  $-(y)Iş^4$  eylem adı öbeği, Almancada *dass* bağlaçlı yan cümleyle karşılanmaktadır.

#### 4.1.2.2. Ad-eylem – ilgi yan cümlesi (Relativsatz)

Almancada, cümleye kattığı anlam açısından partisip yapılarla eş değer olan ilgi cümleleri, yine partisipler gibi adların (bazen de zamir ve cümlelerin) niteleyicisi olarak söz diziminde yerini alır. Bu yan cümleler, dilin genel söz dizimi kuralına uyarak -istisnai durumlar dışında- nitelediği addan sonra gelir. Kuruluşu, bir ilgi zamiriyle birlikte eylemi sonda çekimlenen bir yan cümle biçimindedir:

Ad (ya da Zamir/Cümle), (Edat +) İlgi Zamiri/Zarfı (+ Özne) (+ Diğer Ögeler) + Yüklem  
Nitelenen Ad vb. Yan Cümle

İlgi cümlesinin nitelenen addan sonra kullanılmasıyla ilgili bazı istisnalar söz konusudur. Eğer ana cümlede, nitelenen addan sonra gelmesi gereken sadece bir ya da birkaç öge varsa ilgi cümlesi nitelenen adın hemen ardından değil, ana cümle bitirildikten sonra getirilir. Böylece bu ögeler ile ana cümle arasında bir kopukluk yaşanmamış olur: ‘Es gab niemanden mehr, auf den er sich stützen konnte’ (Artık, dayanabileceği kimsesi yoktu) (Ali, 2014).

Almancada ilgi zamiri olarak tanımlıklar ve -asında bir soru zamiri olan- *welch-* zamirinin deşikeleri kullanılır, ancak *welch-* zamiri daha çok yazı dilinde tercih edilir. İlgi zamiri olarak kullanılan ad tanımlıkları ve *welch-* zamirleri, nitelenecek adın cinsiyetine, sayısına ve ad durumuna göre çekimlenerek kullanılır (Fleischer, 2005). İlgi zamirleri ve çekim biçimleri aşağıdaki gibidir:

**Çizelge 4.3 :** Almanca İlgi Zamiri Türleri ve Çekimleri

		<b>Nominatif</b>	<b>Akuzatif</b>	<b>Datif</b>	<b>Genitif</b>
	Eril	<i>der/welcher</i>	<i>den/welchen</i>	<i>dem/welchem</i>	<i>dessen</i>
<b>Tekil</b>	Dişil	<i>die/welche</i>	<i>die/welche</i>	<i>der/welcher</i>	<i>deren</i>
	Nötr	<i>das/welches</i>	<i>das/welches</i>	<i>dem/welchem</i>	<i>dessen</i>
<b>Çoğul</b>	Çoğul	<i>die/welche</i>	<i>die/welche</i>	<i>denen/welchen</i>	<i>deren</i>

Nitelenen ad ilgi cümlesinin öznesiyse nominatif durumdaki ilgi zamiri yan cümlelerin öznesi olur ve ilgi cümlesinin eylemi ilgi zamirine göre çekimlenir. Ancak nitelenen

ad ilgi cümlesinin nesnesiyse akuzatif ya da datif durumdaki ilgi zamirinden sonra yan cümlelerin öznesi kullanılır ve eylem bu özneye göre çekimlenir: ‘Der Mann, der in dieser Fabrik arbeitet, ist mein Onkel’ (Bu fabrikada çalışan adam benim amcamdır) (Nominatif); ‘Der Mann, den Sie in der Fabrik gesehen haben, ist mein Onkel’ (Fabrikada gördüğünüz adam benim amcamdır) (Akuzatif); ‘Der Mann, dem Sie geholfen haben, ist mein Onkel’ (Yardım ettiğiniz adam benim amcamdır) (Datif) (Zengin, 2005).

İlgi cümlesinde, nesnesini edatla birlikte alan (*Präpositionalobjekt*) bir eylem varsa ilgi zamirinden önce nesnenin edatı kullanılır ve zamir edata göre ad çekimine uğrar: ‘Dieser Herr, mit dem ich in der Fabrik arbeite, ist sehr nett’ (Fabrikada birlikte çalıştığım bu bey çok iyidir) (*mit* Edatı + Datif) (Zengin, 2005). Bu tür için edatlı ilgi zamiri yerine ‘wo + edat’ birleşiminden oluşan ilgi zarfları da kullanılabilir: ‘Da kommt der Bus, auf den (worauf) ich lange gewartet habe’ (Uzun süre beklediğim otobüs işte geliyor) (Zengin, 2005).

Genitif durumdaki ilgi zamiri ise tamlayan konumdadır, dolayısıyla ardından bir tamlanan gelir. Tamlamanın yan cümlede özne ya da nesne olması cümleye göre değişkenlik gösterir ‘Der Mann, dessen Sohn in Amerika lebt, ist mein Onkel’ (Oğlu Amerika’da yaşayan adam benim amcamdır) (Genitif - Nominatif); ‘Der Mann, dessen Sohn Sie kennen, ist mein Sohn’ (Oğlunu tanıdığımız adam benim amcamdır) (Genitif - Akuzatif); ‘Der Mann, dessen Frau Sie Geld gegeben haben, ist mein Onkel’ (Hanımına para verdiğiniz adam benim amcamdır) (Genitif - Datif); ‘Mein Bruder, mit dessen Auto ich fahre, wohnt in München’ (Arabasıyla gittiğim kardeşim Münih’te oturuyor) (*mit* Edatı) (Zengin, 2005).

Almancada ilgi cümlesinin nitelediği adın kullanılmaması da mümkündür. Ancak bu durumda partisip yapılarıdaki gibi *adlaştırma* (*Nominalisierung*) yoluna gitmek yerine tanımlıkların kuvvetli biçimi olarak kabul edilen *derjenige* (eril), *diejenige* (dişil), *dasjenige* (nötr) ve *diejenigen* (çoğul) işaret zamirlerinin ad durumuna göre çekimlenmiş hâlleri kullanılır. Bu zamir türünün ad durum çekimleri tanımlıkların çekimleriyle aynıdır: ‘Diese Villa gehört demjenigen, der gestern bei uns zu Gast war’ (Bu villa dün bize misafir olana aittir) (Zengin, 2010).

**Diğer Sözcükler:** İlgili cümlelerinde tanımlıklar ve *welch-* zamiri değişkeleri dışında *wer* (kim) ve *was* (ne) soru zamirleri ile *wo* (nerede), *wohin* (nereye) ve *woher* (nereden) soru zarfları da ilgili zamirleri ve zarfları olarak kullanılabilir:

*Wer* ve *was* zamirleri: Asıl cümlede soru zamirleri olarak kullanılan *wer* (kim), *wen* (kimi), *wem* (kime) ve *wessen* (kimin) ilgili zamirleri, ilgili cümlesinde, belirsiz olan kişiler için kullanılır ve ana cümlede çoğunlukla işaret zamirleriyle çiftleşir. Bu birleşik cümlelerde ilgili cümlesi ana cümleden öncedir: ‘*Wer wagt, (der) gewinnt*’ (Cesaret eden kişi kazanır); ‘*Wen ich sehe, (den) grüße ich*’ (Gördüğüm kişiyi selamlarım); ‘*Wem du nicht vertrauen kannst, (dem) bleibe fern*’ (Güvenemediğin kişiden uzak dur); ‘*Wessen Brot ich esse, dessen Lied singe ich*’ (Ekmeğini yediğim kişinin şarkısını söylerim) (Zengin, 2005). Asıl cümlede soru zamiri olarak kullanılan *was* ilgili zamiri, ilgili cümlesinde, belirsiz olan nesne ya da olaylar için kullanılır ve çoğunlukla *alles* (her şey), *das* (o, bu vb.), *einiges* (birkaç), *etwas* (bir şey), *manches* (bazı), *nichts* (hiçbir şey), *vieles* (birçok) ve *weniges* (biraz) belirsiz zamirlerini niteler durumda ortaya çıkar. Bu birleşik cümlelerde ilgili cümlesi ana cümleden önce ya da sonra olabilir: ‘*Das, was mich ärgert, ist die schlechte Lage des Landes / Was mich ärgert, (das) ist die schlechte Lage des Landes*’ (Beni kızdıran şey ülkenin kötü durumudur) (Zengin, 2005). Türkçede ad olarak kullanılan ad-eylem öbekleri belirsiz bir kişiyi ya da nesneyi ifade ettiğinde Almandada yine *wer* ve *was* zamirleriyle karşılanabilir: ‘*Wer mir hilft, (dem) bin ich dankbar*’ (Bana yardım edene müteşekkirim); ‘*Was ich nicht verstehe, das kann ich nicht lernen*’ (Anlamadığımı öğrenemem) (Zengin, 2010). İşaret zamiriyle çiftlenmeyen ya da belirsiz zamirin nitelenmediği *wer/was* zamirli ilgili cümleleri *bağımsız ilgili cümlesi* (*Freier Relativsatz*) olarak adlandırılır: ‘*Wer immer zum Essen kam, wurde großzügig bewirtet*’ (Yemeęe sürekli gelen kişi cömertçe ağırlandı) (Zifonun, 2001).

*Wo*, *wohin* ve *woher* zarfları: Asıl cümlede bulunma durumuyla kullanılan yer -bazen de zaman- adları ya *wo* ilgili zarfiyla ya da -tanımlığı olan bir yer/zaman adıysa- edatlı bir ilgili zamiriyle kullanılabilir: ‘*Das ist das Hotel, wo (in dem) ich eine Woche gewohnt habe*’ (Bu, bir haftadır kaldığım oteldir) (Zengin, 2005). Asıl cümlede yaklaşıma durumuyla kullanılan yer adları ya *wohin* ilgili zarfiyla ya da -tanımlığı olan bir yer adıysa- edatlı bir ilgili zamiriyle kullanılabilir: ‘*Die Stadt, wohin (in die) viele Touristen fahren, liegt am Mittelmeer*’ (Birçok turistin gittiği şehir Akdeniz’dedir) (Zengin, 2005). Asıl cümlede ayrılma durumuyla kullanılan yer adları ya *woher* ilgili



Alm. (Ali, 2014): *Deshalb wäre es für Yusuf bestimmt nicht ratsam gewesen, sich mit einem von diesen Männern anzulagen, vor allem nicht mit jemandem, der noch nicht Zeit gefunden hatte, sein Vermögen restlos zu verprassen.*

Söz Dizimsel:

daha elindeki maddi menbaları tükenmeye vakit bulamamış birine  
AEÖ A  
2 3

jemandem, der noch nicht Zeit gefunden hatte, sein Vermögen restlos zu verprassen  
A YC  
3 6

$$2 + 3 \neq 3 + 6$$

**Sonuç:** Türkçe  $-mIş^4$  ad-eylem öbeği, Almancada ilgi cümlesiyle karşılanmaktadır.

**Örnek 3a:**  $-(y)AcAk^2$  Ad-Eylem Eki + İlgi Cümlesi

Tür. (Kemal, 2015): *O, yatağında osura osura ölecek adam değildir.*

Alm. (Kemal, 1993): *Er ist nicht der Mann, der furzend im Bett stirbt.*

Söz Dizimsel:

yatağında osura osura ölecek adam der Mann, der furzend im Bett stirbt  
AEÖ A A YC  
2 3 3 6

$$2 + 3 \neq 3 + 6$$

**Sonuç:** Türkçe  $-(y)AcAk^2$  ad-eylem öbeği, Almancada ilgi cümlesiyle karşılanmaktadır.

**Örnek 3b:** İyelik Ekli  $-(y)AcAk^2$  Ad-Eylem Eki + İlgi Cümlesi

Tür. (Ali, 2010): *Kaymakam Salâhattin Bey ise, ileride anlatacağımız haller yüzünden, bu işle hiç meşgul olmadı.*

Alm. (Ali, 2014): *Was den Landrat Selâhattin Bey betrifft, hatte er sich aus Gründen, auf die wir noch zurückkommen werden, überhaupt nicht um die Angelegenheit gekümmert.*

Söz Dizimsel:

ileride anlatacağımız haller  
AEÖ A  
2 3

Gründen, auf die wir noch zurückkommen werden

A YC  
3 6

$$2 + 3 \neq 3 + 6$$

**Sonuç:** Türkçe iyelik ekli  $-(y)AcAk^2$  ad-eylem öbeği, Almancada ilgi cümlesiyle karşılanmaktadır.

**Örnek 4:** İyelik Ekli  $-Dik^8$  Ad-Eylem Eki + İlgi Cümlesi

Tür. (Kafka, 2014): *Kendini böylece yere attığı takdirde, düşerken iyice yukarı kaldırmak istediği başı büyük bir olasılıkla yaralanmayacaktı.*

Alm. (Kafka, 2015): *Wenn er sich auf diese Weise aus dem Bett fallen ließ, blieb der Kopf, den er beim Fall scharf heben wollte, voraussichtlich unverletzt.*

Söz Dizimsel:

düşerken iyice yukarı kaldırmak istediği başı  
AEÖ A  
2 3

der Kopf, den er beim Fall scharf heben wollte  
A YC  
3 6

$$2 + 3 \neq 3 + 6$$

**Sonuç:** Türkçe iyelik ekli  $-Dik^8$  ad-eylem öbeği, Almancada ilgi cümlesiyle karşılanmaktadır.

Belirsizlik ifade eden bir ad ya da zamiri niteleyen Türkçe ad-eylem öbekleri, Almancada *wer (wen, wem, wessen)*<sup>9</sup> ya da *was* zamirli ilgi cümleleriyle karşılanır:

**Örnek 5:** İyelik Ekli  $-Dik^8$  Ad-Eylem Eki + *Was* Zamirli İlgi Cümlesi

Tür. (Rilke, 2010b): *... ve zamanla Tanrı katında belki elde ettiğini umduğu her şey, sa patience de supporter une âme oluyordu.*

Alm. (Rilke, 2010a): *... und alles, was er mit der Zeit vielleicht bei ihm zu erreichen hoffte, war "sa patience de supporter une âme".*

Söz Dizimsel:

<sup>9</sup> Bkz. Örnek 8.



zamanla Tanrı katında belki elde ettiğini umduğu her şey

AEÖ A  
2 3

alles, was er mit der Zeit vielleicht bei ihm zu erreichen hoffte

A YC  
3 6

$$2 + 3 \neq 3 + 6$$

**Sonuç:** Türkçe iyelik ekli *-Dik<sup>8</sup>* ad-eylem öbeği, Almancada *was* zamirli ilgi cümlesiyle karşılanmaktadır.

İlgi cümlesinin yer tamlayıcısı olan bir yer adını niteleyen Türkçe ad-eylem öbekleri, Almancada *wo*, *wohin* ya da *woher* zarflı ilgi cümleleriyle karşılanabilir:

**Örnek 6:** İyelik Ekli *-Dik<sup>8</sup>* Ad-Eylem Eki + *Wohin* Zarflı İlgi Cümlesi

Tür. (Kafka, 2014): ... *anneye ise adamlardan biri bir koltuk verdi ve koltuk adamın rastgele bıraktığı yerde kaldığı için, kadın da kenarda kıyıda bir yere oturmuş oldu.*

Alm. (Kafka, 2015): ... *die Mutter aber erhielt von einem Herrn einen Sessel angeboten und saß, da sie den Sessel dort ließ, wohin ihn der Herr zufällig gestellt hatte, abseits in einem Winkel.*

Söz Dizimsel:

koltuk adamın rastgele bıraktığı yerde

AEÖ A  
2 3

dort (ließ), wohin ihn der Herr zufällig gestellt hatte

A YC  
3 6

$$2 + 3 \neq 3 + 6$$

**Sonuç:** Türkçe iyelik ekli *-Dik<sup>8</sup>* ad-eylem öbeği, Almancada *wohin* zarflı ilgi cümlesiyle karşılanmaktadır.

Türkçede ad olarak kullanılan ad-eylem öbekleri, Almancada *derjenige* zamirini ya da onun değişkelerini niteleyen ilgi cümleleriyle karşılanır. Bu zamirlerin yanı sıra tanımlıkları kullanarak niteleme yapmak da mümkündür. Bu cümlelerde tanımlıklar *derjenige* zamirinin bir tür kısaltması olarak düşünülebilir. Nitelenenin, kişi ya da nesne olması durumunda ise *wer* ya da *was* zamiri de kullanılabilir:

**Örnek 7:**  $-(y)An^2$  Ad-Eylem Eki + Tanımlığın Nitelendiği İlgili Cümlesi

Tür. (Ali, 2010): *Allah bize çektirenlerin yanına komaz ...*

Alm. (Ali, 2014): *Der liebe Gott wird die strafen, die uns so leiden lassen ...*

Söz Dizimsel:

bize çektirenler  
AEÖ  
2

die (strafen), die uns so leiden lassen  
A  
3

YC  
6

$$2 \neq 3 + 6$$

**Sonuç:** Ad olarak kullanılan Türkçe  $-(y)An^2$  ad-eylem öbeği, Almancada tanımlığın nitelendiği ilgili cümlesiyle karşılanmaktadır.

**Örnek 8:**  $-(y)An^2$  Ad-Eylem Eki + *Wer* Zamirli İlgili Cümlesi

Tür. (Ali, 2010): *Görenler, onun kendisinden daha büyük birkaç çocuğu bile yıldırabileceğine imkân vermezlerdi.*

Alm. (Ali, 2014): *Wer ihn sah, hätte es nie für möglich gehalten, dass er sich gegen mehrere größere Kinder durchsetzen konnte.*

Söz Dizimsel:

görenler  
AEÖ  
2

wer ihn sah  
YC  
6

$$2 \neq 6$$

**Sonuç:** Ad olarak kullanılan Türkçe  $-(y)An^2$  ad-eylem öbeği, Almanca *wer* zamirli ilgili cümlesiyle karşılanmaktadır.

**4.1.2.3. Ad-eylem – bağlaçlı yan cümle**

Türkçede ad olarak kullanılan bazı ad-eylem öbekleri, Almancada ilgili cümleleri yerine bağlaçlı yan cümlelerle karşılanır. Bu yan cümleler, açıklama ve bilgi aktaran cümlelerdir. Bu nedenle Türkçede bu tür ad-eylem öbeklerini içeren cümlelerin yüklemi çoğunlukla *açıklamak, anlamak, anlatmak, bilmek, duymak, düşünmek, görmek, hatırlamak, işitmek, karar vermek, öğrenmek, sanmak, sormak, söylemek* vb. eylemleri olur. Almancada açıklama içeren cümlelerde *dass* bağlaçlı yan cümleler, bilgi sorusu barındıran cümlelerde ise soru zamirleri ile zarflarının bağlaç gibi

kullanıldığı ya da *ob* bağlacıyla oluşturulmuş yan cümleler yer alır. Asıl cümleleri soru yapabilen her tür soru sözcüğü bu cümlelerde bağlaç gibi kullanılabilir: *wer* (kim), *was* (ne), *wann* (ne zaman), *wo* (nerede), *wie* (nasıl), *warum* (neden, niçin), *welcher* (hangi) ve değişkeleri. *Ob* bağlacı ise asıl cümlede ‘evet-hayır’ sorusu olan yapıları yan cümle biçimine sokar.

*Dass* bağlacının ya da soru zamirleri ile zarflarının kullanıldığı yan cümleler, Türkçede iyelik ekli  $-(y)AcAk^2$  ya da iyelik ekli  $-Dik^8$  ad-eylemlerinin karşılığiyken; *ob* bağlaçlı yan cümleler,  $-(y)Ip^4$  zarf-eylemiyle birlikte kullanılan olumsuz  $-(y)AcAk^2$  ya da olumsuz  $-Dik^8$  ad-eylemlerinin karşılığıdır:

**Örnek 1a:** İyelik Ekli  $-(y)AcAk^2$  Ad-Eylem Eki + *Dass* Bağlaçlı Yan Cümle

Tür. (Kemal, 2015): *Elimden de kurtulacağımı hiç sanma.*

Alm. (Kemal, 1993): *Und denk ja nicht, daß du mir entkommen kannst.*

Söz Dizimsel:

elimden de kurtulacağımı

AEÖ  
2

daß du mir entkommen kannst

YC  
6

2 ≠ 6

**Sonuç:** Ad olarak kullanılan Türkçe  $-(y)AcAk^2$  ad-eylem öbeği, Almancada *dass* bağlaçlı yan cümleyle karşılanmaktadır.

**Örnek 1b:** İyelik Ekli  $-Dik^8$  Ad-Eylem Eki + *Dass* Bağlaçlı Yan Cümle

Tür. (Rilke, 2010b): *Dedem ihtiyar Mabeyinci Brigge'nin, kendi içinde bir ölüm taşıdığı görülüüyordu.*

Alm. (Rilke, 2010a): *Meinem Großvater noch, dem alten Kammerherrn Brigge, sah man es an, daß er einen Tod in sich trug.*

Söz Dizimsel:

kendi içinde bir ölüm taşıdığı

AEÖ  
2

daß er einen Tod in sich trug

YC  
6

2 ≠ 6

**Sonuç:** Ad olarak kullanılan Türkçe  $-Dik^8$  ad-eylem öbeği, Almancada *dass* bağlaçlı yan cümleyle karşılanmaktadır.

**Örnek 2a:** İyelik Ekli  $-(y)AcAk^2$  Ad-Eylem Eki + *Was* Bağlaçlı Yan Cümle

Tür. (Kemal, 2015): ... *sevincinden ne yapacağını bilemiyor, boyuna bağıriyordu.*

Alm. (Kemal, 1993): *Und da er nicht wußte, was er vor Freude anfangen sollte, brüllte er aus Leibeskräften in einem fort.*

Söz Dizimsel:

sevincinden ne yapacağını

AEÖ  
2

was er vor Freude anfangen sollte

YC  
6

2 ≠ 6

**Sonuç:** Ad olarak kullanılan Türkçe  $-(y)AcAk^2$  ad-eylem öbeği, Almancada *was* vb. soru zamirinin bağlaç gibi kullanıldığı yan cümleyle karşılanmaktadır.

**Örnek 2b:** İyelik Ekli  $-Dik^8$  Ad-Eylem Eki + *Warum* Bağlaçlı Yan Cümle

Tür. (Kafka, 2014): *Müdür Bey geldi ve sabah treniyle neden gitmediğini soruyor.*

Alm. (Kafka, 2015): *Der Herr Prokurist ist gekommen und erkundigt sich, warum du nicht mit dem Frühzug weggefahren bist.*

Söz Dizimsel:

sabah treniyle neden gitmediğini

AEÖ  
2

warum du nicht mit dem Frühzug weggefahren bist

YC  
6

2 ≠ 6

**Sonuç:** Ad olarak kullanılan Türkçe  $-Dik^8$  ad-eylem öbeği, Almancada *warum* vb. soru zamirinin bağlaç gibi kullanıldığı yan cümleyle karşılanmaktadır.

**Örnek 3a:** İyelik Ekli  $-(y)Ip^4 -mAyAcAk^2$  Ad-Eylem Eki + *Ob* Bağlaçlı Yan Cümle

Tür. (Ali, 2010): *Bunu hakikaten yapıp yapamayacağını bir an kendi kendine sordu.*

Alm. (Ali, 2014): *Doch inzwischen zweifelte er und fragte sich, ob sich dies wirklich so durchführen ließ.*

bunu hakikaten yapıp yapamayacağını

AEÖ  
2

ob sich dies wirklich so durchführen ließ

YC  
6

2 ≠ 6

**Sonuç:** Ad olarak kullanılan Türkçe  $-(y)Ip^4 -mAyAcAk^2$  ad-eylem öbeği, Almancada *ob* soru bağlaçlı yan cümleyle karşılanmaktadır.

**Örnek 3b:** İyelik Ekli  $-(y)Ip^4 -mAdIk^2$  Ad-Eylem Eki + *Ob* Bağlaçlı Yan Cümle

Tür. (Kafka, 2014): *Kız kardeşi sık sık babasına bira isteyip istemediğini soruyor ve kendi gidip almayı içtenlikle öneriyor, ... ama sonunda babası kesin bir 'Hayır'la karşılık verince konu artık bir daha açılmıyordu.*

Alm. (Kafka, 2015): *Öfters fragte die Schwester den Vater, ob er Bier haben wolle, und herzlich erbot sie sich, es selbst zu holen, ... aber dann sagte der Vater schließlich ein großes "Nein", und es wurde nicht mehr davon gesprochen.*

Söz Dizimsel:

bira isteyip istemediğini

AEÖ  
2

ob er Bier haben wolle

YC  
6

2 ≠ 6

**Sonuç:** Ad olarak kullanılan Türkçe  $-(y)Ip^4 -mAdIk^2$  ad-eylem öbeği, Almancada *ob* soru bağlaçlı yan cümleyle karşılanmaktadır.

#### 4.1.2.4. Zarf-eylem – bağlaçlı cümleler

Türkçe zarf-eylem öbekleri, Almancada asıl olarak, bağlaçla birbirine bağlanan iki ana cümleyle ya da bağlaçla ana cümleye bağlanan bir yan cümleyle karşılanır. Bu nedenle bu Almanca cümlelerin iki bölümde değerlendirilmesi gerekir.

Türkçe zarf-eylem öbeklerinin, Almancada iki ana cümleyi birbirine bağlayan bağlaçlı yapılarla karşılanması, yan cümleyi ana cümleye bağlayan bağlaçlı yapılarla karşılanmasına oranla daha az görülür. İki ana cümleyi birbirine bağlayan *und* (ve) bağlaçlı yapılar, daha çok, Türkçede yüklem tarzını bildiren  $-(y)ArAk^2$  ve  $-(y)Ip^4$  gibi zarf-eylemlerin karşılıkları olur:

**Örnek 1:**  $-(y)ArAk^2$  Zarf-Eylem Eki + *Und* (Ve) Bağlaçlı İki Ana Cümle

Tür. (Ali, 2010): *Atlılar köşeyi dönünce kazları olduğu gibi bıraktı, elinden değneğini atarak evine koştu.*

Alm. (Ali, 2014): *Als der Trupp hinter einer Wegbiegung verschwand, ließ es die Gänse Gänse sein, warf den Stock fort und lief nach Hause.*

Söz Dizimsel:

elinden değneğini atarak evine koştu  
ZEÖ Y  
4 5

es ... warf den Stock fort und lief nach Hause  
AC B AC  
5<sup>1</sup> 7 5<sup>2</sup>

$$4 + 5 \neq 5^1 + 7 + 5^2$$

**Sonuç:** Türkçe  $-(y)ArAk^2$  zarf-eylem öbeği, Almandada *und* bağlacıyla birbirine bağlanan iki ana cümleyle karşılanmaktadır.

**Örnek 2:**  $-(y)Ip^4$  Zarf-Eylem Eki + *Und (Ve)* Bağlaçlı İki Ana Cümle

Tür. (Ali, 2010): *... hep beraber bir araba tutup Akçay iskelesine gitmek istiyorlardı.*

Alm. (Ali, 2014): *Alle zusammen wollten sie einen Wagen mieten und zur Anlegestelle von Akçay fahren.*

Söz Dizimsel:

hep beraber bir araba tutup Akçay iskelesine gitmek  
ZEÖ Y  
4 5

... sie einen Wagen mieten und zur Anlegestelle von Akçay fahren  
AC B AC  
5<sup>1</sup> 7 5<sup>2</sup>

$$4 + 5 \neq 5^1 + 7 + 5^2$$

**Sonuç:** Türkçe  $-(y)Ip^4$  zarf-eylem öbeği, Almandada *und* bağlacıyla birbirine bağlanan iki ana cümleyle karşılanmaktadır.

Almandada ana cümlenin zarfı olarak görev yapan yan cümleler *zarf cümlesi* (*Adverbialsatz*) olarak adlandırılır ve yedi türe ayrılır: *neden cümlesi* (Kausalsatz), *amaç cümlesi* (Finalsatz), *karşıtlık cümlesi* (Konzessivsatz), *sonuç cümlesi* (Konsekutivsatz), *koşul cümlesi* (Konditionalsatz), *tarz cümlesi* (Modalsatz), *zaman*

*cümlesi* (Temporalsatz) (Gergely, 2010). Almanca yan cümlelerin kurulum formülü, birkaç istisna dışında<sup>10</sup> şöyledir:

Özne + Yüklem + Nesne, *Yan Cümle Bağlacı* + Özne (+ Diğer Öğeler) + Yüklem  
Ana Cümle Yan Cümle

Çoğu Türkçe zarf-eylem öbeği, Almancada yan cümleyi ana cümleye bağlayan bağlaçlı yapılarla karşılanır:

**Örnek 3:**  $-(y)ArAk^2$  Zarf-Eylem Eki + *Indem* ( $-mAk^2$  Suretiyle /  $-(y)ArAk^2$ ) Bağlaçlı Yan Cümle

Tür. (Rilke, 2010b): *Bağışlayarak, taşkınlığını, kendi anlayışlarınca yorumladılar.*

Alm. (Rilke, 2010a): *Sie legten sein Ungestüm nach ihrer Weise aus, indem sie verziehen.*

Söz Dizimsel:

bağışlayarak  
ZEÖ  
4

indem sie verziehen  
YC  
6

4 ≠ 6

**Sonuç:** Türkçe  $-(y)ArAk^2$  zarf-eylem öbeği, Almancada *indem* bağlaçlı yan cümleyle karşılanmaktadır.

**Örnek 4a:**  $-mAdAn^2$  Zarf-Eylem Eki + *ohne dass* ( $-mAdAn^2$  /  $-mAksIzIn^2$ ) Bağlaçlı Yan Cümle

Tür. (Rilke, 2010b): *Marianna Alcoforado 'ya rahibeliğin, kendisinin haberi olmadan bir maske oluşu gibi: ...*

Alm. (Rilke, 2010a): *... was für Marianna Alcoforado, ohne daß sie es ahnte, die Nonnenschaft war, eine Verkleidung ...*

Söz Dizimsel:

kendisinin haberi olmadan  
ZEÖ  
4

ohne daß sie es ahnte  
YC  
6

4 ≠ 6

<sup>10</sup> Örneğin *als* bağlacı,  $-mIşçAsInA^4$ , (*sanki*)  $-mIş^4$  gibi anlamında kullanıldığında yan cümlelerin yüklemi en sonda değil, istisnai olarak bağlaçtan hemen sonra kullanılır.

**Sonuç:** Türkçe  $-mAdAn^2$  zarf-eylem öbeği, Almancada *ohne dass* bağlaçlı yan cümleyle karşılanmaktadır.

**Örnek 4b:**  $-mAdAn^2$  Zarf-Eylem Eki + *bevor* ( $-mAdAn^2$  önce) Bağlaçlı Yan Cümle

Tür. (Kemal, 2015): *Ben emir vermeden de durmayacaksınız ...*

Alm. (Kemal, 1993): *Und ihr hört nicht auf zu schießen, bevor ich's befehle!*

Söz Dizimsel:

ben emir vermeden

ZEÖ

4

bevor ich's befehle

YC

6

4 ≠ 6

**Sonuç:** Türkçe  $-mAdAn^2$  zarf-eylem öbeği, Almancada *bevor* bağlaçlı yan cümleyle karşılanmaktadır.

**Örnek 5:**  $-mAksIzIn^2$  Zarf-Eylem Eki + *ohne dass* ( $-mAdAn^2$  /  $-mAksIzIn^2$ ) Bağlaçlı Yan Cümle

Tür. (Kafka, 2014): *... zaten kapının açık bırakıldığı kimi akşamlar bu fırsattan yararlanmamış, aile farkına varmaksızın odasının en karanlık köşesine çekilip yatmıştı.*

Alm. (Kafka, 2015): *... hatte er doch schon manche Abende, an denen sie geöffnet war, nicht ausgenutzt, sondern war, ohne daß es die Familie merkte, im dunkelsten Winkel seines Zimmers gelegen.*

Söz Dizimsel:

aile farkına varmaksızın

ZEÖ

4

ohne daß es die Familie merkte

YC

6

4 ≠ 6

**Sonuç:** Türkçe  $-mAksIzIn^2$  zarf-eylem öbeği, Almancada *ohne dass* bağlaçlı yan cümleyle karşılanmaktadır.



**Örnek 6a:**  $-(y)IncA^4$  Zarf-Eylem Eki + *Wenn*  $-(y)IncA^4$ ,  $-DIktA^8$ ,  $-DIğI^8$  zaman)

Bağlaçlı Yan Cümle

Tür. (Kemal, 2015): *Ovanın insanları, bahar böyle birdenbire patlayınca küskün, kınalı cerenleri beklerler.*

Alm. (Kemal, 1993): *Und jedesmal, wenn über Nacht der Frühling hereinbricht, warten die Menschen der Ebene grimmig auf die hennafarbenen Gazzellen.*

Söz Dizimsel:

bahar böyle birdenbire patlayınca

ZEÖ  
4

wenn über Nacht der Frühling hereinbricht

YC  
6

4 ≠ 6

**Sonuç:** Türkçe  $-(y)IncA^4$  zarf-eylem öbeği, Almancada *wenn* bağlaçlı yan cümleyle karşılanmaktadır.

**Örnek 6b:**  $-(y)IncA^4$  Zarf-Eylem Eki + *Als*  $-(y)IncA^4$ ,  $-DIktA^8$ ,  $-DIğI^8$  zaman)

Bağlaçlı Yan Cümle

Tür. (Ali, 2010): *Şimdi kızı böyle telaşla yatakta kımıldanır görünce, nedense aklına onun şimdi, bunlar gelince yatağa girdiği düşüncesi geldi.*

Alm. (Ali, 2014): *Als er das Mädchen jetzt so unruhig daliegen sah, ging ihm durch den Kopf, dass es sich wohl gerade erst hingelegt hatte, als es ihre Schritte gehört hatte.*

Söz Dizimsel:

şimdi kızı böyle telaşla yatakta kımıldanır görünce

ZEÖ  
4

als er das Mädchen jetzt so unruhig daliegen sah

YC  
6

4 ≠ 6

**Sonuç:** Türkçe  $-(y)IncA^4$  zarf-eylem öbeği, Almancada *als* bağlaçlı yan cümleyle karşılanmaktadır.

**Örnek 7a:** *-DIkçA<sup>8</sup>* Zarf-Eylem Eki + *Solange / Sooft* (*-DIğI<sup>8</sup>* sürece / *-DIkçA<sup>8</sup>* / *her - DIğIndA<sup>8</sup>*) Bağlaçlı Yan Cümle

Tür. (Rilke, 2010b): *Bu adamlar, ... yanı başlarındaki, o çevreleri bilen birisi, kendine Venedik edası taşıyan bir isim fısıldamak üzere onları, kısa ve gizli bir hareketle kapıya doğru döndürdükçe sevinirler.*

Alm. (Rilke, 2010a): *Diese Leute ... sind entzückt, sooft ein kundiger Nachbar sie kurz und verkappt nach der Tür dreht, um ihnen einen Namen zuzuflüstern, der venezianisch klingt.*

Söz Dizimsel:

yanı başlarındaki, ... onları, kısa ve gizli bir hareketle kapıya doğru döndürdükçe

ZEÖ

4

sooft ein kundiger Nachbar sie kurz und verkappt nach der Tür dreht, ...

YC

6

4 ≠ 6

**Sonuç:** Türkçe *-DIkçA<sup>8</sup>* zarf-eylem öbeği, Almandaca *solange / sooft* bağlaçlı yan cümleyle karşılanmaktadır.

**Örnek 7b:** *-DIkçA<sup>8</sup>* Zarf-Eylem Eki + *(Immer) Wenn* (*-DIkçA<sup>8</sup>* / *(her) -DIğIndA<sup>8</sup>*) Bağlaçlı Yan Cümle

Tür. (Ali, 2010): *Onu kaybetmek tehlikesi beliren zamanları, hatta onu eliyle kendinden uzaklaştırdığı günleri hatırladıkça şaşıyor: ...*

Alm. (Ali, 2014): *Wenn er sich jetzt an die Zeiten erinnerte, in denen die Gefahr, dass er sie verlieren könnte, sich abgezeichnet hatte, und erst recht jene Gelegenheiten, in denen er selbst versucht hatte, sie von sich fernzuhalten, fragte er sich verwirrt: ...*

Söz Dizimsel:

onu kaybetmek tehlikesi beliren zamanları ... hatırladıkça

ZEÖ

4

wenn er sich jetzt an die Zeiten erinnerte, ...

YC

6

4 ≠ 6

**Sonuç:** Türkçe *-Dikça<sup>8</sup>* zarf-eylem öbeği, Almancada (*immer*) *wenn* bağlaçlı yan cümleyle karşılanmaktadır.

**Örnek 7c:** *-Dikça<sup>8</sup>* Zarf-Eylem Eki + *Je ... Desto/Umsö ... (ne kadar ... o kadar ... / -Dikça<sup>8</sup>)* Bağlaçlı Yan Cümle

Tür. (Kafka, 2014): *Kız kardeşi doğal olarak bütün bunların acı etkilerini silmeye çalışıyordu ve aradan geçen zaman uzadıkça, bunu yapmayı daha iyi başarıyordu ...*

Alm. (Kafka, 2015): *Die Schwester suchte freilich die Peinlichkeit des Ganzen möglichst zu verwischen, und je längere Zeit verging, desto besser gelang es ihr natürlich auch ...*

Söz Dizimsel:

aradan geçen zaman uzadıkça  
ZEÖ  
4

je längere Zeit verging  
YC  
6

4 ≠ 6

**Sonuç:** Türkçe *-Dikça<sup>8</sup>* zarf-eylem öbeği, Almancada *je ... desto/umsö ...* bağlaçlı yan cümleyle karşılanmaktadır.

**Örnek 8a:** *-DiktA<sup>8</sup>* Zarf-Eylem Eki + *Wenn (-DiktA<sup>8</sup>, -(y)IncA<sup>4</sup>, -DIğl<sup>8</sup> zaman)* Bağlaçlı Yan Cümle

Tür. (Rilke, 2010b): *İşte gece olup da nöbeti olmayan yorgun mu yorgun uşaklar uyumaya çabaladıklarında, Christoph Detlev'in ölümü haykırıyordu ...*

Alm. (Rilke, 2010a): *Denn, wenn die Nacht gekommen war und die von den übermüden Dienstleuten, welche nicht Wache hatten, einzuschlafen versuchten, dann schrie Christoph Detlevs Tod ...*

Söz Dizimsel:

gece olup da nöbeti olmayan yorgun mu yorgun uşaklar uyumaya çabaladıklarında  
ZEÖ  
4

wenn die Nacht gekommen war und ... einzuschlafen versuchten  
YC  
6

4 ≠ 6

**Sonuç:** Türkçe *-DIktA<sup>8</sup>* zarf-eylem öbeği, Almancada *wenn* bağlaçlı yan cümleyle karşılanmaktadır.

**Örnek 8b:** *-DIktA<sup>8</sup>* Zarf-Eylem Eki + *Als* (*-DIktA<sup>8</sup>*, *-(y)IncA<sup>4</sup>*, *-DIğI<sup>8</sup>* zaman) Bağlaçlı Yan Cümle

Tür. (Kemal, 2015): “*Ben vurulduğumda Bakırgeçtiğinde miydin?*”

Alm. (Kemal, 1993): “*Warst du am Kupferpaß, als ich verwundet wurde*”

Söz Dizimsel:

ben vurulduğumda  
ZEÖ  
4

als ich verwundet wurde  
YC  
6

4 ≠ 6

**Sonuç:** Türkçe *-DIktA<sup>8</sup>* zarf-eylem öbeği, Almancada *als* bağlaçlı yan cümleyle karşılanmaktadır.

**Örnek 9:** *-(y)AlI<sup>2</sup>* Zarf-Eylem Eki + *Seit(dem)* (*-DAn<sup>4</sup>* beri / *-(y)AlI<sup>2</sup>*) Bağlaçlı Yan Cümle

Tür. (Ali, 2010): *Daha köyünden ayrılmış bir sene olmadı bile...*

Alm. (Ali, 2014): *Es ist noch kein Jahr her, seit er sein Dorf verlassen hat...*

Söz Dizimsel:

köyünden ayrılmış  
ZEÖ  
4

seit er sein Dorf verlassen hat  
YC  
6

4 ≠ 6

**Sonuç:** Türkçe *-(y)AlI<sup>2</sup>* zarf-eylem öbeği, Almancada *seit(dem)* bağlaçlı yan cümleyle karşılanmaktadır.

**Örnek 10a:** *iken/-ken* Zarf-Eylem Eki + *Während* (*iken* / *-DIğI* sırada) Bağlaçlı Yan Cümle

Tür. (Kafka, 2014): ... *Gregor onun geldiğini hiç duymamıştı ve “Nihayet!” diye seslendi kız kardeşi annesiyle babasına, anahtarı kilidin içinde çevirirken.*

Alm. (Kafka, 2015): ... *Gregor hatte sie gar nicht kommen hören, und ein "Endlich!" rief sie den Eltern zu, während sie den Schlüssel im Schloß umdrehte.*

Söz Dizimsel:

anahtarın kilidin içinde çevirirken	während sie den Schlüssel im Schloß umdrehte
ZEÖ	YC
4	6

4 ≠ 6

**Sonuç:** Türkçe *iken/-ken* zarf-eylem öbeği, Almancada *während* bağlaçlı yan cümleyle karşılanmaktadır.

**Örnek 10b:** *iken/-ken* Zarf-Eylem Eki + *Wenn* (*iken/ken / -DIĞI sırada*) Bağlaçlı Yan Cümle

Tür. (Rilke, 2010b): *Ingebord'dan söz ederken ona hiçbir şey olmaz, o zaman kendini hiç sakınmaz, o zaman daha yüksek sesle konuşur, o zaman Ingebord'un gülüşlerini hatırlayarak gülerdi ...*

Alm. (Rilke, 2010a): *Wenn sie aber von Ingeborg erzählte, dann konnte ihr nichts geschehen; dann schonte sie sich nicht; dann sprach sie lauter, dann lachte sie in der Erinnerung an Ingeborgs Lachen ...*

Söz Dizimsel:

Ingebord'dan söz ederken	wenn sie aber von Ingeborg erzählte
ZEÖ	YC
4	6

4 ≠ 6

**Sonuç:** Türkçe *iken/-ken* zarf-eylem öbeği, Almancada *wenn* bağlaçlı yan cümleyle karşılanmaktadır.

**Örnek 10c:** *iken/-ken* Zarf-Eylem Eki + *Als* (*iken/ken / -DIĞI sırada*) Bağlaçlı Yan Cümle

Tür. (Ali, 2010): *Onlar çıkarken Ali'nin yüzü bir an kadar kapıda göründü.*

Alm. (Ali, 2014): *Als diese wieder herauskamen, tauchte für einen kurzen Augenblick auch Alis Gesicht an der Türe auf.*

Söz Dizimsel:

onlar çıkarken

ZEÖ

4

als diese wieder herauskamen

YC

6

4 ≠ 6

**Sonuç:** Türkçe *iken/-ken* zarf-eylem öbeği, Almancada *als* bağlaçlı yan cümleyle karşılanmaktadır.

Türkçedeki diğer zarf-eylem ekleri şunlardır:  $-(y)AcAğInA^2$ ,  $-(y)AcAğIndAn^2$ ,  $-(y)AndA^2$ ,  $-(y)AsIyA^2$ ,  $-DI^8-(y)AlI^2$ ,  $-DI^8-mAdI^2$ ,  $-DI^8-mI^4$ ,  $-DIğIncA^8$ ,  $-DIğIndAn^8$ ,  $-gAç^2$ ,  $-(y)IcAk^4$ ,  $-(y)IşIn^4$ ,  $-mAklA^2$ ,  $-mAsIylA^2$ ,  $-mIşçAsInA^4$ ,  $-(A/I)r^7$   $-mAz^2$ ,  $-(A/I)rcAsInA^7$  vb. Bu zarf-eylemler, Almancada çeşitli yan cümlelerle karşılanır:

Türkçe	Almanca
<p><math>-mIşçAsInA^4</math> / <math>-(A/I)rcAsInA^7</math> Zarf-Eylemleri</p> <p>Örnek: <i>Ve çok kısa bir süre boyunca, mutlak sessizlikle birlikte gerçek ve doğal koşulların geri döneceğini bekliyormuşçasına hiç kıpırdamaksızın, neredeyse soluk almaktan bile çekinerek yattı</i> (Kafka, 2014).</p>	<p><i>Als / Als Ob (/Wenn) / Wie Wenn Yan Cümlesi</i></p> <p>Örnek: <i>Und ein Weilchen lang lag er ruhig mit schwachem Atem, als erwarte er vielleicht von der völligen Stille die Wiederkehr der wirklichen und selbstverständlichen Verhältnisse</i> (Kafka, 2015).</p>
<p><math>-(y)AcAğInA^2</math> Zarf-Eylemi</p> <p>Örnek: <i>O bana telefon edeceğine, ben ona telefon ediyorum</i> (Zengin, 2005).</p>	<p><i>Anstatt dass Yan Cümlesi</i></p> <p>Örnek: <i>Anstatt dass er mich anruft, rufe ich ihn an</i> (Zengin, 2005).</p>
<p><math>-DIğIndAn^8</math> / <math>-(y)AcAğIndAn^2</math> Zarf-Eylemleri</p> <p>Örnek: <i>... ve bu, ömrünün pek tatlı geçtiğinden değil, sadece, ömrünün her kısmına şu anda pek lakayt olduğundandı</i> (Ali, 2010).</p>	<p><i>Weil / Da Yan Cümlesi</i></p> <p>Örnek: <i>Und das nicht etwa, weil sein Leben besonders angenehm gewesen wäre, sondern einzig und allein, weil in diesem Augenblick nichts in seinem leben für ihn irgendeine Bedeutung hatte</i> (Ali, 2014).</p>
<p><math>-(A/I)r^7</math> <math>-mAz^2</math> Zarf-Eylemi</p> <p>Örnek: <i>... ama yemin ederim, duvarı tanır tanımaz koşmaya başladım</i> (Rilke, 2010b).</p>	<p><i>Sobald Yan Cümlesi</i></p> <p>Örnek: <i>... aber ich will einen Eid geben dafür, daß ich zu laufen begann, sobald ich die Mauer erkannt hatte</i> (Rilke, 2010a).</p>
<p><math>-DI^8-(y)AlI^2</math> Zarf-Eylemi</p> <p>Örnek: <i>Sen gittin gideli yalnız seni konuştum</i> (Kemal, 2015).</p>	<p><i>Seit(dem) Yan Cümlesi</i></p> <p>Örnek: <i>Seit du gegangen bist, hat er nur von dir geredet und ...</i> (Kemal, 1993).</p>
<p><math>-DI^8-mI^4</math> Zarf-Eylemi</p> <p>Örnek: <i>... Salâhattin Bey bunları düzeltmek istedi mi, karısının "gururu" yaralanır ve derhal kızılca kıyamet kopardı</i> (Ali, 2010).</p>	<p><i>Wenn / Als Yan Cümlesi</i></p> <p>Örnek: <i>Und wenn Selâhattin Bey sie dann vorsichtig korrigieren wollte, war sie in ihrem "Stolz" verletzt ...</i> (Ali, 2014).</p>

Bu karşılıklar, zarf-eylem bağlam içinde farklı bir işlevde kullanılırsa değişkenlik gösterebilir. Bu durumda, yukarıda verilen karşılıklar eylemsilerin genel karşılıkları olup belli bir çerçevede sınırlandırılmaz.

Çekim edatlarının ya da edat işlevindeki sözcüklerin eylemsilere gelmesiyle oluşan zarflaşmalar zarf-eylemler gibi sayıca çoktur. Zarflaşmaların kullanım alanları şöyle sıralanabilir: amaç, araç, benzerlik, karşılaştırma, karşıtlık, koşul, neden, tarz, sınırlama, zaman vb. Zarflaşma öbekleri, Almandada şu yan cümlelerle karşılanır:

Türkçe	Almanca
eylemsi + <i>dolayı(sıyla) / için / nedeniyle / ötürü / sebebiyle / yüzünden</i> vb.	<i>Weil / Da / Zumal</i> Yan Cümleleri
eylemsi + <i>anda / vakit(ler) / zaman(lar)</i> vb.	<i>Wenn / Als</i> Yan Cümleleri
eylemsi + <i>evvel / önce</i> vb.	<i>Bevor(ehe)</i> Yan Cümleleri
eylemsi + <i>değin / dek / kadar</i> vb.	<i>Bis</i> Yan Cümlesi
eylemsi + <i>ardından / sonra / üzerine</i> vb.	<i>Nachdem</i> Yan Cümlesi
eylemsi + <i>beri / itibaren</i> vb.	<i>Seit(dem)</i> Yan Cümlesi
eylemsi + <i>anda / esna(sın)da / sıra(sın)da</i> vb.	<i>Während / Indem / Wenn / Als</i> Yan Cümleleri
eylemsi + <i>müddetçe / sürece</i> vb.	<i>Solange</i> Yan Cümlesi
eylemsi + <i>durumunda / hâlinde / koşuluyla / suretiyle / surette / şartıyla / takdirde</i> vb.	<i>Wenn(falls) / Sofern / Angenommen, dass / Es sei denn, dass / Gesetzt den Fall, dass / Im Falle, dass / Vorausgesetzt, dass / Unter der Voraussetzung (/Bedingung) dass</i> Yan Cümleleri
eylemsi + <i>hâlde / karşın / rağmen</i> vb.	<i>Obwohl / Obschon / Wenngleich / Wennschon / (Wenn) ... auch (noch so) / Wie ... auch (immer)</i> Yan Cümleleri
eylemsi + <i>karşılık / karşın</i> vb.	<i>Während / Wo(hin)gegen</i> Yan Cümlesi
eylemsi + <i>yerine / yerde</i> vb.	<i>(An)Statt dass</i> Yan Cümlesi
eylemsi + <i>biçimde / hâlde / kadar / şekilde</i> vb.	<i>So (derartig/dermaßen), dass / Solch-(derartig-), dass</i> Yan Cümleleri
eylemsi + <i>denli / gibi / kadar</i> vb.	<i>(So ...) Wie</i> Yan Cümlesi
eylemsi + <i>gibi</i> vb.	<i>Als / Als ob (/Wenn) / Wie wenn</i> Yan Cümlesi
eylemsi + <i>derecede / düzeyde / göre / kadar(ıyla) / nispette / oranda / ölçüde</i> vb.	<i>Je ... desto(/umso) ... / Soweit / Soviel</i> Yan Cümleleri
eylemsi + <i>amacıyla / için / üzere</i> vb.	<i>Damit</i> Yan Cümlesi
eylemsi + <i>sayesinde / suretiyle</i> vb.	<i>Dadurch dass</i> Yan Cümlesi
eylemsi + <i>göre</i> vb.	<i>Je nachdem</i> Yan Cümlesi
eylemsi + <i>başka / dışında</i> vb.	<i>Außer (dass)</i> Yan Cümlesi
eylemsi + <i>açısından / bakımından / ilgili</i> vb.	<i>In Hinsicht (/Anbetracht/Bezug/Hinblick) darauf, dass</i> Yan Cümlesi

Bu karşılıklar -zarf-eylemlerde olduğu gibi- zarflaşma bağlam içinde farklı bir işlevde kullanılırsa değişkenlik gösterebilir. Bu durumda, yukarıda verilen karşılıklar zarflaşmaların genel karşılıkları olup belli bir çerçevede sınırlandırılmaz.

### 4.1.3. Diğer yapılar

#### 4.1.3.1. Ki'li birleşik cümle – ilgi cümlesi/dass bağlacı

Türkçenin üç birleşik cümlesinden biri olan *ki*'li birleşik cümle, Türkçenin söz dizimine aykırı bir kullanım oluşturur. Türkçede bağlama zamiri ve edatı olarak kullanılan *ki* sözcüğü Türkçeye Farsçadan alıntılanmıştır.

“Eski Türkçe devresinden beri, Türk dilinin her sahasında görülen *kim* soru zamiri de *ki*'nin etkisiyle bağlama edatı ve bağlama zamiri göreviyle kullanılmıştır” (Özkan, 2004). Eski Anadolu Türkçesi döneminde çeviriler yoluyla Türkçeye giren *ki*, 15. yüzyıl sonuna kadar *kim* soru zamiriyle birlikte kullanılmış (Tokatlı, 2006), bu tarihten sonra *kim* zamirinin yerini doğrudan Farsça *ki* almıştır (Tekin, 1966). Günümüz Türkçesi, *ki*'nin zamir biçimini özellikle yazılı dilde reddetmektedir (Karaağaç, 2012). Bu durumda günümüz Türkçesinde *ki* sözcüğüyle iki tür cümle kullanılmaktadır: *ki* zamiriyle kurulan *yan cümle* ve *ki* edatıyla kurulan *yardımcı cümle*. Ancak *ki*'nin zamir kullanımını günümüz Türkçesinde büyük oranda azaldığı için *ki*'li birleşik cümle grubunu asıl olarak *ki* edatıyla kurulan yardımcı cümleler oluşturur: ‘Bu ezanlar -ki şهادتleri dînin temeli- / Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli’ (İstiklal Marşı, 8. Kıta, 3. - 4. Mısra); ‘Düşün ki buradan taşı tarağı toplayıp gitmek bile mümkün değil ...’ (Ali, 2010).

*Ki* zamirli yan cümlelerin kurulum biçimi şöyledir:

Ad (ya da Zamir/Cümle), *ki* İlgi Zamiri (+ Özne) (+ Diğer Ögeler) + Yüklem  
Nitelenen Ad vb. İlgi Cümlesi

*Ki* edatlı yardımcı cümlelerin kurulum biçimi şöyledir:

(Özne +) (Nesne +) Yüklem, *ki* İlgi Edatı (+ Özne) (+ Diğer Ögeler) + Yüklem  
Ana Cümle Yardımcı Cümle

*Ki* zamiriyle kurulan Türkçe yan cümlelerin söz dizimi Almanca ilgi cümlesinin (*Relativsatz*), *ki* edatıyla kurulan yardımcı cümlelerin söz dizimi ise Almanca *dass* cümlesinin (*dass-Satz*) söz dizimine benzer. Bu benzerliğin nedeni, *ki*'nin Türkçeye alıntılanması Farsçanın, Hint-Avrupa dil ailesinin Hint-İran koluna ait olması, dolayısıyla Almanca ve Farsçanın dil bilgisinde görülen benzerliklerdir. Hint-Avrupa dillerinde niteleyici, açıklayıcı vb. olan ifadeler yan cümlelerle sağlanır.



İlgi Cümleleri:

Alm: Das Aufräumen des Zimmers, das sie nun immer abends besorgte, konnte gar nicht mehr schneller getan sein (Kafka, 2015).

İng: Man is the only creature that consumes without producing (Orwell, 2013).

Far: Kitâbî râ ki çend mâh-i pîş hânde bûd âverd ve ez rûy-i an be porsîş-i mehîn pâsuh dâd (Kanar, 2015).

Yardımcı Cümleler:

Alm: Aber man denkt eben immer, daß man die Krankheit ohne Zuhausebleiben überstehen wird (Kafka, 2015).

İng: ... or at least they thought that they remembered it (Orwell, 2013).

Far: Şenîdem ki be şehri merdî derzî bûd ve ber dervâze-i şehri dukkân dâşt (Kanar, 2015).

*Ki* zamirli ve edatlı Türkçe birleşik cümleler, Almancayla akraba olan Farsçanın söz dizimine benzer biçimde kurulur:

**Örnek 1a:** *ki* Zamirli Birleşik Cümle + İlgi Cümlesi

Tür. (Kemal, 2015): *Bu Topal Ali ki Abdi Ağanın has bir adamıydı.*

Alm. (Kemal, 1993): *... Ali der Hinkende, der Abdi Agas treuer Gefährte war ...*

Söz Dizimsel:

Bu Topal Ali ki Abdi Ağanın has bir adamıydı

A	YC
3	6

Ali der Hinkende, der Abdi Agas treuer Gefährte war

AC	YC
3	6

$$3 + 6 = 3 + 6$$

**Sonuç:** Türkçe *ki* zamirli yan cümle, Almanca ilgi cümlesiyle söz dizimsel açıdan örtüşmektedir.

**Örnek 1b:** *ki* Edatlı Birleşik Cümle + *dass* Bağlaçlı Cümle

Tür. (Ali, 2010): *Sonra bilirsin ki bu kasabada herkes senin dostun değildir.*

Alm. (Ali, 2014): *Und dann vergiss nicht, dass du hier nicht nur Freunde hast!*

Söz Dizimsel:

sonra bilirsin ki bu kasabada herkes senin dostun değildir  
AC YC  
5 6

und dann vergiss nicht, dass du hier nicht nur Freunde hast  
AC YC  
5 6

$$5 + 6 = 5 + 6$$

**Sonuç:** Türkçe *ki* edatlı yardımcı cümle, Almanca *dass* cümlesiyle söz dizimsel açıdan örtüşmektedir.

#### 4.1.3.2. Açıklayıcı – apozisyon (Apposition)

*Açıklayıcı* “bir söz söylendikten sonra, o sözle ilgili akla gelen yeni bilgiyi açıklayan yardımcı söz dizimi birimi” (Karaağaç, 2013) olarak tanımlanır. Yönü geriye dönük olan, bu nedenle Türkçe söz dizimine ters düşen açıklayıcılar bir sözü, söz öbeğini ya da cümle ögesini niteleme görevi görür. Bu bağlamda *ki* bağlama zamiriyle kurulan yan cümleler açıklayıcı olarak kabul edilir. Bununla birlikte bağlama zamiri bulunmayan, yüklemi düşürülen ve dolayısıyla yan cümle olmayan yapılar da açıklayıcı olarak değerlendirilir. Bu tür açıklayıcılar, temel cümleden bağımsız niteliyici yapılardır ve cümleden virgül ya da kısa çizgilerle ayrılır: ‘Yahya Kemal, Türk edebiyatının bu önemli şairi, 1958’de öldü’ (Karaağaç, 2013).

Almancada ise açıklayıcılar (*Apposition*), “genellikle açıkladığı addan sonra yer alır. Ancak addan önce kullanıldığı durumlar da vardır” (Zengin, 2005). Açıklayıcılar bu dilde de bir tür niteleyici olarak kabul edilir. İlgi zamiri ile yüklem içermez ve cümleden virgül ya da kısa çizgiyle ayrılır: ‘Ankara, die Hauptstadt von der Türkei, ist eine große Stadt’ (Ankara, Türkiye’nin başkenti, büyük bir şehirdir) (Zengin, 2005).

#### Örnek 1: Açıklayıcı Cümle + Apozisyon

Tür. (Rilke, 2010b): *Kont Brahe, babamın rahmetli eşinden, annemden söz etmeyi babama karşı özel bir nezaket sayıyordu.*

Alm. (Rilke, 2010a): *Graf Brahe hielt es für eine besondere Artigkeit meinem Vater gegenüber, von dessen verstorbener Gemahlin, meiner Mutter, zu sprechen.*

Söz Dizimsel:



İng. (Tanpınar, 2014): *At around this time, a young woman came forward, claiming she wanted to marry me – though I had made my marital situation clear.*

B biçim Bilimsel:

Eylemsi Öbeğinin Çekirdeği:

evlen - mek	to marry
EK EAE	tE EK
1a 1b	1A 1Ba

$$(1a-1b) \neq 1A + 1Ba$$

**Sonuç:** Türkçedeki etken yapıdaki  $-mAk^2$  eylem adı ile İngilizce etken yapıdaki *to* edatlı infinitif biçim bilimsel açıdan örtüşmemektedir. İngilizcede *to* edatlı infinitif yapıların edatla kullanılması, yapının Türkçedeki yapıyla uyuşmamasına neden olmaktadır.

Söz Dizimsel:

Eylemsi Öbeği:

benimle evlenmek	to marry me
$\infty$ EA	EA $\infty$
X 1	1 X

$$X + 1 \neq 1 + X$$

**Sonuç:** Türkçe etken yapıdaki  $-mAk^2$  eylem adı öbeği ile İngilizce etken yapıdaki *to* edatlı infinitif öbeği söz dizimsel açıdan örtüşmemektedir.

**Örnek 2:**  $-mA^2$  Eylem Adı + *to* Edatlı İnfinitif

Tür. (Steinbeck, 2012): *Lennie kulağını kurtarmaya çalıştı.*

İng. (Steinbeck, 2014): *Lennie tried to disengage his ear.*

B biçim Bilimsel:

Eylemsi Öbeği:

kurtar - ma - (y)a	to disengage
EK EAE ADE	tE EK
1a 1b 1f	1A 1Ba

$$(1a-1b-1f) \neq 1A + 1Ba$$

Eylemsi Öbeğinin Çekirdeği:

kurtar - ma  
EK EAE  
1a 1b

to disengage  
tE EK  
1A 1Ba

$$(1a-1b) \neq 1A + 1Ba$$

**Sonuç:** Türkçedeki etken yapıdaki  $-mA^2$  eylem adı ile İngilizce etken yapıdaki *to* edatlı infinitif biçim bilimsel açıdan örtüşmemektedir. İngilizcede *to* edatlı infinitif yapılarının edatla kullanılması, yapının Türkçedeki yapıyla uyuşmamasına neden olmaktadır.

Söz Dizimsel:

Eylemsi Öbeği:

kulağını	kurtarmaya	to disengage	his ear
$\infty$	EA	EA	$\infty$
X	1	1	X

$$X + 1 \neq 1 + X$$

**Sonuç:** Türkçe etken yapıdaki  $-mA^2$  eylem adı öbeği ile İngilizce etken yapıdaki *to* edatlı infinitif öbeği söz dizimsel açıdan örtüşmemektedir.

Türkçedeki eylem adlarının, bazı durumlarda İngilizcede yalın infinitif biçiminde kullanılması mümkündür. İngilizcede tarz eylem gibi kullanılan *need* (gerekmek), *dare* (cesaret etmek), *would rather* (tercih etmek) gibi eylemler yalın infinitif alır. Bu eylemler  $-mAsI^2$  *gerekmek*,  $-mAyA^2$  *cesaret etmek*,  $-mAyI^2$  *tercih etmek* vb. yapılarının karşılıklarıdır. Bunun dışında İngilizcede *go* (gitmek), *help* (yardım etmek), *let* (izin vermek), *make* (sağlamak) vb. eylemleri, tarz eylemler gibi kullanılır ve yalın infinitif alır. Dolayısıyla Türkçe eylem adlarının karşılıkları olur.

**Örnek 3:**  $-mA^2$  Eylem Adı + Yalın İnfinitif

Tür. (Pamuk, 2015): *Bir ağaç olarak illaki bir kitabın parçası olmam şart değil.*

İng. (Pamuk, 2011): *As a tree, I need not be part of a book.*

Biçim Bilimsel:

Eylemsi Öbeği:

ol - ma - m  
EK EAE İE  
1a 1b 1e

be  
EK  
1a

$$(1a-1b-1e) \neq 1a$$

Eylemsi Öbeğinin Çekirdeği:

ol - ma  
EK EAE  
1a 1b

be  
EK  
1a

$$(1a-1b) \neq 1a$$

**Sonuç:** Türkçe etken yapıdaki  $-mA^2$  eylem adı ile İngilizce etken yapıdaki yalın infinitif biçim bilimsel açıdan örtüşmemektedir.

Söz Dizimsel:

Eylemsi Öbeği:

bir kitabın parçası olmam  
 $\infty$  EA  
X 1

be part of a book  
EA  $\infty$   
1 X

$$X + 1 \neq 1 + X$$

**Sonuç:** Türkçe etken yapıdaki  $-mA^2$  eylem adı öbeği ile İngilizce etken yapıdaki yalın infinitif öbeği söz dizimsel açıdan örtüşmemektedir.

#### 4.2.1.2. Eylem adı – gerundium

İngilizcenin, söz diziminde eylem adı olarak kullandığı ikinci eylemsi türü eylemin ad hâli olan gerundiumdur:

**Örnek 1:**  $-mAk^2$  Eylem Adı + Gerundium

Tür. (Orwell, 2015): *Taşları taşımak daha kolaydı.*

İng. (Orwell, 2013): *Transporting the stone ... was comparatively simple.*

Biçim Bilimsel:

Eylemsi Öbeğinin Çekirdeği:

taşı - mak  
EK EAE  
1a 1b

transport - ing  
EK EAE  
1a 1b

$$(1a-1b) = (1a-1b)$$

**Sonuç:** Türkçe etken yapıdaki  $-mAk^2$  eylem adı ile İngilizce etken yapıdaki gerundium biçim bilimsel açıdan örtüşmektedir.

Söz Dizimsel:

Eylemsi Öbeği:

taşları	taşıamak
$\infty$	EA
X	1

transporting	the stone
EA	$\infty$
1	X

$$X + 1 \neq 1 + X$$

**Sonuç:** Türkçe etken yapıdaki  $-mA^2$  eylem adı öbeği ile İngilizce etken yapıdaki gerundium öbeği söz dizimsel açıdan örtüşmemektedir.

**Örnek 2:**  $-mA^2$  Eylem Adı + Gerundium

Tür. (Steinbeck, 2012): *'Zavallı çocuk,' dedi kendi kendine, sonra yine ıslık çalmaya koyuldu.*

İng. (Steinbeck, 2014): *'Poor bastard,' he said softly, and then went on whistling again.*

Biçim Bilimsel:

Eylemsi Öbeği:

çal - ma - (y)a
EK EAE ADE
1a 1b 1f

whistl(e) - ing
EK EAE
1a 1b

$$(1a-1b-1f) \neq (1a-1b)$$

Eylemsi Öbeğinin Çekirdeği:

çal - ma
EK EAE
1a 1b

whistl(e) - ing
EK EAE
1a 1b

$$(1a-1b) = (1a-1b)$$

**Sonuç:** Türkçedeki etken yapıdaki  $-mA^2$  eylem adı ile İngilizce etken yapıdaki gerundium biçim bilimsel açıdan örtüşmektedir.

Söz Dizimsel:

Eylemsi Öbeği:

yine	ıslık çalmaya
$\infty$	EA
X	1

whistling	again
EA	$\infty$
1	X

$$X + 1 \neq 1 + X$$

**Sonuç:** Türkçe etken yapıdaki  $-mA^2$  eylem adı öbeği ile İngilizce etken yapıdaki gerundium öbeği söz dizimsel açıdan örtüşmemektedir.

İngilizcede sadece eylemsi biçiminde kullanılan bazı gerundium örnekleri söz diziminde tam bir ad gibi işleyebildiği için bu tür cümlelerde gerundium yapısı adlarla kullanılan tanımlık, niteleyici, işaret sıfatı gibi sözcük türlerini de alabilir. Bu tür gerundium örnekleri, söz diziminde tam bir ad gibi işlediği için Türkçede daha çok  $-(y)Iş^4$  ekli eylem adıyla kurulur:

**Örnek 3:**  $-(y)Iş^4$  Eylem Adı + Gerundium

Tür. (Pamuk, 2015): *Bu bitmeyecek bekleyiş birden öyle acı ve sıkıcı geldi ki, bu zamandan çıkmak istedim.*

İng. (Pamuk, 2011): *This endless waiting suddenly assumed such bitter and tedious proportions, I wanted nothing more than to quit this time.*

**Biçim Bilimsel:**

**Eylemsi Öbeğinin Çekirdeği:**

bekle - (y)iş  
EK EAE  
1a 1b

wait - ing  
EK EAE  
1a 1b

$$(1a-1b) = (1a-1b)$$

**Sonuç:** Türkçedeki etken yapıdaki  $-(y)Iş^4$  eylem adı ile İngilizce etken yapıdaki gerundium biçim bilimsel açıdan örtüşmektedir. Bu örneklerde İngilizce gerundium yapıları tam bir ad gibi işlediği için tanımlık ya da işaret sıfatı alabilmektedir.

Türkçede eylem adlarının edilgen, ettirgen, olumsuz vb. biçimleri eklerle kurulur. İngilizcede ise bu yapılar yardımcı eylem, zarf vb. bir sözcükle sağlanır. Bu nedenle bu durumda Türkçe ve İngilizce arasında bir uyumsuzluk ortaya çıkar. Ancak bazı İngilizce gerundium öbekleri, etken çatılıyken anlam olarak edilgenlik içerebilir. Bu durumda bu yapı Türkçede edilgen olarak kullanılan bir eylem adıyla karşılanır. Bu tür gerundium örnekleri, söz diziminde tam bir ad gibi işlediği için Türkçede daha çok  $-(y)Iş^4$  ekli eylem adıyla kurulur:



**Örnek 4:** -(y)Iş<sup>4</sup> Eylem Adı (Edilgen) + Gerundium (Etken)

Tür. (Orwell, 2015): ... söz dönüp dolaşp mutlaka eski kahramanlık günlerine, Jones'un çiftlikten kovuluşuna, Yedi Emir'in kaleme alınışına, çiftliği ele geçirmeye kalkan insanların bozguna uğratılışına geliyordu.

İng. (Orwell, 2013): ... the talk turned always towards the old heroic days, the expulsion of Jones, the writing of the Seven Commandments, the great battles in which the human invaders had been defeated.

Biçim Bilimsel:

Eylemsi Öbeği:

al - (1)n - 1ş - 1 - (n)ı  
EK EE EAE İE ADE  
1a 1c 1b 1e 1f

the writ(e) - ing  
T EK EAE  
1A 1Ba 1Bb

$$(1a-1c-1b-1e-1f) \neq [1A + (1Ba-1Bb)]$$

Eylemsi Öbeğinin Çekirdeği:

al - (1)n - 1ş  
EK EE EAE  
1a 1c 1b

writ(e) - ing  
EK EAE  
1a 1b

$$(1a-1c-1b) = (1a-1b)$$

**Sonuç:** Türkçedeki edilgen yapıdaki -(y)Iş<sup>2</sup> eylem adı ile İngilizce etken yapıdaki gerundium biçim bilimsel açıdan örtüşmemektedir.

#### 4.2.1.3. Ad-eylem – partisip

İngilizcede partisip yapıları, Türkçede olduğu gibi sadece eylemsi olan sözcük biçiminde ya da öğeleri bulunan eylemsi öbeği biçiminde kullanılabilir. Bu iki kullanım arasında eylemsinin yapısı açısından bir fark bulunmaz. Ancak söz diziminde bir farklılık ortaya çıkar. Sadece eylemsi olan öğeyi içeren partisip yapıları -sıfatlar gibi- nitelediği addan önce kullanılırken, eylemsi öbeği biçiminde olan yapılar -ilgi cümleleri gibi- nitelediği addan sonra yerini alır. Dolayısıyla İngilizce partisip öbekleri, söz dizimi düzleminde Almancadan farklılaşır. Bu nedenle Türkçedeki ad-eylemler ile İngilizcedeki partisip yapıların inceleneceği bu bölümde örnekler, sadece eylemsiyle ya da eylemsi öbeği biçiminde kurulmuş cümlelerden ayrı ayrı olarak seçilmiştir.

Türkçenin üç geniş zaman eylemsi ekinden biri olan  $-(y)An^2$  ekiyle kurulan öbeklerin İngilizcedeki karşılıkları şöyledir:

**Örnek 1a:**  $-(y)An^2$  Ad-Eylem Eki (Etken) + Birinci Partisip (Etken)

Tür. (Tanpınar, 2015): *Çünkü bu fikir yaşayan iki büyük realiteye dayanıyordu, halanıza ve size!*

İng. (Tanpınar, 2014): *Her assertion is proven by two living entities: you and your aunt!*

Biçim Bilimsel:

Eylemsi Öbeği:

yaşa - (y)an	(iki büyük)	realite - (y)e	(two)	liv(e) - ing	entit(y) - es
EK	AEE (SS) (NS)	AK ADE	(SS)	EK P <sup>1</sup> E	AK ÇE
2a	2b	3a 3f		2a 2b	3a 3d

$$(2a-2b) + (3a-3f) \neq (2a-2b) + (3a-3d)$$

Eylemsi Öbeğinin Çekirdeği:

yaşa - (y)an	realite	liv(e) - ing	entity
EK	AEE	EK	P <sup>1</sup> E
2a	2b	2a	2b
	AK		AK
	3a		3a

$$(2a-2b) + 3a = (2a-2b) + 3a$$

**Sonuç:** Türkçe etken yapıdaki  $-(y)An^2$  ad-eylem öbeğinin çekirdeği ile İngilizce etken yapıdaki birinci partisip öbeğinin çekirdeği biçim bilimsel açıdan örtüşmektedir.

Söz Dizimsel:

Eylemsi Öbeği:

yaşayan	realite	living	entities
AE	A	P <sup>1</sup>	A
2	3	2	3

$$2 + 3 = 2 + 3$$

**Sonuç:** Türkçe etken yapıdaki  $-(y)An^2$  ad-eylem öbeği ile İngilizce etken yapıdaki birinci partisip öbeği söz dizimsel açıdan örtüşmektedir.

Zaman:

yaşayan realite  
AE(GenZ) AK

living entities  
P<sup>1</sup>(GenZ) AK

**Sonuç:** Türkçe etken yapıdaki  $-(y)An^2$  ad-eylem öbeğinin zamanı ile İngilizce etken yapıdaki birinci partisip öbeğinin zamanı örtüşmektedir.

**Örnek 1b:**  $-(y)An^2$  Ad-Eylem Eki (Etken) + Birinci Partisip Öbeği (Etken)

Tür. (Tanpınar, 2015): *Biz de bir müddet Van Humbert'in havada acemi acemi sarkan kollarına, yere indikten sonra güçlkle kalkan dizlerine baktık.*

İng. (Tanpınar, 2014): *and for a while we watched Van Hubert's arms dangling awkwardly in the air as he bent down on one knee and struggled to his feet again.*

Biçim Bilimsel:

Eylemsi Öbeği:

sark - an	kol - lar - 1 - (n)a	arm - s	dangl(e) - ing
EK AEE AK ÇE İE ADE		AK ÇE EK P <sup>1</sup> E	
2a 2b 3a 3d 3e 3f		3a 3d 2a 2b	

$$(2a-2b) + (3a-3d-3e-3f) \neq (3a-3d) + (2a-2b)$$

Eylemsi Öbeğinin Çekirdeği:

sark - an	kol	arm	dangl(e) - ing
EK AEE AK		AK EK P <sup>1</sup> E	
2a 2b 3a		3a 2a 2b	

$$(2a-2b) + 3a \neq 3a + (2a-2b)$$

**Sonuç:** Türkçe etken yapıdaki  $-(y)An^2$  ad-eylem öbeğinin çekirdeği ile İngilizce etken yapıdaki birinci partisip öbeğinin çekirdeği biçim bilimsel açıdan örtüşmemektedir.

Söz Dizimsel:

Eylemsi Öbeği:

havada acemi acemi sarkan kolları	arms	dangling	awkwardly in the air
$\infty$	AE	A	$\infty$
X	2	3	X

$$X + 2 + 3 \neq 3 + 2 + X$$

**Sonuç:** Türkçe etken yapıdaki  $-(y)An^2$  ad-eylem öbeği ile İngilizce etken yapıdaki birinci partisip öbeği söz dizimsel açıdan örtüşmemektedir.

Zaman:

sarkan kollar  
AE(GenZ) AK

arms dangling  
AK P<sup>1</sup>(GenZ)

**Sonuç:** Türkçe etken yapıdaki  $-(y)An^2$  ad-eylem öbeğinin zamanı ile İngilizce etken yapıdaki birinci partisip öbeğinin zamanı örtüşmektedir.

**Örnek 1c:**  $-(y)An^2$  Ad-Eylem Eki (Edilgen) + İkinci Partisip (Edilgen)

Tür. (Orwell, 2015): *Boxer'in yarılan toynağının iyileşmesi uzun sürdü.*

İng. (Orwell, 2013): *Boxer's split hoof was a long time in healing.*

Biçim Bilimsel:

Eylemsi Öbeği:

yar - ıl - an toynağ - ı  
EK EE AEE AK İE  
2a 2c 2b 3a 3e

split hoof  
EK<sub>(P)</sub> AK  
2a<sub>(P)</sub> 3a

$$(2a-2c-2b) + (3a-3e) \neq 2a + 3a$$

Eylemsi Öbeğinin Çekirdeği:

yar - ıl - an toynak  
EK EE AEE AK  
2a 2c 2b 3a

split hoof  
EK<sub>(P)</sub> AK  
2a<sub>(P)</sub> 3a

$$(2a-2c-2b) + 3a \neq 2a + 3a$$

**Sonuç:** Türkçe edilgen yapıdaki  $-(y)An^2$  ad-eylem öbeğinin çekirdeği ile İngilizce edilgen yapıdaki ikinci partisip öbeğinin çekirdeği biçim bilimsel açıdan örtüşmemektedir.

Söz Dizimsel:

Eylemsi Öbeği:

yarılan toynak  
AE A  
2 3

split hoof  
AE A  
2 3

$$2 + 3 = 2 + 3$$

**Sonuç:** Türkçe edilgen yapıdaki  $-(y)An^2$  ad-eylem öbeği ile İngilizce edilgen yapıdaki ikinci partisip öbeği söz dizimsel açıdan örtüşmektedir.

Zaman:

yarılan toynak  
AE(GenZ) AK

split hoof  
P<sup>2</sup>(GeçZ) AK

**Sonuç:** Türkçe edilgen yapıdaki  $-(y)An^2$  ad-eylemin zamanı ile İngilizce edilgen yapıdaki ikinci partisibin zamanı örtüşmemektedir.

**Örnek 1d:**  $-(y)An^2$  Ad-Eylem Eki (Edilgen) + İkinci Partisip Öbeği (Edilgen)

Tür. (Pamuk, 2015): *Kediye gösterilen bu zarafetin bizlere gösterilmediği hatırlanarak ve ...*

İng. (Pamuk, 2011): *By pointing out this affection shown to the cat, which has incidentally been denied to us dogs, and ...*

Biçim Bilimsel:

Eylemsi Öbeği:

göster - il - en	bu	zarafet - in	this	affection	shown
EK EE AEE	İS	AK ADE	İS	AK	EK <sub>(P)</sub>
2a 2c 2b	3A	3Ba 3f	3A	3Ba	2a <sub>(P)</sub>

$$(2a-2c-2b) + (3A + 3Ba-3f) \neq (3Aa + 3Ba) + 2a$$

Eylemsi Öbeği Çekirdeği:

göster - il - en	zarafet	affection	shown
EK EE AEE	AK	AK	EK <sub>(P)</sub>
2a 2c 2b	3a	3a	2a <sub>(P)</sub>

$$(2a-2c-2b) + 3a \neq 3a + 2a$$

**Sonuç:** Türkçe edilgen yapıdaki  $-(y)An^2$  ad-eylem öbeğinin çekirdeği ile İngilizce edilgen yapıdaki ikinci partisip öbeğinin çekirdeği biçim bilimsel açıdan örtüşmemektedir.

Söz Dizimsel:

Eylemsi Öbeği:

kediy e	gösterilen	bu	zarafet	this	affection	shown	to the	cat
$\infty$	AE	A		A		P <sup>1</sup>	$\infty$	
X	2	3		3		2	X	

$$X + 2 + 3 \neq 3 + 2 + X$$

**Sonuç:** Türkçe edilgen yapıdaki  $-(y)An^2$  ad-eylem öbeği ile İngilizce edilgen yapıdaki ikinci partisip öbeği söz dizimsel açıdan örtüşmemektedir.

Zaman:

gösterilen bu zarafet  
AE(GenZ) AK

this affection shown  
AK P<sup>2</sup>(GeçZ)

**Sonuç:** Türkçe edilgen yapıdaki  $-(y)An^2$  ad-eylemin zamanı ile İngilizce edilgen yapıdaki ikinci partisibin zamanı örtüşmemektedir.

**Örnek 1e:**  $-(y)An^2$  Ad-Eylem Eki (Etken) + İkinci Partisip (Etken)

Tür. (Tanpınar, 2015): *Fakat, "Düşenin dostu olmaz!" sözü Van Humbert'ten ve benden çok evvel söylenmiş sözdür.*

İng. (Tanpınar, 2014): *I can only think of the old saying, "A fallen man has no friends," which was first uttered many years before my encounter with Van Humbert.*

Biçim Bilimsel:

Eylemsi Öbeği:

düş - en - in  
EK AEE ADE  
2a 2b 3f

the fallen man  
T EK<sub>(p)</sub> AK  
3A 2a<sub>(p)</sub> 3Ba

$$(2a-2b-3f) \neq [3A] + 2a_{(p)} + [3Ba]$$

Eylemsi Öbeğinin Çekirdeği:

düş - en  
EK AEE  
2a 2b

fallen  
EK<sub>(p)</sub>  
2a<sub>(p)</sub>

$$(2a-2b) \neq 2a_{(p)}$$

**Sonuç:** Türkçe etken yapıdaki  $-(y)An^2$  ad-eylem öbeğinin çekirdeği ile İngilizce etken yapıdaki ikinci partisip öbeğinin çekirdeği biçim bilimsel açıdan örtüşmemektedir.

Zaman:

düşen  
AE(GenZ)

fallen  
P<sup>2</sup>(GeçZ)

**Sonuç:** Türkçe etken yapıdaki  $-(y)An^2$  ad-eylem öbeğinin zamanı ile İngilizce etken yapıdaki ikinci partisip öbeğinin zamanı örtüşmemektedir.

$-(y)An^2$  geniş zaman ad-eylem ekiyle kurulmuş eylemsi geçmiş zaman işleviyle kullanıldığında eylemsinin zamanı ancak bağlamdan çıkarılır: 'Bu gece kararan

dünya artık bizim için hiç aydınlanmayacaktı' (Korkmaz, 2014). Bu tür geniş zaman ad-eylemleri, İngilizcede birinci partisip türünün geçmiş biçimiyle, yani *perfect (passive) present participle* yapısıyla da karşılanabilir. Ancak *perfect* zamanın etken ve edilgen biçiminin yardımcı eylemlerle kurulması, bu zamanı içeren eylemsi yapıda birden çok sözcük kullanılmasına neden olur. Dolayısıyla geçmiş zaman işleviyle kullanılan  $-(y)An^2$  ad-eylem öbeği ile *perfect (passive) present participle* öbeği arasında hem biçim bilimsel hem söz dizimsel açıdan uyumsuzluk ortaya çıkar: 'Aşırı çalışmaktan şaşşı olunca evine geri yollanan sıskacık bir çırağın ...' (Pamuk, 2015) > 'of the scrawny apprentice ... having been sent back home because the intensity of the work caused one of his eyes to wander' (Pamuk, 2011).

Türkçenin iki geçmiş zaman eylemsi ekinden biri olan  $-mİş^4$  ekiyle kurulan öbeklerin İngilizcedeki karşılıkları şöyledir:

**Örnek 2a:**  $-mİş^4$  Ad-Eylem Eki (Etken) + İkinci Partisip Öbeği (Etken)

Tür. (Tanpınar, 2015): *Fakir düşmüş bir ailede doğdum.*

İng. (Tanpınar, 2014): *I was born into a family fallen on hard times.*

Biçim Bilimsel:

Eylemsi Öbeğinin Çekirdeği:

düş - müş (bir) aile	(a) family fallen
EK AEE SS AK	T AK EK(P)
2a 2b 3a	3a 2a

$$(2a-2b) + 3a \neq 3a + 2a$$

**Sonuç:** Türkçe etken yapıdaki  $-mİş^4$  ad-eylem öbeğinin çekirdeği ile İngilizce etken yapıdaki ikinci partisip öbeğinin çekirdeği biçim bilimsel açıdan örtüşmemektedir.

Söz Dizimsel:

Eylemsi Öbeği:

fakir	düşmüş	bir ailede	a family	fallen	on hard times
$\infty$	AE	A	A	P <sup>2</sup>	$\infty$
X	2	3	3	2	X

$$X + 2 + 3 \neq 3 + 2 + X$$

**Sonuç:** Türkçe etken yapıdaki  $-mİş^4$  ad-eylem öbeği ile İngilizce etken yapıdaki ikinci partisip öbeği söz dizimsel açıdan örtüşmemektedir.

Zaman:

düşmüş bir aile  
AE(GeçZ) AK

a family fallen  
AK P<sup>2</sup>(GeçZ)

**Sonuç:** Türkçe etken yapıdaki  $-mIş^4$  ad-eylemin zamanı ile İngilizce etken yapıdaki ikinci partisibin zamanı örtüşmektedir.

**Örnek 2b:**  $-mIş^4$  Ad-Eylem Eki (Edilgen) + İkinci Partisip (Edilgen)

Tür. (Steinbeck, 2012): *Kumluk kıyılarda, tavşanlar yontulmuş taştan kurşuni heykelcikler gibi kımıldamadan oturuyorlardı.*

İng. (Steinbeck, 2014): *On the sand banks the rabbits sat as quietly as little gray sculptured stones.*

Biçim Bilimsel:

Eylemsi Öbeği:

yont - ul - muş taş - tan  
EK EE AEE AK ADE  
2a 2c 2b 3a 3f

sculpture - d stone - s  
EK AEE AK ÇE  
2a 2b 3a 3d

$$(2a-2c-2b) + (3a-3f) \neq (2a-2b) + (3a-3d)$$

Eylemsi Öbeğinin Çekirdeği:

yont - ul - muş taş  
EK EE AEE AK  
2a 2c 2b 3a

sculpture - d stone  
EK P<sup>2</sup>E AK  
2a 2b 3a

$$(2a-2c-2b) + 3a \neq (2a-2b) + 3a$$

**Sonuç:** Türkçe edilgen yapıdaki  $-mIş^4$  ad-eylem öbeğinin çekirdeği ile İngilizce edilgen yapıdaki ikinci partisip öbeğinin çekirdeği biçim bilimsel açıdan örtüşmemektedir.

Söz Dizimsel:

Eylemsi Öbeği:

yontulmuş taş  
AE A  
2 3

sculptured stone  
AE A  
2 3

$$2 + 3 = 2 + 3$$



**Sonuç:** Türkçe edilgen yapıdaki  $-mIş^4$  ad-eylem öbeği ile İngilizce edilgen yapıdaki ikinci partisip öbeği söz dizimsel açıdan örtüşmektedir.

Zaman:

yontulmuş toynak	sculptured stone
AE(GeçZ) AK	P <sup>2</sup> (GeçZ) AK

**Sonuç:** Türkçe edilgen yapıdaki  $-mIş^4$  ad-eylemin zamanı ile İngilizce edilgen yapıdaki ikinci partisipin zamanı örtüşmektedir.

**Örnek 2c:**  $-mIş^4$  Ad-Eylem Eki (Edilgen) + İkinci Partisip Öbeği (Edilgen)

Tür. (Orwell, 2015): *Napoléon'un, Squealer tarafından beyaz boyayla yapılmış profilden portresi de, şiiirin yukarısına asıldı.*

İng. (Orwell, 2013): *It was surmounted by a portrait of Napoleon, in profile, executed by Squealer in white paint.*

Biçim Bilimsel:

Eylemsi Öbeği:

yap - ıl - mış	portre - si	portrait	execute - d
EK EE AEE	AK İE	AK	EK P <sup>2</sup> E
2a 2c 2b	3a 3e	3a	2a 2b

$$(2a-2c-2b) + (3a-3e) \neq 3a + (2a-2b)$$

Eylemsi Öbeğinin Çekirdeği:

yap - ıl - mış	portre	portrait	execute - d
EK EE AEE	AK	AK	EK P <sup>2</sup> E
2a 2c 2b	3a	3a	2a 2b

$$(2a-2c-2b) + 3a \neq 3a + (2a-2b)$$

**Sonuç:** Türkçe edilgen yapıdaki  $-mIş^4$  ad-eylem öbeğinin çekirdeği ile İngilizce edilgen yapıdaki ikinci partisip öbeğinin çekirdeği biçim bilimsel açıdan örtüşmemektedir.

Söz Dizimsel:

Eylemsi Öbeği:

Squealer tarafından beyaz boyayla yapılmış portre	
	$\infty$
	X
	AE
	2
	A
	3

portre executed by Squealer in white paint

A	AE	∞
3	2	X

$$X + 2 + 3 \neq 3 + 2 + X$$

**Sonuç:** Türkçe edilgen yapıdaki  $-mI\dot{s}^4$  ad-eylem öbeği ile İngilizce edilgen yapıdaki ikinci partisip öbeği söz dizimsel açıdan örtüşmemektedir.

Zaman:

yapılmış	portre	portrait	executed
AE(GeçZ)	AK	AK	P <sup>2</sup> (GeçZ)

**Sonuç:** Türkçe edilgen yapıdaki  $-mI\dot{s}^4$  ad-eylemin zamanı ile İngilizce edilgen yapıdaki ikinci partisipin zamanı örtüşmektedir.

**Örnek 2d:**  $-mI\dot{s}^4$  Ad-Eylem Eki (Etken) + Birinci Partisip (Etken)

Tür. (Pamuk, 2015): ... *kırda çiçekler üzerine ve açmış bahar ağaçları altına serilmiş harika bir halının üzerine oturup güzel kadınlarla oğlanların çaldığı musikiyi dinleyen on binlerce hüznü şehzade ....*

İng. (Pamuk, 2011): ... *the tens of thousands of melancholy princes listening to music played by beautiful women and boys sitting on magnificent carpets in fields of flowers and beneath flowering trees ...*

Biçim Bilimsel:

Eylemsi Öbeği

aç - mış (bahar)	ağaç - lar(1)	flower - ing	tree - s
EK AEE	AK ÇE	EK AEE	AK ÇE
2a 2b	3a 3d	2a 2b	3a 3d

$$(2a-2b) + (3a-3d) = (2a-2b) + (3a-3d)$$

Eylemsi Öbeğinin Çekirdeği:

aç - mış	ağaç	flower - ing	tree
EK AEE	AK	EK AEE	AK
2a 2b	3a	2a 2b	3a

$$(2a-2b) + 3a = (2a-2b) + 3a$$

**Sonuç:** Türkçe etken yapıdaki  $-mI\dot{s}^4$  ad-eylem öbeğinin çekirdeği ile İngilizce etken yapıdaki birinci partisip öbeğinin çekirdeği biçim bilimsel açıdan örtüşmektedir.

Söz Dizimsel:

Eylemsi Öbeği:

açmış bahar ağaçları  
AE A  
2 3

flowering trees  
AE A  
2 3

$$2 + 3 = 2 + 3$$

**Sonuç:** Türkçe etken yapıdaki  $-mIş^4$  ad-eylem öbeği ile İngilizce etken yapıdaki birinci partisip öbeği söz dizimsel açıdan örtüşmektedir.

Zaman:

açmış bahar ağaçları  
AE(GeçZ) AK

flowering trees  
P<sup>1</sup>(GenZ) AK

**Sonuç:** Türkçe etken yapıdaki  $-mIş^4$  ad-eylem öbeğinin zamanı ile İngilizce etken yapıdaki birinci partisip öbeğinin zamanı örtüşmemektedir.

$-mIş^4$  geçmiş zaman ad-eylem ekiyle kurulmuş eylemsi,  $-(y)An^2$  ad-eylem ekinde olduğu gibi İngilizcede birinci partisip türünün geçmiş biçimiyle, yani *perfect (passive) present participle* yapısıyla da karşılanabilir. Ancak *perfect* zamanın etken ve edilgen biçiminin yardımcı eylemlerle kurulması, bu zamanı içeren eylemsi yapıda birden çok sözcük kullanılmasına neden olur. Dolayısıyla geçmiş zaman  $-mIş^4$  ad-eylem öbeği ile *perfect (passive) present participle* öbeği arasında hem biçim bilimsel hem söz dizimsel açıdan uyumsuzluk ortaya çıkar: ‘Yıllarını bir hakana, bir şehzadeye vermiş, onun nakkaşhanesinde eski üstatların tarzında harikalar yaratmış ve hatta nakkaşhanenin bir üslubu olmasını sağlamış bir büyük usta ...’ (Pamuk, 2015) > ‘a great master ... having devoted his years to a lord or a prince, having created masterpieces in his workshop in the style of the ancients, having even ensured that this workshop had its own style ...’ (Pamuk, 2011).

Türkçede etken durumda olan  $-(y)An^2$  ya da  $-mIş^4$  ad-eylemleri ile İngilizcede düzenli eylemlerden yapılmış etken durumdaki ikinci partisip yapıları, sadece eylemsi ögesiyle kurulduğunda istisnai olarak hem biçim bilimsel hem de söz dizimsel açıdan örtüşür: o anda gelmiş (bir) misafir (Tanpınar, 2015) > (a) newly arrived guest (Tanpınar, 2014).

Türkçenin gelecek zaman ad-eylem öbekleri, gelecek zaman partisip yapısı olmayan İngilizcede ilgi cümleleriyle (*relative sentence*) karşılanır. İngilizcenin şimdiki

zamanı olan *present continuous*, gelecek zaman için de tercih edilebilirken *present participle* yapısının gelecek zaman işlevi yoktur.

Ancak *-(y)AcAk<sup>2</sup>* gelecek zaman ad-eylem eki, bazı kullanımlarda İngilizcede *to* edatlı infinitif yapısıyla karşılanabilir.<sup>11</sup>

Türkçenin üç geniş zaman ad-eylem ekinden biri olan *-mAz<sup>2</sup>* eki, olumsuzluk içeren tek ad-eylem ekidir ve etken-edilgenlik durumuna göre İngilizcede birinci ya da ikinci partisip yapılarıyla karşılanır. Ancak İngilizcede olumsuz eylemin, *not, never, no(ne)* vb. olumsuzluk zarf ve zamirinin söz dizimine taşınmasıyla yapılması ya da olumsuz sıfat ve adların *-less, un-* vb. olumsuzluk ekleriyle sağlanması, *-mAz<sup>2</sup>* ad-eylemi ile İngilizce partisiplerin biçim bilimsel ve söz dizimsel açıdan örtüşmemesine neden olur<sup>12</sup>: ‘bilinmez bir nedenden’ (Pamuk, 2015) > ‘for some unknown reason’ (Pamuk, 2011) vb.

Yalın ve olumlu biçimde çok az görülen Türkçe *-Dik<sup>8</sup>* geçmiş zaman ad-eylemi çoğunlukla kalıcılaşmış örneklerde görülür (bildik, tanıdık vb.). Zaman olarak geçmişini ifade etmesi nedeniyle İngilizcede daha çok ikinci partisip yapısıyla kurulur. İyelik ekli kullanımı ise birkaç istisna dışında yan cümlelerle karşılanır. İngilizcede duyuları ifade eden eylemler ile *listen* (dinlemek), *watch* (izlemek) gibi eylemlerden sonra geniş zaman partisibi kullanılır. Bunlardan sonra kişi nesnesiyle birlikte geniş zaman partisibi kullanılırsa olayın bittiği ya da devam ettiği belli değildir. Dolayısıyla Türkçede sıklıkla iyelik ekli *-Dik<sup>8</sup>* ad-eylemiyle karşılanır:

### **Örnek 3: İyelik Ekli *-Dik<sup>8</sup>* Ad-Eylem Eki + Birinci Partisip Öbeği**

Tür. (Orwell, 2015): *Kanlar içinde oradan oraya koştuğunu hepimiz gördük.*

İng. (Orwell, 2013): *We all saw him running with blood.*

Biçim Bilimsel:

Eylemsi Öbeği:

koş - tuğ - u - (n)u  
EK AEE İE ADE  
2a 2b 3e 3f

run - (n)ing  
EK P'E  
2a 2b

<sup>11</sup> Konunun, bir ad-eylem ile bir infinitif yapıyı içermesi nedeniyle, bu yapı Türkçe – İngilizce *Ad-eylem – infinitif* başlığı altında incelenmiştir.

<sup>12</sup> *-mAz<sup>2</sup>* ad-eylemi, İngilizcede daha çok *-less/ un-* ekli ad ya da sıfatla karşılanır. Olumsuzluk zarfı ya da zamiriyle kurulan İngilizce partisip yapıları için Türkçede daha çok *-mAyAn<sup>2</sup>* eki kullanılır.

$$(2a-2b-3e-3f) \neq (2a-2b)$$

Eylemsi Öbeğinin Çekirdeği:

koş - tuk  
EK AEE  
2a 2b

run - (n)ing  
EK P<sup>1</sup>E  
2a 2b

$$(2a-2b) = (2a-2b)$$

**Sonuç:** Türkçe iyelik ekli *-Dik<sup>8</sup>* ad-eylem öbeğinin çekirdeği ile İngilizce birinci partisip öbeğinin çekirdeği biçim bilimsel açıdan örtüşmektedir.

Söz Dizimsel:

Eylemsi Öbeği:

Kanlar içinde oradan oraya	koştuğunu	running	with blood
$\infty$	AE	P <sup>1</sup>	$\infty$
X	2	2	X

$$X + 2 \neq 2 + X$$

**Sonuç:** Türkçe iyelik ekli *-Dik<sup>8</sup>* ad-eylem öbeği ile İngilizce birinci partisip öbeği söz dizimsel açıdan örtüşmemektedir.

Zaman:

koştuk  
AE(GeçZ)

running  
P(GenZ)

**Sonuç:** Türkçe iyelik ekli *-Dik<sup>8</sup>* ad-eylem öbeğinin zamanı ile İngilizce birinci partisip öbeğinin zamanı örtüşmemektedir.

Türkçe olumsuz, edilgen, ettirgen, dönüşlü, yeterlik vb. eylem biçimleri, İngilizcede yardımcı/tarz eylemlerle ya da zarf (olumsuzluk), ek (olumsuzluk) vb. aracılığıyla yapıldığı için bu yapılarla kurulan eylemsiler iki dil arasında biçim bilimsel ve söz dizimsel uyumsuzluğa neden olur: ‘beklenmedik güçlükler’ (Orwell, 2015) > ‘unexpected difficulties’ (Orwell, 2013) vb.

#### 4.2.1.4. Ad-eylem – infinitif

Türkçenin *-(y)AcAk<sup>2</sup>* ekli bazı ad-eylem yapıları İngilizcede *to* edatlı infinitifle kurulabilir. Bu cümlelerin ana eylemi varlık, yokluk vb. eylemleri olur. Türkçe eylemsinin etken ya da edilgen olması İngilizcedeki karşılığı değiştirmez: ‘yapacak

bir şey yok', 'tartışılacak konu kalmadı' vb. Bu öbekler anlam bakımından bir tür amaç bildirir, bu nedenle İngilizcede *to* edatlı infinitif yapısıyla karşılanır. Bunun dışında, soru sözcüğü içeren ad görevindeki iyelik ekli  $-(y)AcAk^2$  ad-eylem öbekleri de İngilizcede 'soru sözcüğü + *to* edatlı infinitif' yapısıyla kurulur. Ayrıca nesne olarak *to* edatlı infinitif alan birkaç eylem de<sup>13</sup> Türkçede iyelik ekli  $-(y)AcAk^2$  ad-eylemiyle karşılanabilir:

**Örnek 1a:**  $-(y)AcAk^2$  Ad-Eylem Eki (Etken) + *to* Edatlı İnfinitif

Tür. (Tanpınar, 2015): *Hastalığım, yahut üzüntülerimin sebebi böylece teşhis edildikten sonra içmekten başka yapacak bir şey kalmıyordu.*

İng. (Tanpınar, 2014): *This diagnosis of my illness, or rather this identification of my discontent, left me nothing to do but drink.*

Biçim Bilimsel:

Eylemsi Öbeği:

yap - acak  
EK AEE  
2a 2b

to do  
tE EK  
1A 1Ba

$$(2a-2b) \neq 1A + 1Ba$$

**Sonuç:** Türkçe etken yapıdaki  $-(y)AcAk^2$  ad-eylem öbeği ile İngilizce *to* edatlı infinitif yapısı eylemsi türü farklılığı nedeniyle biçim bilimsel açıdan örtüşmemektedir.

Söz Dizimsel:

yapacak bir şey  
AE A  
2 3

nothing to do  
A EA  
3 1

$$2 + 3 \neq 3 + 1$$

**Sonuç:** Türkçe etken yapıdaki  $-(y)AcAk^2$  ad-eylem öbeği ile İngilizce *to* edatlı infinitif yapısı eylemsi türü farklılığı nedeniyle söz dizimsel açıdan örtüşmemektedir.

**Örnek 1b:** İyelik Ekli  $-(y)AcAk^2$  Ad-Eylem Eki (Etken) + *How* + *to* Edatlı İnfinitif

Tür. (Pamuk, 2015): ... *ellerim atın koşumlarını nasıl tutacağını şaşırılmıştı* ...

<sup>13</sup> Bu eylemler birkaçı geçmeyecek kadar azdır: *promise* + *to* edatlı infinitif ( $-(y)AcAğInA^2$  söz vermek), *swear* + *to* edatlı infinitif ( $-(y)AcAğInA^2$  yemin etmek) vb. Krş. 14. Dipnot

İng. (Pamuk, 2011): ... *my hands had forgotten how to control the reins* ...

Biçim Bilimsel:

Eylemsi Öbeği:

tut - ağ - 1 - (n) <sub>1</sub>	to control
EK AEE İE ADE	tE EK
2a 2b 3e 3f	1A 1Ba

$$(2a-2b-3e-3f) \neq 1A + 1Ba$$

Eylemsi Öbeğinin Çekirdeği:

tut - acak	to control
EK AEE	tE EK
2a 2b	1A 1Ba

$$(2a-2b) \neq 1A + 1Ba$$

**Sonuç:** Türkçe etken yapıdaki soru zamirli  $-(y)AcAk^2$  ad-eylem öbeği ile İngilizce soru zamirli *to* edatlı infinitif yapısı eylemsi türü farklılığı nedeniyle biçim bilimsel açıdan örtüşmemektedir.

Söz Dizimsel:

atın koşullarını	nasıl	tutacağını	how	to control	the reins
$\infty^2$	$\infty^1$	AE	$\infty^1$	EA	$\infty^2$
X <sup>2</sup>	X <sup>1</sup>	2	X <sup>1</sup>	1	X <sup>2</sup>

$$X^2 + X^1 + 2 \neq X^1 + 1 + X^2$$

**Sonuç:** Türkçe etken yapıdaki soru zamirli  $-(y)AcAk^2$  ad-eylem öbeği ile İngilizce soru zamirli *to* edatlı infinitif yapısı eylemsi türü farklılığı nedeniyle söz dizimsel açıdan örtüşmemektedir.

İngilizce infinitif yapısının özelliklerinden biri, kısaltılmış ilgi cümlesi (reduction of relative clause) kurmaktır. Bu tür ilgi cümlelerine *yalın infinitif biçimli ilgi cümlesi* (*simple infinitival relative*) adı da verilir (Sag, 1997). Ancak bu tür kısaltmalarda nitelenen adın genellikle *birinci, ikinci, ilk, son(uncu), tek* gibi bir (sıra) sayı sıfatı ya da en üstünlük derecesinde bir sıfat içermesi gerekir. Bu durumda Türkçe ‘ $-(y)An^2$  *ilk/son/tek/birinci/sonuncu/en* ... vb. + Ad’ yapısındaki eylemsi öbekleri İngilizcede *to* edalı infinitif yapılarıyla karşılanır:

**Örnek 2:**  $-(y)An^2$  Ad-Eylem Eki + *to* Edatlı İnfinitif

Tür. (Pamuk, 2015): ... *savaşa giden ... ilk Müslüman nakkaştır.*

İng. (Pamuk, 2011): *He was the first Muslim miniaturist to go to war ...*

Biçim Bilimsel:

Eylemsi Öbeği:

gid - en	to go
EK AEE	tE EK
2a 2b	1A 1Ba

$$(2a-2b) \neq 1A + 1Ba$$

**Sonuç:** Türkçe etken yapıdaki  $-(y)An^2$  ad-eylem öbeği ile İngilizce *to* edatlı infinitif yapısı eylemsi türü farklılığı nedeniyle biçim bilimsel açıdan örtüşmemektedir.

Söz Dizimsel:

savaşa	giden	ilk Müslüman	nakkaş	the first Muslim	miniaturist	to go to war
$\infty$	AE	A		A	EA	$\infty$
X	2	3		3	1	X

$$X + 2 + 3 \neq 3 + 1 + X$$

**Sonuç:** Türkçe etken yapıdaki  $-(y)An^2$  ad-eylem öbeği ile İngilizce *to* edatlı infinitif yapısı eylemsi türü farklılığı nedeniyle söz dizimsel açıdan örtüşmemektedir.

Türkçenin  $-DIk^8$  -ve bazı durumlarda  $-(y)AcAk^2$ - ekli bazı ad-eylem yapıları İngilizcede yalnız infinitifle kurulabilir. İngilizcede duyuları ifade eden eylemler ile *listen* (dinlemek), *watch* (izlemek) vb. eylemleri yalnız infinitif alır. Bunlardan sonra kişi nesnesiyle birlikte yalnız infinitif kullanılırsa infinitifle anlatılan olayın bittiği bellidir. Dolayısıyla Türkçede sıklıkla iyelik ekli  $-DIk^8$  ad-eylemiyle karşılanır. Ayrıca nesne olarak *to* edatlı infinitif alan birkaç eylem de<sup>14</sup> Türkçede iyelik ekli  $-DIk^8$  ad-eylemiyle kurulabilir:

**Örnek 3:** İyelik Ekli  $-DIk^8$  Ad-Eylem + Yalın İnfinitif

Tür. (Steinbeck, 2012): *Bir adamın başka bir adam için kendisini bu kadar zahmete soktuğunu daha önce hiç görmedim de.*

<sup>14</sup> Bu eylemler birkaçı geçmeyecek kadar azdır: *claim* + *to* edatlı infinitif ( $-DIgInI^2$  iddia etmek) vb. Krş. 13. Dipnot



İng. (Steinbeck, 2014): *Well, I never seen one guy take so much trouble for another guy.*

Biçim Bilimsel:

Eylemsi Öbeği:

sok - tuğ - u - (n)u	take
EK AEE İE ADE	EK
2a 2b 3e 3f	1a

$$(2a-2b-3e-3f) \neq 1a$$

Eylemsi Öbeğinin Çekirdeği:

sok - tuk	take
EK AEE	EK
2a 2b	1a

$$(2a-2b) \neq 1a$$

**Sonuç:** Türkçe *-Dik<sup>8</sup>* ad-eylem öbeği ile İngilizce yalın infinitif yapısı eylemsi türü farklılığı nedeniyle biçim bilimsel açıdan örtüşmemektedir.

Söz Dizimsel:

aşka bir adam için kendisini bu kadar zahmete	soktuğu
$\infty$	AE
X	2

take	so much trouble for another guy
EA	$\infty$
1	X

$$X + 2 \neq 1 + X$$

**Sonuç:** Türkçe *-Dik<sup>8</sup>* ad-eylem öbeği ile İngilizce yalın infinitif yapısı eylemsi türü farklılığı nedeniyle söz dizimsel açıdan örtüşmemektedir.

#### 4.2.1.5. Ad-eylem – gerundium

İngilizcede nesne olarak eylemsi alacak eylemler -eyleme göre- *to* edatlı infinitifle ya da gerundiumla kullanılır. Bu eylemlerin aldığı gerundiumların bazıları geçmişteki bir olayı anlatır. Bu nedenle de Türkçede *-Dik<sup>8</sup>* ad-eylemiyle kullanılır:

**Örnek 1:** İyelik Ekli *-Dik<sup>8</sup>* Ad-Eylem Eki + Gerundium

Tür. (Pamuk, 2015): *Ama orada bir kandilin ışığını gördüğümü hatırlamıyorum ...*

İng. (Pamuk, 2011): *I didn't remember seeing the light of an oil lamp there ...*

Biçim Bilimsel:

Eylemsi Öbeği:

gör - düğ - üm - ü  
EK AEE İE ADE  
2a 2b 3e 3f

see - ing  
EK EAE  
1a 1b

$$(2a-2b-3e-3f) \neq (1a+1b)$$

Eylemsi Öbeğinin Çekirdeği:

gör - düğ  
EK AEE  
2a 2b

see - ing  
EK EAE  
1a 1b

$$(2a-2b) \neq (1a+1b)$$

**Sonuç:** Türkçe *-Dik<sup>δ</sup>* ad-eylem öbeği ile İngilizce gerundium yapısı eylemsi türü farklılığı nedeniyle biçim bilimsel açıdan örtüşmemektedir.

Söz Dizimsel:

orada bir kandilin ışığını gördüğümü seeing the light of an oil lamp there  
 $\infty$  AE EA  $\infty$   
X 2 1 X

$$X + 2 \neq 1 + X$$

**Sonuç:** Türkçe *-Dik<sup>δ</sup>* ad-eylem öbeği ile İngilizce gerundium yapısı eylemsi türü farklılığı nedeniyle söz dizimsel açıdan örtüşmemektedir.

Türkçenin *-r/-Ar<sup>2</sup>/-Ir<sup>4</sup>* ekli geniş zaman ad-eylemleri, İngilizcede eylemden ad türeten bir ekle karşılanır. Ancak birleşik eylem oluşturan *-r/-Ar<sup>2</sup>/-Ir<sup>4</sup>* ad-eylem öbekleri, İngilizcede bir infinitif ya da gerundiumla kurulabilir. Özellikle, *-r/-Ar<sup>2</sup>/-Ir<sup>4</sup>* olmak birleşik eylemi, İngilizcede *-mAyA<sup>2</sup> başlamak* anlamına gelen *'begin/start + to* edatlı infinitif / gerundium' yapısıyla karşılanır: *'... sonra bunu yalnız Kara değil, herkes kullanır oldu'* (Pamuk, 2015) > *'... and later, not only Black, but everyone began referring to me that way'* (Pamuk, 2011).

#### 4.2.1.6. Zarf-eylem – partisip

İngilizce partisiplerin bir özelliği de eylemden geçici zarf yapmaktır. Bu nedenle tarz, zaman, neden vb. bildiren Türkçe zarf-eylemler İngilizcede partisiplerle karşılanabilir:

##### Örnek 1: -(y)ArAk<sup>2</sup> Zarf-Eylem Eki + Birinci Partisip

Tür. (Tanpınar, 2015): *Kolumdan çekerek dışarıya çıkardı.*

İng. (Tanpınar, 2014): *Taking me by the arm, he pulled me out of the room.*

Biçim Bilimsel:

Eylemsi:

çek - erek  
EK ZEE  
4a 4b

tak(e) - ing  
EK P<sup>1</sup>E<sub>(z)</sub>  
4a<sub>(p)</sub> 4b<sub>(p)</sub>

$$(4a-4b) = (4a_{(p)}-4b_{(p)})$$

**Sonuç:** Türkçe -(y)ArAk<sup>2</sup> zarf-eylem yapısı ile zarf olarak kullanılan İngilizce birinci partisip yapısı biçim bilimsel açıdan örtüşmektedir.

Söz Dizimsel:

kolumdan çekerek  
∞ ZE  
X 4

taking me by the arm  
P<sup>1</sup><sub>(z)</sub> ∞  
4<sub>(p)</sub> X

$$X + 4 \neq 4_{(p)} + X$$

**Sonuç:** Türkçe etken yapıdaki -(y)ArAk<sup>2</sup> zarf-eylem öbeği ile zarf olarak kullanılan İngilizce birinci partisip öbeği söz dizimsel açıdan örtüşmemektedir.

##### Örnek 2: -(y)Ip<sup>4</sup> Zarf-Eylem Eki + Birinci Partisip

Tür. (Orwell, 2015): *Snowball, boya fırçasını yere atıp “Haydi yoldaşlar!” diye bağırdı.*

İng. (Orwell, 2013): *‘Now, comrades,’ cried Snowball, throwing down the paint-brush ...*

Biçim Bilimsel:

Eylemsi:

at - ıp  
EK ZEE  
4a 4b

throw - ing  
EK P<sup>1</sup>E<sub>(z)</sub>  
4a<sub>(p)</sub> 4b<sub>(p)</sub>

$$(4a-4b) = (4a_{(p)}-4b_{(p)})$$

**Sonuç:** Türkçe  $-(y)Ip^4$  zarf-eylem yapısı ile zarf olarak kullanılan İngilizce birinci partisip yapısı biçim bilimsel açıdan örtüşmektedir.

Söz Dizimsel:

boya fırçasını yere atıp  
 $\infty$  ZE  
X 4

throwing down the paint-brush  
P<sup>1</sup><sub>(z)</sub>  $\infty$   
4<sub>(p)</sub> X

$$X + 4 \neq 4_{(p)} + X$$

**Sonuç:** Türkçe etken yapıdaki  $-(y)Ip^4$  zarf-eylem öbeği ile zarf olarak kullanılan İngilizce birinci partisip öbeği söz dizimsel açıdan örtüşmemektedir.

**Örnek 3:**  $-(y)A^2$  Zarf-Eylem Eki + Birinci Partisip

Tür. (Pamuk, 2015): *Kara'nın gözlerinin içine baka baka şartları saydım.*

İng. (Pamuk, 2011): *Staring directly into Black s eyes, I listed her conditions.*

Biçim Bilimsel:

Eylemsi:

bak - a  
EK ZEE  
4a 4b

star(e) - ing  
EK P<sup>1</sup>E<sub>(z)</sub>  
4a<sub>(p)</sub> 4b<sub>(p)</sub>

$$(4a-4b) = (4a_{(p)}-4b_{(p)})$$

**Sonuç:** Türkçe  $-(y)A^2$  zarf-eylem yapısı ile zarf olarak kullanılan İngilizce birinci partisip yapısı biçim bilimsel açıdan örtüşmektedir.

Söz Dizimsel:

Eylemsi Öbeği:

Kara'nın gözlerinin içine baka baka  
 $\infty$  ZE<sup>1</sup> ZE<sup>2</sup>  
X 4<sup>1</sup> 4<sup>2</sup>

staring directly into Black s eyes  
P<sup>1</sup><sub>(z)</sub>  $\infty$   
4<sub>(p)</sub> X

$$X + 4^1 + 4^2 \neq 4_{(p)} + X$$

**Sonuç:** Türkçe  $-(y)A^2$  zarf-eylem öbeği ile İngilizce zarf olarak kullanılan İngilizce birinci partisip öbeği söz dizimsel açıdan örtüşmemektedir. Türkçe  $-(y)A^2$  zarf-eylem ekinin ikileme biçiminde kullanılması yapıların örtüşmemesine neden olmaktadır.

**Örnek 4:**  $-(y)IncA^4$  Zarf-Eylem Eki + Birinci Partisip

Tür. (Tanpınar, 2015): *Parmaklığın kendisine gelince, bu güzel sanat eserini ilk keşfeden, onun karşısında hayranlık duyan benim.*

İng. (Tanpınar, 2014): *Returning to the balustrade, I was the first to discover this sublime work of art and to grant it the admiration it deserved.*

Biçim Bilimsel:

Eylemsi:

gel - ince  
EK ZEE  
4a 4b

return - ing  
EK P<sup>1</sup>E<sub>(z)</sub>  
4a<sub>(p)</sub> 4b<sub>(p)</sub>

$$(4a-4b) = (4a_{(p)}-4b_{(p)})$$

**Sonuç:** Türkçe  $-(y)IncA^4$  zarf-eylem yapısı ile zarf olarak kullanılan İngilizce birinci partisip yapısı biçim bilimsel açıdan örtüşmektedir.

Söz Dizimsel:

parmaklığın kendisine gelince  
 $\infty$  ZE  
X 4

returning to the balustrade  
P<sup>1</sup><sub>(z)</sub>  $\infty$   
4<sub>(p)</sub> X

$$X + 4 \neq 4_{(p)} + X$$

**Sonuç:** Türkçe etken yapıdaki  $-(y)IncA^4$  zarf-eylem öbeği ile zarf olarak kullanılan İngilizce birinci partisip öbeği söz dizimsel açıdan örtüşmemektedir.

**Örnek 5a:**  $-iken/-ken$  Zarf-Eylem Eki + Birinci Partisip

Tür. (Tanpınar, 2015): *Onu dinlerken bir tarafı ile orada, bizim görmediğimiz o âlemde ... yaşadığına inanmamak zordu.*

İng. (Tanpınar, 2014): *Listening to him, it was difficult not to believe that the man walked in a world we could not see: ...*

Biçim Bilimsel:

Eylemsi:

dinle(r) - ken  
EK ZEE  
4a 4b

listen - ing  
EK P<sup>1</sup>E<sub>(z)</sub>  
4a<sub>(p)</sub> 4b<sub>(p)</sub>

$$(4a-4b) = (4a_{(p)}-4b_{(p)})$$

**Sonuç:** Türkçe *-iken/-ken* zarf-eylem yapısı ile zarf olarak kullanılan İngilizce birinci partisip yapısı biçim bilimsel açıdan örtüşmektedir.

Söz Dizimsel:

onu dinlerken  
∞ ZE  
X 4

listening to him  
P<sup>1</sup><sub>(z)</sub> ∞  
4<sub>(p)</sub> X

$$X + 4 \neq 4_{(p)} + X$$

**Sonuç:** Türkçe etken yapıdaki *-iken/-ken* zarf-eylem öbeği ile zarf olarak kullanılan İngilizce birinci partisip öbeği söz dizimsel açıdan örtüşmemektedir.

Duyuları ifade eden İngilizce eylemler ile *listen* (dinlemek), *watch* (izlemek) vb. eylemleri kişi nesnesiyle birlikte geniş zaman partisibi alırsa olayın bittiği ya da devam ettiği belli değildir. Dolayısıyla Türkçede *-iken/-ken* zarf-eylemiyle de karşılanır:

**Örnek 5b:** *-iken/-ken* Zarf-Eylem Eki + Birinci Partisip

Tür. (Tanpınar, 2015): *Bir gün muayenehanesinde bir hastaya bakarken gördüm.*

İng. (Tanpınar, 2014): *I even saw this for myself one day, as I watched him examining a patient at his clinic.*

Biçim Bilimsel:

Eylemsi:

bakar - ken  
EK ZEE  
4a 4b

examin(e) - ing  
EK P<sup>1</sup>E<sub>(z)</sub>  
4a<sub>(p)</sub> 4b<sub>(p)</sub>

$$(4a-4b) = (4a_{(p)}-4b_{(p)})$$

**Sonuç:** Türkçe *-iken/-ken* zarf-eylem yapısı ile zarf olarak kullanılan İngilizce birinci partisip yapısı biçim bilimsel açıdan örtüşmektedir.

Söz Dizimsel:

muayenehanesinde bir hastaya bakarken

$\infty$  ZE  
X 4

examining a patient at his clinic

$P^1_{(z)}$   $\infty$   
 $4_{(p)}$  X

$$X + 4 \neq 4_{(p)} + X$$

**Sonuç:** Türkçe *-iken/-ken* zarf-eylem öbeği ile zarf olarak kullanılan İngilizce birinci partisip yapısı öbeği söz dizimsel açıdan örtüşmemektedir.

Türkçede edilgenlik içeren zarf-eylemlerin İngilizcede karşılığı *-ad*-eylem kullanımında olduğu gibi- ikinci partisip yapısıyla gerçekleşir. Ancak edilgenlik yapısının Türkçede bir ekle sağlanması ve Türkçe eylemsi öbeklerinde eylemsinin sonda bulunması, bu yapıların karşılaştırılmasında hem biçim bilimsel hem söz dizimsel açıdan örtüşmezliğe neden olur.

#### 4.2.1.7. Zarf-eylem – edatlı gerundium

Bazı Türkçe zarf-eylem öbekleri, İngilizcede ‘edat (ya da edat gibi kullanılan bağlaç) + gerundium’ yapısıyla karşılanır. Bu zarf-eylemler aşağıdaki gibidir:

Türkçe	İngilizce
<p>Tarz Bildiren:</p> <p><math>-(y)ArAk^2 / -(y)Ip^4 / -(y)A^2</math> Zarf-Eylemi</p> <p>Örnek: <i>Sözgelimi, tavuklar ve ördekler, ortalığa saçılmış tahıl tanelerini toplayarak neredeyse yirmi kile ekini kurtarmışlardı</i> (Orwell, 2015).</p> <p><math>-mAdAn^2 / -mAksIzIn^2</math> Zarf-Eylemi</p> <p>Örnek: <i>Katırın kışına konmuş bir sineği katıra hiç değmeden kırbacının ucuyla öldürebilirdi</i> (Steinbeck, 2012).</p> <p>Zaman Bildiren:</p> <p><math>-mAdAn^2</math> Zarf-Eylemi</p> <p>Örnek: <i>... ne yazık ki kimse ölmeden anlayamıyor</i> (Pamuk, 2015)</p> <p><math>-(y)IncA^4 / -DIktA^8</math> Zarf-Eylemi</p> <p>Örnek: <i>O zaman, tıpkı eskiden bir güzel resme saatlerce bakınca hissettiğim şey geldi aklıma: ...</i> (Pamuk, 2015).</p> <p><i>iken/-ken</i> Zarf-Eylemi</p>	<p>Tarz Bildiren:</p> <p><i>by</i> + Gerundium</p> <p>Örnek: <i>The hens and ducks, for instance, saved five bushels of corn at the harvest by gathering up the stray grains</i> (Orwell, 2013).</p> <p><i>without</i> + Gerundium</p> <p>Örnek: <i>He was capable of killing a fly on the wheeler's butt with a bull whip without touching the mule</i> (Steinbeck, 2014).</p> <p>Zaman Bildiren:</p> <p><i>before</i> + Gerundium</p> <p>Örnek: <i>... what a pity nobody realizes this before dying</i> (Pamuk, 2011).</p> <p><i>when / (up)on</i> + Gerundium</p> <p>Örnek: <i>I was reminded of what I thought when staring for hours at a beautiful picture: ...</i> (Pamuk, 2011).</p> <p><i>when / while / as</i> + Gerundium</p>

Örnek: *Niçin eskilerden bahsederken başımızı sallarız* (Tanpınar, 2015).

Karşılaştırma Bildiren:

-(y)AcAğInA<sup>2</sup> Zarf-Eylemi

Örnek: *Şalgam gibi kızaracağına cevap ver* (Pamuk, 2015).

Örnek: *Why must we always nod our heads when remembering our ancestors* (Tanpınar, 2014).

Karşılaştırma Bildiren:

*Instead of* + Gerundium

Örnek: *Instead of turning beet red, give me an answer ...* (Pamuk, 2011).

Zarf-eylemler dışında Türkçe zarflaşmalar da İngilizcede ‘edat (ya da edat gibi kullanılan bağlaç) + gerundium’ yapısıyla karşılanabilir. Bu zarf-eylemler aşağıdaki gibidir:

Türkçe	İngilizce
eylemsi + <i>dolayı(sıyla) / için / nedeniyle / ötürü / sebebiyle / yüzünden vb.</i>	<i>because of / due to vb.</i> + Gerundium
eylemsi + <i>anda / vakit(ler) / zaman(lar) vb.</i>	<i>when vb.</i> + Gerundium
eylemsi + <i>evvel / önce vb.</i>	<i>before vb.</i> + Gerundium
eylemsi + <i>değin / dek / kadar vb.</i>	<i>until vb.</i> + Gerundium
eylemsi + <i>ardından / sonra / üzerine vb.</i>	<i>after vb.</i> + Gerundium
eylemsi + <i>beri / itibaren vb.</i>	<i>since vb.</i> + Gerundium
eylemsi + <i>anda / esna(sın)da / sıra(sın)da vb.</i>	<i>when / while vb.</i> + Gerundium
eylemsi + <i>durumunda / hâlinde / koşuluyla / suretiyle / surette / şartıyla / takdirde vb.</i>	<i>if / in case (of) vb.</i> + Gerundium
eylemsi + <i>hâlde / karşın / rağmen vb.</i>	<i>in spite of / despite vb.</i> + Gerundium
eylemsi + <i>yerine / yerde vb.</i>	<i>instead of vb.</i> + Gerundium
eylemsi + <i>gibi vb.</i>	<i>as if/though (/ like / as) vb.</i> + Gerundium
eylemsi + <i>amacıyla / için / üzere vb.</i>	<i>for vb.</i> + Gerundium
eylemsi + <i>sayesinde / suretiyle vb.</i>	<i>through vb.</i> + Gerundium
eylemsi + <i>açısından / bakımından / ilgili vb.</i>	<i>in terms of / on account of vb.</i> + Gerundium
eylemsi + <i>başka / dışında vb.</i>	<i>apart from / except for vb.</i> + Gerundium

İngilizce söz diziminde bir tür zarf görevi gören edatlı gerundium yapısında edatlardan ya da edat gibi kullanılan bağlaçlardan sonra eylemin gerundium biçimi getirilir. Bu kullanım işlek olduğu için Türkçede zarf-eylem ya da zarflaşmalarla karşılanan bu tür örneklerin sayısı da oldukça yüksektir: “... for showing cowardice in the battle” (savaşta korkaklık gösterdiği için ...) (Orwell, 2013); “... before reaching the narrow pool” (küçük göle varmadan önce ...) (Steinbeck, 2014).

Zarf-eylemler ile zarflaşmaların edilgen biçimi, Türkçede eklerle kurulurken İngilizcede bir yardımcı eylemle sağlanır. Ancak İngilizcede edilgen durumdaki bazı gerundium öbekleri için ‘edat (ya da edat gibi kullanılan bağlaç) + geçmiş zaman



partisibi' yapısı da kullanılabilir. Aslında bu yapı, İngilizce edilgenlik eylemi olan *be* eyleminin gerundium biçimi ve geçmiş zaman partisibiyle kurulan *passive present participle* (edilgen geçmiş zaman partisibi) yapısının kısaltılmış hâlidir. Bu yapı normal yapıya oranla daha az kullanılır: “When asked whether he was not happier ...” (... daha mutlu olup olmadığı sorulduğunda ... ) (Orwell, 2013).

#### 4.2.1.8. Diğer zarf-eylem yapıları

Türkçedeki diğer zarf-eylemler ile zarflaşmalar, İngilizcede *to* edatlı infinitif, partisip ya da gerundium yapısıyla karşılanabilir. Bu yapılar aşağıdaki gibidir:

Zarf-Eylemler:

Türkçe	İngilizce
<b>Benzerlik Bildiren:</b> -mIşçAsInA <sup>4</sup> / -(A/T)rcAsInA <sup>7</sup> Zarf-Eylemi Örnek: <i>Az sonra, iki güvercin yarışircasına haberi yetiştirdi</i> (Orwell, 2015).	<b>Benzerlik Bildiren:</b> Birinci/İkinci Partisip Örnek: <i>A few minutes later two pigeons came racing in with the news</i> (Orwell, 2013).
<b>Neden Bildiren:</b> -(y)AcAğIndAn <sup>2</sup> / -DIğIndAn <sup>8</sup> Zarf-Eylemi Örnek: <i>... evlilik ve aile sorunlarının, insanın kendini yirmi dört saat görevine adanmasını engelleyeceğine inandığından evlenmeme andı içmişti</i> (Orwell, 2014).	<b>Neden Bildiren:</b> Birinci/İkinci Partisip Örnek: <i>... had taken a vow of celibacy, believing marriage and the care of a family to be incompatible with a twenty-four-hour-a-day devotion to duty</i> (Orwell, 2018).

Zarflaşmalar:

Türkçe	İngilizce
<b>Amaç Bildiren:</b> eylemsi + <i>amacıyla / için / nedeniyle / sebebiyle / üzere</i> vb. Örnek: <i>Nar ağacına bakan gömme dolaplı odaya, o ara, ben tek başıma sandıklardaki çarşafalara bakmak için çıkmıştım</i> (Pamuk, 2015).	<b>Amaç Bildiren:</b> <i>(in order / so as) to</i> infinitif Örnek: <i>Meanwhile, I'd gone up alone to the room with the built-in closet and the window facing the pomegranate tree to inspect the sheets in the chest</i> (Pamuk, 2011).
<b>Neden Bildiren:</b> eylemsi + <i>dolayı(sıyla) / için / nedeniyle / ötürü / sebebiyle / yüzünden</i> vb. Örnek: <i>Kara ile Hasan'dan gelecek mektupları sabırsızlıkla beklediğim için aklım da Ester'deydi</i> (Pamuk, 2015).	<b>Neden Bildiren:</b> Birinci/İkinci Partisip Örnek: <i>... impatiently waiting for the letters from Black and Hasan, and thus, my mind was preoccupied with her</i> (Pamuk, 2011).
<b>Karşıtlık Bildiren:</b> eylemsi + <i>karşılık / karşın / rağmen</i> vb.	<b>Karşıtlık Bildiren:</b> Birinci/İkinci Partisip

Örnek: ... *Orhan'dan söz ederken "demin" diyerek şimdi yazıldığını ima etmesine rağmen, belli ki bir müsvete yapılmış, çünkü dikkat seziliyor her satırda* (Pamuk, 2015).

Benzerlik/Kıyaslama Bildiren:

Eylemsi + *gibi* + (görünmek/davranmak)

Örnek: *Napoléon Yoldaş da, ondan kurtulmak için yel değirmenine karşıymış gibi göründü* (Orwell, 2015).

Tarz Bildiren:

Eylemsi + *biçimde / hâlde / kadar / şekilde*

Örnek: ... *o yaralardan ve zevkten yarı mest olmuş bir şekilde dünyanın nereye gitmekte olduğunu yarı açık gözüyle kolluyor* ... (Pamuk, 2015).

Örnek: *Even her phrase "just now come" when referring to Orhan, implying that the letter was written at that very moment, betrays a ploy no less obvious than care taken in each line* (Pamuk, 2011).

Benzerlik/Kıyaslama Bildiren:

Özne + *seem/prelend vb. + to + infinitif*

Örnek: *He had seemed to oppose the windmill, simply as a manoeuvre to get rid of Snowball* ... (Orwell, 2013).

Tarz Bildiren:

İkinci Partisip

Örnek: ... *he stared out of one half-opened eye, nearly intoxicated by his wound and pleasure, checking where the world is taking him* ... (Pamuk, 2011).

#### 4.2.1.9. Kalıplaşmış eylemsiler

Türkçede en çok kalıplaşan eylemsi türlerinin, ad yapma özelliklerinden dolayı eylem adı ve ad eylemler olması gibi, İngilizcede de gerundiumun ve partisiplerin işlevliği, bu türdeki bazı eylemsilerin zamanla kalıplaşarak varlık ve olgulara ad olmasını sağlar. Ulus, kültür ve dil farklılığı, kalıplaşan eylemsilerin her iki dilde de her zaman denk düşmemesine neden olur. Bu nedenle Türkçe ile İngilizcede ortak olan kalıplaşmış eylemsiler sayıca fazla değildir.

Bununla birlikte İngilizcede -Almancada olduğu gibi- *nominalisation (adlaştırma)* yoluyla bir eylemden o eylemin ad biçimini türetmek mümkündür.

İngilizcede bir eylemden o eylemin adını türetmek için *nominalisation (adlaştırma)* yoluyla eylemin gerundium ya da -nadiren- partisip biçimleri kullanılır. Bu yolla türetilen sözcük, kalıcılışıp sözlüğe girmesi nedeniyle cümlede eylemsi olarak değil, tam bir ad olarak çekime girer ve başka ögeler içeren bir eylemsi öbeği kuramaz. Ancak bazen öbekteki ögeler eylem soylu adla birleşerek birleşik bir sözcük oluşturabilir:

En belirgin örneklerden bazıları aşağıdaki gibidir:

TÜRKÇE SÖZCÜK

Alışveriş

Anlayış / Kavrayış

Hunting

Known

İNGİLİZCE SÖZCÜK

Shopping

Understanding

Avlanma

Bildik / Tanıdık

Dalış	Diving
Gelişmiş	Advanced
Yürüyüş	Hiking / Walking / Trekking
Yüzme	Swimming

#### 4.2.2. Eylemsi – eylemsi olmayan yapılar

Türkçede eylemsi olan bazı yapılar İngilizcede yan cümlelerle de karşılanabilir. Yan cümleler, temel tanımın dışında her dilde o dile uygun biçimde de tanımlanabilir. İngilizcede yan cümleler “tek başına cümle oluşturamayan, ancak cümle oluşturmak için ana cümleciğe bağlanabilen cümlecik” (Cambridge, subordinate clause, 10.04.2019) biçiminde tanımlanmıştır. Verilen bu tanıma göre tek başına cümle oluşturamayan ve birleşik bir cümlede ana cümleye bağımlı olarak kullanılan cümleler İngilizcede yan cümle olarak kabul edilir. Dolayısıyla cümlede özne ya da nesne olarak görev yapan ad cümlecikleri, çoğunlukla bir adın niteleyicisi olarak kullanılan ilgi cümlecikleri ve yer, zaman, neden, sonuç, tarz, koşul vb. bildiren zarf cümlecikleri İngilizce yan cümle türlerini oluşturur.

İngilizcede yan cümle olarak kullanılan bu cümlecikler, Türkçede çekimsiz eylemlerle oluşturulan eylemsi öbeklerinin karşılığıdır. Dolayısıyla İngilizcede kullanılan yan cümle türleri, Türkçe yan cümle türlerine göre sayıca çok fazladır. Türkçede eylemsi öbeği olup İngilizcede yan cümle olarak kullanılan yapılar aşağıda verilen sınıflandırmadaki gibidir:

**Çizelge 4.5 : Türkçe Eylemsiler ile İngilizce Yan Cümleler**

EYLEMSİ + YAN CÜMLE	
Türkçe	İngilizce
Eylem Adı	( <i>The fact</i> ) <i>That</i> Bağlaçlı Yan Cümle
Eylem Adı	İlgi Yan Cümlesi <sup>15</sup>
Ad-Eylem	İlgi Yan Cümlesi
Ad-Eylem	Bağlaçlı Yan Cümle
Zarf-Eylem	Bağlaçlı Cümleler (Ana Cümle + Ana Cümle) (Ana Cümle + Yan Cümle)

<sup>15</sup> Türkçe *-masının<sup>2</sup>/(y)ısının<sup>4</sup> nedeni/sebebi* kalıbı, İngilizcede *reason (neden/sebebi)* sözcüğünün nitelendiği *why* zarfı ilgi cümlesiyle karşılanabilir. Ancak bu yapıyla kurulan örneklerin sayısı azdır. Bu yapı için, yine aynı anlama gelen *bunun nedeni/sebebi, bundan dolayı/ötürü, bu yüzden* vb. anlamına gelen bağlaçlar daha çok kullanılır.

#### 4.2.2.1. Eylem adı – (the fact) that bağlaçlı yan cümle

Türkçede eylem adıyla kurulan öbekler, İngilizcede *to* edatlı infinitif yapısı dışında (*the fact*) *that* bağlaçlı yan cümlelerle de karşılanır. Bu yapı, bir tür *adlaştırma* (*nominalisation*) olarak kabul edilir, çünkü arkasından gelen yan cümle söz diziminde ad gibi işlev görür. Özne olarak kullanım sırasında *the fact that* kalıbıyla, nesne olarak kullanım sırasında ise kısaltılarak *that* biçiminde kullanılır. Bu cümlelerin kurulum biçimi şöyledir:

(Ana Cümle) (*the fact*) *that* + Özne + Yüklem (+ Diğer Ögeler) (Ana Cümle)  
Yan Cümle

*That* bağlaçlı yan cümleler daha çok ana cümlelerin nesnesi olarak kullanılır ve bu nesne genellikle açıklayıcılık özelliği taşır. *The fact that* kullanımını ise ya ana cümlelerin özne ve nesnesi olarak ya da bir edattan sonra görülür. Türkçede iyelik ekli eylem adları, İngilizcede çoğunlukla *that* bağlacıyla kurulan yan cümlelerle sağlanır:

**Örnek 1a:**  $-mA^2$  Eylem Adı Eki + *the fact that* Bağlaçlı Yan Cümle

Tür. (Pamuk, 2015): *Bu atın, budala Enişte'nin kitabı için ortaya çıkıvermesi Allah'ın bana acımasız bir oyunudur.*

İng. (Pamuk, 2011): *The fact that the horse suddenly appeared for the sake of Enişte's book is a cruel trick of Allah's.*

Söz Dizimsel:

bu atın, ... ortaya çıkıvermesi Allah'ın bana acımasız bir oyunudur  
EAÖ/Ö 1 Y 5

The fact that the horse suddenly appeared ... is a cruel trick of Allah's  
YC/Ö 6 AC 5

$1 + 5 \neq 6 + 5$

**Sonuç:** Türkçe  $-mA^2$  eylem adı öbeği, İngilizcede *the fact that* bağlaçlı yan cümleyle karşılanmaktadır.

**Örnek 1b:**  $-mA^2$  Eylem Adı Eki + *that* Bağlaçlı Yan Cümle

Tür. (Tanpınar, 2015): *Ayrıca Hürriyet Tepesi'nde yapılmakta olan yeni enstitü binamızı behemehâl ziyaret etmemi tavsiye etti ...*

İng. (Tanpınar, 2014): *And she suggested that I go visit the institute's new building on Freedom Hill as soon as possible.*

Söz Dizimsel:

Hürriyet Tepesi'nde ... behemehâl ziyaret etmemi tavsiye etti  
EAÖ/N Y  
1 5

she suggested that I go visit the institute's new building ... as soon as possible  
AC YC/N  
5 6

1 + 5 ≠ 5 + 6

**Sonuç:** Türkçe  $-mA^2$  eylem adı öbeği, İngilizcede *that* bağlaçlı yan cümleyle karşılanmaktadır.

**Örnek 2:**  $-(y)Iş^4$  Eylem Adı Eki + *the fact that* Bağlaçlı Yan Cümle

Tür. (Pamuk, 2015): *Onların senin çocukların oluşunu seviyorum.*

İng. (Pamuk, 2011): *I love the fact that they're your children.*

Söz Dizimsel:

onların senin çocukların oluşunu seviyorum  
EAÖ/N Y  
1 5

I love the fact that they're your children  
AC YC/N  
5 6

1 + 5 ≠ 5 + 6

**Sonuç:** Türkçe  $-(y)Iş^4$  eylem adı öbeği, İngilizcede *the fact that* bağlaçlı yan cümleyle karşılanmaktadır.

#### 4.2.2.2. Ad-eylem – ilgi yan cümlesi (relative clause)

İngilizcede, cümleye kattığı anlam açısından partisip yapılarla eş değer olan ilgi cümleleri, yine partisipler gibi adların (bazen de zamir ve cümlelerin) niteleyicisi olarak söz diziminde yerini alır. Bu yan cümleler, dilin genel söz dizimi kuralına uyarak -istisnai durumlar dışında- nitelediği addan sonra gelir. Kuruluşu, bir ilgi zamiriyle birlikte ana cümleyle bağlanan bir yan cümle biçimindedir:

Ad (ya da Zamir/Cümle) (,) (Edat +) İlgi Zamiri (+ Özne) + Yüklem (+ Diğer Ögeler)  
Nitelenen Ad vb. Yan Cümle

İlgi cümlesinin nitelenen addan sonra kullanılmasıyla ilgili bazı istisnalar söz konusudur. Eğer ana cümlede, nitelenen addan sonra gelmesi gereken sadece bir ya da birkaç öge varsa ilgi cümlesi nitelenen adın hemen ardından değil, ana cümle bitirildikten sonra getirilir. Böylece bu ögeler ile ana cümle arasında bir kopukluk yaşanmamış olur: ‘surely there is no one among you who wants to see Jones come back?’ (Aranızda Jones’un geri gelmesini isteyen tek bir hayvan yoktur sanırım) (Orwell, 2013).

İngilizcede ilgi cümleleri, *wh cümleleri* ve *wh olmayan cümleler* olarak iki gruba ayrılır (Sag, 1997). İlk gruba *who(m)*, *which*, *whose* ve *where* zamirleri ve zarfları girer. İkinci grubun üyesi ise *that* zamiridir. Ancak *that* ilgi zamiri, edatsız olarak kullanılan *who* ve *which* yerine kullanılabilir. İngilizcede ilgi zamirleri, ilgi cümlesinin öznesi/nesnesi vb. olması durumuna göre çeşitlenir:

**Çizelge 4.6 : İngilizce İlgi Zamirlerinin Kişi ve Nesne Biçimi**

	Özne	Nesne	Edatlı Nesne	Genitif	Edatlı Genitif
<b>Kişi</b>	<i>who/that</i>	<i>who(m)/that</i>	edat + <i>whom</i>	<i>whose</i>	edat + <i>whose</i>
<b>Nesne</b>	<i>which/that</i>	<i>which/that</i>	edat + <i>which</i>	<i>whose / of + which</i>	edat + <i>whose</i>

Nitelenen ad ilgi cümlesinin öznesiyse ilgi zamiri yan cümlelerin öznesi olur ve ilgi cümlesindeki eylem ilgi zamirine göre çekimlenir. Ancak nitelenen ad ilgi cümlesinin nesnesiyse ilgi zamirinden sonra yan cümlelerin öznesi kullanılır ve eylem bu özneye göre çekimlenir: ‘men who have sat on it’ (üstüne oturmuş erkeklerin) (Özne) (Steinbeck, 2014); ‘the small straw hat which he wore in summer to keep the flies out of his ears’ (yazın kulaklarını sineklerden korumak için kafasına geçirdiği küçük hasır şapka) (Nesne) (Orwell, 2013). İlgi cümlesinde, nesnesini edatla birlikte alan (*prepositional object*) bir eylem varsa ilgi zamirinden önce nesnenin edatı kullanılır ya da edat ilgi cümlesinde olması gerektiği yere getirilir: ‘the instrument with which he does all his mischief’ (insanın, şeytanlıklarını yaptığı alet) (Orwell, 2013).

Genitif durumdaki ilgi zamiri ise tamlayan konumdadır, dolayısıyla ardından tamlanan bir ad getirilir ve bu tamlamanın yan cümlede özne ya da nesne olması, cümledeki kullanıma göre değişkenlik gösterir. Bu durum genitif ilgi zamirinin edatlı kullanımını için de geçerlidir: ‘Boxer, whose strength seemed equal to that of all the rest of the animals put together’ (Gücü, neredeyse geri kalan hayvanların tümünün

gücüne eşit olan Boxer) (Genitif - Özne) (Orwell, 2013); ‘Snowball, from whose wounds the blood was still dripping’ (Yaralarından hâlâ kan damlayan Snowball) (*from* Edatı) (Orwell, 2013).

İlgi cümlesinde verilen bilgi, nitelenen ad için açıklayıcı bir bilgi değilse ilgi cümlesi iki virgül arasında kullanılarak ana cümleden ayrılır. Bu tür ilgi cümlelerine *tanımlamayan ilgi cümlesi (non-defining relative clause)* adı verilir: ‘the three cows, who had seemed uneasy for some time past, set up a loud lowing’ (Bir süredir gergin görünen üç inek böğürmeye başladı) (Orwell, 2013).

Nitelenen adın, ilgi cümlesinin (edatlı) nesnesi olması durumunda ilgi zamirleri cümleden atılabilir: ‘I could eat any place I want’ (İstedğim yerde yemek yiyebilirim) (Steinbeck, 2014). Edatlı nesnede ilgi zamirinin kullanılmaması durumunda edat ilgi cümlesindeki eylemden sonra kullanılır: ‘That ranch we’re goin’ to is right down there about a quarter mile’ (gittiğimiz çiftlik çeyrek mil kadar aşağıda) (Steinbeck, 2014). İlgi zamiri, tanımlamayan ilgi cümlelerinde atılamaz.

İlgi cümlesinin nitelediği adın belirli olmadığı durumlarda ilgi cümlesinden önce *one(s)* ya da *those* vb. bir işaret zamiri kullanılır ve ilgi cümlesiyle bu zamir nitelenir: ‘those who dwell upon it’ (Üzerinde yaşayanlar) (Orwell, 2013).

**Diğer Sözcükler:** İlgi cümlelerinde *who*, *which*, *that* vb. ilgi zamirleri dışında bu zamirlerin uzatılmış biçimleri ile *where* (nerede), *when* (ne zaman) ve *why* (nasıl) soru zarfları da ilgi zamirleri ve zarfları olarak kullanılabilir:

**What Zamiri:** Asıl cümlede soru zamiri olarak kullanılan *what* (ne) ilgi zamiri, ilgi cümlesinde, belirsiz olan nesnelere için kullanılır ve ana cümlede bir ada gönderme yapmaz: ‘What we saw astonished us’ (Gördüğümüz şey bizi şaşırttı); ‘When she sees what you have done she will be furious’ (Yaptığın şeyi görünce kızacak) (Thomson & Martinet, 1986).

**‘W-Sorusu + ever’ Zamirleri:** Soru zamirlerine *ever* sözcüğünün eklenmesiyle oluşturulan *whoever*, *whichever*, *whatever*, *whenever*, *wherever* ve *however* uzatılmış ilgi zamirleri olarak adlandırılır ve kısa biçimlerinden anlam açısından ayrılır. Bu zamirler, bağlandığı cümledeki bir ada gönderme yapmaz ve nitelenene belirsizlik yükler. Dolayısıyla Türkçede sadece ad olarak kullanılan ya da *kişi*, *şey* vb. belirsiz bir adı niteleyen ad-eylemlerin karşılıkları olur: ‘Whoever gains the most points wins the competition’ (En çok puanı kazanan, maçı kazanır); ‘When you are older you can

watch whatever programme you like' (Büyükünce istediğin her programı izleyebilirsin) (Thomson & Martinet, 1986).

İlgi Zarfları: Nitelenen adın, ilgi cümlesinde yer bildirmesi durumunda, ya bulunma durumunu bünyesinde barındıran *where* ilgi zarfı ya da yer bildiren bir edatla birlikte *which* ilgi zamiri kullanılır: 'Lennie still stared at the doorway where she had been' (at which) (Lennie hâlâ kızın durduğu eşiğe bakıyordu) (Steinbeck, 2014). Yer bildiren ilgi zarfları dışında, zaman bildiren *when* (ya da edatlı *which* zamiri) ve neden bildiren *why* (ya da edatlı *which* zamiri) soru zarfları da ilgi zarfları olarak kullanılır: 'on a pleasant evening when the animals had finished work' (in which) (Hayvanların işlerini bitirdiği güzel bir akşam); 'any reason why it should' (for which) (Böyle olmasının nedeni) (Orwell, 1949).

İngilizce ilgi cümleleri, yan cümlede yüklem zamanıyla ve kipiyle ilgili bir sınırlama olmadığı için partisip yapılar göre daha çok tercih edilir. Bu nedenle Türkçe ad-eylem öbeklerinin İngilizcedeki asıl karşılıkları partisip yapılar olsa da bu yapılar en çok ilgi cümleleriyle karşılaşılır:

**Örnek 1:**  $-(y)An^2$  Ad-Eylem Eki + İlgi Cümlesi

Tür. (Tanpınar, 2015): *Böyle bir saati yapan adam iki yakutun arasına bu mercimeği koymaz.*

İng. (Tanpınar, 2014): *The craftsmen who made this watch would not have set a lentil between two ruby stones.*

Söz Dizimsel:

böyle bir saati yapan	adam	the craftsmen	who made this watch
AEÖ	A	A	YC
2	3	3	6

$$2 + 3 \neq 3 + 6$$

**Sonuç:** Türkçe  $-(y)An^2$  ad-eylem öbeği, İngilizcede ilgi cümlesiyle karşılaşmaktadır.

**Örnek 2:**  $-mIş^4$  Ad-Eylem Eki + İlgi Cümlesi

Tür. (Tanpınar, 2015): *Kendi hâlinde, hiç kimsenin işine karışmadan, kervanını kaybetmiş bir mekkâre gibi başıboş, dalgın dalgın bir yürüyüşü vardı.*

İng. (Tanpınar, 2014): *With a rhythm all its own, it was like a packhorse that had strayed from its caravan.*



Söz Dizimsel:

kervanını kaybetmiş bir mekkâre

AEÖ A  
2 3

a packhorse that had strayed from its caravan

A YC  
3 6

$$2 + 3 \neq 3 + 6$$

**Sonuç:** Türkçe  $-mIş^4$  ad-eylem öbeği, İngilizcede ilgi cümlesiyle karşılanmaktadır.

**Örnek 3a:**  $-(y)AcAk^2$  Ad-Eylem Eki + İlgi Cümlesi

Tür. (Pamuk, 2015): *Üslubun, bir nakkaşı bir diğerinden ayıracak herhangi bir şeyin kusur olduğuna inanırım ...*

İng. (Pamuk, 2011): *Indeed, I believe that style, or for that matter, anything that serves to distinguish one artist from another, is a flaw ...*

Söz Dizimsel:

bir nakkaşı bir diğerinden ayıracak bir şey

AEÖ A  
2 3

anything that serves to distinguish one artist from another

A YC  
3 6

$$2 + 3 \neq 3 + 6$$

**Sonuç:** Türkçe  $-(y)AcAk^2$  ad-eylem öbeği, İngilizcede ilgi cümlesiyle karşılanmaktadır.

**Örnek 3b:** İyelik Ekli  $-(y)AcAk^2$  Ad-Eylem Eki + İlgi Cümlesi

Tür. (Orwell, 2015): *... biz zavallı hayvanların tüm sıkıntılarımızdan kurtulup sonsuza dek huzur içinde yaşayacağımız ülke orada ...*

İng. (Orwell, 2013): *there it lies ... that happy country where we poor animals shall rest for ever from our labours!*

Söz Dizimsel:

biz zavallı hayvanların tüm sıkıntılarımızdan kurtulup ... yaşayacağımız ülke

AEÖ A  
2 3

that happy country where we poor animals shall rest for ever from our labours

A  
3

YC  
6

$$2 + 3 \neq 3 + 6$$

**Sonuç:** Türkçe iyelik ekli  $-(y)AcAk^2$  ad-eylem öbeği, İngilizcede ilgi cümlesiyle karşılanmaktadır.

**Örnek 4:** İyelik Ekli  $-Dik^8$  Ad-Eylem Eki + İlgi Cümlesi

Tür. (Steinbeck, 2012): *Tanıdığın biriyle yolculuk etmek çok daha güzel oluyor.*

İng. (Steinbeck, 2014): *It's a lot nicer to go around with a guy you know.*

Söz Dizimsel:

tanıdığın biri  
AEÖ A  
2 3

a guy you know  
A YC  
3 6

$$2 + 3 \neq 3 + 6$$

**Sonuç:** Türkçe iyelik ekli  $-Dik^8$  ad-eylem öbeği, İngilizcede ilgi cümlesiyle karşılanmaktadır.

Belirsizlik ifade eden bir adı ya da zamiri niteleyen Türkçe ad-eylem öbekleri, İngilizcede *whoever, whichever, whatever* vb. zamirlerle kurulmuş ilgi cümleleriyle karşılanır:

**Örnek 5:**  $-(y)An^2$  Ad-Eylem Eki + *Whoever* Zamirli İlgi Cümlesi

Tür. (Orwell, 2015): *Bu temel ilkeyi iyice kavramış olan herkes insanoğlunun zararlı etkilerinden korunabilirdi.*

İng. (Orwell, 2013): *Whoever had thoroughly grasped it would be safe from human influences.*

Söz Dizimsel:

bu temel ilkeyi iyice kavramış olan herkes  
AEÖ A  
2 3

whoever had thoroughly grasped it  
YC  
6

$$2 + 3 \neq 6$$

**Sonuç:** Türkçe  $-(y)An^2$  ad-eylem öbeği, İngilizcede *whoever* vb. zamirli ilgi cümlesiyle karşılanmaktadır.

Zaman, neden ya da bulunma durumunda yer adı niteleyen Türkçe ad-eylem öbekleri, İngilizcede *when*, *why* ya da *where* zarflarıyla kurulmuş ilgi cümleleriyle karşılanabilir:

**Örnek 6:** İyelik Ekli  $-Dik^8$  Ad-Eylem Eki + *Where* Zarflı İlgi Cümlesi

Tür. (Pamuk, 2015): *Dört gündür dibinde yattığı kuyudan çıkarıldıktan sonra, kardeşleri onu tanımakta zorlanmış ...*

İng. (Pamuk, 2011): *After he was removed from the bottom of the well where he'd lain for four days, his brothers scarcely knew him ...*

Söz Dizimsel:

dört gündür dibinde yattığı	kuyudan	the well	where he'd lain for four days
AEÖ	A	A	YC
2	3	3	6

$$2 + 3 \neq 3 + 6$$

**Sonuç:** Türkçe iyelik ekli  $-Dik^8$  ad-eylem öbeği, İngilizcede *where* vb. zarflı ilgi cümlesiyle karşılanmaktadır.

Türkçede ad olarak kullanılan ad-eylem öbekleri, İngilizcede *ones* ya da *those* zamirlerini niteleyen ilgi cümleleriyle karşılanır:

**Örnek 7:**  $-(y)An^2$  Ad-Eylem Eki + Belirsiz Zamirin Nitlendiği İlgi Cümlesi

Tür. (Tanpınar, 2015): *Onunla oynayanlar işte bu hâle gelirler.*

İng. (Tanpınar, 2014): *Such is the fate of those who meddle with spirits.*

Söz Dizimsel:

onunla oynayanlar	those	who meddle with spirits
AEÖ	A	YC
2	3	6

$$2 \neq 3 + 6$$

**Sonuç:** Ad olarak kullanılan Türkçe  $-(y)An^2$  ad-eylem öbeği, İngilizcede *those* vb. zamirinin nitlendiği ilgi cümlesiyle karşılanmaktadır.

#### 4.2.2.3. Ad-eylem – bağlaçlı yan cümle

Türkçede ad olarak kullanılan bazı ad-eylem öbekleri, İngilizcede ilgi cümleleri yerine bağlaçlı yan cümlelerle karşılanır. Bu yan cümleler, açıklama ve bilgi aktaran cümlelerdir. Bu nedenle Türkçede bu tür ad-eylem öbeklerini içeren cümlelerin yüklemi çoğunlukla *açıklamak, anlamak, anlatmak, bilmek, duymak, düşünmek, görmek, hatırlamak, işitmek, karar vermek, öğrenmek, sanmak, sormak, söylemek* vb. eylemler olur. İngilizcede açıklama içeren cümlelerde *that* bağlaçlı yan cümleler, bilgi sorusu barındıran cümlelerde ise soru zamirleri ile zarflarının bağlaç gibi kullanıldığı ya da *whether/if* bağlacıyla oluşturulmuş yan cümleler yer alır. Asıl cümleleri soru yapabilen her tür soru sözcüğü bu cümlelerde bağlaç gibi kullanılabilir: *who* (kim), *what* (ne), *when* (ne zaman), *where* (nerede), *how* (nasıl), *why* (neden, niçin), *which* (hangi). *Whether/if* bağlacı ise asıl cümlede ‘evet-hayır’ sorusu olan yapıları yan cümle biçimine sokar.

*That* bağlacının ya da soru zamirleri ile zarflarının kullanıldığı yan cümleler, Türkçede iyelik ekli  $-(y)AcAk^2$  ya da iyelik ekli  $-DIk^8$  ad-eylemlerinin karşılığıyken; *whether/if* bağlaçlı yan cümleler,  $-(y)Ip^4$  zarf-eylemiyle birlikte kullanılan olumsuz  $-(y)AcAk^2$  ya da olumsuz  $-DIk^8$  ad-eylemlerinin karşılığıdır:

**Örnek 1a:** İyelik Ekli  $-(y)AcAk^2$  Ad-Eylem Eki + *That* Bağlaçlı Yan Cümle

Tür. (Steinbeck, 2012): *Başını kaldırıp Lennie'ye baktı, rol yapabileceğini göstermek için eliyle reveransa benzer bir hareket yaptı.*

İng. (Steinbeck, 2014): *She looked up at Lennie, and she made a small grand gesture with her arm and hand to show that she could act.*

Söz Dizimsel:

rol yapabileceğini  
AEÖ  
2

that she could act  
YC  
6

2 ≠ 6

**Sonuç:** Ad olarak kullanılan Türkçe  $-(y)AcAk^2$  ad-eylem öbeği, İngilizcede *that* bağlaçlı yan cümleyle karşılanmaktadır.

**Örnek 1b:** İyelik Ekli *-Dik<sup>8</sup>* Ad-Eylem Eki + *That* Bağlaçlı Yan Cümle

Tür. (Tanpınar, 2015): *Müessesemizin Halit Ayaracı'nın teşebbüs kudretinden, velut düşüncesinden çıktığını hiçbir zaman inkâr edecek değilim.*

İng. (Tanpınar, 2014): *I would never deny that the institute was born of Halit Ayaracı's entrepreneurial gifts and powerful mind.*

Söz Dizimsel:

müessesemizin Halit Ayaracı'nın teşebbüs kudretinden, velut düşüncesinden çıktığını

AEÖ

2

that the institute was born of Halit Ayaracı's entrepreneurial gifts and powerful mind

YC

6

2 ≠ 6

**Sonuç:** Ad olarak kullanılan Türkçe *-Dik<sup>8</sup>* ad-eylem öbeği, İngilizcede *that* bağlaçlı yan cümleyle karşılanmaktadır.

**Örnek 2a:** İyelik Ekli *-(y)AcAk<sup>2</sup>* Ad-Eylem Eki + *What* Bağlaçlı Yan Cümle

Tür. (Orwell, 2015): *Koca Reis'e ... çiftlikte o kadar büyük bir saygı duyuluyordu ki, onun ne diyeceğini öğrenmek için herkes uykusundan olmaya razıydı.*

İng. (Orwell, 2013): *Old Major ... was so highly regarded on the farm that everyone was quite ready to lose an hour's sleep in order to hear what he had to say.*

Söz Dizimsel:

ne diyeceğini

AEÖ

2

what he had to say

YC

6

2 ≠ 6

**Sonuç:** Ad olarak kullanılan Türkçe *-(y)AcAk<sup>2</sup>* ad-eylem öbeği, İngilizcede *what* vb. soru zamirlerinin bağlaç gibi kullanıldığı yan cümleyle karşılanmaktadır.

**Örnek 2b:** İyelik Ekli *-Dik<sup>8</sup>* Ad-Eylem Eki + *Where* Bağlaçlı Yan Cümle

Tür. (Orwell, 2015): *Bu canavarların nereden çıktığını ilk başta hiç kimse anlayamamıştı, ama çok geçmeden gerçek ortaya çıktı.*

İng. (Orwell, 2013): *At first no one had been able to imagine where these creatures came from, but the problem was soon solved ...*

Söz Dizimsel:

bu canavarların nereden çıktığını

AEÖ  
2

where these creatures came from

YC  
6

2 ≠ 6

**Sonuç:** Ad olarak kullanılan Türkçe  $-Dlk^8$  ad-eylem öbeği, İngilizcede *where* vb. soru zamirlerinin bağlaç gibi kullanıldığı yan cümleyle karşılanmaktadır.

**Örnek 3a:** İyelik Ekli  $-(y)Ip^4 -mAyAcAk^2$  Ad-Eylem Eki + *If* Bağlaçlı Yan Cümle

Tür. (Tanpınar, 2015): *İyi bir saatçi olup olmayacağını bilmiyorum.*

İng. (Tanpınar, 2014): *I cannot say if you'll ever become a fine watchmaker.*

Söz Dizimsel:

iyi bir saatçi olup olmayacağını

AEÖ  
2

if you'll ever become a fine watchmaker

YC  
6

2 ≠ 6

**Sonuç:** Ad olarak kullanılan Türkçe  $-(y)Ip^4 -mAyAcAk^2$  ad-eylem öbeği, İngilizcede *whether/if* soru bağlaçlı yan cümleyle karşılanmaktadır.

**Örnek 3b:** İyelik Ekli  $-(y)Ip^4 -mAdIk^2$  Ad-Eylem Eki + *Whether* Bağlaçlı Yan Cümle

Tür. (Pamuk, 2011): *Siz bilirsiniz şüphelerimin doğru olup olmadığını.*

İng. (Pamuk, 2015): *You know better than I whether my suspicions are justified.*

Söz Dizimsel:

şüphelerimin doğru olup olmadığını

AEÖ  
2

whether my suspicions are justified

YC  
6

2 ≠ 6

**Sonuç:** Ad olarak kullanılan Türkçe  $-(y)Ip^4 -mAdIk^2$  ad-eylem öbeği, İngilizcede *whether/if* soru bağlaçlı yan cümleyle karşılanmaktadır.

#### 4.2.2.4. Zarf-eylem – bağlaçlı cümleler

Türkçe zarf-eylem öbekleri, İngilizcede de asıl olarak, bağlaçla birbirine bağlanan iki ana cümleyle ya da bağlaçla ana cümleye bağlanan yan cümleyle karşılanır. Bu nedenle bu İngilizce cümlelerin iki bölümde değerlendirilmesi gerekir.

Ancak İngilizcede yan cümleyi ana cümleye bağlayan bağlaçlar ile iki ana cümleyi birbirine bağlayan bağlaçlar arasındaki ayrımı yapmak Almancaya göre daha zordur. Yan cümlelerde yüklemi sonda bulunduran Almancadan farklı olarak, İngilizce yan cümlelerde, ana cümlede olduğu gibi yüklem ikinci konumda, yani öznenin sonra bulunur. Bu nedenle bu cümleler, sadece bağlaçların türünden ayırt edilir. İki ana cümleyi birbirine bağlayan *eş güdümlü bağlaçlar (coordinating conjunctions)* ya da *bağlayıcı zarflar (conjunctive adverbs)* neden, sonuç, zaman vb. durumu ana cümleye bağlamaz, iki ana cümleyi sadece ilişkilendirir. Bu cümlelere *birleşik cümle (compound sentence)* adı verilir ve *girişik cümle (complex sentence)* olarak adlandırılan yan cümleli ana cümlelerden farklı kabul edilir.

Türkçe zarf-eylem öbeklerinin, İngilizcede iki ana cümleyi birbirine bağlayan bağlaçlı yapılarla karşılanması, yan cümleyi ana cümleye bağlayan bağlaçlı yapılarla karşılanmasına oranla daha az görülür. İki ana cümleyi birbirine bağlayan *and* (ve) bağlaçlı yapılar, daha çok, Türkçede yüklem tarzını bildiren  $-(y)ArAk^2$  ve  $-(y)Ip^4$  gibi zarf-eylemlerin karşılıkları olur:

#### Örnek 1: $-(y)ArAk^2$ Zarf-Eylem Eki + *And* (ve) Bağlaçlı İki Ana Cümle

Tür. (Orwell, 2015): *Tavuklar, beş gün kadar direndilerse de, sonunda teslim olarak folluklarına döndüler.*

İng. (Orwell, 2013): *For five days the hens held out, then they capitulated and went back to their nesting boxes.*

Söz Dizimsel:

sonunda teslim olarak      folluklarına döndüler

ZEÖ

4

Y

5

then they capitulated      and      went back to their nesting boxes

AC

5<sup>1</sup>

B

7

AC

5<sup>2</sup>

$$4 + 5 \neq 5^1 + 7 + 5^2$$

**Sonuç:** Türkçe  $-(y)ArAk^2$  zarf-eylem öbeği, İngilizcede *and* bağlacıyla birbirine bağlanan iki ana cümleyle karşılanmaktadır.

**Örnek 2:**  $-(y)Ip^4$  Zarf-Eylem Eki + *And* (*ve*) Bağlaçlı İki Ana Cümle

Tür. (Steinbeck, 2012): *Yaşlı temizlikçi süpürgeyi yan tarafa alıp dirseğiyle beli arasında sıkıştırdı, teneke kutuyu almak için elini uzattı.*

İng. (Steinbeck, 2014): *The old swamper shifted his broom and held it between his elbow and his side while he held out his hand for the can.*

Söz Dizimsel:

süpürgeyi yan tarafa alıp Akçay iskelesine gitmek

ZEÖ  
4

Y  
5

the old swamper shifted his broom and held it between his elbow and his side

AC  
5<sup>1</sup>

B  
7

AC  
5<sup>2</sup>

$$4 + 5 \neq 5^1 + 7 + 5^2$$

**Sonuç:** Türkçe  $-(y)Ip^4$  zarf-eylem öbeği, İngilizcede *and* bağlacıyla birbirine bağlanan iki ana cümleyle karşılanmaktadır.

İngilizcede ana cümlelerin zarfı olarak görev yapan yan cümleler *zarf cümlesi* (*adverbial clauses*) olarak adlandırılır ve yedi türe ayrılır: *neden cümlesi* (clause of reason), *amaç cümlesi* (clause of purpose), *zitlik cümlesi* (clause of concession), *sonuç cümlesi* (clause of result), *koşul cümlesi* (clause of condition), *karşılaştırma cümlesi* (clause of comparison), *zaman cümlesi* (clause of time) (Thomson & Martinet, 1986). İngilizcede yan cümlelerin kurulum biçimi, ana cümle söz diziminden farksız olarak gerçekleşir:

Özne + Yüklem + Nesne, *Yan Cümle Bağlacı* + Özne + Yüklem (+ Diğer Ögeler)  
Ana Cümle Yan Cümle

Çoğu Türkçe zarf-eylem öbeği, İngilizcede yan cümleyi ana cümleye bağlayan bağlaçlı yapılarla karşılanır:

**Örnek 3:**  $-mAdAn^2$  Zarf-Eylem Eki + *before* ( $-mAdAn^2$  önce) Bağlaçlı Yan Cümle

Tür. (Pamuk, 2015): ... *tavuklar şımarıp kafamıza sıçmadan başka bir diyara kaçalım ...*



İng. (Pamuk, 2011): ... *We ought to leave before the chickens grow so spoiled they shit on us ...*

Söz Dizimsel:

tavuklar şımarıp kafamıza sıçmadan  
ZEÖ  
4

before the chickens grow so spoiled they shit on us  
YC  
6

4 ≠ 6

**Sonuç:** Türkçe  $-mAdAn^2$  zarf-eylem öbeği, İngilizcede *before* bağlaçlı yan cümleyle karşılanmaktadır.

**Örnek 4a:**  $-(y)IncA^4$  Zarf-Eylem Eki + *When*  $-(y)IncA^4$ ,  $-DIktA^8$ ,  $-DIğI^8$  zaman) Bağlaçlı Yan Cümle

Tür. (Tanpınar, 2015): *Hiddeti geçince Seyit Lûtfullah'ta büsbütün başka türlü bir yeis başlardı.*

İng. (Tanpınar, 2014): *But when his rage subsided, he was overcome by sadness.*

Söz Dizimsel:

hiddeti geçince  
ZEÖ  
4

when his rage subsided  
YC  
6

4 ≠ 6

**Sonuç:** Türkçe  $-(y)IncA^4$  zarf-eylem öbeği, İngilizcede *when* bağlaçlı yan cümleyle karşılanmaktadır.

**Örnek 4b:**  $-(y)IncA^4$  Zarf-Eylem Eki + *Once*  $-(y)IncA^4$ ,  $-DIktA^8$ ,  $-DIğI^8$  zaman;  $-DI^8 mI^4 / -(A/I)r^7 -mAz^2$ ) Bağlaçlı Yan Cümle

Tür. (Pamuk, 2015): ... *ve çocuklar uyanınca onlara dedelerinin iyileştiğini, erkenden Mustafa Paşa'ya gittiğini söyledim.*

İng. (Pamuk, 2011): ... *then explained to the children once they awoke that their grandfather had gotten better and had left for the Mustafa Pasha district early in the morning.*

Söz Dizimsel:

çocuklar uyanınca  
ZEÖ  
4

once they awoke  
YC  
6

4 ≠ 6

**Sonuç:** Türkçe  $-(y)IncA^4$  zarf-eylem öbeği, İngilizcede *once* bağlaçlı yan cümleyle karşılanmaktadır.

**Örnek 5a:**  $-DIkçA^8$  Zarf-Eylem Eki + *As (long as)* ( $-DIğI^8$  *sürece* /  $-DIkçA^8$  / *her - DiktA^8*) Bağlaçlı Yan Cümle

Tür. (Pamuk, 2015): ... *sokağımızın evlerinin uzaklaştıkça daha küçük gözükmesindeki mantığı bir baba gibi anlatmayı denedim*

İng. (Pamuk, 2011): ... *tried to explain to him, as a father might, ... why the houses seemed to shrink as we moved away from them.*

Söz Dizimsel:

uzaklaştıkça  
ZEÖ  
4

as we moved away from them  
YC  
6

4 ≠ 6

**Sonuç:** Türkçe  $-DIkçA^8$  zarf-eylem öbeği, İngilizcede *as (long as)* bağlaçlı yan cümleyle karşılanmaktadır.

**Örnek 5b:**  $-DIkçA^8$  Zarf-Eylem Eki + *The more ... the more ... (ne kadar ... o kadar ... / -DIkçA^8)* Bağlaçlı Yan Cümle

Tür. (Pamuk, 2015): *Bazı erkekler kazandıkça pintileşir ...*

İng. (Pamuk, 2011): *Some men grow stingier the more they earn.*

Söz Dizimsel:

kazandıkça  
ZEÖ  
4

the more they earn  
YC  
6

4 ≠ 6

**Sonuç:** Türkçe  $-DIkçA^8$  zarf-eylem öbeği, İngilizcede *the more ... the more ...* bağlaçlı yan cümleyle karşılanmaktadır.

**Örnek 6a:** *-DIktA<sup>8</sup>* Zarf-Eylem Eki + *When(ever)* (*-DIktA<sup>8</sup>*, *-(y)InCA<sup>4</sup>*, *-DIğI<sup>8</sup>* zaman)

Bağlaçlı Yan Cümle

Tür. (Orwell, 2015): *Hava karardığında hâlâ aç olan hayvanlar ...*

İng. (Orwell, 2013): *When evening came, the animals were still unfed.*

Söz Dizimsel:

hava karardığında  
ZEÖ  
4

when evening came  
YC  
6

4 ≠ 6

**Sonuç:** Türkçe *-DIktA<sup>8</sup>* zarf-eylem öbeği, İngilizcede *when* bağlaçlı yan cümleyle karşılanmaktadır.

**Örnek 6b:** *-DIktA<sup>8</sup>* Zarf-Eylem Eki + *By the time* (*-DIktA<sup>8</sup>*, *-(y)InCA<sup>4</sup>*, *-DIğI<sup>8</sup>* zaman; *-(y)IncAyA<sup>4</sup>* kadar) Bağlaçlı Yan Cümle

Tür. (Orwell, 2015): *Konuşmasını bitirdiğinde, oyların kime gideceği konusunda kimsenin kuşkusu kalmamıştı.*

İng. (Orwell, 2013): *By the time he had finished speaking, there was no doubt as to which way the vote would go.*

Söz Dizimsel:

konuşmasını bitirdiğinde  
ZEÖ  
4

by the time he had finished  
YC  
6

4 ≠ 6

**Sonuç:** Türkçe *-DIktA<sup>8</sup>* zarf-eylem öbeği, İngilizcede *by the time* bağlaçlı yan cümleyle karşılanmaktadır.

**Örnek 7:** *-(y)AlI<sup>2</sup>* Zarf-Eylem Eki + *Since* (*-DAn<sup>4</sup>* beri / *-(y)AlI<sup>2</sup>*) Bağlaçlı Yan Cümle

Tür. (Pamuk, 2015): *Çocukları alıp eve döneli iki yılı geçti ...*

İng. (Pamuk, 2011): *Two years have passed since I returned here with the children*

...

Söz Dizimsel:

çocukları alıp eve döneli  
ZEÖ  
4

since I returned here with the children  
YC  
6

4 ≠ 6

**Sonuç:** Türkçe -(y)Al<sup>2</sup> zarf-eylem öbeği, İngilizcede *since* bağlaçlı yan cümleyle karşılanmaktadır.

**Örnek 8a:** *iken/-ken* Zarf-Eylem Eki + *While/Whilst* (*iken / -DiğI sırada*) Bağlaçlı Yan Cümle

Tür. (Steinbeck, 2012): *Ahırdan geçerken gem zincirleri şingirdadı ...*

İng. (Steinbeck, 2014): *And while she went through the barn, the halter chains rattled ...*

Söz Dizimsel:

ahırdan geçerken  
ZEÖ  
4

while she went through the barn  
YC  
6

4 ≠ 6

**Sonuç:** Türkçe *iken/-ken* zarf-eylem öbeği, İngilizcede *while* bağlaçlı yan cümleyle karşılanmaktadır.

**Örnek 8b:** *iken/-ken* Zarf-Eylem Eki + *When* (*iken/ken / -DiğI sırada*) Bağlaçlı Yan Cümle

Tür. (Tanpınar, 2015): *... rahmetli dostum Halit Ayarcı ne Ahmet Zamanî Hazretlerinin yaşamış olması lüzumunda, ne de yaşaması icap eden asrı seçerken hiç hata etmemiştir.*

İng. (Tanpınar, 2014): *... our dear friend Halit Ayarcı -may he rest in peace- was not at all mistaken when he divined our need for the illustrious Ahmet Zamani to have existed, nor was he wrong when he assigned him to the century in question.*

Söz Dizimsel:

yaşamayı icap eden asrı seçerken  
ZEÖ  
4

when he assigned him to the century in question  
YC  
6

4 ≠ 6

**Sonuç:** Türkçe *iken/-ken* zarf-eylem öbeği, İngilizcede *when* bağlaçlı yan cümleyle karşılanmaktadır.

**Örnek 8c:** *iken/-ken* Zarf-Eylem Eki + *As* (*iken/-ken* / *-DIĞI* sırada) Bağlaçlı Yan Cümle

Tür. (Orwell, 2015): ... *ağılımda bir başıma yatarken düşünecek çok zamanım oldu* ...

İng. (Orwell, 2013): ... *I have had much time for thought as I lay alone in my stall* ...

Söz Dizimsel:

ağılımda bir başıma yatarken

ZEÖ  
4

as I lay alone in my stall

YC  
6

4 ≠ 6

**Sonuç:** Türkçe *iken/-ken* zarf-eylem öbeği, İngilizcede *as* bağlaçlı yan cümleyle karşılanmaktadır.

Bazı Türkçe eylemsiler, İngilizcede *the fact that* yapısıyla da karşılanabilir. ‘Edat + *the fact that*’ biçiminde işleyen bu yapı, edat öbeği olan yan cümle ile ana cümleyi birbirine bağlar: ‘*Without + the fact that*’ (*-mAdAn<sup>2</sup> / -mAksIzIn<sup>2</sup>*); *instead of + the fact that* (*-(y)AcAğInA<sup>2</sup> / eylemsi + yerine/yerde*); *due to / because of + the fact that* (*-DIğIndAn<sup>8</sup> / -(y)AcAğIndAn<sup>2</sup> / eylemsi + dolayı/ötürü/nedeniyle/yüzünden*) vb. Ancak bu yapı, diğer yan cümleler ile eylemsilere oranla daha az görülür.

Türkçedeki diğer zarf-eylem ekleri şunlardır: *-(y)AcAğInA<sup>2</sup>*, *-(y)AcAğIndAn<sup>2</sup>*, *-(y)AndA<sup>2</sup>*, *-(y)AsIyA<sup>2</sup>*, *-DI<sup>8</sup>-(y)AlI<sup>2</sup>*, *-DI<sup>8</sup>-mAdI<sup>2</sup>*, *-DI<sup>8</sup>mI<sup>4</sup>*, *-DIğIncA<sup>8</sup>*, *-DIğIndAn<sup>8</sup>*, *-gAç<sup>2</sup>*, *-(y)IcAk<sup>4</sup>*, *-(y)IşIn<sup>4</sup>*, *-mAklA<sup>2</sup>*, *-mAsIylA<sup>2</sup>*, *-mIşçAsInA<sup>4</sup>*, *-(A/I)r<sup>7</sup>-mAz<sup>2</sup>*, *-(A/I)rcAsInA<sup>7</sup>* vb. Bu zarf-eylemler, İngilizcede çeşitli yan cümlelerle karşılanır:

Türkçe

*-mIşçAsInA<sup>4</sup> / -(A/I)rcAsInA<sup>7</sup>* Zarf-Eylemleri

Örnek: *Bazen böyle bana yapışircasına sokulduğunda aslında uyumadığımı hissediyorum* (Pamuk, 2015).

*-DIğIndAn<sup>8</sup> / -(y)AcAğIndAn<sup>2</sup>* Zarf-Eylemleri

Örnek: *Havalar çok yağışlı gittiğinden çimento karmak mümkün olmuyordu* (Orwell, 2015).

İngilizce

*As if/though / As / Like* Yan Cümlesi

Örnek: *Sometimes, he'd cuddle up with me like this, as if we were stuck together* ... (Pamuk, 2011).

*Because / As / Since / For* Yan Cümlesi

Örnek: *Building had to stop because it was now too wet to mix the cement* (Orwell, 2013).

-(A/I)r<sup>7</sup> -mAz<sup>2</sup> Zarf-Eylemi

Örnek: *Çünkü enstitü kurulur kurulmaz ... Halit Ayaracı büyük bir isabetle karar vermiş ...* (Tanpınar, 2015: 13).

-DI<sup>8</sup>-(y)AlI<sup>2</sup> Zarf-Eylemi

Örnek: *... o alçağı öldürdüm öldürelî içimdeki cinlere ve şeytanlara akşam vakti de artık söz geçiremiyorum* (Pamuk, 2015).

-DI<sup>8</sup>mI<sup>4</sup> Zarf-Eylemi

Örnek: *... bir tek insan onunla şöyle iyice karnını doyumak istedi mi etrafındakiler mutlak surette aç kalsınlar* (Tanpınar, 2015).

As Soon As / Once / Just as Yan Cümlesi

Örnek: *For as soon as the institute was established, Halit made the very important decision ...* (Tanpınar, 2014: 9).

Since Yan Cümlesi

Örnek: *... since I murdered that disgrace, I'm no longer able to control the jinns and demons within me* (Pamuk, 2011).

When(ever) / Once / Just as Yan Cümlesi

Örnek: *... for just when one person decides to gorge upon it, those around him are deprived* (Tanpınar, 2014).

Bu karşılıklar, zarf-eylem bağlam içinde farklı bir işlevde kullanılırsa değişkenlik gösterebilir. Bu durumda, yukarıda verilen karşılıklar eylemsilerin genel karşılıkları olup belli bir çerçevede sınırlandırılmaz.

Çekim edatlarının ya da edat işlevindeki sözcüklerin eylemsilere gelmesiyle oluşan zarflaşmalar zarf-eylemler gibi sayıca çoktur. Zarflaşmaların kullanım alanları şöyle sıralanabilir: amaç, araç, benzerlik, karşılaştırma, karşıtlık, koşul, neden, tarz, sınırlama, zaman vb. Zarflaşma öbekleri, İngilizcede şu yan cümlelerle karşılanır:

Türkçe	İngilizce
eylemsi + <i>dolayı(sıyla) / için / nedeniyle / ötürü / sebebiyle / yüzünden</i> vb.	<i>Because / As / Since / For</i> Yan Cümleleri
eylemsi + <i>anda / vakit(ler) / zaman(lar)</i> vb.	<i>When(ever) / Once / By the time / Just as</i> Yan Cümleleri
eylemsi + <i>evvel / önce</i> vb.	<i>Before / Ere</i> Yan Cümleleri
eylemsi + <i>değin / dek / kadar</i> vb.	<i>Until / Till</i> Yan Cümlesi
eylemsi + <i>ardından / sonra / üzerine</i> vb.	<i>After / Once</i> Yan Cümlesi
eylemsi + <i>beri / itibaren</i> vb.	<i>Since</i> Yan Cümlesi
eylemsi + <i>anda / esna(sın)da / sıra(sın)da</i> vb.	<i>While / When / As</i> Yan Cümleleri
eylemsi + <i>müddetçe / sürece</i> vb.	<i>As(/So) long as</i> Yan Cümlesi
eylemsi + <i>durumunda / hâlinde / koşuluyla / suretiyle / surette / şartıyla / takdirde</i> vb.	<i>If / In case / Unless / Providing (/Provided) that / Supposing that / On condition that / Under the condition that / On the understanding that</i> Yan Cümleleri
eylemsi + <i>hâlde / karşın / rağmen</i> vb.	<i>Although / (Even) Though / Despite (/In Spite Of) the fact that / Albeit</i> Yan Cümleleri
eylemsi + <i>karşılık / karşın</i> vb.	<i>While / Whereas</i> Yan Cümlesi
eylemsi + <i>yerine / yerde</i> vb.	<i>Instead of the fact that</i> Yan Cümlesi
eylemsi + <i>biçimde / hâlde / kadar / şekilde</i> vb.	<i>In such a (/the) manner (/way) that</i> Yan Cümlesi
eylemsi + <i>denli / gibi / kadar</i> vb.	<i>(As ...) As</i> Yan Cümlesi

eylemsi + <i>gibi</i> vb.	<i>As (if) / Like</i> Yan Cümlesi
eylemsi + <i>derecede / düzeyde / göre / kadar(ıyla) / nispete / oranda / ölçüde</i> vb.	<i>The more ... the more ... / Insofar as / So far as</i> Yan Cümleleri
eylemsi + <i>amacıyla / için / üzere</i> vb.	<i>So that / In order that</i> Yan Cümlesi
eylemsi + <i>sayesinde / suretiyle</i> vb.	<i>Whereby / Due to (/Because of) the fact that</i> Yan Cümleleri
eylemsi + <i>göre</i> vb.	<i>According as / According to (whether) / Depending on (whether)</i> Yan Cümlesi
eylemsi + <i>başka / dışında</i> vb.	<i>Except that</i> Yan Cümlesi
eylemsi + <i>açısından / bakımından / ilgili</i> vb.	<i>In the sense that</i> Yan Cümlesi

Bu karşılıklar -zarf-eylemlerde olduğu gibi- zarflaşma bağlam içinde farklı bir işlevde kullanılırsa değişkenlik gösterebilir. Bu durumda, yukarıda verilen karşılıklar zarflaşmaların genel karşılıkları olup belli bir çerçevede sınırlandırılmaz.

Ayrıca bazı Türkçe zarflaşmalar -zarf-eylemlerde olduğu gibi- İngilizcede edatlı (*the fact*) *that* yapısıyla da karşılanabilir. Bu durumda bu karşılıklar sayıca artar. Örneğin ‘eylemsi + *dolayı(sıyla)/için/nedeniyle/ötürü/sebebiyle/yüzünden*’ zarflaşması için İngilizcede *because, since, as* bağlaçlarının dışında ‘*due to / because of + the fact that*’ yapısı da kullanılabilir.

### 4.2.3. Diğer yapılar

#### 4.2.3.1. Ki’li birleşik cümle – ilgi cümlesi/*that* bağlacı

*Ki* zamiriyle kurulan Türkçe yan cümlelerin söz dizimi İngilizce ilgi cümlesinin (*relative clause*), *ki* edatıyla kurulan yan cümlelerin söz dizimi ise İngilizce *that* cümlesinin (*that clause*) söz dizimine benzer. *Ki* zamirli ve edatlı Türkçe birleşik cümleler, İngilizceyle akraba olan Farsçanın söz dizimine benzer biçimde kurulur:

#### Örnek 1a: *ki* Zamirli Birleşik Cümle + İlgi Cümlesi

Tür. (Pamuk, 2015): *Acem Şahı Tahmasp, ki hem Osmanlı'nın baş düşmanıydı, hem de cihanın en nakışsever padişahıydı, bundan kırk yıl önce bunamaya başlayınca ilk iş eğlenceydi, şaraptı, musikiydi, şiirdi, nakıştı, bunlardan soğudu.*

İng. (Pamuk, 2011): *Forty years ago, the Persian Shah Tahmasp, who was the archenemy of the Ottomans as well as the world's greatest patron-king of the art of painting, began to grow senile and lost his enthusiasm for wine, music, poetry and ...*

Söz Dizimsel:

Acem Şahı Tahmasp, ki hem Osmanlı'nın baş düşmanıydı ... padişahıydı

A  
3

YC  
6

the Persian Shah Tahmasp, who was the archenemy of the Ottomans ...

A  
3

YC  
6

$$3 + 6 = 3 + 6$$

**Sonuç:** Türkçe *ki* zamirli yan cümle, İngilizce ilgi cümlesiyle söz dizimsel açıdan örtüşmektedir.

**Örnek 1b:** *ki* Edatlı Birleşik Cümle + *that* Bağlaçlı Cümle

Tür. (Tanpınar, 2015): *Unutmayın ki bu keşif de onun elbisesi sırtıma geçtikten sonra olmuştu.*

İng. (Tanpınar, 2014): *And let us not forget that I made this discovery after putting on his suit.*

Söz Dizimsel:

unutmayın ki bu keşif de onun elbisesi sırtıma geçtikten sonra olmuştu

AC  
5

YC  
6

and let us not forget that I made this discovery after putting on his suit

AC  
5

YC  
6

$$5 + 6 = 5 + 6$$

**Sonuç:** Türkçe *ki* edatlı yardımcı cümle, İngilizce *that* cümlesiyle söz dizimsel açıdan örtüşmektedir.

#### 4.2.3.2. Açıklayıcı – apozisyon (apposition)

İngilizce *açıklayıcılar (apposition)* -Almancadaki açıklayıcılar gibi- açıkladığı addan sonra yer alır ve bir tür niteleyici olarak kabul edilir. İngilizcede açıklayıcılar, bir art düşünce, bir 'ikincil bilgi' olarak tanımlanır (Koktova, 1985). İlgi zamiri ile yüklem içermeyen ve cümleden virgül ya da kısa çizgiyle ayrılır.

**Örnek 1:** Açıklayıcı Cümle + Apozisyon

Tür. (Orwell, 2015): *Hayvan Çiftliği, koca ülkede –tüm İngiltere'de!– hayvanların malı olan ve hayvanlar tarafından yönetilen tek çiftlikti hâlâ.*



İng. (Orwell, 2013) *They were still the only farm in the whole county – in all England! – owned and operated by animals.*

Söz Dizimsel:

koca ülkede – tüm İngiltere'de! – in the whole county – in all England! –  
A A A A  
3 3 3 3

$$3 + 3 = 3 + 3$$

**Sonuç:** Türkçe *açıklayıcı* öbeği, İngilizce *apozisyon* öbeğiyle söz dizimsel açıdan örtüşmektedir.



## 5. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Bu çalışmada, Altay dillerinin en çok araştırılan dili olan Türkçenin eylemsileri ile Cermen dillerinin yine en çok araştırılan dilleri olan Almanca ve İngilizcenin eylemsileri karşılaştırılmıştır. Üç dildeki eylemsilerin köken bilgisi ile genel özelliklerinin verilmesinin ardından yapılan karşılaştırmalar, biçim bilimsel ve söz dizimsel olmak üzere iki temel nokta üzerinden yürütülmüştür.

İlk olarak Türkçedeki eylemsilerin Almancada karşılandığı eylemsi yapıları ile yan cümleler karşılaştırılmıştır. Ek A1’de de listelenen bu karşılaştırmalara göre yapılan değerlendirmeler aşağıdaki gibidir:

1. Türkçede etken çatılı eylem adları, Almanca yalın infinitif yapıyla biçim bilimsel ve söz dizimsel açıdan genel itibariyle örtüşmektedir. Ancak edilgen yapıdaki eylem adları, Almancanın edilgenlik yapısının bir yardımcı eylemle kurulması nedeniyle bu kuralın dışında kalmaktadır.
2. Türkçede etken çatılı eylem adları, Almanca *zu* bağlaçlı infinitif yapıyla, *zu* bağlacı nedeniyle biçim bilimsel açıdan örtüşmemektedir. Ancak bağlaç eylemsiyle bir bütün olarak kabul edilirse söz dizimsel açıdan genel itibariyle örtüşmektedir. Edilgen yapıdaki eylem adları ise Almancanın edilgenlik yapısının bir yardımcı eylemle kurulması nedeniyle bu kuralın dışında kalmaktadır.
3. Türkçede etken çatılı ad-eylemler, Almanca birinci partisip yapıyla biçim bilimsel ve söz dizimsel açıdan genel itibariyle örtüşmektedir. Ancak edilgen çatılı ad-eylemler, Türkçe edilgenlik yapısının bir ekle kurulması nedeniyle, edilgenliği bünyesinde barındıran Almanca ikinci partisip yapıyla biçim bilimsel açıdan örtüşmemektedir. Ancak bu yapılar söz dizimsel açıdan uyum içindedir. Ayrıca Türkçe etken çatılı ad-eylemler, Almancada ikinci partisip yapıyla da karşılanabilir. Bu örneklerde yapıların örtüşmesi, Almanca eylemin ayrılabilir olup olmasına bağlıdır: Ayrılabilen eylem, yapıların biçim bilimsel açıdan örtüşmemesine neden olurken, ayrılamayan eylem ön ek almadığı için bu uyumu sağlamaktadır. Bu yapılar söz dizimsel açıdan yine uyum içindedir.

4. Türkçede etken ya da edilgen çatılı ad-eylemler, Almanca yalın ya da *zu* bağlaçlı infinitif yapısıyla biçim bilimsel ve söz dizimsel açıdan örtüşmemektedir.

5. Türkçede etken çatılı zarf-eylemler, Almanca birinci partisip yapısıyla biçim bilimsel ve söz dizimsel açıdan genel itibariyle örtüşmektedir. Ancak edilgen yapıdaki zarf-eylemler, Türkçe edilgenlik yapısının bir ekle kurulması nedeniyle, edilgenliği bünyesinde barındıran Almanca ikinci partisip yapısıyla biçim bilimsel açıdan örtüşmemektedir. Aynı yapılar söz dizimsel açıdan uyum içindedir. Ancak ikilemeyle kurulan  $-(y)A^2$  zarf-eylemi bu kuralın dışında kalmaktadır.

6. Türkçede etken ya da edilgen çatılı zarf-eylemler, Almanca *zu* bağlaçlı infinitif yapısıyla biçim bilimsel ve söz dizimsel açıdan örtüşmemektedir.

7. Türkçede etken ya da edilgen çatılı zarflaşmalar, Almanca infinitif ya da partisip yapılarıyla, Türkçe zarflaşmaların bir edatla kullanılması nedeniyle biçim bilimsel ve söz dizimsel açıdan örtüşmemektedir.

8. Türkçedeki eylem adları, ad-eylemler ya da zarf-eylemler, Almanca yan cümlelerle biçim bilimsel ya da söz dizimsel açıdan örtüşmemektedir. Genel itibariyle eylem adları *dass* cümlesiyle, ad-eylemler ilgi cümlesiyle (*Relativsatz*), zarf-eylemler ise yüklemi zaman, yer ve tarz açısından niteleyen bir bağlaçlı cümleyle karşılanmaktadır.

Türkçe-Almanca karşılaştırmalarının ardından Türkçedeki eylemsilerin İngilizcede karşılandığı eylemsi yapıları ile yan cümleler karşılaştırılmıştır. Ek B1'de de listelenen bu karşılaştırmalara göre yapılan değerlendirmeler aşağıdaki gibidir:

1. Türkçede etken çatılı eylem adları, İngilizce yalın infinitif yapısıyla, infinitifte mastar ekinin olmaması nedeniyle biçim bilimsel, eylemsinin öbeğin önünde bulunması nedeniyle de söz dizimsel açıdan örtüşmemektedir. Edilgen yapıdaki eylem adları ise İngilizcenin edilgenlik yapısının bir yardımcı eylemle kurulması nedeniyle bu kuralın dışında kalmaktadır.

2. Türkçede etken ya da edilgen çatılı eylem adları, İngilizce *to* edatlı infinitif yapısıyla, *to* edatı nedeniyle biçim bilimsel, eylemsinin öbeğin önünde bulunması nedeniyle de söz dizimsel açıdan örtüşmemektedir.

3. Türkçede etken çatılı eylem adları, İngilizce gerundium yapısıyla biçim bilimsel açıdan örtüşmektedir. Ancak eylemsinin öbeğin önünde bulunması nedeniyle söz

dizimsel açıdan örtüşmemektedir. Edilgen yapıdaki eylem adları ise İngilizcenin edilgenlik yapısının bir yardımcı eylemle kurulması nedeniyle bu kuralın dışında kalmaktadır.

4. Türkçede etken çatılı ad-eylemler, İngilizce birinci partisip yapısıyla biçim bilimsel açıdan örtüşmektedir; söz dizimsel açıdan ise tek öge olan partisip yapısıyla uyum gösterirken, öbek biçimindeki partisip yapısıyla, eylemsinin öbeğin önünde bulunması nedeniyle uyuşmamaktadır. Edilgen çatılı ad-eylemler ise edilgenliği bünyesinde barındıran İngilizce ikinci partisip yapısıyla, Türkçe edilgenlik yapısının bir ekle kurulması nedeniyle biçim bilimsel açıdan, İngilizce eylemsinin öbeğin önünde bulunması nedeniyle de söz dizimsel açıdan örtüşmemektedir. Ayrıca Türkçe etken çatılı ad-eylemler, İngilizcede ikinci partisip yapısıyla da karşılanabilir. Bu örneklerde yapıların örtüşmesi, İngilizce eylemin düzenli olup olmamasına bağlıdır: Düzensiz eylem, yapıların biçim bilimsel açıdan örtüşmemesine neden olurken, düzenli eylem son ek aldığı için bu uyumu sağlamaktadır. Yapıların söz dizimsel açıdan örtüşmesi ise yine İngilizce eylemsinin tek öge ya da öbek olmasına göre değişkenlik gösterir.

5. Türkçede etken ya da edilgen çatılı ad-eylemler, İngilizce yalın ya da *to* edatlı infinitif yapısıyla biçim bilimsel ve söz dizimsel açıdan örtüşmemektedir.

6. Türkçede etken ya da edilgen çatılı ad-eylemler, İngilizce gerundium yapısıyla biçim bilimsel ve söz dizimsel açıdan örtüşmemektedir.

7. Türkçede etken çatılı zarf-eylemler, İngilizce birinci partisip yapısıyla biçim bilimsel açıdan genel itibariyle örtüşmektedir. Ancak İngilizce eylemsinin öbeğin önünde bulunması nedeniyle söz dizimsel açıdan uyuşmamaktadır. Edilgen yapıdaki zarf-eylemler ise edilgenliği bünyesinde barındıran İngilizce ikinci partisip yapısıyla, Türkçe edilgenlik yapısının bir ekle kurulması nedeniyle biçim bilimsel açıdan, İngilizce eylemsinin öbeğin önünde bulunması nedeniyle de söz dizimsel açıdan örtüşmemektedir.

8. Türkçede etken ya da edilgen çatılı zarf-eylemler, İngilizce edatlı gerundium yapısıyla biçim bilimsel ve söz dizimsel açıdan örtüşmemektedir.

9. Türkçede etken ya da edilgen çatılı zarflaşmalar, İngilizce infinitif, partisip ya da gerundium yapılarıyla, zarflaşmaların bir edatla kullanılması nedeniyle biçim bilimsel ve söz dizimsel açıdan örtüşmemektedir.

10. Türkçedeki eylem adları, ad-eylemler ya da zarf-eylemler, İngilizce yan cümlelerle biçim bilimsel ya da söz dizimsel açıdan örtüşmemektedir. Genel itibariyle eylem adları (*the fact*) *that* cümlesiyle, ad-eylemler ilgi cümlesiyle (*relative clause*), zarf-eylemler ise yüklemi zaman, yer ve tarz açısından niteleyen bir bağlaçlı cümleyle karşılanmaktadır.

Çalışmada Türkçedeki eylemsilerin Alman ve İngiliz dillerindeki karşılıkları da belirlenmiştir. Ek A1 ve Ek A2’de ayrıntılarıyla listelenen Türkçe eylemsilerin Almancadaki karşılanışları ile bu karşılanışların özellikleri aşağıdaki gibidir:

1. Türkçe eylem adlarından  $-mAk^2$ ,  $-mA^2$  ve  $-(y)Iş^4$  ekli eylemsiler, Almancada adlaştırma özelliğiyle kullanılan eylem adlarıyla karşılanabilir. Bazı ana eylemlerle (tarz eylemler ya da belli başlı birkaç ana eylem) birlikte kullanılan eylem adları yalın infinitifle de kurulabilir. Ancak eylem adları, Almancada asıl olarak *zu* bağlaçlı infinitif yapısıyla karşılanır. Türkçede iyelik ekiyle kullanılan eylem adları ise *dass* bağlaçlı yan cümle yapısıyla sağlanır.

2. Türkçe ad-eylemlerden  $-(y)An^2$  ekli eylemsiler, etken çatılıyken Almancada asıl olarak birinci partisip yapısıyla karşılanır. Bazı örnekler etken çatılı olmasına rağmen ikinci partisip yapısıyla da kurulabilir. Bu örneklerde Türkçe eylemin görünen zamanı geniş zaman olsa da asıl zamanı geçmiş zamandır. Bu eylemsiler edilgen çatılıyken ise Almancada edilgenliği bünyesinde barındıran ikinci partisip yapısıyla sağlanır. Bu ekle kurulan Türkçe eylemsiler, Almancada aynı zamanda bir ilgi cümlesiyle de karşılanabilir.

3. Türkçe ad-eylemlerden  $-mIş^4$  ekli eylemsiler, etken çatılıyken Almancada asıl olarak ikinci partisip yapısıyla karşılanır. Bazı örnekler etken çatılı olmasına rağmen birinci partisip yapısıyla da kurulabilir. Bu örneklerde Almanca eylemin görünen zamanı geniş zaman olsa da asıl zamanı geçmiş zamandır. Bu eylemsiler edilgen çatılıyken ise Almancada edilgenliği bünyesinde barındıran ikinci partisip yapısıyla sağlanır. Bu ekle kurulan Türkçe eylemsiler, Almancada aynı zamanda bir ilgi cümlesiyle de karşılanabilir.

4. Türkçe ad-eylemlerden  $-r/-Ar^2/-Ir^4$  ekli eylemsiler, etken çatılıyken Almancada birinci partisip yapısıyla, edilgen çatılıyken ise Almancada edilgenliği bünyesinde barındıran ikinci partisip yapısıyla karşılanır. Bu ekle kurulan Türkçe eylemsiler için Almancada ilgi cümlesiyle kurulmuş bir yapı görülmez.

5. Türkçenin olumsuzluk bildiren ad eylemlerinden  $-mAz^4$  ekli eylemsiler, Almancada olumsuzluk bildiren bir zarf, tanımlık ya da ekle sağlanır.
6. Türkçe ad-eylemlerden  $-DIk^8$  ekli eylemsiler, iyelik eksiz kullanımında Almancada ikinci partisip yapısıyla karşılanır. İyelik ekli kullanımı bazı durumlarda (bazı duyu eylemleri ile nesne ya da yer tamlayıcısı alan bazı ana eylemler) yalın ve *zu* bağlaçlı infinitif yapısıyla kullanılabilir. Ancak ekin iyelik ekli kullanımı Almancada asıl olarak ilgi cümlesiyle sağlanır. Ayrıca açıklama ve bilgi içeren ana eylemlerin nesnesi olarak kullanıldığında *dass* bağlaçlı cümlelerle ya da soru zamiri ve zarflarının bağlaç olarak kullanıldığı cümlelerle karşılanır.  $-(y)Ip^4$  zarf eylem ekiyle birlikte olumsuz olarak kullanımı ise *ob* bağlaçlı cümleyle sağlanır.
7. Türkçe ad-eylemlerden  $-(y)AcAk^2$  ekli eylemsiler, iyelik eksiz kullanımında bazı durumlarda (varlık/yokluk bildiren bazı eylemler) *zu* bağlaçlı infinitif yapısıyla karşılanabilir. İyelik ekli kullanımı ise bazı durumlarda (bazı duyu eylemleri ile nesne ya da yer tamlayıcısı alan bazı ana eylemler) yalın ve *zu* bağlaçlı infinitif yapısıyla kullanılabilir. Ancak ekin iyelik ekli kullanımı Almancada asıl olarak ilgi cümlesiyle sağlanır. Ayrıca açıklama ve bilgi içeren ana eylemlerin nesnesi olarak kullanıldığında *dass* bağlaçlı cümlelerle ya da soru zamiri ve zarflarının bağlaç olarak kullanıldığı cümlelerle karşılanır.  $-(y)Ip^4$  zarf eylem ekiyle birlikte olumsuz olarak kullanımı ise *ob* bağlaçlı cümleyle sağlanır.
8. Türkçe zarf-eylemlerden  $-(y)ArAk^2$ ,  $-(y)Ip^4$  ve  $-(y)A^2$  ekli tarz bildiren eylemsiler, etken çatılıyken Almancada asıl olarak birinci partisip yapısıyla, edilgen çatılıyken ise ikinci partisip yapısıyla karşılanır. Bazı durumlarda etken çatılı Türkçe zarf-eylemler, Almancada ikinci partisip yapısıyla da kurulabilir. Bu örneklerdeki Almanca eylemler, *Perfekt* zaman dilimlerinde yardımcı eylem olarak *sein* eylemini alan eylemlerdir. Ayrıca bu eklerle kurulan zarf-eylem yapıları Almancada yan cümlelerle de karşılanabilir.  $-(y)ArAk^2$  ve  $-(y)Ip^4$  ekleriyle kurulan eş değer iki eylemin kullanıldığı durumlarda ise yapı, iki ana cümleyi birbirine bağlayan *und* (ve) bağlacıyla da kurulabilir.
9. Türkçe zarf-eylemlerden  $-mAdAn^2$  ve  $-mAksIzIn^2$  ekli olumsuz tarz bildiren eylemsiler, Almancada asıl olarak *ohne... zu* infinitif yapısıyla karşılanır. Ayrıca bu eklerle kurulan zarf-eylem yapıları Almancada yan cümlelerle de kurulabilir.

10. Türkçe zarf-eylemlerden  $-(y)AcAğInA^2$  ekli karşılaştırma bildiren eylemsiler, Almancada asıl olarak *anstatt... zu* infinitif yapısıyla karşılanır. Ayrıca bu eklerle kurulan zarf-eylem yapıları Almancada yan cümlelerle de kurulabilir.

11. Türkçe zarf-eylemlerden  $-mIşçAsInA^4$  ve  $-(A/I)rcAsInA^7$  ekli benzerlik bildiren eylemsiler, Almancada asıl olarak ikinci partisip yapısıyla karşılanır. Ayrıca bu eklerle kurulan zarf-eylem yapıları Almancada yan cümlelerle de kurulabilir.

12. Türkçe zarf-eylemlerden *iken / -ken* ekli zaman bildiren eylemsiler, Almancada bazı durumlarda *bei* edatıyla birlikte kullanılan adlaşmış bir eylemsiyle karşılanabilir. Bu örneklerde eylemsi genellikle tek öge olarak kullanılır. Bu örneklerin yanı sıra öbek biçiminde kullanılan zarf-eylemler ise Almancada asıl olarak yan cümlelerle karşılanır.

13. Diğer Türkçe zarf-eylemlerden  $-(y)IncA^4$ ,  $-DIkçA^8$ ,  $-DIktA^8$ ,  $-(y)AlI^2$ ,  $-(A/I)r^7$  -  $mAz^2$ ,  $-DI^8$   $-(y)AlI^2$  ve  $-DI^8 mI^4$  ekli zaman bildiren eylemsiler ile  $-DIğIndAn^8$  ve  $-(y)AcAğIndAn^2$  ekli neden bildiren eylemsiler, Almancada asıl olarak yan cümlelerle karşılanır.

14. Türkçede amaç, karşılaştırma, benzerlik ve tarz bildiren zarflaşmalar, Almancada sırasıyla *um... zu* infinitif, *anstatt... zu* infinitif, *scheinen ... zu* infinitif ve birinci ya da ikinci partisip yapılarıyla karşılanır. Bu zarflaşmalar ile diğer zarflaşma türleri, Almancada asıl olarak yan cümlelerle sağlanır.

Ek B1 ve Ek B2’de ayrıntılarıyla listelenen Türkçe eylemsilerin İngilizcedeki karşılanışları ile bu karşılanışların özellikleri ise aşağıdaki gibidir:

1. Türkçe eylem adlarından  $-mAk^2$ ,  $-mA^2$  ve  $-(y)Iş^4$  ekli eylemsiler, İngilizcede asıl olarak *to* edatlı infinitif ve gerundium yapılarıyla karşılanır. Bazı ana eylemlerle (tarz eylemler ya da belli başlı birkaç ana eylem) birlikte kullanılan eylem adları yalnız infinitifle de kurulabilir. Türkçede iyelik ekiyle kullanılan eylem adları ise *(the fact) that* bağlaçlı yan cümle yapısıyla sağlanır.

2. Türkçe ad-eylemlerden  $-(y)An^2$  ekli eylemsiler, etken çatılıyken İngilizcede asıl olarak birinci partisip yapısıyla karşılanır. Bazı örnekler etken çatılı olmasına rağmen ikinci partisip yapısıyla da kurulabilir. Bu örneklerde Türkçe eylemin görünen zamanı geniş zaman olsa da asıl zamanı geçmiş zamandır. Bu eylemsiler edilgen çatılıyken ise İngilizcede edilgenliği bünyesinde barındıran ikinci partisip yapısıyla sağlanır. Bazı durumlarda (sıra sayılı bir ad nitelenirken) *to* edatlı infinitif yapısıyla

da kullanılabilir. Bu ekle kurulan Türkçe eylemsiler, İngilizcede aynı zamanda bir ilgi cümlesiyle de karşılanabilir.

3. Türkçe ad-eylemlerden  $-mIş^4$  ekli eylemsiler, etken çatılıyken İngilizcede asıl olarak ikinci partisip yapısıyla karşılanır. Bazı örnekler etken çatılı olmasına rağmen birinci partisip yapısıyla da kurulabilir. Bu örneklerde İngilizce eylemin görünen zamanı geniş zaman olsa da asıl zamanı geçmiş zamandır. Bu eylemsiler edilgen çatılıyken ise İngilizcede edilgenliği bünyesinde barındıran ikinci partisip yapısıyla sağlanır. Bu ekle kurulan Türkçe eylemsiler, İngilizcede aynı zamanda bir ilgi cümlesiyle de karşılanabilir.

4. Türkçenin olumsuzluk bildiren ad eylemlerinden  $-mAz^4$  ekli eylemsiler, İngilizcede olumsuzluk bildiren bir zarf ya da ekle sağlanır.

5. Türkçe ad-eylemlerden  $-Dik^8$  ekli eylemsiler, iyelik eksiz kullanımında İngilizcede ikinci partisip yapısıyla karşılanır. İyelik ekli kullanımı bazı durumlarda (bazı duyu eylemleri) birinci partisip yapısıyla kurulabilir. Yine bu kullanım bazı durumlarda (bazı duyu eylemleri ile nesne ya da yer tamlayıcısı alan bazı ana eylemler) yalın ve *to* edatlı infinitif ya da gerundium yapısıyla kullanılabilir. Ancak ekin iyelik ekli kullanımı İngilizcede asıl olarak ilgi cümlesiyle sağlanır. Ayrıca açıklama ve bilgi içeren ana eylemlerin nesnesi olarak kullanıldığında *that* bağlaçlı cümlelerle ya da soru zamiri ve zarflarının bağlaç olarak kullanıldığı cümlelerle karşılanır.  $-(y)Ip^4$  zarf eylem ekiyle birlikte olumsuz olarak kullanımı ise *if / whether* bağlaçlı cümleyle sağlanır.

6. Türkçe ad-eylemlerden  $-(y)AcAk^2$  ekli eylemsiler, iyelik eksiz kullanımında bazı durumlarda (varlık/yokluk bildiren bazı eylemler) *to* edatlı infinitif yapısıyla karşılanabilir. İyelik ekli kullanımı ise bazı durumlarda (bazı duyu eylemleri ile nesne ya da yer tamlayıcısı alan bazı ana eylemler) yalın ve *to* edatlı infinitifle kullanılabilir. Ancak ekin iyelik ekli kullanımı İngilizcede asıl olarak ilgi cümlesiyle sağlanır. Ayrıca açıklama ve bilgi içeren ana eylemlerin nesnesi olarak kullanıldığında *that* bağlaçlı cümlelerle ya da soru zamiri ve zarflarının bağlaç olarak kullanıldığı cümlelerle karşılanır.  $-(y)Ip^4$  zarf eylem ekiyle birlikte olumsuz olarak kullanımı ise *if / whether* bağlaçlı cümleyle sağlanır.



7. Türkçe ad-eylemlerden  $-r/-Ar^2/-Ir^4$  ekli eylemsiler, İngilizcede *to* edatlı infinitif yapısıyla karşılanır. Bu ekle kurulan Türkçe eylemsiler için İngilizcede ilgi cümlesiyle kurulmuş bir yapı görülmez.

8. Türkçe zarf-eylemlerden  $-(y)ArAk^2$ ,  $-(y)Ip^4$  ve  $-(y)A^2$  ekli tarz,  $-(y)IncA^2$  ve *iken/ken* ekli zaman,  $-mIşçAsInA^4$  ve  $-(A/I)rcAsInA^7$  ekli benzerlik,  $-(y)AcAğIndAn^2$  ve  $-DIğIndAn^8$  ekli neden bildiren eylemsiler, etken çatılıyken İngilizcede birinci partisip yapısıyla, edilgen çatılıyken ise ikinci partisip yapısıyla karşılanır. Ayrıca bu eklerle kurulan eylemsiler, İngilizcede yan cümlelerle de kullanılabilir.  $-(y)ArAk^2$  ve  $-(y)Ip^4$  ekleriyle kurulan eş değer iki eylemin kullanıldığı durumlarda ise yapı, iki ana cümleyi birbirine bağlayan *and* (ve) bağlacıyla da kurulabilir.

9. Türkçe zarf-eylemlerden  $-(y)ArAk^2$ ,  $-(y)Ip^4$  ve  $-(y)A^2$  ekli tarz,  $-mAdAn^2$  ve  $-mAksIzIn^2$  ekli olumsuz tarz,  $-mAdAn^2$ ,  $-(y)IncA^2$  ve *iken/ken* ekli zaman,  $-(y)AcAğInA^2$  ekli karşılaştırma bildiren eylemsiler ile diğer bazı zarf-eylemler, İngilizcede edatlı gerundium yapısıyla karşılanır. Ayrıca bu eklerle kurulan zarf-eylem yapıları İngilizcede yan cümlelerle de kurulabilir.

10. Diğer Türkçe zarf-eylemlerden  $-(y)IncA^4$ ,  $-DIkçA^8$ ,  $-DIktA^8$ ,  $-(y)AlI^2$ ,  $-(A/I)r^7$   $-mAz^2$ ,  $-DI^8$   $-(y)AlI^2$  ve  $-DI^8$   $mI^4$  ekli zaman bildiren eylemsiler ile  $-DIğIndAn^8$  ve  $-(y)AcAğIndAn^2$  ekli neden bildiren eylemsiler, İngilizcede asıl olarak yan cümlelerle karşılanır.

11. Türkçede amaç, neden, karşıtlık ve benzerlik bildiren zarflaşmalar, İngilizcede sırasıyla (*in order / so as*) *to* infinitif, birinci ya da ikinci partisip ve *seem/pretend ... to* infinitif yapılarıyla karşılanır. Bu zarflaşmalar ile diğer zarflaşma türleri, İngilizcede asıl olarak yan cümlelerle sağlanır.

Yapılan bu değerlendirmeler göz önüne alındığında genel itibariyle Türkçe eylem adlarının Almancada infinitif, İngilizcede ise infinitif ya da gerundium yapısıyla; ad-eylemlerin Almanca ve İngilizcede birinci ve ikinci partisip yapısıyla; zarf-eylemlerin Almancada birinci ve ikinci partisip ya da infinitif, İngilizcede ise birinci ve ikinci partisip ya da edatlı gerundium yapısıyla karşılandığı söylenebilir. Ancak Türkçedeki bir eylemsi türü, Almanca ya da İngilizcede başka bir eylemsi türüyle de kullanılabilir. Bu istisnalar; Türkçenin, Altay dilleri arasında, Almanca ve İngilizcenin ise Cermen dilleri arasında olmasından, yani bu dillerin yapıları arasında

farklılık bulunmasından kaynaklanır. Bu farklılığının bir diğerk sonucu ise Türkçe eylemsilerin bu iki Batı dilinde daha çok yan cümlelerle karşılanmasıdır.

Bu noktada Türkçedeki eylemsi eklerinin çeşitliliği öne çıkmaktadır. Bu zenginliğin nedeni, Türkçenin uzun bir geçmişe ve eklemelilik özelliğine sahip olmasıdır. Dolayısıyla zaman içinde eylemsi ekleri çeşitlenmiş ve farklı özelliklerde kullanılır olmuştur. Batı dilleri ise Türkçenin eylemsi ekleriyle kullandığı yapıları daha çok yan cümlelerle kurabilmektedir.

Bu nedenle Türkçedeki eylemsilerin Almanca ve İngilizcedeki eylemsilerle biçim bilimsel ve söz dizimsel açıdan karşılaştırmasını konu edinen bu çalışmada Batı dillerindeki yan cümleler de konuya dâhil edilmiştir. Böylece Türkçe eylemsilerin bu iki dildeki olası karşılıklarının tamamının belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu özelliğiyle çalışmanın, karşılaştırmalı dil bilimi dışında çeviri bilimi alanında da bir kaynak olması hedeflenmiştir.

## KAYNAKLAR

- Abusch, D.** (2004). On the Temporal Composition of Infinitives. *The Syntax of Time*, J. Gueron & J. Lecarme (Derl.), Cambridge: MIT Press, 1-54.
- Akbaba, D. E.** (2007). Türkiye Türkçesinde Yapısında İsim-Fiil Bulunan Birleşik Fiiller. *Dil Araştırmaları Dergisi*, 1 (1), Güz, 83-95.
- Ali, S.** (2010). *Kuyucaklı Yusuf*, 44. Baskı. İstanbul: Yapı Kredi.
- Ali, S.** (2014). *Yusuf*. çev. Ute Birgi-Knellessen, Zürich: Dörlemann.
- Argunşah, M.** (2011). Türkçede Zarf-Fiil Eklerinin Durum Ekleriyle Kalıplaşması. *Turkish Studies*, 6 (1), Kış, 55-68.
- Aydın, İ.** (2004). Türkçede Yan Tümce Türleri ve İşlevleri. *Dil Dergisi, Ankara Üniversitesi*, 126, 29-55.
- Aygün, M.** (2007). Partizipiale Attribute im Deutschen und im Türkischen. *HÜ Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 24 (1), Haziran, 41-51.
- Banguoğlu, T.** (2007). *Türkçenin Grameri*, 8.Baskı. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Baugh, A. C. & Cable T.** (2002). *A History of the English Language*, 5.Baskı. London: Routledge.
- Bayraktar, N.** (2004). *Türkçede Fiilimsiler*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Bierwisch, M.** (2009). Nominalization - Lexical and Syntactic Aspects. *Quantification, Definiteness and Nominalization*, Oxford: Oxford University Press, 1-31.
- Boz, E.** (2005). Bir Birleşik Zarf-Fiil 'Fiil+Sıfat-Fiil Eki+(İyelik Eki+) Hâl Eki' Yapısı Üzerine. *İlmî Araştırmalar*, 19, 43-48.
- Brinton, L. J.** (2000). *The Structure of Modern English*. Amsterdam / Philadelphia: John Benjamins B.V.
- Cambridge.** *subordinate clause*, 10.04.2019  
[dictionary.cambridge.org/dictionary/english/subordinate-clause](http://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/subordinate-clause)
- Cambridge.** *to*, 01.05.2019, [dictionary.cambridge.org/dictionary/english/to](http://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/to)
- Carstairs-McCarthy, A.** (2002). *An Introduction to English Morphology*. Edinburgh: Edinburgh University.
- Castejón, Á. G.** (2007). Syntactic and Semantic Interaction in the Description of the English Gerund-Participle with Physical Perception Verbs. *International Journal of English Language*, 7 (1), 33-45.
- Cin, A.** (2012), -ArAktAn Ekinin Kullanımı ve Yapısı. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi - Sosyal Bilimler Dergisi*, 25, Mayıs, 185-191.
- Demir, N. & Yılmaz, E.** (2002). Ural-Altay Dilleri ve Altay Dilleri Teorisi. *Türkler*, 1, Ankara: Yeni Türkiye, 394-402.

- Deny, J.** (1941). *Türk Dili Grameri*, İstanbul: Maarif Matbaası.
- Dragan, R. M.** (2005). Die Nominalisierung des Verbs. *Revista Academiei Fortelor Trestre, 1*, 1-6.
- Dorchenas, I.** (2005). *Etymologie und Syntax der Konjunktion daß in der deutschen Grammatik von ihren Anfängen bis 1800 vor dem Hintergrund antiker und moderner daß-Forschung* (Doktora Tezi). Berlin: Rhombos-Verlag.
- Duden.** *Gerundium*, 29.04.2015, [www.duden.de/rechtschreibung/Gerundium](http://www.duden.de/rechtschreibung/Gerundium)
- Duden.** *Gliedsatz*, 10.12.2015, [www.duden.de/rechtschreibung/Gliedsatz](http://www.duden.de/rechtschreibung/Gliedsatz)
- Duden.** *Infinitiv*, 11.04.2015, [www.duden.de/rechtschreibung/Infinitiv](http://www.duden.de/rechtschreibung/Infinitiv)
- Duden.** *Nebensatz*, 10.12.2015, [www.duden.de/rechtschreibung/Nebensatz](http://www.duden.de/rechtschreibung/Nebensatz)
- Duden.** *Partizip*, 22.04.2015, [www.duden.de/rechtschreibung/Partizip](http://www.duden.de/rechtschreibung/Partizip)
- Duden.** *zu* (Konjunktion), 01.05.2019, [www.duden.de/rechtschreibung/zu\\_Konjunktion](http://www.duden.de/rechtschreibung/zu_Konjunktion)
- Durmuş, O.** (2012). {-y)ArAk} Zarf-Fiil Ekinin Kökeni Üzerine. *Türkbilig, 23*, 19-60.
- Elsen, H.** (2011). *Grundzüge der Morphologie des Deutschen*. Berlin / Boston: Walter de Gruyter.
- Engel, U.** (1994). *Syntax der deutschen Gegenwartssprache, Gözden Geçirilmiş 3. Baskı*. Berlin: Erich Schmidt.
- Eraslan, K.** (1980). *Eski Türkçede İsim-Fiiller* (Doçentlik Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi.
- Ercilasun, A. B.** (2013). *Başlangıçtan Yirminci Yüzyula Türk Dili Tarihi, 13.Baskı*. Ankara: Akçağ.
- Ergin, M.** (2008). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak.
- Ersoy, M. A.** (1921). *İstiklal Marşı*. 8. Kıtta: 3. - 4. Mısra.
- Eser, O.** (2008). Sessiz Gemi'de Üç Yolcu. *Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırma Merkezi*, 05.12.2018  
[turkoloji.cu.edu.tr/YENI%20TURK%20EDEBIYATI/oktay\\_eser\\_sessiz\\_gemide\\_uc\\_yolcu.pdf](http://turkoloji.cu.edu.tr/YENI%20TURK%20EDEBIYATI/oktay_eser_sessiz_gemide_uc_yolcu.pdf)
- Fleischer, J.** (2005). Relativsätze in den Dialekten des Deutschen: Vergleich und Typologie. *Linguistik Online, 24* (3).
- Fortson IV, B. W.** (2005). *Indo-European Language and Culture - An Introduction, 2.Baskı*. MA / Oxford / Victoria: Blackwell.
- Gabain, A. v.** (1945). *Özbekische Grammatik*. Leipzig / Wien: Otto Harrassowitz.
- Gabain, A. v.** (1998). *Eski Türkçenin Grameri, 4.Baskı*. çev. Mehmet Akalın, Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Gadler, H.** (1998). *Praktische Linguistik*. Tübingen/Basel: A.Francke.
- Gallmann, P.** (2014). Infinite Verben. *Infinite Verbformen Semineri*, Yaz, Jena: Friedrich-Schiller-Universität.

- Gelderen, E. v.** (2002). *An Introduction to the Grammar of English: Syntactic arguments and socio-historical background*. Amsterdam / Philadelphia: John Benjamins B.V.
- Gergely, P.** (2010). Adverbialsätze. *Nyelvtani Gyakorlatok 2, 2009/2010 2. Félév, Debreceni Egyetem*, Debrecen, 191-229.
- Grimm, J.** (1822). *Deutsche Grammatik, 1.Cilt, 2.Baskı*. Göttingen: Dieterichsche Buchhandlung.
- Grimm, J.** (1898). *Deutsche Grammatik, 4.Cilt, Genişletilmiş Yeni Baskı*. Gütersloh: C.Bertelsmann.
- Grimm, J. & Grimm, W.** (1857). *Kinder und Hausmärchen, e-book*. Arno-Schmidt-Referenzbibliothek. [www.gasl.org/refbib/Grimm\\_\\_Maerchen.pdf](http://www.gasl.org/refbib/Grimm__Maerchen.pdf)
- Grimm, J. & Grimm, W.** (1999). *Masallar, e-kitap*. çev. Kemal Kaya, [yadi.sk/d/YJr393bm3UKm3y](http://yadi.sk/d/YJr393bm3UKm3y)
- Grönbech, K.** (2011). *Türkçenin Yapısı, 3. Baskı*. çev. Mehmet Akalın, Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Gülsevin, G.** (2001). Türkiye Türkçesinde Birleşik Zarf-Fiiller. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2 (2), Haziran, 125-144.
- Gülsevin, G.** (2011). *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler, 3.Baskı*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Gürbüz, F.** (2010). Fiilleri Sıfat-Fiil Yapan Ekler midir? Kullanım mı? *AÜ Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 44, 1-21.
- Hatiboğlu, V.** (1972). *Türkçenin Sözdizimi*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Hatiboğlu, V.** (1981). *Türkçenin Ekleri, 2.Baskı*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Hengeveld, K.** (1991). Questionnaire: the Internal Structure of Adverbial Clauses. *Adverbial Relations, Operators, and Connectives*, Eurotype Theme Group, Amsterdam, 1-22.
- Hünerli, B.** (2012). {- (G)X(n)CA} Zarf-Fiilinin Farklı Bir İşlevi Üzerine [Sistematik Olarak ‘Karşıtlık-Kıyaslama’ Bildirme]. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 1 (2), 1-14.
- Johanson, L.** (1975). Fiilimsi Önergelerin Görevleri Üzerine. 1. *Türk Dili Bilimsel Kurultayı 1972*, Ankara: Türk Dil Kurumu, 525-529.
- Johanson, L.** (1991). zur Typologie türkischer Gerundialsegmente. *Türk Dilleri Araştırmaları 1991*, 98-110.
- Johanson, L.** (1992). Strukturelle Faktoren in türkischen Sprachkontakten. *Sitzungsberichte der Wissenschaftlichen Gesellschaft, Johann Wolfgang Goethe Universität Frankfurt am Main*, Stuttgart: Franz Steiner, 169-297.
- Kafka, F.** (2014). *Dönüşüm, 45. Baskı*. çev. Ahmet Cemal, İstanbul: Can.
- Kafka, F.** (2015). *Die Verwandlung*. Stuttgart: Reclam.
- Kanar, M.** (2015). *Farsça Dilbilgisi, Konuşma - Çeviri Tekniği - Anahtar Kelimeler, 1. Baskı*. İstanbul: Say.
- Karaağaç, G.** (2009). *Türkçenin Söz Dizimi, 2.Baskı*. İstanbul: Kesit.

- Karaağaç, G.** (2012). *Türkçenin Dil Bilgisi, 1.Baskı*. Ankara: Akçağ.
- Karaağaç, G.** (2013). *Dil Bilimi Terimleri Sözlüğü, 1.Baskı*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Karabeyoğlu, A. R.** (2011). Fiillerin Kılınış Hususiyetleri ve *-Dik/-DUk +İyelik* Ekinin Master İşlevi. *Turkish Studies*, 6 (4), Güz, 649-658.
- Karabulut, F.** (2010). Türk Dilinde Edilgen Biçimbirimsiz Etken Yapı Tipolojisi. *Turkish Studies*, 5 (4), Güz, 359-400.
- Karadoğan, A.** (2008). Türkiye Türkçesinde Yeni Bir Sıfat-Fiil Eki *-P'*, *Bilig*, 46, Yaz, 57-66.
- Karahan, L.** (2010). *Türkçede Söz Dizimi, 15. Baskı*. Ankara: Akçağ.
- Karasoy, Y.** (2004). Türkçede *-ma (-me)* Ekinin Yeri. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 16, 11-14.
- Karpuz, H. Ö.** (2013). *Türkçe'de Zarflar – Türkiye Türkçesi Edebî Dilindeki Zarfların Yapısal ve İşlevsel İncelemesi*. Denizli: Ege Doğuş.
- Kemal, Y.** (1993). *Das Reich der Vierzig Augen*. çev. Cornelius Bischoff, Zürich: Unionsverlag.
- Kemal, Y.** (2015). *İnce Memed 3, 19. Baskı*. İstanbul: Yapı Kredi.
- Kluge, F.** (1899). *Etymologisches Wörterbuch der Deutschen Sprache, 6. Baskı*. Straßburg: Karl J. Trübner.
- Koktova, E.** (1985). Apposition as a Pragmatic Phenomenon in a Functional Description. *UEA Papers in Linguistics*, 23, 39-79
- Korkmaz, Z.** (1992). *Gramer Terimleri Sözlüğü, 1.Baskı*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Korkmaz, Z.** (2014). *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi, 4.Baskı*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Leiss, E.** (1992). *Die Verbalkategorien des Deutschen – Ein Beitrag zur Theorie der sprachlichen Kategorisierung*. Berlin / New York: Walter de Gruyter.
- Maffei, G.** (1837). *Theoretisch-praktische italienische Sprach-Lehre für öffentlichen Privat- und Selbst-unterricht, Düzeltilmiş ve Genişletilmiş 2.Baskı*. München: Finsterlin und Franz.
- Moltmann, F. & Schnieder, B.** (2011-2014). Nominalizations - An Interdisciplinary Research Project. *Nominal: French-German project (ANR-DFG)*, 1-12.
- Online Etymology Dictionary.** -ed, 12.04.2019, [www.etymonline.com/word/-ed](http://www.etymonline.com/word/-ed)
- Online Etymology Dictionary.** -ing (2), 12.04.2019, [www.etymonline.com/word/-ing](http://www.etymonline.com/word/-ing)
- Orwell, G.** (2013). *Animal Farm*. London: Penguin.
- Orwell, G.** (2014). *Bin Dokuz Yüz Seksen Dört, 43. Baskı*. çev. Celâl Üster, İstanbul: Can.
- Orwell, G.** (2015). *Hayvan Çiftliği*. çev. Celâl Üster, İstanbul: Can.
- Orwell, G.** (2018). *1984, e-book*. Australia: Planet E-book, [www.planetebook.com/free-ebooks/1984.pdf](http://www.planetebook.com/free-ebooks/1984.pdf)

- Öner, M.** (1999). -matı / -meti Gerundiyumu Hakkında. *3.Uluslararası Türk Dil Kurultayı 1996*, Ankara: Türk Dil Kurumu, 833-840.
- Özkan, M.** (2000). Eski Türkiye Türkçesinde *ki / kim* Bağlaçlarının Kullanılışı Üzerine. *İstanbul Üniversitesi Edebiyatı Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 31, 243-255.
- Özönder, F. S. B.** (1998). *Abidarim kunlig koşavarti şastirtaki çinkirtü yörüglerning kingürüsü'nde Üç İtigsizler*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Pakkanen-Kilpiä, K.** (2006). Zum Wesen des deutschen Gerundivs – Eine korpuslinguistische Analyse. *Neuphilologische Mitteilungen*, 2, 131-167.
- Pakkanen-Kilpiä, K.** (2008). Zum Partizip I als Unflektierter Adjektivischer Prädikativergänzung. *Finde, Arbeiten mit dem Finnisch-Deutschen Kontrastkorpus*, 4, Ocak, 1-41.
- Pamuk, O.** (2011). *My Name is Red*. çev. Erdağ M. Gökmar, London: Faber and Faber.
- Pamuk, O.** (2015). *Benim Adım Kırmızı*, 6. Baskı. İstanbul: Yapı Kredi.
- Poutsma, H.** (1923). *The Infinitive, the Gerund and the Participles of the English Verb*. Groningen: P. Noordhoff.
- Rilke, R. M.** (2010a). *Die Aufzeichnungen des Malte Laurids Brigge*. Stuttgart: Reclam.
- Rilke, R. M.** (2010b). *Malte Laurids Brigge'nin Notları*, 3. Baskı. çev. Behçet Necatigil, İstanbul: Can.
- Sag, I. V.** (1997). English Relative Clause Constructions. *Journal of Linguistics*, 33 (2), 431-483.
- Salman, R.** (2003). Türkçede Sıfat-Fiil (Partisip) Eklerinin Kalıcı İsim Oluşturma İşlevleri. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı - Belleten 1999, I-II*, Ankara: Türk Dil Kurumu, 189-223.
- Saxer, R.** (2014). *Grammatik Deutsch - die Grundlagen*. Klagenfurt am Wörthersee: Alpen-Adria-Universität.
- Steinbeck, J.** (2012). *Fareler ve İnsanlar*, 1.Baskı. çev. Ayşe Ece, İstanbul: Sel.
- Steinbeck, J.** (2014). *Of Mice and Men*. London: Penguin.
- Štícha, F.** (2009). Das attributive Partizip I und der Aspekt. *Studia Germanistica, Acta Facultatis Philosophicae Universitatis Ostraviensis*, 4, 81-94.
- Tanpınar, A. H.** (2014). *The Time Regulation Institute*. çev. Maureen Freely ve Alexander Dawe, London: Penguin.
- Tanpınar, A. H.** (2015). *Saatleri Ayarlama Enstitüsü*, 28. Baskı. İstanbul: Dergâh.
- Tekin, Ş.** (1966). Uygurcada Yardımcı Cümleler Üzerine Bir Deneme. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı - Belleten 1965*, Ankara: Türk Dil Kurumu, 35-63.
- Temir, A.** (2002). Ural-Altay Dilleri Teorisi. *Türk Dünyası El Kitabı, İkinci Cilt: Dil-Kültür-Sanat*, Ankara.
- Thomson, A. J. & Martinet, A. V.** (1986). *A Practical English Grammar*, 4. Baskı. Oxford / New York / Toronto: Oxford University Press.

gunaygunaydin.com/FileUpload/ks21007/File/oxford\_university\_press\_-\_a\_practical\_english\_grammar.pdf

- Thurmain, M.** (2013). Das Modalpartizip im Deutschen - eine nicht zu vernachlässigende Konstruktion. *gfl-journal*, 2, 92-111.
- Tokath, S.** (2006). Anadolu Ağzlarında *ki* Bağlama Edatı İle Kurulan Yardımcı Cümleler. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21 (2), 453-465.
- Toklu, M. O.** (2013). *Dilbilime Giriş*, 5.Baskı. Ankara: Akçağ.
- Turan, F.** (1998). Türkçede Zarflar Üzerine. *Prof. Dr. Dursun Yıldırım Armağanı*, Ankara, 301-306.
- Türk Dil Kurumu.** *dil* (II), 05.12.2018, www.tdk.gov.tr
- Türk Dil Kurumu.** *yan cümle*, 10.12.2015, www.tdk.gov.tr
- Underhill, R.** (1972). Turkish Participles. *Linguistic Inquiry*, 3 (1), Kış, 87-99.
- Üstünova, K.** (2005). Türkçede Zaman Kavramı ve İşlenişi. *U.Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9, 187-201.
- Vardar, B.** (1998). *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: ABC.
- Weber, H.** (1994). Erweitere Partizipialattribute: Nur eine schriftsprachliche Konstruktion? *Partizip und Partizipialgruppen im Deutschen*, Özel Baskı, Tübingen: Gunter Narr, 149-162.
- Wolff, G.** (2004). *Deutsche Sprachgeschichte von den Anfängen bis zur Gegenwart*, 5.Baskı. Tübingen/Basel: A. Francke.
- Wurmbrand, S.** (2007). Infinitive Are Tenseless. *U. Penn Working Papers in Linguistics*, 13 (1), 407-420.
- Yılmaz, Ö. D.** (2009). *Türkiye Türkçesinde Eylemsiler*, 1.Baskı. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Yılmaz, Y.** (2012). {-mAk} ve {-mA} Eklerinin Hâl Ekleriyle Münasebeti. *Turkish Studies* 7 (12), Bahar, 1267-1280.
- Yüce, N.** (1973). *Gerundien im Türkischen – Eine morphologische und syntaktische Untersuchung* (Doktora Tezi). Mainz: Johannes Gutenberg-Universität.
- Zengin, D.** (2005). *Her Yönüyle Modern Almanca - Deutsche Grammatik*, 1.Baskı. Ankara: Kurmay.
- Zifonun, G.** (2001). *Grammatik des Deutschen im Europäischen Vergleich: der Relativsatz*. Mannheim: Institut für Deutsche Sprache.
- Zimmermann, I.** (1999). Partizip II - Konstruktionen des Deutschen als Modifikatoren. *ZAS Papers in Linguistics*, 14, 123-146.



## EKLER

### EK A1: Hem Türkçede Hem Almandada Eylemsi Olan Yapılar

**Çizelge A.1:** Hem Türkçede Hem Almandada Eylemsi Olan Yapılar

	TÜRKÇE	ALMANCA	Biç. Bil.	Söz Diz.
	$-mAk^2$ , $-mA^2$ , $-(y)Iş^4$ (Etken)	EA. (Adlaşmış Eylem) (Etken)	✓	✓
	$-mAk^2$ , $-mA^2$ , $-(y)Iş^4$ (Edilgen)	EA. (Adlaşmış Eylem) (Edilgen)	X	X
	$-mAk^2$ , $-mA^2$ , $-(y)Iş^4$ (Etken)	zu İnfinitif (Etken)	X	✓
	$-mAk^2(-mA^2$ , $-(y)Iş^4)$ (Edilgen)	zu İnfinitif (Edilgen)	X	X
EA.	$-mAk^2(-mA^2$ , $-(y)Iş^4)$ (Etken)	Yalın İnfinitif (Etken)	✓	✓
	$-mAk^2(-mA^2$ , $-(y)Iş^4)$ (Edilgen)	Yalın İnfinitif (Edilgen)	X	X
	$-mAk^2$ , $-mA^2$ , $-(y)Iş^4$	zu İnfinitif (Ayrılabilen)	X	✓
		zu İnfinitif (Ayrılamayan)	X	✓
Tür.: <i>Deli Fahri de çatur çutur yazmaya başladı</i> (Kemal, 2015).				
Alm.: <i>Fahri der Verrückte ... begann holterdiepolter zu schreiben</i> (Kemal, 1993).				
	$-(y)An^2$ (Etken)	Birinci Partisip (Etken)	✓	✓
	$-(y)An^2$ (Etken)	İkinci Partisip (Etken - Ayrılabilen)	X	✓
AE.	$-(y)An^2$ (Etken)	İkinci Partisip (Etken - Ayrılamayan)	✓	✓
	$-(y)An^2$ (Edilgen)	İkinci Partisip (Edilgen)	X	✓
Tür.: <i>Kapakları birer kelebek kanadı gibi çırpanan bu gözler, bu biraz aşağı sarkarak titreyen dudak ve bu bir çiçek kadar taze yüz ona müthiş bir hüznü verdi</i> (Ali, 2010).				
Alm.: <i>Der Anblick ihres taufischen Gesichts mit seinen wie Schmetterlingsflügel bebenden Augendeckeln und den leicht nach unten gerichteten zitternden Lippen erfüllte ihn mit einer unerträglichen Trauer und legte sich ihm schwer auf die Brust</i> (Ali, 2014).				
	$-mIş^4$ (Etken)	İkinci Partisip (Etken - Ayrılabilen)	X	✓
AE.	$-mIş^4$ (Etken)	İkinci Partisip (Etken - Ayrılamayan)	✓	✓
	$-mIş^4$ (Edilgen)	İkinci Partisip (Edilgen)	X	✓

**Çizelge A.1:** (devam) Hem Türkçede Hem Almancada Eylemsi Olan Yapılar

	$-mI\check{s}^4$ (Etken)	Birinci Partisip (Etken)	✓	✓
	Tür.: ... ve başını biraz kaldırdığında bir kubbe gibi şişmiş, kahverengi, sertleşen kısımların oluşturduğu yay biçimi çizgilerle parsellere ayrılmış karnını görüyordu ... (Kafka, 2014).			
	Alm.: ... und sah, wenn er den Kopf ein wenig hob, seinen gewölbten, braunen, von bogenförmigen Versteifungen geteilten Bauch ... (Kafka, 2015).			
	$-r/-Ar^2/-Ir^4$ (Etken)	Birinci Partisip (Etken)	✓	✓
AE.	$-r/-Ar^2/-Ir^4$ (Edilgen)	İkinci Partisip (Edilgen)	x	✓
	Tür.: O uzun yalnızlıklarda hisseder ve yanılmaz olmuş bütün varlığı, şimdi düşündüğünün, içlere işleyen ve parıltılı bir muhabbetle sevmeyi bileceğini vaat ediyordu kendine (Rilke, 2010b).			
	Alm.: Sein ganzes, im langen Alleinsein ahnend und unbeirrbar gewordenes Wesen versprach ihm, daß jener, den er jetzt meinte, zu lieben verstünde mit durchdringender, strahlender Liebe (Rilke, 2010b).			
AE.	$-mAz^4$ (Etken/Edilgen)	Olumsuzluk zarf, tanımlık ve ekleri (nicht, kein, un- vb.)	x	x
	Tür.: ... tükenmez bir emniyet hissi ... (Ali, 2010).			
	Alm.: ... ein unendliches Gefühl von Geborgenheit ... (Ali, 2014).			
AE.	$-DIk^8$ (Etken)	İkinci Partisip (Edilgen)	x	✓
	Tür.: ... üzerlerinde bazen daha ziyade mora benzeyen renk kavisleri beliriyor, sonra, gayet vazih şekilde, birtakım tanıdık şahıslar ve yerler gelip geçmeye başlıyordu (Ali, 2010).			
	Alm.: Bunte, überwiegend lila Kreise zeichneten sich darauf ab, bevor die Bilder klarer wurden und nach und nach bekannte Personen und Orte vorbeizogen (Ali, 2014).			
AE.	$-(y)AcAk^2$ (Etken/Edilgen)	zu İnfinitif (Etken)	x	x
	Tür.: Anacığım, söyleyecek şeylerim çok, bir araya toplayamıyorum (Ali, 2010)			
	Alm.: Liebe Mutter, ich habe so viel zu sagen, dass ich nicht weiß, wie ich alles zusammenbekommen soll (Ali, 2014).			
AE.	İyelik Ekli $-(y)AcAk^2 / -DIk^8$ (Etken/Edilgen)	zu İnfinitif (Etken/Edilgen)	x	x
AE.	İyelik Ekli $-(y)AcAk^2 / -DIk^8$ (Etken/Edilgen)	Yalın İnfinitif (Etken/Edilgen)	x	x
	Tür.: Kapının kapandığı duyulmadı ... (Kafka, 2014).			
	Alm.: Man hörte gar nicht die Türe zuschlagen ... (Kafka, 2015).			
ZE.	$-(y)ArAk^2$ (Etken)	Birinci Partisip (Etken)	✓	✓
ZE.	$-(y)ArAk^2$ (Edilgen)	İkinci Partisip (Edilgen)	x	✓
	Tür.: Murtaza gülerek Alinin kulağına fısıldadı (Kemal, 2015).			
	Alm.: Lächelnd flüsterte Murtaza Ali ins Ohr (Kemal, 1993).			

**Çizelge A.1:** (devam) Hem Türkçede Hem Almancada Eylemsi Olan Yapılar

ZE.	$-(y)Ip^4$ (Etken)	Birinci Partisip (Etken)	✓	✓
	$-(y)Ip^4$ (Edilgen)	İkinci Partisip (Edilgen)	x	✓
Tür.: <i>Kapıda durup aptal gözlerle sokağa veya evin üst katına doğru bakıyor ve hiçbir şeye karar vermeyerek bekliyordu</i> (Ali, 2010).				
Alm.: <i>Unfähig, einen Entschluss zu fassen, stand sie wartend vor der Tür und blickte mit leeren Augen abwechselnd auf die Straße und zum oberen Stockwerk ihres Hauses hinauf</i> (Ali, 2014).				
ZE.	$-(y)A^2$ (Etken)	Birinci Partisip (Etken)	✓	x
	$-(y)A^2$ (Edilgen)	İkinci Partisip (Edilgen)	x	x
Tür.: <i>Meydanın kenarında, üzerine tente gerilmiş sergilerin altında, Alanyalı ve Aksekili çerçiler bağıra bağıra bilezik, kurdele, sakız, kına vesaire satıyorlardı</i> (Ali, 2010).				
Alm.: <i>Rund um den Platz waren mit Zeltplanen bedeckte Stände aufgebaut, hinter denen fliegende Händler aus Alanya und Akseki laut schreiend ihre Waren – Armbänder, bunte Kordeln, Henna, Mastix und Ähnliches – anpriesen</i> (Ali, 2014).				
ZE.	$-(y)ArAk^2, -(y)A^4$ (Etken)	İkinci Partisip (Etken)	x	✓
Tür.: <i>Öbürleri koşarak gelmişler</i> (Grimm, 1999).				
Alm.: <i>Die andern kamen gelaufen und riefen</i> (Grimm, 1857).				
ZE.	$-mAdAn^2, -mAksIzIn^2$ (Etken/Edilgen)	<i>ohne ... zu</i> İnfinitif (Etken/Edilgen)	x	x
Tür.: <i>Akbaba kalabalığına arada bir, birkaç akbaba, büyük kanatlarını sallamadan yere iniyor, sekerek geliyor, akbaba topluluğuna karışıyorlardı</i> (Kemal, 2015).				
Alm.: <i>Ohne die Flügel zu schlagen, schwebten hin und wieder einige Geier herab, ließen sich auf dem Felsvorsprung nieder und mischten sich schwerfällig hüpfend unter die anderen</i> (Kemal, 1993).				
ZE.	$-(y)AcAğInA^2$ (Etken/Edilgen)	<i>(an)statt ... zu</i> İnfinitif (Etken/Edilgen)	x	x
Tür.: <i>Bu Çavuş böyle candarma olup sürüneceğine eşkıya olmuş olsaydı eğer ...</i> (Kemal, 2015).				
Alm.: <i>Wäre er, anstatt sich als Gendarm so herumzuplagen, Räuber geworden ...</i> (Kemal, 1993).				
ZE.	$-mİşçAsInA^4 / -(A/I)rcAsInA^7$ (Etken)	İkinci Partisip (Ayrılabilen)	x	✓
		İkinci Partisip (Ayrılamayan)	✓	✓
Tür.: <i>... son derece ağır bir hakarete uğramışçasına oturma odasına koşmuş ...</i> (Kafka, 2014).				
Alm.: <i>... als sie, aufs höchste beleidigt, ins Wohnzimmer lief ...</i> (Kafka, 2015).				
ZE.	<i>iken / -ken</i> (Etken/Edilgen)	<i>Bei dem / Beim +</i> Eylem Adı	x	x
Tür.: <i>Kâğıtları kararken yarısını döküyorlar ...</i> (Ali, 2010).				
Alm.: <i>Beim Mischen der Karten fiel ihnen die Hälfte davon auf den Boden ...</i> (Ali, 2014).				
Zarfl.	<i>amacıyla / için / nedeniyle / sebebiyle / üzere vb.</i>	<i>(um) ... zu</i> İnfinitif	x	x

**Çizelge A.1:** (devam) Hem Türkçede Hem Almancada Eylemsi Olan Yapılar

Tür.: <i>Almanya'da öğrenim görmek için Almanca öğreniyorum</i> (Zengin, 2005).			
Alm.: <i>Ich lerne Deutsch, um in Deutschland zu studieren</i> (Zengin, 2005).			
Zarfl.	<i>yerde / yerine vb.</i>	<i>anstatt ... zu</i> İnfinitif	X X
Tür.: <i>Mehmet işe gideceği yerde evde oturuyor</i> (Zengin, 2005).			
Alm.: <i>Mehmet sitzt zu Hause, anstatt zur Arbeit zu gehen</i> (Zengin, 2005).			
Zarfl.	<i>gibi + (görünmek)</i>	Özne + <i>scheinen + ... + zu</i> İnfinitif	X X
Tür.: <i>Profesör bugün gelmeyecek gibi (görünüyor)</i> (Zengin, 2005).			
Alm.: <i>Der Professor scheint heute nicht mehr zu kommen</i> (Zengin, 2005).			
Zarfl.	<i>biçimde / hâlde / şekilde vb.</i>	Birinci / İkinci Partisip	X ✓
Tür.: <i>Öğrenciler dinlenmiş ve iyi hazırlanmış biçimde yeni yarıyla başladılar</i> (Zengin, 2005).			
Alm.: <i>Die Studenten begannen, erholt und gut vorbereitet, das neue Semester</i> (Zengin, 2005).			
Ad-Eylem / Zarf-Eylem (Etken)		Birinci Partisip (Etken)	✓ ✓
Ad-Eylem / Zarf-Eylem (Etken)		İkinci Partisip (Etken) (Ayrılabilen)	X ✓
Ad-Eylem / Zarf-Eylem (Etken)		İkinci Partisip (Etken) (Ayrılamayan)	✓ ✓
Ad-Eylem / Zarf-Eylem (Edilgen)		İkinci Partisip (Edilgen)	X ✓
Kal.	Eylem Adı / Ad-Eylem	Eylem Adı / Partisip	- -

**EK A2:** Türkçede Eylemsi Olup Almancada Yan Cümle Olan Yapılar

**Çizelge A.2:** Türkçede Eylemsi Olup Almancada Yan Cümle Olan Yapılar

	TÜRKÇE	ALMANCA	Söz Diz.
EA.	İyelik Ekli $-mA^2$ , $-(y)Iş^4$	<i>Dass</i> Cümlesi	X
	İyelik Ekli $-mA^2$ , $-(y)Iş^4$	İlgi Cümlesi ( <i>warum/weshalb</i> Zarfları)	X
Tür.: <i>Sieversen'in zaman zaman içeri gelip de hiçbir iş yapmayı yeniydi</i> (Rilke, 2010b).			
Alm.: <i>Neu war es, dass Sieversen von Zeit zu Zeit hereinkam und nichts tat</i> (Rilke, 2010a).			
AE.	$-(y)An^2$ , $-(y)AcAk^2$ , $-mIş^4$ , $-DIk^8$	İlgi Cümlesi ( <i>der, die, das, die / welcher, welche, welches, welche / derjenige, diejenige, dasjenige, diejenigen</i> ve değişkeleri)	X
	$-(y)An^2$ , $-(y)AcAk^2$ , $-mIş^4$ , $-DIk^8$	İlgi Cümlesi ( <i>Wer/Was</i> Zamirleri)	X
Tür.: <i>Kendini böylece yere attığı takdirde, düşerken iyice yukarı kaldırmak istediği başı büyük bir olasılıkla yaralanmayacaktı</i> (Kafka, 2014).			

**Çizelge A.2:** (devam) Türkçede Eylemsi Olup Almancada Yan Cümle Olan Yapılar

<p>Alm.: <i>Wenn er sich auf diese Weise aus dem Bett fallen ließ, blieb der Kopf, den er beim Fall scharf heben wollte, voraussichtlich unverletzt</i> (Kafka, 2015).</p>		
AE.	$-(y)AcAk^2, -DIk^8$	İlgi Cümlesi (Wo/Wohin/Woher Zarfları) X
<p>Tür.: ... <i>anneye ise adamlardan biri bir koltuk verdi ve koltuk adamın rastgele bıraktığı yerde kaldığı için, kadın da kenarda kıyıda bir yere oturmuş oldu</i> (Kafka, 2014).</p> <p>Alm.: ... <i>die Mutter aber erhielt von einem Herrn einen Sessel angeboten und saß, da sie den Sessel dort ließ, wohin ihn der Herr zufällig gestellt hatte, abseits in einem Winkel</i> (Kafka, 2015).</p>		
	$-(y)AcAk^2, -DIk^8$	Dass Cümlesi X
AE.	$-(y)AcAk^2, -DIk^8$	Soru Zamirinin ya da Zarfının Bağlaç Olarak Kullanıldığı Cümle X
	$-(y)Ip^4 -mAyAcAk^2, -(y)Ip^4 -mAdIk^2$	Ob Cümlesi X
<p>Tür.: <i>Elimden de kurtulacağımı hiç sanma</i> (Kemal, 2015).</p> <p>Alm.: <i>Und denk ja nicht, daß du mir entkommen kannst</i> (Kemal, 1993).</p>		
ZE.	$-(y)ArAk^2, -(y)Ip^4$	Und Bağlaçlı İki Ana Cümle X
<p>Tür.: ... <i>hep beraber bir araba tutup Akçay iskelesine gitmek istiyorlardı</i> (Ali, 2010).</p> <p>Alm.: <i>Alle zusammen wollten sie einen Wagen mieten und zur Anlegestelle von Akçay fahren</i> (Ali, 2014).</p>		
ZE.	$-(y)A^2, -(y)ArAk^2$	Indem Cümlesi X
<p>Tür.: <i>Bağışlayarak, taşkınlığını, kendi anlayışlarınca yorumladılar</i> (Rilke, 2010b).</p> <p>Alm.: <i>Sie legten sein Ungestüm nach ihrer Weise aus, indem sie verziehen</i> (Rilke, 2010a).</p>		
ZE.	$-mAdAn^2, -mAksIzIn^2$	Ohne Dass Cümlesi X
<p>Tür.: <i>Marianna Alcoforado'ya rahibeliğin, kendisinin haberi olmadan bir maske oluşu gibi ...</i> (Rilke, 2010b).</p> <p>Alm.: ... <i>was für Marianna Alcoforado, ohne daß sie es ahnte, die Nonnenschaft war, eine Verkleidung ...</i> (Rilke, 2010a).</p>		
ZE.	$-mAdAn^2$	Bevor Cümlesi X
<p>Tür.: <i>Ben emir vermeden de durmayacaksınız ...</i> (Kemal, 2015).</p> <p>Alm.: <i>Und ihr hört nicht auf zu schießen, bevor ich's befehle</i> (Kemal, 1993).</p>		
ZE.	$-(y)IncA^4$	Wenn / Als Cümlesi X
<p>Tür.: <i>Ovanın insanları, bahar böyle birdenbire patlayınca küskün, kımalı cerenleri beklerler</i> (Kemal, 2015).</p> <p>Alm.: <i>Und jedesmal, wenn über Nacht der Frühling hereinbricht, warten die Menschen der Ebene grimmig auf die hennafarbenen Gazzellen</i> (Kemal, 1993).</p>		
ZE.	$-DIkçA^8$	Je... Desto/Umso... / Solange / Sooft / (Immer) Wenn Cümlesi X

**Çizelge A.2:** (devam) Türkçede Eylemsi Olup Almancada Yan Cümle Olan Yapılar

<p>Tür.: <i>Onu kaybetmek tehlikesi beliren zamanları, hatta onu eliyle kendinden uzaklaştırdığı günleri hatırladıkça şaşıyor ...</i> (Ali, 2010).</p> <p>Alm.: <i>Wenn er sich jetzt an die Zeiten erinnerte, in denen die Gefahr, dass er sie verlieren könnte, sich abgezeichnet hatte, und erst recht jene Gelegenheiten, in denen er selbst versucht hatte, sie von sich fernzuhalten, fragte er sich verwirrt</i> (Ali, 2014).</p>			
ZE.	-DIktA <sup>8</sup>	Wenn / Als Cümlesi	X
<p>Tür.: <i>“Ben vurulduğumda Bakırgeçtiğinde miydin?”</i> (Kemal, 2015)</p> <p>Alm.: <i>“Warst du am Kupferpaß, als ich verwundet wurde”</i> (Kemal, 1993).</p>			
ZE.	-(y)AlI <sup>2</sup>	Seit(dem) Cümlesi	X
<p>Tür.: <i>Daha köyünden ayrılmış bir sene olmadı bile ...</i> (Ali, 2010).</p> <p>Alm.: <i>Es ist noch kein Jahr her, seit er sein Dorf verlassen hat ...</i> (Ali, 2014).</p>			
ZE.	iken / -ken	Während / Wenn / Als Cümlesi	X
<p>Tür.: <i>... Gregor onun geldiğini hiç duymamıştı ve “Nihayet!” diye seslendi kız kardeşi annesiyle babasına, anahtarı kilidin içinde çevirirken</i> (Kafka, 2014).</p> <p>Alm.: <i>... Gregor hatte sie gar nicht kommen hören, und ein “Endlich!” rief sie den Eltern zu, während sie den Schlüssel im Schloß umdrehte</i> (Kafka, 2015).</p>			
ZE.	-(y)AcAğInA <sup>2</sup>	Anstatt Dass Cümlesi	X
<p>Tür.: <i>O bana telefon edeceğine, ben ona telefon ediyorum</i> (Zengin, 2005).</p> <p>Alm.: <i>Anstatt dass er mich anruft, rufe ich ihn an</i> (Zengin, 2005).</p>			
ZE.	-mIşçAsInA <sup>4</sup> / -(A/I)rcAsInA <sup>7</sup>	Als (Ob/ Wenn) / Wie Wenn Cümlesi	X
<p>Tür.: <i>Ve çok kısa bir süre boyunca, mutlak sessizlikle birlikte gerçek ve doğal koşulların geri döneceğini bekliyormuşçasına hiç kıpırdamaksızın, neredeyse soluk almaktan bile çekinerek yattı</i> (Kafka, 2014).</p> <p>Alm.: <i>Und ein Weilchen lang lag er ruhig mit schwachem Atem, als erwarte er vielleicht von der völligen Stille die Wiederkehr der wirklichen und selbstverständlichen Verhältnisse</i> (Kafka, 2015).</p>			
ZE.	-DIğIndAn <sup>8</sup> / -(y)AcAğIndAn <sup>2</sup>	Weil / Da Cümlesi	X
<p>Tür.: <i>... ve bu, ömrünün pek tatlı geçtiğinden değil, sadece, ömrünün her kısmına şu anda pek lakayt olduğundandı</i> (Ali, 2010).</p> <p>Alm.: <i>Und das nicht etwa, weil sein Leben besonders angenehm gewesen wäre, sondern einzig und allein, weil in diesem Augenblick nichts in seinem leben für ihn irgendeine Bedeutung hatte</i> (Ali, 2014).</p>			
ZE.	-(A/I)r <sup>7</sup> -mAz <sup>2</sup>	Sobald Cümlesi	X
<p>Tür.: <i>... ama yemin ederim, duvarı tanır tanımaz koşmaya başladım</i> (Rilke, 2010b).</p> <p>Alm.: <i>... aber ich will einen Eid geben dafür, daß ich zu laufen begann, sobald ich die Mauer erkannt hatte</i> (Rilke, 2010a).</p>			
ZE.	-DI <sup>8</sup> -(y)AlI <sup>2</sup>	Seit(dem) Cümlesi	X

**Çizelge A.2:** (devam) Türkçede Eylemsi Olup Almancada Yan Cümle Olan Yapılar

Tür.: *Sen gittin gideli yalnız seni konuştu* (Kemal, 2015).

Alm.: *Seit du gegangen bist, hat er nur von dir geredet und ...* (Kemal, 1993).

ZE.	-DI <sup>8</sup> mI <sup>4</sup>	Wenn / Als Cümlesi	X
Tür.: ... <i>Salâhattin Bey bunları düzeltmek istedi mi, karısının "gururu" yaralanır ve derhal kızılca kıyamet kopardı</i> (Ali, 2010).			
Alm.: <i>Und wenn Selahattin Bey sie dann vorsichtig korrigieren wollte, war sie in ihrem "Stolz" verletzt ...</i> (Ali, 2014).			
	<i>dolayı(sıyla) / için / nedeniyle / ötürü / sebebiyle / yüzünden vb.</i>	Weil / Da / Zumal Cümlesi	X
	<i>anda / vakit(ler) / zaman(lar) vb.</i>	Wenn / Als Cümlesi	X
	<i>evvel / önce vb.</i>	Bevor(ehe) Cümlesi	X
	<i>değın / dek / kadar vb.</i>	Bis Cümlesi	X
	<i>ardından / sonra / üzerine vb.</i>	Nachdem Cümlesi	X
	<i>beri / itibaren vb.</i>	Seitdem Cümlesi	X
	<i>anda / esna(sın)da / sıra(sın)da vb.</i>	Während / Indem / Wenn / Als Cümlesi	X
	<i>müddetçe / sürece vb.</i>	Solange Cümlesi	X
Zarfl.	<i>koşuluyla / suretiyle / surette / şartıyla / takdirde vb.</i>	Wenn(falls) / Sofern / Angenommen, dass / Es sei denn, dass / Gesetzt den Fall, dass / Im Falle, dass / Vorausgesetzt, dass / Unter der Voraussetzung (/Bedingung) dass Cümlesi	X
	<i>hâlde / karşın / rağmen vb.</i>	Obwohl / Obschon / Wenngleich / Wenschon / (Wenn) ... auch (noch so) / Wie ... auch (immer) Cümlesi	X
	<i>karşılık / karşın vb.</i>	Während / Wo(hin)gegen Cümlesi	X
	<i>yerine / yerde vb.</i>	(An)Statt dass Cümlesi	X
	<i>biçimde / hâlde / kadar / şekilde vb.</i>	So (derartig/dermaßen), dass / Solch-(derartig-), dass Cümlesi	X
	<i>denli / gibi / kadar vb.</i>	(So ...) Wie Cümlesi	X
	<i>gibi vb.</i>	Als / Als Ob (/Wenn) / Wie Wenn Cümlesi	X
	<i>derecede / düzeyde / göre / kadar(tıyla) / nispette / oranda / ölçüde vb.</i>	Je ... Desto(/Umso) ... / Soweit / Soviel Cümlesi	X
	<i>amacıyla / için / üzere vb.</i>	Damit Cümlesi	X

**Çizelge A.2:** (devam) Türkçede Eylemsi Olup Almancada Yan Cümle Olan Yapılar

	<i>sayesinde / suretiyle vb.</i>	<i>Dadurch Dass</i> Cümlesi	X
	<i>göre vb.</i>	<i>Ja Nachdem</i> Cümlesi	X
Zarfl.	<i>başka / dışında vb.</i>	<i>Außer (Dass)</i> Cümlesi	X
	<i>açısından, bakımından, ilgili vb.</i>	<i>In Hinsicht (/Anbetracht/ Bezug/Hinblick) Darauf, Dass</i> Cümlesi	X
YC.	<i>ki</i> Zamirli Birleşik Cümle	İlgi Cümlesi	✓
	<i>ki</i> Edatlı Birleşik Cümle	<i>Dass</i> Cümlesi	✓

**EK B1:** Hem Türkçede Hem İngilizcede Eylemsi Olan Yapılar**Çizelge B.1:** Hem Türkçede Hem İngilizcede Eylemsi Olan Yapılar

	TÜRKÇE	İNGİLİZCE	Biç. Bil.	Söz Diz.
	$-mAk^2, -mA^2, -(y)Iş^4$ (Etken)	<i>to</i> İnfinitif (Etken)	X	X
EA.	$-mAk^2(-mA^2, -(y)Iş^4)$ (Edilgen)	<i>to</i> İnfinitif (Edilgen)	X	X
	$-mAk^2, -mA^2, -(y)Iş^4$ (Etken)	Yalın İnfinitif (Etken)	X	X
	$-mAk^2, -mA^2, -(y)Iş^4$ (Edilgen)	Yalın İnfinitif (Edilgen)	X	X

Tür.: *Lennie kulağını kurtarmaya çalıştı.* (Steinbeck, 2012).

İng.: *Lennie tried to disengage his ear* (Steinbeck, 2014).

	$-mAk^2, -mA^2, -(y)Iş^4$ (Etken)	Gerundium (Etken)	✓	X
EA.	$-mAk^2(-mA^2, -(y)Iş^4)$ (Edilgen)	Gerundium (Edilgen)	X	X
	$(-mAk^2, -mA^2) -(y)Iş^4$ (Edilgen)	Gerundium (Etken)	X	X

Tür.: *Taşları taşımak daha kolaydı* (Orwell, 2015).

İng.: *Transporting the stone ... was comparatively simple* (Orwell, 2013).

	$-(y)An^2$ (Etken)	Birinci Partisip (Eylemsi-Etken)	✓	✓
	$-(y)An^2$ (Etken)	Birinci Partisip (Öbek - Etken)	✓	X
	$-(y)An^2$ (Edilgen)	İkinci Partisip (Eylemsi - Edilgen)	X	✓
AE.	$-(y)An^2$ (Edilgen)	İkinci Partisip (Öbek - Edilgen)	X	X
	$-(y)An^2$ (Etken)	İkinci Partisip (Eylemsi - Etken)	X	✓
	$-(y)An^2$ (Etken)	İkinci Partisip (Eylemsi - Etken - Düzenli)	✓	✓



**Çizelge B.1:** (devam) Hem Türkçede Hem İngilizcede Eylemsi Olan Yapılar

	-(y)An <sup>2</sup> (Etken)	İkinci Partisip (Öbek - Etken)	X	X
AE.	-(y)An <sup>2</sup> (Etken)	İkinci Partisip (Öbek - Etken - Düzenli)	✓	X
Tür.: <i>Çünkü bu fikir yaşayan iki büyük realiteye dayanıyordu, halanıza ve size</i> (Tanpınar, 2015).				
İng.: <i>Her assertion is proven by two living entities: you and your aunt</i> (Tanpınar, 2014).				
	-mIş <sup>4</sup> (Etken)	İkinci Partisip (Eylemsi - Etken)	X	✓
	-mIş <sup>4</sup> (Etken)	İkinci Partisip (Eylemsi - Etken - Düzenli)	✓	✓
	-mIş <sup>4</sup> (Etken)	İkinci Partisip (Öbek - Etken)	X	X
AE.	-mIş <sup>4</sup> (Etken)	İkinci Partisip (Öbek - Etken - Düzenli)	✓	X
	-mIş <sup>4</sup> (Edilgen)	İkinci Partisip (Eylemsi - Edilgen)	X	✓
	-mIş <sup>4</sup> (Edilgen)	İkinci Partisip (Öbek - Edilgen)	X	X
	-mIş <sup>4</sup> (Etken)	Birinci Partisip (Eylemsi - Etken)	✓	✓
	-mIş <sup>4</sup> (Etken)	Birinci Partisip (Öbek - Etken)	✓	X
Tür.: <i>Fakir düşmüş bir ailede doğdum</i> (Tanpınar, 2015).				
İng.: <i>I was born into a family fallen on hard times</i> (Tanpınar, 2014).				
AE.	-mAz <sup>4</sup> (Etken/Edilgen)	Olumsuzluk zarf ve ekleri ( <i>not, never, -less, un-</i> vb.)	X	✓
Tür.: <i>... bilinmez bir nedenden ...</i> (Pamuk, 2015).				
İng.: <i>... for some unknown reason ...</i> (Pamuk, 2011).				
	-DIk <sup>8</sup> (Etken)	İkinci Partisip (Edilgen)	X	✓
AE.	İyelik Ekli -DIk <sup>8</sup> (Etken)	Birinci Partisip (Etken)	✓	X
Tür.: <i>Kanlar içinde oradan oraya koştuğunu hepimiz gördük</i> (Orwell, 2015).				
İng.: <i>We all saw him running with blood</i> (Orwell, 2013).				
	-(y)AcAk <sup>2</sup> (Etken/Edilgen)	to İnfinitif (Etken)	X	X
AE.	-(y)AcAk <sup>2</sup> (Etken)	Soru Zamiri ya da Zarfı + to İnfinitif (Etken)	X	X
Tür.: <i>... ellerim atın koşumlarını nasıl tutacağını şaşırılmıştı ...</i> (Pamuk, 2015).				
İng.: <i>... my hands had forgotten how to control the reins ...</i> (Pamuk, 2011).				
AE.	İyelik Ekli -(y)AcAk <sup>2</sup> / -DIk <sup>8</sup> (Etken/Edilgen)	to İnfinitif (Etken/Edilgen)	X	X

**Çizelge B.1:** (devam) Hem Türkçede Hem İngilizcede Eylemsi Olan Yapılar

AE.	İyelik Ekli $-(y)AcAk^2/-Dik^8$ (Etken/Edilgen)	Yalın İnfinitif (Etken/Edilgen)	X	X
Tür.: <i>Bir adamın başka bir adam için kendisini bu kadar zahmete soktuğunu daha önce hiç görmedim de</i> (Steinbeck, 2012).				
İng.: <i>Well, I never seen one guy take so much trouble for another guy</i> (Steinbeck, 2014).				
AE.	$-(y)An^2$ (Etken/Edilgen)	to İnfinitif (Etken/Edilgen)	X	X
Tür.: ... <i>savaşa giden ... ilk Müslüman nakkaştır</i> (Pamuk, 2015).				
İng.: <i>He was the first Muslim miniaturist to go to war ...</i> (Pamuk, 2011).				
AE.	$-r/-Ar^2/-Ir^4$ (Etken/Edilgen)	to İnfinitif / Gerundium (Etken/Edilgen)	X	X
Tür.: ... <i>sonra bunu yalnız Kara değil, herkes kullanır oldu</i> (Pamuk, 2015).				
İng.: ... <i>and later, not only Black, but everyone began referring to me that way</i> (Pamuk, 2011).				
AE.	İyelik Ekli $-Dik^8$ (Etken/Edilgen)	Gerundium (Etken/Edilgen)	X	X
Tür.: <i>Ama orada bir kandilin ışığını gördüğümü hatırlamıyorum ...</i> (Pamuk, 2015).				
İng.: <i>I didn't remember seeing the light of an oil lamp there ...</i> (Pamuk, 2011).				
ZE.	$-(y)ArAk^2$ (Etken)	Birinci Partisip (Etken)	✓	X
Tür.: <i>Kolumdan çekerek dışarıya çıkardı</i> (Tanpınar, 2015).				
İng.: <i>Taking me by the arm, he pulled me out of the room</i> (Tanpınar, 2014).				
ZE.	$-(y)Ip^4$ (Etken)	Birinci Partisip (Etken)	✓	X
Tür.: <i>Snowball, boya fırçasını yere atıp "Haydi yoldaşlar!" diye bağırdı</i> (Orwell, 2015).				
İng.: <i>'Now, comrades,' cried Snowball, throwing down the paint-brush ...</i> (Orwell, 2013).				
ZE.	$-(y)A^2$ (Etken)	Birinci Partisip (Etken)	✓	X
Tür.: <i>Kara'nın gözlerinin içine baka baka şartları saydım</i> (Pamuk, 2015).				
İng.: <i>Staring directly into Black s eyes, I listed her conditions</i> (Pamuk, 2011).				
ZE.	$-(y)InCA^4$ (Etken)	Birinci Partisip (Etken)	✓	X
Tür.: <i>Parmaklığın kendisine gelince, bu güzel sanat eserini ilk keşfeden, onun karşısında hayranlık duyan benim</i> (Tanpınar, 2015).				
İng.: <i>Returning to the balustrade, I was the first to discover this sublime work of art and to grant it the admiration it deserved</i> (Tanpınar, 2014).				
ZE.	<i>iken/-ken</i> (Etken)	Birinci Partisip (Etken)	✓	X
Tür.: <i>Onu dinlerken bir tarafı ile orada, bizim görmediğimiz o âlemde ... yaşadığına inanmamak zordu</i> (Tanpınar, 2015).				
İng.: <i>Listening to him, it was difficult not to believe that the man walked in a world we could not see ...</i> (Tanpınar, 2014).				

**Çizelge B.1:** (devam) Hem Türkçede Hem İngilizcede Eylemsi Olan Yapılar

ZE.	$-mİşçAsInA^4 / -(A/I)rcAsInA^7$ (Etken)	Birinci/İkinci Partisip (Etken)	✓	X
Tür.: <i>Az sonra, iki güvercin yarışircasına haberi yetiştirdi</i> (Orwell, 2015).				
İng.: <i>A few minutes later two pigeons came racing in with the news</i> (Orwell, 2013).				
ZE.	$-(y)AcAğIndAn^2 / -DIğIndAn^8$ (Etken)	Birinci/İkinci Partisip (Etken)	✓	X
ZE.	Zarf-Eylemler (Edilgen)	İkinci Partisip (Edilgen)	X	X
Tür.: ... evlilik ve aile sorunlarının, insanın kendini yirmi dört saat görevine adanmasını engelleyeceğine inandığından evlenmeme andı içmişti (Orwell, 2014).				
İng.: ... had taken a vow of celibacy, believing marriage and the care of a family to be incompatible with a twenty-four-hour-a-day devotion to duty (Orwell, 2018).				
ZE.	$-(y)ArAk^2 / -(y)Ip^4 / -(y)A^2$ (Etken)	by + Gerundium (Etken)	X	X
Tür.: <i>Sözgelimi, tavuklar ve ördekler, ortalığa saçılmış tahıl tanelerini toplayarak neredeyse yirmi kile ekini kurtarmışlardı</i> (Orwell, 2015).				
İng.: <i>The hens and ducks, for instance, saved five bushels of corn at the harvest by gathering up the stray grains</i> (Orwell, 2013).				
ZE.	$-mAdAn^2 / -mAksIzIn^2$ (Etken)	without + Gerundium (Etken)	X	X
Tür.: <i>Katırın kıçına konmuş bir sineği katura hiç değmeden kurbacının ucuyla öldürebilirdi</i> (Steinbeck, 2012).				
İng.: <i>He was capable of killing a fly on the wheeler's butt with a bull whip without touching the mule</i> (Steinbeck, 2014).				
ZE.	$-mAdAn^2$ (Etken)	before + Gerundium (Etken)	X	X
Tür.: ... ne yazık ki kimse ölmeden anlayamıyor (Pamuk, 2015).				
İng.: ... what a pity nobody realizes this before dying (Pamuk, 2011).				
ZE.	$-(y)IncA^4$ (Etken)	when/ (up)on + Gerundium (Etken)	X	X
Tür.: <i>O zaman, tıpkı eskiden bir güzel resme saatlerce bakınca hissettiğim şey geldi aklıma ...</i> (Pamuk, 2015).				
İng.: <i>I was reminded of what I thought when staring for hours at a beautiful picture ...</i> (Pamuk, 2011).				
ZE.	iken/-ken (Etken)	when / while / as + Gerundium (Etken)	X	X
Tür.: <i>Niçin eskilerden bahsederken başımızı sallarız</i> (Tanpınar, 2015).				
İng.: <i>Why must we always nod our heads when remembering our ancestors</i> (Tanpınar, 2014).				
ZE.	$-(y)AcAğInA^2$ (Etken)	Instead of + Gerundium (Etken)	X	X
Tür.: <i>Şalgam gibi kızaracağına cevap ver</i> (Pamuk, 2015).				
İng.: <i>Instead of turning beet red, give me an answer ...</i> (Pamuk, 2011).				
ZE.	Zarf-Eylemler (Etken/Edilgen)	Edat + Gerundium (Etken/Edilgen)	X	X

**Çizelge B.1:** (devam) Hem Türkçede Hem İngilizcede Eylemsi Olan Yapılar

ZE.	Zarf-Eylemler (Edilgen)	Edat/Bağlaç + İkinci Partisip	X	X
Tür.: ... <i>daha mutlu olup olmadığı sorulduğunda</i> ... (Orwell, 2015). İng.: <i>When asked whether he was not happier</i> ... (Orwell, 2013).				
Zarfl.	<i>amacıyla / için / nedeniyle / sebebiyle / üzere vb. (Etken)</i>	( <i>in order / so as to</i> İnfinitif (Etken)	X	X
Tür.: <i>Nar ağacına bakan gömme dolaplı odaya, o ara, ben tek başıma sandıklardaki çarşafalara bakmak için çıkmıştım</i> (Pamuk, 2015). İng.: <i>Meanwhile, I'd gone up alone to the room with the built-in closet and the window facing the pomegranate tree to inspect the sheets in the chest</i> (Pamuk, 2011).				
Zarfl.	<i>dolayı(sıyla) / için / nedeniyle / ötürü / sebebiyle / yüzünden vb. (Etken)</i>	Birinci/İkinci Partisip (Etken)	X	X
Tür.: <i>Kara ile Hasan'dan gelecek mektupları sabırsızlıkla beklediğim için aklım da Ester'deydi</i> (Pamuk, 2015). İng.: ... <i>impatiently waiting for the letters from Black and Hasan, and thus, my mind was preoccupied with her</i> (Pamuk 2011).				
Zarfl.	<i>karşılık / karşın / rağmen vb. (Etken)</i>	Birinci/İkinci Partisip (Etken)	X	X
Tür.: ... <i>Orhan'dan söz ederken "demin" diyerek şimdi yazıldığını ima etmesine rağmen, belli ki bir müsvette yapılmış, çünkü dikkat seziliyor her satırda</i> (Pamuk, 2015). İng.: <i>Even her phrase "just now come" when referring to Orhan, implying that the letter was written at that very moment, betrays a ploy no less obvious than care taken in each line</i> (Pamuk, 2011).				
Zarfl.	<i>biçimde / hâlde / kadar / şekilde (Etken)</i>	İkinci Partisip (Etken/Edilgen)	X	X
Tür.: ... <i>o yaralardan ve zevkten yarı mest olmuş bir şekilde dünyanın nereye gitmekte olduğunu yarı açık tek gözüyle kolluyor</i> ... (Pamuk, 2015). İng.: ... <i>he stared out of one half-opened eye, nearly intoxicated by his wound and pleasure, checking where the world is taking him</i> ... (Pamuk, 2011).				
Zarfl.	<i>gibi + (görünmek/davranmak) (Etken)</i>	Özne + seem/pretend + to İnfinitif (Etken)	X	X
Zarfl.	Zarflaşmalar (Edilgen)	to İnfinitif / İkinci Partisip (Edilgen)	X	X
Tür.: <i>Napoléon Yoldaş da, ondan kurtulmak için yel değirmenine karşıymış gibi göründü</i> (Orwell, 2015). İng.: <i>He had seemed to oppose the windmill, simply as a manoeuvre to get rid of Snowball</i> ... (Orwell, 2013).				
Zarfl.	Zarflaşmalar (Etken/Edilgen)	Edat + Gerundium (Etken/Edilgen)	X	X
Zarfl.	Zarflaşmalar (Edilgen)	Edat/Bağlaç + İkinci Partisip	X	X
Kal.	Eylem Adı / Ad-Eylem	Gerundium / Partisip	-	-

## EK B2: Türkçede Eylemsi Olup İngilizcede Yan Cümle Olan Yapılar

**Çizelge B.2:** Türkçede Eylemsi Olup İngilizcede Yan Cümle Olan Yapılar

	TÜRKÇE	İNGİLİZCE	Söz Diz.
EA.	İyelik Ekli $-mA^2$ , $-(y)Iş^4$	( <i>The Fact</i> ) <i>That</i> Cümlesi	X
	İyelik Ekli $-mA^2$ , $-(y)Iş^4$	İlgi Cümlesi ( <i>why</i> Zarfı)	X
Tür.: <i>Bu atın, budala Enişte'nin kitabı için ortaya çıkıvermesi Allah'ın bana acımasız bir oyunudur</i> (Pamuk, 2015).			
İng.: <i>The fact that the horse suddenly appeared for the sake of Enishte's book is a cruel trick of Allah's</i> (Pamuk, 2011).			
AE.	$-(y)An^2$ , $-(y)AcAk^2$ , $-mIş^4$ , $-DIk^8$	İlgi Cümlesi ( <i>who, which, whose, that</i> Zamirleri ya da Zamirsiz Kullanım)	X
	$-(y)An^2$ , $-(y)AcAk^2$ , $-mIş^4$ , $-DIk^8$	İlgi Cümlesi ( <i>ones / those</i> nitelenebilir)	X
Tür.: <i>Tanıdığın biriyle yolculuk etmek çok daha güzel oluyor</i> (Steinbeck, 2012).			
İng.: <i>It's a lot nicer to go around with a guy you know</i> (Steinbeck, 2014).			
AE.	$-(y)An^2$ , $-(y)AcAk^2$ , $-mIş^4$ , $-DIk^8$	İlgi Cümlesi ( <i>whoever, whichever, whatever</i> Zamirleri)	X
Tür.: <i>Bu temel ilkeyi iyice kavramış olan herkes insanoğlunun zararlı etkilerinden korunabilirdi</i> (Orwell, 2015).			
İng.: <i>Whoever had thoroughly grasped it would be safe from human influences.</i> (Orwell, 2013).			
AE.	$-(y)AcAk^2$ , $-DIk^8$	İlgi Cümlesi ( <i>where, when</i> Zarfları)	X
Tür.: <i>Dört gündür dibinde yattığı kuyudan çıkarıldıktan sonra, kardeşleri onu tanımakta zorlanmış ...</i> (Pamuk, 2015).			
İng.: <i>After he was removed from the bottom of the well where he'd lain for four days, his brothers scarcely knew him ...</i> (Pamuk, 2011).			
	$-(y)AcAk^2$ , $-DIk^8$	<i>That</i> Cümlesi	X
AE.	$-(y)AcAk^2$ , $-DIk^8$	Soru Zamiri ya da Zarfının Bağlaç Olarak Kullanıldığı Cümle	X
	$-(y)Ip^4$ $-mAyAcAk^2$ , $-(y)Ip^4$ $-mAdIk^2$	<i>If / Whether</i> Cümlesi	X
Tür.: <i>Başını kaldırıp Lennie'ye baktı, rol yapabileceğini göstermek için eliyle reveransa benzer bir hareket yaptı</i> (Steinbeck, 2012).			
İng.: <i>She looked up at Lennie, and she made a small grand gesture with her arm and hand to show that she could act</i> (Steinbeck, 2014).			
ZE.	$-(y)ArAk^2$ , $-(y)Ip^4$	<i>And</i> Bağlacıyla Bağlanan İki Ana Cümle	X
Tür.: <i>Tavuklar, beş gün kadar direndilerse de, sonunda teslim olarak folluklarına döndüler</i> (Orwell, 2015).			
İng.: <i>For five days the hens held out, then they capitulated and went back to their nesting boxes</i> (Orwell, 2013).			

**Çizelge B.2:** (devam) Türkçede Eylemsi Olup İngilizcede Yan Cümle Olan Yapılar

ZE.	$-mAdAn^2$	Before Cümlesi	X
Tür.:	... tavuklar şımarıp kafamıza sışmadan başka bir diyara kaçalım ... (Pamuk, 2015).		
İng.:	... <i>We ought to leave before the chickens grow so spoiled they shit on us</i> ... (Pamuk, 2011).		
ZE.	$-(y)IncA^4$	When / Once Cümlesi	X
Tür.:	<i>Hiddeci geçince Seyit Lûtfullah 'ta büsbütün başka türlü bir yeis başlardı</i> (Tanpınar, 2015).		
İng.:	<i>But when his rage subsided, he was overcome by sadness</i> (Tanpınar, 2014).		
ZE.	$-DIkçA^8$	The more ... The more ... / As (long as) Cümlesi	X
Tür.:	<i>Bazı erkekler kazandıkça pintileşir</i> ... (Pamuk, 2015).		
İng.:	<i>Some men grow stingier the more they earn</i> (Pamuk, 2011).		
ZE.	$-DIkA^8$	When(ever) / By the time Cümlesi	X
Tür.:	<i>Hava karardığında hâlâ aç olan hayvanlar</i> ... (Orwell, 2015).		
İng.:	<i>When evening came, the animals were still unfed</i> (Orwell, 2013).		
ZE.	$-(y)AlI^2$	Since Cümlesi	X
Tür.:	<i>Çocukları alıp eve döneli iki yılı geçti</i> ... (Pamuk, 2015).		
İng.:	<i>Two years have passed since I returned here with the children</i> ... (Pamuk, 2011).		
ZE.	$iken / -ken$	While/Whilst / When / As Cümlesi	X
Tür.:	<i>Ahırdan geçerken gem zincirleri şıngırdadı</i> ... (Steinbeck, 2012).		
İng.:	<i>And while she went through the barn, the halter chains rattled</i> ... (Steinbeck, 2014).		
ZE.	$-mIşçAsInA^4 / -(A/I)rcAsInA^7$	As if(/though) / As / Like Cümlesi	X
Tür.:	<i>Bazen böyle bana yapışircasına sokulduğunda aslında uyumadığını hissediyorum</i> (Pamuk, 2015).		
İng.:	<i>Sometimes, he'd cuddle up with me like this, as if we were stuck together</i> ... (Pamuk, 2011).		
ZE.	$-DIğIndAn^8 / -(y)AcAğIndAn^2$	Because / As / Since / For Cümlesi	X
Tür.:	<i>İnşaatı durdurmak zorunda kalmışlardı; havalar çok yağışlı gittiğinden çimento karmak mümkün olmuyordu</i> (Orwell, 2015).		
İng.:	<i>Building had to stop because it was now too wet to mix the cement</i> (Orwell, 2013).		
ZE.	$-(A/I)r^7 -mAz^2$	As Soon As / When / Once / Just as Cümlesi	X
Tür.:	<i>Çünkü enstitü kurulur kurulmaz ... Halit Ayaracı büyük bir isabetle karar vermiş</i> ... (Tanpınar, 2015).		
İng.:	<i>For as soon as the institute was established, Halit made the very important decision</i> ... (Tanpınar, 2014).		

**Çizelge B.2:** (devam) Türkçede Eylemsi Olup İngilizcede Yan Cümle Olan Yapılar

ZE.	$-DI^8-(y)AlI^2$	Since Cümlesi	X
Tür.: ... o alçağı öldürdüm öldürelî içindeki cinlere ve şeytanlara akşam vakti de artık söz geçiremiyorum (Pamuk, 2015).			
İng.: ... since I murdered that disgrace, I m no longer able to control the jinns and demons within me (Pamuk, 2011).			
ZE.	$-DI^8 mI^4$	When(ever) / Once / Just as Cümlesi	X
Tür.: ... bir tek insan onunla şöyle iyice karnını doyurmak istedi mi etrafındakiler mutlak surette aç kalsınlar (Tanpınar, 2015).			
İng.: ... for just when one person decides to gorge upon it, those around him are deprived (Tanpınar, 2014)			
ZE.	$-mAdAn^2, -mAksIzIn^2$	Whithout the fact that Cümlesi	X
	$-(y)AcAğInA^2$	Instead Of The Fact That Cümlesi	X
Zarfl.	dolayı(sıyla) / için / nedeniyle / ötürü / sebebiyle / yüzünden vb.	Due To (/Because Of) The Fact That / Because / As / Since / For Cümlesi	X
	anda / vakit(ler) / zaman(lar) vb.	When(ever) / Once / By the time / Just as Cümlesi	X
	evvel / önce vb.	Before / Ere Cümlesi	X
	değîn / dek / kadar vb.	Until / Till Cümlesi	X
	ardından / sonra / üzerine vb.	After / Once Cümlesi	X
	beri / itibaren vb.	Since Cümlesi	X
	anda / esna(sın)da / sıra(sın)da vb.	While/Whilst / When / As Cümlesi	X
	müddetçe / sürece vb.	As(/So) long as Cümlesi	X
	koşuluyla / suretiyle / surette / şartıyla / takdirde vb.	If / In case / Unless / Providing (/Provided) That / Supposing That / On (/Under) Condition That / On The Understanding That Cümlesi	X
	hâlde / karşın / rağmen vb.	Although / (Even) Though / Despite (/In Spite Of) The Fact That / Albeit Cümlesi	X
	karşılık / karşın vb.	While / Whereas Cümlesi	X
	yerine / yerde vb.	Instead Of The Fact That Cümlesi	X
	biçimde / hâlde / kadar / şekilde vb.	In Such A (/The) Manner (/Way) That Cümlesi	X
	denli / gibi / kadar vb.	(As ...) As Cümlesi	X
gibi vb.	As (if) / Like Cümlesi	X	

**Çizelge B.2:** (devam) Türkçede Eylemsi Olup İngilizcede Yan Cümle Olan Yapılar

	<i>derecede / düzeyde / göre / kadar(ıyla) / nispete / oranda / ölçüde vb.</i>	<i>The More ... The More ... / Insofar As / So Far As Cümlesi</i>	X
	<i>amacıyla / için / üzere vb.</i>	<i>So (/In Order) That Cümlesi</i>	X
Zarfl.	<i>sayesinde / suretiyle vb.</i>	<i>Whereby / Due To (/Because Of) The Fact That Cümlesi</i>	X
	<i>göre vb.</i>	<i>According As / According To Whether / Depending On Whether Cümlesi</i>	X
	<i>başka / dışında vb.</i>	<i>Except That Cümlesi</i>	X
	<i>açısından, bakımından, ilgili vb.</i>	<i>In The Sense That Cümlesi</i>	X
YC.	<i>ki Zamirli Birleşik Cümle</i>	<i>İlgi Cümlesi</i>	✓
	<i>ki Edatlı Birleşik Cümle</i>	<i>That Cümlesi</i>	✓



## ÖZ GEÇMİŞ



**Ad ve Soyadı:** Ümit SOYLU

**Doğum Yeri ve Tarihi:** Berlin, 07.09.1985

**E-posta:** soyluomit@hotmail.com

### ÖĞRENİM BİLGİLERİ:

**Lisans:** 2009, Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Alman Dili ve Edebiyatı.

**Yüksek Lisans:** 2012, İstanbul Kültür Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı.

### YAYIN VE SUNUM BİLGİLERİ:

Soylu, Ü. (2012). Franz Kafka Öykülerinin Çevirilerinde Farklılıklar. *12. Dil, Yazın ve Değişibilim Sempozyumu*, 18-20 Ekim, 2012 Edirne, Türkiye.

Soylu, Ü. (2013). Cahit Zarifoğlu Üzerinde Rainer Maria Rilke Etkisi (Mensur Eserler Üzerinden). *13. Dil, Yazın ve Değişibilim Sempozyumu*, 26-28 Eylül, 2013 Kars, Türkiye.

Soylu, Ü. (2015). Franz Kafka'nın Dönüşüm Adlı Eserinin Uzun Öykü ve Televizyon Filmi Olarak Karşılaştırılması. *Dil ve Tarih – Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 55 (1), 325-342.

Soylu, Ü. (2019). Türk - Alman İlişkilerinin Yansımaları: Almancaya Geçen Türk Devlet Sistemi Unvanları. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19 (3), 177-196.

Soylu, Ü. (2019). Türk Dilinin Dünya Dilleriyle İlişkisi Bağlamında Almancaya Geçen Türkçe Sözcükler. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12 (66), 174-184.

Wohlleben, P. (2019). *Ağaçların Nasıl Konuştuğunu Duyuyor musun?* çev. Ümit Soylu. İstanbul: Kitap Kurdu.

Zarifoğlu, C. (2013). *Rilke'nin Romanında Motifler*. çev. Ümit Soylu. İstanbul: Beyan.

### İŞ BİLGİLERİ:

Esendent Ağız ve Diş Sağlığı Merkezi, 2013 - 2018.

Bakırköy Amerikanca Kültür Yabancı Dil Kursu, 2019 - .

Bakırköy İngilizce Konseyi Dil Okulları, 2019 - .